ARISTOFANAS Paukščiai

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ Ὄρνιθες

O jūs, blankios prigimties žmoneliai, į medžių lapus tik panašūs,
Trumpaamžiai, iš molio lipinti, silpni, beslankioją tarsi šešėliai,
Besparniai, viendiẽniai, daug vargo kenčią, mirtingi, panašūs į sapną,
Klausykite mūsų, kurie amžinai gyvenam ir nesam mirtingi.

Visi juk didžiausi dalykai žmonėms iš mūsų, paukščių, ateina.

Aristofanas, *Paukščiai*, 685–688; 708

ARISTOFANAS Paukščiai
ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ Ὄρνιθες

ARISTOFANAS Paukščiai
ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ Ὄρνιθες

Iš senosios graikų kalbos vertė
Jonas Dumčius

Vilnius
2013

UDK 821.14'07-2
Ar-115

Knygos leidimą parėmė
Kultūros rėmimo fondas (*Culture Support Foundation*), sutarties Nr. KRF-S-485,
2013 m. balandžio 16 d.

Vilniaus universiteto Filologijos fakultetas

Iš senosios graikų kalbos vertė *Jonas Dumčius*
(vertimo rankraštis saugomas VU bibliotekoje, F 220–204)
Vertimą redagavo, parengė, komentarus parašė ir bibliografiją sudarė
Audronė Kudulytė-Kairienė
Graikišką tekstą parengė *Paulius Garbačiauskas*
Įvadinį straipsnį parašė *Vytautas Ališauskas*
Vardų rodyklę sudarė *Gintaras Dautartas*

Projekto vadovė *Audronė Kučinskienė*
Leidinio redaktorė *Ona Daukšienė*
Dailininkė *Vėja Svaja*

Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Klasikinės filologijos katedros posėdyje 2013 m. rugsėjo 30 d., protokolo Nr. 6, apsvarstyta ir pritarta skelbti kaip šaltinio publikaciją.
Recenzentai: doc. dr. Dalia Dilytė (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas)
doc. dr. Sigitas Narbutas (Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka)

Viršelyje – romėniškos mozaikos iš Nacionalinio Romos muziejaus (*Palazzo Massimo alle Terme*) fragmentas. Nuotraukos autorė Raminta Važgėlaitė. Viršelio atlanke – prof. Jono Dumčiaus fotografija, saugoma Vilniaus universiteto bibliotekos rankraščių skyriuje (F 220–426).

ISBN 978-609-95581-0-3

TURINYS

In piam memoriam

Aristofano *Paukščiai*: įstatymas, prigimtis ir galia Atėnų scenoje

VYTAUTAS ALIŠAUSKAS

Pradžiai – keli gerai žinomi, bet verti pakartoti faktai: V a. pr. Kr. Atėnuose buvo pastatyta apie 650 komedijų. Tris dešimtis iš jų parašė Aristofanas (apie 460–386 m. po Kr.). Iš viso to paveldo išliko tūkstančiai fragmentų ir tik vienuolika ištisų komedijų. Visų jų autorius yra ne kas kitas kaip Aristofanas. Nudėvėta „ledkalnio viršūnės“ metafora čia atgyja, nes dera kaip niekur kitur. Plėtodami metaforą, galime sakyti, jog *Paukščiai* yra šios viršūnės smaigalys. Senosios graikų literatūros istorikų pripažįstama „viena puikiausių Aristofano komedijų, taip pat pirmąja, pasižyminčia sklandžia, nuosekliai sukomponuota, beveik rišlia scenų seka“[1], drauge tai yra ir ilgiausia iki šiol išlikusi Antikos pjesė, vaizduotės skrydį derinanti su stulbinamai gausiais to laiko realaus gyvenimo atšvaitais[2]. Antra vertus, 414 m. Dionisijose pastatyti *Paukščiai* yra tipingas Senosios komedijos pavyzdys,

1 Albrecht Dile, *A History of Greek Literature from Homer to the Hellenistic Period*, transl. by Clare Krojzl, London–New York: Routledge, 1991, p. 137.

2 *Paukščiuose* minima arti 100 istorinių ir bendralaikių asmenų, kelios dešimtys geografinių vietovių ir etnonimų.

aprėpiantis visus būdingiausius jos bruožus. Tai ir nevaldomas fantazijos žaismas, ir obsceniški juokai, paremti dviprasmybėmis, o kartais – atvira kalba, ir komizmas, besirandantis maišant tikrus herojus su pramanytais, mitologines situacijas su buitinėmis, ir tvirtas ryšys su politinėmis bei socialinėmis realijomis.

Vis dėlto *Paukščiai* drauge yra sunkiausiai interpretuojamas Aristofano kūrinys. Nėra nė vienos kitos komedijos, kuri būtų taip prieštaringai aiškinama. Antai net pagrindinis veikėjas Peisetairas tyrinėtojų matomas tai kaip Atėnų gyvensenai svetimas sibaritas, galiausiai realizuojantis savo svajonę „kosminės šlovės švytėjime, kurioje susilieja galia ir seksualumas“[3], tai kaip atstovaujantis vidutiniam (viduriniosios klasės) komedijos žiūrovui ir tikslingai vaizduojamas taip, kad sulauktų žiūrovų simpatijos bei palaikymo[4]. Dar sunkiau išaiškinama komedijos visuma, jos tikslai. Tai viena iš nedaugelio Aristofano pjesių (šalia *Pluto*), nesusietų su konkrečia politine ar kultūrine Atėnų situacija. Antra vertus, politinių užuominų gausa ir istorinis pastatymo momentas kai kuriuos autorius skatina pjesę skaityti kaip alegoriją, kurios centrinė figūra esanti avantiūriškas politikas Alkibia-

3 Stephen Halliwell, „Introduction“ in: Aristophanes, *Birds. Lysistrata. Assembly-Women. Wealth*, translated with an Introduction, and Notes by Stephen Halliwell, Oxford University Press, 1998, p. xxvii.

4 Markus Asper, „Group laughter and comic affirmation: Aristophanes' *Birds* and the political function of Old Comedy“, *Hyperboreus* 11, 2005, p. 5–29.

das[5], ar bent kaip fantastinį (palankų arba kritišką) atėniečių lūkesčių Sicilijos ekspedicijos metu atvaizdą[6]. Kad ir kaip ten būtų, *Paukščiuose* pasakų poetikos žaismas nenustelbia teksto politinio sodrumo[7]. Galiausiai, kas yra *Paukščių* polis – utopija? antiutopija? o gal tiesiog proga pašmaikštauti ir pasišaipyti iš Atėnų santvarkos ydų?

Tolesnis Skaitytojui siūlomas *Paukščių* apmatas nepretenduoja pateikti galutinių atsakymų, veikiau jis turėtų nurodyti vieną iš galimų interpretacijos krypčių arba paskatinti priešpriešinį aiškinimą. Savo interpretaciniame apmate atsiremsime į komedijos tyrinėtojų ne kartą minėtus tris fantastinius virsmus – žmogaus į paukštį, paukščio į žmogų ir žmogaus į dievybę – bei pamėginsime juos nušviesti pamatinių graikiškojo mąstymo sąvokų (*physis, nomos, dynamis*) perspektyvoje.

Du senyvi vyriškiai, palikę gimtąjį polį – Atėnus, atklydo į neregėtą laukinę vietą. Nebėra jokių įprastų civilizacijos žymių – kraštovaizdį sudaro tik uolos ir vienas kitas medis... Tai jau ne tik ne Atėnai, bet net ir ne miesto apylinkės, kur

5 Michael Vickers, „Alcibiades on stage: Aristophanes' *Birds*“, *Historia* 38, 1989, p. 267–299; Michael Vickers, „Alcibiades at Sparta: Aristophanes *Birds*“, *The Classical Quarterly*, N. S. 45/2, 1995, p. 339–354.

6 Plg. H.-J. Newiger, „Die Vögel und ihre Stellung im Gesamtwerk des Aristophanes“, in: Idem (ed.), *Aristophanes und die Alte Komödie*, Darmstadt, 1970, p. 276 f.; H.-J. Newiger, „Gedanken zu Aristophanes *Vögeln* [1983]“, in: Idem, *Drama und Theater*, Stuttgart, 1996, p. 337 ff.

7 Dora C. Pozzi, „The Pastoral Ideal in *The Birds* of Aristophanes“, *The Classical Journal* 81/ 2 (Dec., 1985 – Jan., 1986), p. 128.

galima mėgautis mielu pavėsiu, upelio čiurlenimu, kaip tai darė Sokratas, Faidro išviliotas už sienų (Pl. *Phdr.* 227a). Pasiekę šią atšiaurią vietą vyriškiai patiria tai, ką galima pavadinti „aporija", bekele – nebėra jokio aiškaus kelio, nei regimo, nei protu numatomo, nes turguje pirkti paukščiai – varna ir kuosa – turėję būti vedliais, ragina traukti į skirtingas puses. Jie, klausydami savo paukščių nurodymų, čia atkeliavo vingiais, tad nebeįmanoma rasti ir kelio atgalios, į tėviškę. Ši veiksmo aklavietė paradoksaliai yra ir pjesės prologas. Žiūrovas sutrikęs ne mažiau negu patys veikėjai: kas toliau dar galėtų įvykti, kai kelionė tarsi žlugo? Ir ko ieškojo šie vyrai? Aristofanas, kaip parodė *Paukščių* literatūrinė analizė, meistriškai valdo draminio veiksmo tempą. Informacija apie tai, kas vyksta, žiūrovui atskleidžiama pamažu, žiūrovų lūkesčiai „tai skatinami, tai pristabdomi"[8]. Paaiškėja, kad bičiuliai Atėnus paliko išvarginti nesibaigiančių bylinėjimųsi ir sumaišties, tačiau, regis, jų skundai slepia ir labai pragmatišką priežastį – jie bėga nuo savo skolintojų, patraukusių juos į teismą dėl negrąžintų skolų (plg. eil. 115–116). Tad dabar du atėniečiai ieško vietos įsikurti, tokios, kurioje nebūtų rūpesčių (*topon apragmona,* eil. 44), bėgdami nuo gimtojo miesto *polypragmosynē* – „užimtumo", gyvensenos, kupinos iniciatyvos, dinamikos, ekspansijos geismo. Šis išdidumo, varžybų dvasios ir siekio dominuoti valdomas nesaugus būvis niekaip nedera su išsiilgta *apragmosynē* – „kaimiškai

8 Thomas Gelzer, „Some aspects of Aristophanes' dramatic art in the *Birds*", *Bulletin of the Institute of Classical Studies* 23/1, 1976, p. 2.

ramiu ir taikingu gyvenimu, nuo neatmenamų laikų vykstančia metų laikų kaita pasaulyje, užsklęstame atšiauriame stokos paženklintame kraštovaizdyje, kur kalkakmenio šlaitai pasiekia kaimą, jį arba demą paversdami beveik uždaru ir sau pakankamu socialiniu vienetu, kurio psichinė ar kultūrinė geografija atspindi fizinę tikrovę, jį supantį *physis*"[9]. Jų nešulys su mirtos šaka skirtas atlikti aukojimams, kai tik atsiras tokia ramybės ir prieglobsčio vieta. Kaip rasti tokią vietą? Gal į ją veda „durys, kurios nėra durys"?[10]

Tikėdami, kad paukščiai išmano paukščių gyvenimą, bičiuliai nusiperka „vedlius", turinčius žinoti, kur galima rasti Terėją – žmogų, paverstą paukščiu. Su juo susijęs vienas kraupiausių graikų mitinių pasakojimų, ir šiaip jau nestokojančių kraupumo: jame randame ir svetimavimą, ir išprievartavimą, ir vaikžudystę, ir kanibalizmą. Aristofanas tiesiogiai įvardija, o gal ir tam tikru laipsniu parodijuoja ankstesnę Sofoklio tragediją *Terėjas* (eil. 100), tačiau svarbiausia, kad jo žiūrovai puikiai žino šiurpą keliantį mito turinį, kuris komedijoje beveik nutylimas. Sunku įvertinti, ką juto ir kaip mąstė V a. pr. Kr. atėniečiai, regėdami ar klausydami tokių pasakojimų kaip Terėjo istorija, tačiau jie negalėjo nejusti kontrasto tarp žmogiškųjų aistrų, žiaurybių, tragizmo ir įgyto paukštiško būvio, kurio skaidrumą perteiks lyrinė Tūtlio / Terėjo „arija" (eil. 228–262), o vėliau – odė ir antiodė

9 William Arrowsmith, „Aristophanes' Birds: The Fantasy Politics of Eros", *Arion*, N.S. 1, 1973, p. 124.

10 Thomas Gelzer, „Some aspects of Aristophanes' dramatic art", p. 3.

(eil. 738–752; 769–784). Transformacija iš žmogaus į paukštį kol kas yra geidžiama ir abiem Atėnų vyrams (eil. 410–414), jie, regisi, vis svajoja apie paukštišką *apragmosynē*, gyvenimą gamtos, prigimties (*physis*) prieglobstyje. Ten jiems neviešpatautų *nomos* – stabilus paprotys arba įstatymas, žmonių duotas žmonėms ir, anot Herakleito, čia neabejotinai atstovaujančio naujosioms graikų vertybėms, svarbesnis už miesto mūrus (B44 DK). Tad gyvensena be *nomos* atsiskleidžia kaip alternatyva žmogiškam būviui. Ne veltui Peisetairas klausia: „O koks gyvenimas tarp paukščių?" (eil. 155). Tūtlys jam atsako, kad tai gyvenimas be piniginės – šis atsakymas nurodo kitokį negu žmonėse įprastas būvis ne tik ekonominės sąrangos prasme, bet, kaip aiškėja iš Peisetairo replikos (eil. 158), ir kitokią moralinę situaciją – be apgavysčių ir klastos[11]. Maža to, gyvenimas soduose, lesant „sesamą baltąjį, / Aguonų, mirtų uogas, mėtas laukines" (eil. 159–160), nurodo į santuokinę idiliją ir prigimties vaisingumą: bent jau sesamas ir mėtos tikrai sietinos su vestuviniais papročiais ir lytinio pajėgumo simbolika. Šiame kontekste Euelpido priekabiavimas prie Lakštingalos / Proknės (eil. 658 ir t.) ne tik perteikia nederamo seniui gašlumo komizmą, bet ir atskleidžia fundamentalesnį dalyką – paneigiant *nomos* nebūtinai pereinama į globojantį *physis* prieglobstį. Peisetairas ir

11 Giuseppe Zanetto, „Commento", in: Aristofane, *Gli Ucceli*, Fondazione Lorenzo Valla (Mondadori), 2005 (1987), p. 197; dėl *kibdēlia* dvigubos, ekonominės ir moralinės, reikšmės plg. Aristophanes, *Birds*, ed. with introduction and commentary by Nan Dunbar, Oxford: Clarendon Press, 1998, p. 139.

Euelpidas iš tikrųjų svajoja, gal patys dar to nesuvokdami, ne apie perėjimą iš žmogaus į paukščio būvį, ne apie trajektoriją nuo *nomos* prie *physis*, bet apie bendrabūvio principų inversiją. Jie ką tik išsakė savo norus: Peisetairas trokšta tokių bendrapiliečių santykių, kuriuose pareigos vietą užimtų malonumas – neateidamas į vestuves, jis prarastų galimybę ateiti pagalbon bėdos ištiktam kaimynui, o Euelpidas nori, kad jo įgeidžiai taptų visuotine taisykle ir, priešingai atėniškam papročiui, pats tėvas padėtų suvilioti patikusį vaikiną (eil. 128–142). Abiejų mąstymas yra giliai egoistinis, tačiau tai nėra įprastas su socialine sąranga tiesiog konfliktuojantis egoizmas, o veikiau etinis solipsizmas, siekiantis visuotinį principą – *nomos* – palenkti individo geismui ir taip jį paversti savo paties priešybe. Tad pasakiškas persikeitimas iš žmogaus į paukštį tampa tik formalus – užvalgius stebuklingo augalo įgaunami sparnai, bet mąstymas ir troškimas išlieka tas pats.

Šitaip priartėjame prie antrosios transformacijos – paukščių į žmones. Jau pirmas žmogus-paukštis, Terėjas, užkrečia paukščių *physis* žmogišku *nomos* – kalbos, kaip sutartinės kilmės dalyko, vartojimu (eil. 199–200).[12] Tolesnis atėniečių įsiliejimas į paukščių bendruomenę, iki tol gyvenusią *physis* prieglobstyje, išbloškia juos iš to prieglobsčio, tačiau nesuteikia *nomos* teikiamo saugumo. Paukščiai, jau suvilioti žmonių, tapusių jų beñdrais, choro vadovo lūpomis

12 Plačiau apie *physis* ir *nomos* perskyrą bei sofistinį debatą dėl jos žr. Felix Heinimann, *Nomos und Physis: Herkunft und Bedeutung einer Antithese im Griechischen Denken des 5. Jahrhunderts*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1978, apie kalbą žr. p. 160–162.

užgieda: „Ką jūs laikote šlykščiu (*aischra*) ir tramdote įstatymais (*nomoi*), / Visa tai pas mus, paukščius, čia laikoma yra gražiu (*kala*)" (eil. 755–756). Tai pamatinių graikų kategorijų inversija – *aischron*, tai, kas gėdinga, tampa *kalon* – tai, kas gražu, kas dera. Tai jau nebe *nomos* pažeidimas, bet *a-nomia*, perskverbianti paukščių, netekusių *physis* globos, bendriją. Pasidavę pagundai „būsite kaip žmonės", paukščiai praranda savo buvimo erdvę, pertvarkytą į polį: „Ir kas dar turi būt jame, / Kad *žmogus* gyventų gražiai?" (eil. 1319) – nuolankiai klausia choras. Sarkastiška scena (eil.1572–1590), kai kepama „paukščių keletas, sukilusių prieš paukščių demokratiją" gali būti interpertuojama įvairiai, galima tai laikyti programiniu arba atsitiktiniu[13] pasityčiojimu iš Atėnų demokratijos juodosios pusės, galima ieškoti konkrečių politinių nuorodų ar net mitologinių aliuzijų, tačiau neįmanoma to pavadinti kanibalizmu – naujajame polyje įsikuria tas pats žmogus, tik įgijęs sparnus, o paukščiai lieka kuo buvę: „naujoje karalystėje niekas nepasikeitė. Paukščiai turi atlikti alimentarinę funkciją, jei taip patinka naujam valdovui"[14]. Galiausiai jie išnyksta kaip „politinis" veikėjas, ir chorui komedijos gale belieka šlovinti kosminiu mastu įsiviešpatavusį vienvaldį (*tyrannos* – eil. 1708) ir jo galią. Ne veltui agonas pradedamas ode, turinčia ne tik tragedijai būdingų

13 „a passing joke against the Athenians" – Aristophanes, *Birds*, ed. by Nan Dunbar, p. 492.

14 Giuseppe Zanetto, „Commento", in: Aristofane, *Gli Ucceli*, p. 309.

stiliaus elementų[15], bet ir primenančia grėsmingus Aischilo (*Choeforos*, eil. 585 ir t.) bei Sofoklio (*Antigonė*, eil. 332 ir t.) stasimus:

Žmogus visuomet ir visur
Klastingas iš pat prigimties.
Vis dėlto tu mums kalbėk!
(eil. 452–454)

Paukščiai, suvokdami tikrą grėsmę, vis dėlto nuo jos nebėga – taip nebūdingai baikščioms gamtinėms būtybėms, pasibaidančioms menkiausio pavojaus. Jie prašo kalbėti, nori klausytis, nes ir jie ima geisti galios:

Ką esi tu pastebėjęs mumyse,
Kokią galią (*dynamin*), mūs apleistą dėl neprotingumo.
(eil. 451–456)

Kur yra ta galios geismo, apgavusio paukščius, užuomazga? Lūžinėje scenoje (eil. 106–205) įvyksta netikėtas pasikeitimas vaidmenimis. Ką tik buvę nelaimingais klajūnais, įkliuvusiais į aporiją, atėniečiai nustoja klausinėti Terėjo, kur rasti prieglobstį. Staigi mintis šauna Peisetairui – ideali vieta nėra žemėje įsikūręs miestas. Jis pamato iki šiol neįžvelgtą galimybę – užimti erdvę, „dangaus ratą“ (*polos*) – ir pats imasi iniciatyvos sukonstruoti visai naują valstybę (*polis*) ir sau, ir paukščiams. Tačiau Peisetairas prabyla ne kaip įstatymų leidėjas, o kaip įkvėpimo pagautas pranašas:

15 Aristophanes, *Birds*, ed. by Nan Dunbar, p. 218.

Ojoi!
Aš didžią dalią paukščių giminės matau
Ir galią (*dynamin*), jei manęs tik paklausysite!
(eil. 162–164)

Tai yra pagundos virsti žmogumi šaknis. Kvailos puikybės pagautas choras, nesuvokiantis, kad tapo sofistinių manipuliacijų objektu, gieda:

O jūs, blankios prigimties žmoneliai, į medžių lapus tik panašūs,
Trumpaamžiai, iš molio lipinti, silpni, beslankioją tarsi šešėliai,
Besparniai, viendieniai, daug vargo kenčią, panašūs į sapną,
Klausykite mūsų, kurie amžinai gyvenam ir nesam mirtingi,
Aiterinę prigimtį turim [...].
(eil. 685–689)

Paukščiai suvokia, kad žmogaus prigimtis (*physis*) yra trapi, tad neverta dėmesio. Įtikinti sofistinės retorikos principais sukonstruotų argumentų, jie apsigauna, vertindami savo prigimtį – paukščiai mano, kad būtent iš jos ypatingumo plaukia *dynamis* – galia, kuria didžiuodamiesi jie susilygina su dievais ir už pastariesiems deramą pagarbą (eil. 723) žada žmonijai gėrybių apstą. Iš tikro jie nepajėgė suvokti Peisetairo pranašystės esmės – *physis* niekam nėra tikrosios galios šaltinis; galios erdvė yra politinė bendrija, galin-

gas yra tik tas, kuris ją valdo. Paukščiai iš tikrųjų netampa žmonėmis, taip kaip ir žmonės netampa paukščiais. Virsmas tėra iliuzinis. Naujasis polis skirtas ne paukščių galiai plėsti, o turi sukurti papėdę būsimam regimojo tikrovės rato valdovui.

Koks šio polio santykis su senuoju poliu, su paliktaisiais Atėnais? Nesunku pastebėti, kad Aristofanas Atėnų demokratiją ir šioje komedijoje vaizduoja kritiškai, tačiau jo skaudūs ir taiklūs įkandimai ar net nuosekli blogybių galerija, kurioje vienas po kito į Debesų Gegutmiestį mėgina įsibrauti būdingi Atėnų politiniai, religiniai ir kultūriniai personažai, nėra mirštami. Aristofanas neneigia, kad valdžios padalijimas gausiems pareigūnams apsaugo nuo to, kad valdžia patenka į vienas rankas. Debesų Gegutmiestis gal ir laisvas nuo kai kurių erzinančių Atėnų bruožų, tačiau Peisetairas yra blogesnis valdovas negu kadaise buvęs tiranas Peisistratas, tai liudija patys vardai – *Peis-* šaknis, reiškianti „įtikintoją", Peisistrato atveju jungiama su *stratos,* kurį dar galima suprasti kaip nuorodą į *demos* – Atėnų liaudį. Tuo tarpu Peisetairas yra „draugų įtikintojas", o žodis *hetaireia* atėniečiui pirmiausia siejasi su oligarchiniu politiniu klubu.[16] Šiek tiek rizikuojant įpulti į anachronizmą, galima sakyti, jog Aristofanas *Paukščiuose* primena konservatorių šiuolaikine prasme: jis rekomenduoja tenkintis žinomu blogiu, užuot

16 A. M. Bovie, *Aristophanes: Myth, Ritual and Comedy,* Cambridge University Press, 1993, p. 170–171, 176–177. Dėl Peisetairo vardo reikšmės plg. ir Carl Anderson, T. Keith Dix, „Prometheus and the Basileia in Aristophanes' Birds", *The Classical Journal* 102, 2007, p. 326.

rizikavus dėl nepatikimo būsimo gėrio. Nemažai tyrinėtojų neigia, kad paukščių valstybė yra savotiška Orwello *Gyvulių ūkio* pirmtakė. Komedijos tekste esą „mes visada skatinami identifikuotis su Peisetairu, taigi ir pritarti tam, ką jis daro" – nei choras, nei nė vienas simpatingas personažas neišreiškiąs priešiškumo tam, ką Peisetairas darąs[17]. Vis dėlto nereikia pamiršti, kad pats choras, sudarytas iš paukščių, tampa naiviu Peisetairo projekto dalyviu, suviliotu galios perspektyvos ir nesuvokiančiu, kuo baigsis polio įkūrimas. Choro entuziazmas tik sustiprina ironišką skambesį – nors pjesė vargu ar vadintina ironiška, nes didžioji jos dalis atvirai skirta politinės galios, atsigręžiančios prieš *nomos* atsisakiusią politinę bendriją, (de)konstrukcijai.

Trečiasis virsmas – žmogaus į dievybę – galutinai parodo Peisetairo projekto esmę. Iš karto reikia pasakyti, kad paukščiai galutinai tampa gudriojo atėniečio manipuliacijos įrankiu. Jiems neatsiranda nė menkiausios perspektyvos atgauti buvusią reikšmę ir mitiniais laikais neva turėtą valdžią, apie kurios grįžimą jie svajojo, savo erdvėje kurdami polį. Iš tikro paukščiai tampa mainų objektu: derybų pradžioje dievams Peisetairas pažada visokeriopus paukščių patarnavimus – jie pasirūpins, kad dievų valia būtų vykdoma (eil. 1606–1625), o galiausiai kepamų paukščių kūnai tampa lemtingu pokalbių argumentu, nes Heraklis dėl kvapios mėsos kąsnio pasirengęs atiduoti dieviškąją galią naujajam tiranui. Jau seniai

17 Žr. glaustą argumentų apžvalgą: Aristophanes, *Birds. Lysistrata. Women at the Thesmophoria*, ed. and trans. J. Henderson, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press (*Loeb Classical Library*), 2000, p. 6–7.

parodyta, jog „nė viena Aristofano pjesė, net ir *Lisistratė*, nėra taip perskverbta, taip prisotinta geismo kalbos“[18].

Į *Paukščius* galima žvelgti kaip į geismų konfliktų dominuojamą komediją. Tačiau geismai užvaldo praradus *physis* artumą – dviem nebejauniems, skolų naštos slegiamiems atėniečiams pirmiausia kyla troškimas atsidėti *apragmosynē* gyvenimui, bet vėliau tas noras išblėsta, nes vos atsiradus progai galutiniu geismo objektu tampa galia. To paties geidžia ir savo gyvenimą gamtoje į polį iškeitę paukščiai, tačiau jie tampa galingesnio proto auka, o jų geismas sublimuojamas į malonumą šlovinti tiraną ir, mėgaujantis jo kosmine galia, iliuziškai į ją įsijungti. Savo ruožtu dievai, apimti alkio, praranda nuovoką ir atiduoda savo galią žmogui – nors Dzeusas žaibu nesunkiai būtų galėjęs iškepti maištininkus taip, kaip savuosius ką tik iškepė Peisetairas. Dievai, leidęsi į derybas, nes nori vėl gyventi patogų ir malonų gyvenimą ir bijo vidinių neramumų, jau pasmerkti pralaimėti, nes jų geismas nukreiptas ne į bet kurių geismų tenkinimo sąlygą – galią, bet į dalinius objektus, priklausančius tam ir teikiamus to, kuris juos valdo. Apeliuodamas į Solono *nomos* (eil. 1660 ir t.), Peisetairas užima galios poziciją dievų atžvilgiu, o šie net nesuvokia, kas atstitiko. Žiūrovams juoką turėjo kelti pati mintis, jog Atėnų įstatymas galėtų saistyti nemariuosius dievus, tačiau čia, kaip ir dera komedijai, suliejami juokingi ir rimti dalykai. Įstatymas, skirtas kurti darnai ten, kur neveikia *physis*, nesun-

18 William Arrowsmith, „Aristophanes' Birds: The Fantasy Politics of Eros“, p. 130.

kiai paverčiamas asmens galios šaltiniu. Dievai nesuvokia žaidimo esmės – jie atiduoda žmogui ir socialinės galios šaltinį – *Basileia*, nesvarbu, ar šią figūrą suprasime kaip Karalaitę, ar kaip Valdžią[19], drauge jam perduodamas ir *physis* simbolis – Dzeuso žaibas. Peisetairas sukuria naujos gerovės vaizdinį – *nomos* ir *physis* nebeturi reikšmės, tačiau jo santuoka su Valdžia teikia palaimą visiems dalyviams. „Paukščių padermei" belieka džiaugtis *žmogaus* įsiviešpatavimu (eil. 1726–1728), dievams – atgautomis aukomis, o Visatai – šlovinti naująjį galios šaltinį. Tiek *nomos*, tiek *physis* jau pavaldu vienatiniam gėrio teikėjui, vienai *dynamis*. „Aristofanas vestuves naudoja kaip naujosios tvarkos triumfališko steigimo metaforą – tokios tvarkos, kurioje natūrali gyvenimo palaima nebus iškreipta. Harmoningi mainai, staiga pertraukti gudraus galios suokalbio, dabar atkuriami. [...] Saldus aukų dūmas vėl kils iš žmonių dievams, o nuo dievų žmonėms mainais grįš palaiminga sėkmė."[20] Paskutiniais komedijos žodžiais Peisetairas pripažįstamas „aukščiausia iš dievybių" (eil. 1756). Virsmas įvyko.

Paukščiai po šios peržvalgos gali atrodyti abstrakčių politinių idėjų iliustracija, savotiška Platono mintinį eksperimentą pranašaujanti „Anti-Valstybė". Vis dėlto tai tik

19 Paul D. Epstein, „The Marriage of Peisthetairos to Basileia in the *Birds* of Aristophanes", *Dionysius* 5, 1981, p. 5–28.

20 Dora C. Pozzi, „The Pastoral Ideal in *The Birds* of Aristophanes", *The Classical Journal* 81, No. 2 (Dec., 1985–Jan., 1986), p. 128.

vienas iš kūrinio atžvilgių. Humoro ir ironijos galia, jokių ribų nevaržomas vaizduotės ir ją perteikiančios kalbos žaismas Aristofano komediją leidžia suvokti ir kaip „grynojo juoko“ veikalą, tiesiog džiuginantį skaitytoją (ir žiūrovą). Trumpais propedeutiniais svarstymais šios pjesės neįmanoma aprėpti visais aspektais. Čia belieka tik pasitelkti liudijimą epigramos, tradiciškai priskiriamos Platonui:

> Rasti šventovę, mielą jų širdžiai, geidę Charitės
> Sielą sumanė paverst Aristofano alku.[21]

21 Vertė Naglis Kardelis.

ARISTOFANAS Paukščiai

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ Ὄρνιθες

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ, Ἀθηναῖος

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ, Ἀθηναῖος

ΘΕΡΑΠΩΝ Τηρέως

ΤΗΡΕΥΣ, ἔποψ γεγενημένος

ΙΕΡΕΥΣ

ΠΟΙΗΤΗΣ

ΧΡΟΣΜΟΛΟΓΟΣ

ΜΕΤΩΝ, γεωμέτρης

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ Ἀθηναίων

ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΠΩΛΗΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ

ΦΥΛΑΞ

ΙΡΙΣ

ΚΗΡΥΞ

ΠΑΤΡΑΛΟΙΑΣ

ΚΙΝΗΣΙΑΣ διθυραμβοποιός

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

ΗΡΑΚΛΗΣ

ΤΡΙΒΑΛΛΟΣ θεός

ΧΟΡΟΣ ὀρνίθων

VEIKĖJAI

EUELPIDAS – atėnietis
PEISETAIRAS – atėnietis
TŪTLIO TARNAS
TŪTLYS – paukščių karalius
ŠVENTIKAS
POETAS
ORAKULŲ SAKYTOJAS
METONAS – matininkas
PRIEVAIZDAS
PREKIAUTOJAS NUTARIMAIS
PASIUNTINYS
SARGYBINIS
IRIDĖ – dievų pasiuntinė
ŠAUKLYS
NETIKĘS SŪNUS
KINESIJAS – ditirambų kūrėjas
SIKOFANTAS
PROMETĖJAS
POSEIDONAS
HERAKLIS
TRIBALAS – barbarų dievas

Paukščių CHORAS

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὀρθὴν κελεύεις, ᾗ τὸ δένδρον φαίνεται;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

διαρραγείης. ἥδε δ' αὖ κρώζει πάλιν.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τί, ὦ πόνηρ', ἄνω κάτω πλανύττομεν;
ἀπολούμεθ' ἄλλως τὴν ὁδὸν προφορουμένω.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τὸ δ' ἐμὲ κορώνῃ πειθόμενον τὸν ἄθλιον
ὁδοῦ περιελθεῖν στάδια πλεῖν ἢ χίλια.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τὸ δ' ἐμὲ κολοιῷ πειθόμενον τὸν δύσμορον
ἀποσποδῆσαι τοὺς ὄνυχας τῶν δακτύλων.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀλλ' οὐδ' ὅποι γῆς ἐσμὲν οἶδ' ἔγωγ' ἔτι.
ἐντευθενὶ τὴν πατρίδ' ἂν ἐξεύροις σύ που;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

οὐδ' ἂν μὰ Δία ἐντεῦθεν Ἐξηκεστίδης.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οἴμοι.

PROLOGAS

Akmenuota vieta. Du atėniečiai su kelionei reikalingais daiktais – mirtų šaka, pintine, puodu, iešmu – vyksta į paukščių pasaulį.

Kelią jiems rodo paukščiai, kuriuos jie nešasi rankoje.

Peisetairas nešasi varną, o Euelpidas – kuosą.

EUELPIDAS *(kuosai)*

Liepi tiesiog keliu, kur medis matosi?

PEISETAIRAS

Kad tu susprogtum! Šita krankia, kad atgal!

EUELPIDAS

Tai ko, kvaily, ir šen, ir ten klajojame?
Pražūsim, eidami tai priekin, tai atgal!

PEISETAIRAS

Pasitikėjęs varna, aš nuklaidžiojau
Daugiau kaip tūkstantį kelionės stadijų!

EUELPIDAS

O aš, klausydams, vargšas, kuosos, nudaužiau
Sau kojų pirštų nagučius beklaidžiodams!

PEISETAIRAS

Jau aš net nežinau, kur atsidūrėme!
Ar rastum kelią į tėvynę tu iš čia?

EUELPIDAS

Dievaž, Eksekestidas nesurastų jo!

PEISETAIRAS

Ojoi!

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

σὺ μέν, ὦ τᾶν, τὴν ὁδὸν ταύτην ἴθι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἦ δεινὰ νὼ δέδρακεν οὐκ τῶν ὀρνέων,
ὁ πινακοπώλης Φιλοκράτης μελαγχολῶν,
ὃς τώδ' ἔφασκε νῷν φράσειν τὸν Τηρέα,
τὸν ἔποφ', ὃς ὄρνις ἐγένετ', <ἄνθρωπός ποτ' ὤν>·
κἀπέδοτο τὸν μὲν Θαρραλείδου τουτονὶ
κολοιὸν ὀβολοῦ, τηνδεδὶ τριωβόλου.
τὼ δ' οὐκ ἄρ' ἤστην οὐδὲν ἄλλο πλὴν δάκνειν.
καὶ νῦν τί κέχηνας; ἔσθ' ὅποι κατὰ τῶν πετρῶν
ἡμᾶς ἔτ' ἄξεις; οὐ γάρ ἐστ' ἐνταῦθά τις
ὁδός.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

οὐδὲ μὰ Δί' ἐνταῦθά γ' ἀτραπὸς οὐδαμοῦ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἥδ' ἡ κορώνη τῆς ὁδοῦ τι λέγει πέρι;
οὐ ταὐτὰ κρώζει μὰ Δία νῦν τε καὶ τότε.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τί δὴ λέγει περὶ τῆς ὁδοῦ;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί δ' ἄλλο γ' ἢ
βρύκουσ' ἀπέδεσθαί φησί μου τοὺς δακτύλους;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

οὐ δεινὸν οὖν δῆτ' ἐστὶν ἡμᾶς δεομένους
ἐς κόρακας ἐλθεῖν καὶ παρεσκευασμένους
ἔπειτα μὴ 'ξευρεῖν δύνασθαι τὴν ὁδόν;

EUELPIDAS

Mielasis, vienas eik tu šiuo keliu.

Peisetairas ir Euelpidas išsiskiria.

PEISETAIRAS *(į žiūrovus)*

Tas paukščių pardavėjas Filokratas mus
Apgavo turguje, bjaurus padūkėlis!
Jis sakė, šiedvi pas Terėją mus nuves,
Kurs iš žmogaus pavirto kažkada tūtliu.
Ir kuosą, Tareleido dukrą, pardavė
Tik už obolą vieną, varną šią – už tris.
Bet šios nežino nieko, kaip tik žnaibyti. *(kuosai)*
Ir ko jau žiojies vėl? Ar tik ne nuo uolų
Tu nori mus nustumt? Juk čia aš nematau
Jau jokio kelio!

EUELPIDAS

Nė takelio čia nėra!

PEISETAIRAS

Ką sako varna, kur čia kelią rasime?
Dievaž, dabar kitaip ji krankia nei anksčiau.

EUELPIDAS

Tai ką ji sako?

PEISETAIRAS

Nieko kito, kaip tiktai
Begraužddama snapu nulesianti pirštus!

EUELPIDAS

Baisus dalykas, jeigu mes norėjome
Pas varnas nukeliauti, net pasiruošėm,
Ir štai dabar negalim niekaip kelio rast!

ἡμεῖς γάρ, ὦνδρες οἱ παρόντες ἐν λόγῳ,
νόσον νοσοῦμεν τὴν ἐναντίαν Σάκᾳ·
ὁ μὲν γὰρ ὢν οὐκ ἀστὸς εἰσβιάζεται,
ἡμεῖς δὲ φυλῇ καὶ γένει τιμώμενοι,
ἀστοὶ μετ' ἀστῶν, οὐ σοβοῦντος οὐδενὸς
ἀνεπτόμεθ' ἐκ τῆς πατρίδος ἀμφοῖν τοῖν ποδοῖν,
αὐτὴν μὲν οὐ μισοῦντ' ἐκείνην τὴν πόλιν
τὸ μὴ οὐ μεγάλην εἶναι φύσει κεὐδαίμονα
καὶ πᾶσι κοινὴν ἐναποτεῖσαι χρήματα.
οἱ μὲν γὰρ οὖν τέττιγες ἕνα μῆν' ἢ δύο
ἐπὶ τῶν κραδῶν ᾄδουσ', Ἀθηναῖοι δ' ἀεὶ
ἐπὶ τῶν δικῶν ᾄδουσι πάντα τὸν βίον.
διὰ ταῦτα τόνδε τὸν βάδον βαδίζομεν,
κανοῦν δ' ἔχοντε καὶ χύτραν καὶ μυρρίνας
πλανώμεθα ζητοῦντε τόπον ἀπράγμονα,
ὅποι καθιδρυθέντε διαγενοίμεθ' ἄν.
ὁ δὲ στόλος νῷν ἐστι παρὰ τὸν Τηρέα,
τὸν ἔποπα, παρ' ἐκείνου πυθέσθαι δεομένω,
εἴ που τοιαύτην εἶδε πόλιν ᾗ 'πέπτατο.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὗτος.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τί ἐστιν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἡ κορώνη μοι πάλαι
ἄνω τι φράζει.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

χὠ κολοιὸς οὑτοσὶ

Mat, mes, o vyrai kilnūs, susirinkę čion,
Apsirgom. Sako ligai priešinga liga:
Nebūdamas pilietis, veržias miestan jis,
O mes gi, giminėj ir filėj gerbiami,
Piliečiai tarp piliečių, niekam nevejant,
Išskridom iš tėvynės savo kojomis!
Ir ne dėl to, kad miesto neapkęstume,
Ar jo didžiu, laimingu nelaikytume
Ir leidžiančiu visiems švaistyti pinigus!
Tačiau žiogeliai čirpia medžių šakose
Tik du ar vieną mėnesį kasmet, o mūs
Piliečiai visą amžių čirpia teismuose!
Dėl tų dalykų mes ir iškeliavome,
Pintinę, puodą, mirtos šaką nešdami,
Klajojam, ieškom vietos kur be rūpesčių,
Kad įsikūrę amžių pragyventume.
Mūs tikslas – pas Terėją tūtlį nukeliaut
Ir jo paklaust, ar kartais neužtiko kur
Pasauly tokio miesto belekiodamas.

PEISETAIRAS

Klausyk!

EUELPIDAS

O kas?

PEISETAIRAS

Manoji varna jau seniai
Į viršų rodo.

EUELPIDAS

Mano kuosa jau taip pat

ἄνω κέχηνεν ὡσπερεὶ δεικνύς τί μοι,
κοὐκ ἔσθ᾽ ὅπως οὐκ ἔστιν ἐνταῦθ᾽ ὄρνεα.
εἰσόμεθα δ᾽ αὐτίκ᾽, ἢν ποιήσωμεν ψόφον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀλλ᾽ οἶσθ᾽ ὃ δρᾶσον; τῷ σκέλει θένε τὴν πέτραν.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

σὺ δὲ τῇ κεφαλῇ γ᾽, ἵν᾽ ᾖ διπλάσιος ὁ ψόφος.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

σὺ δ᾽ οὖν λίθῳ κόψον λαβών.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

πάνυ γ᾽, εἰ δοκεῖ.

παῖ παῖ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί λέγεις, οὗτος; τὸν ἔποπα παῖ καλεῖς;
οὐκ ἀντὶ τοῦ παιδός σ᾽ ἐχρῆν ἐποποῖ καλεῖν;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἐποποῖ. ποιήσεις τοί με κόπτειν αὖθις αὖ.
ἐποποῖ.

ΘΕΡΑΠΩΝ ΕΠΟΠΟΣ

τίνες οὗτοι; τίς ὁ βοῶν τὸν δεσπότην;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

Ἄπολλον ἀποτρόπαιε, τοῦ χασμήματος.

ΘΕΡΑΠΩΝ ΕΠΟΠΟΣ

οἴμοι τάλας, ὀρνιθοθήρα τουτωί.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὕτως τι δεινὸν οὐδὲ κάλλιον λέγεις.

ΘΕΡΑΠΩΝ ΕΠΟΠΟΣ

ἀπολεῖσθον.

Į viršų žiopso, tarsi rodytų ką man.
Tikriausiai čia kur netoliese paukščiai bus.
Matysim, jei tik triukšmą padarysime! *(ploja)*

PEISETAIRAS

Žinai, ką padaryk: uolon tu koja trenk!

EUELPIDAS

O tu su galva: triukšmas daug didesnis bus.

PEISETAIRAS

Paėmęs duok su akmeniu!

EUELPIDAS

Tuojau, tuojau! *(trenkia akmeniu)*
Berniuk, berniuk!

PEISETAIRAS

Ką tu čia? Tūtlį „berniuku“
Šauki? „Berniuko“ vietoj reikia šaukt „opop!“

EUELPIDAS

Opop, opop! Priversi belstis vėl mane?

Pasirodo paukštis ilgu snapu.

TŪTLIO TARNAS

Kas jūs tokie? Kas šaukia mano poną čion?

PEISETAIRAS

Globėjau Apolone, koks jo snapas, oi!

TŪTLIO TARNAS

Oi, varge mano! Paukščių gaudytojai čia!

PEISETAIRAS

Taip baisiai mus apkaltint pasisveikinant!

TŪTLIO TARNAS

Prasmekit jūs!

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀλλ᾽ οὐκ ἐσμὲν ἀνθρώπω.

ΘΕΡΑΠΩΝ ΕΠΟΠΟΣ

τί δαί;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὑποδεδιὼς ἔγωγε, Λιβυκὸν ὄρνεον.

ΘΕΡΑΠΩΝ ΕΠΟΠΟΣ

οὐδὲν λέγεις.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

καὶ μὴν ἐροῦ τὰ πρὸς ποδῶν.

ΘΕΡΑΠΩΝ ΕΠΟΠΟΣ

ὁδὶ δὲ δὴ τίς ἐστιν ὄρνις; οὐκ ἐρεῖς;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἐπικεχοδὼς ἔγωγε Φασιανικός.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀτὰρ σὺ τί θηρίον ποτ᾽ εἶ, πρὸς τῶν θεῶν;

ΘΕΡΑΠΩΝ ΕΠΟΠΟΣ

ὄρνις ἔγωγε δοῦλος.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἡττήθης τινὸς
ἀλεκτρυόνος;

ΘΕΡΑΠΩΝ ΕΠΟΠΟΣ

οὔκ, ἀλλ᾽ ὅτε περ ὁ δεσπότης
ἔποψ ἐγένετο, τότε γενέσθαι μ᾽ ηὔξατο
ὄρνιν, ἵν᾽ ἀκόλουθον διάκονόν τ᾽ ἔχῃ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

δεῖται γὰρ ὄρνις καὶ διακόνου τινός;

ΘΕΡΑΠΩΝ ΕΠΟΠΟΣ

οὗτός γ᾽, ἅτ᾽, οἶμαι, πρότερον ἄνθρωπός ποτ᾽ ὤν.

PEISETAIRAS

Bet mes ne žmonės!

TŪTLIO TARNAS

Ogi kas?

PEISETAIRAS

Aš Pusbailis esu – tai paukštis Libijoj!

TŪTLIO TARNAS

Niekus taušķi!

PEISETAIRAS *(rodydamas po savo kojomis šlapią vietą)*

Žiūrėk, paliudys kojos man!

TŪTLIO TARNAS

O tu esi koks paukštis? Nesakysi man?

EUELPIDAS

Susikakojėlis iš Fasidos šalies.

PEISETAIRAS

O tu, vardan dievų, koks padaras esi?

TŪTLIO TARNAS

Aš paukštis vergas.

EUELPIDAS

Koks gaidys gi sumušė?

TŪTLIO TARNAS

Nė joks! Kai ponas buvo paverstas tūtliu,
Jis meldės, kad pavirsčiau aš taip pat paukščiu
Ir jis turėtų savo tarną paukščiuose.

PEISETAIRAS

Ir paukščiams reikia dar turėti sau tarnus?

TŪTLIO TARNAS

Šiam gal dėl to, kad buvo jis anksčiau žmogus.
Kai tik sardinių iš Falero nori jis,

τοτὲ μὲν ἐρᾷ φαγεῖν ἀφύας Φαληρικάς,
τρέχω ᾽π᾽ ἀφύας ἐγὼ λαβὼν τὸ τρύβλιον·
ἔτνους δ᾽ ἐπιθυμεῖ, δεῖ τορύνης καὶ χύτρας,
τρέχω ᾽πὶ τορύνην.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τροχίλος ὄρνις οὑτοσί.
οἶσθ᾽ οὖν ὃ δρᾶσον, ὦ τροχίλε; τὸν δεσπότην
ἡμῖν κάλεσον.

ΘΕΡΑΠΩΝ ΕΠΟΠΟΣ

ἀλλ᾽ ἀρτίως νὴ τὸν Δία
εὕδει καταφαγὼν μύρτα καὶ σέρφους τινάς.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὅμως ἐπέγειρον αὐτόν.

ΘΕΡΑΠΩΝ ΕΠΟΠΟΣ

οἶδα μὲν σαφῶς
ὅτι ἀχθέσεται, σφῷν δ᾽ αὐτὸν εἵνεκ᾽ ἐπεγερῶ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

κακῶς σύ γ᾽ ἀπόλοι᾽. ὥς μ᾽ ἀπέκτεινας δέει.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

οἴμοι κακοδαίμων, χὠ κολοιός μοἴχεται
ὑπὸ τοῦ δέους.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὦ δειλότατον σὺ θηρίον,
δείσας ἀφῆκας τὸν κολοιόν.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

εἰπέ μοι,
σὺ δὲ τὴν κορώνην οὐκ ἀφῆκας καταπεσών;

Tuoj bėgu jų pagaut, paėmęs dubenį;
Žirnienės trokšta – puodą, samtį reikia rast, –
Tuoj bėgu samčio!

PEISETAIRAS

Tai bėgikas paukštis šis!
Žinai, ką padaryk, bėgike! Tuoj pašauk
Mums savo poną!

TŪTLIO TARNAS

Jis užmigo neseniai,
Pririjęs mirtų uogų ir šiek tiek vabzdžių.

PEISETAIRAS

Vis tiek pažadink jį!

TŪTLIO TARNAS

Žinau, kad jis supyks,
Tačiau dėl jūsų aš vis tiek pažadinsiu.

Tarnas nueina į krūmus.

PEISETAIRAS

Kad galą gautum! Tiek išgąsdino mane!

EUELPIDAS

Oi, varge mano! Kuosa ta ištrūkusi
Pabėgo, išsigandus!

PEISETAIRAS

Tu, bjaurus baily,
Iš išgąsčio paleidai kuosą?

EUELPIDAS

Pasakyk,
Ar tu parvirsdams varnos nepaleidai? Ką?

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ποῦ γάρ ἐστ';

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀπέπτατο.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

οὐκ ἄρ' ἀφῆκας; ὦγάθ', ὡς ἀνδρεῖος εἶ.

ΤΗΡΕΥΣ

ἄνοιγε τὴν ὕλην, ἵν' ἐξέλθω ποτέ.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὦ Ἡράκλεις, τουτὶ τί ποτ' ἐστὶ θηρίον;
τίς ἡ πτέρωσις; τίς ὁ τρόπος τῆς τριλοφίας;

ΤΗΡΕΥΣ

τίνες εἰσί μ' οἱ ζητοῦντες;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

οἱ δώδεκα θεοὶ
εἴξασιν ἐπιτρῖψαί σε.

ΤΗΡΕΥΣ

μῶν με σκώπτετον
ὁρῶντε τὴν πτέρωσιν; ἦ γάρ, ὦ ξένοι,
ἄνθρωπος.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐ σοῦ καταγελῶμεν.

ΤΗΡΕΥΣ

ἀλλὰ τοῦ;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τὸ ῥάμφος ἡμῖν σου γέλοιον φαίνεται.

PEISETAIRAS

Dievaž, kad ne!

EUELPIDAS

Tai kur jinai?

PEISETAIRAS

Sau nulėkė!

EUELPIDAS

Tai nepaleidai? Mat, koksai drąsuolis tu!

TŪTLYS *(už scenos)*

Atidaryk tuoj mišką! Aš turiu išeit.

Tūtlys ateina.

PEISETAIRAS

Herakli mielas! Kas gi šitas padaras?
O kokios plunksnos! Kuodas trišakas puikus!

TŪTLYS

Kas ieško čia manęs?

EUELPIDAS

Tai dvylika dievų,
Matyt, apipešė tave!

TŪTLYS

Jūs juokiatės
Iš mano plunksnų? Juk buvau anksčiau žmogus!

PEISETAIRAS

Ne iš tavęs mes juokiamės.

TŪTLYS

O tai iš ko?

EUELPIDAS

Mums šitas tavo snapas juoką sukelia!

ΤΗΡΕΥΣ

τοιαῦτα μέντοι Σοφοκλέης λυμαίνεται
ἐν ταῖς τραγῳδίαισιν ἐμέ, τὸν Τηρέα.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

Τηρεὺς γὰρ εἶ σύ; πότερον ὄρνις ἢ ταῶς;

ΤΗΡΕΥΣ

ὄρνις ἔγωγε.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

κᾆτά σοι ποῦ τὰ πτερά;

ΤΗΡΕΥΣ

ἐξερρύηκε.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

πότερον ὑπὸ νόσου τινός;

ΤΗΡΕΥΣ

οὔκ, ἀλλὰ τὸν χειμῶνα πάντα τὤρνεα
πτερορρυεῖ τε καὖθις ἕτερα φύομεν.
ἀλλ᾽ εἴπατόν μοι σφὼ τίν᾽ ἐστόν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

νώ; βροτώ.

ΤΗΡΕΥΣ

ποδαπὼ τὸ γένος;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὅθεν αἱ τριήρεις αἱ καλαί.

ΤΗΡΕΥΣ

μῶν ἡλιαστά;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

μάλλὰ θατέρου τρόπου,
ἀπηλιαστά.

TŪTLYS

Tai taip Sofoklis man sudarkė išvaizdą,
Terėją rodydams anoj tragedijoj!

PEISETAIRAS

Tai tu Terėjas? Paukštis, ar gal povas koks?

TŪTLYS

Aš – paukštis.

EUELPIDAS

Kurgi tavo plunksnos dingusios?

TŪTLYS

Iškrito jos.

EUELPIDAS

Ar dėl kokios baisios ligos?

TŪTLYS

Visi mes, paukščiai, plunksnas žiemą numetam,
Paskui pavasarį jas atauginame!
O judu kas tokie?

PEISETAIRAS

Ar mudu? Žmonės mes!

TŪTLYS

Iš kur jūs?

PEISETAIRAS

Mes iš ten, kur tiek gražių laivų.

TŪTLYS

Ar jūs teisėjai?

EUELPIDAS

Ne, mes jiems net priešingi –
Antiteisėjai!

ΤΗΡΕΥΣ

σπείρεται γὰρ τοῦτ᾽ ἐκεῖ
τὸ σπέρμ᾽;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὀλίγον ζητῶν ἂν ἐξ ἀγροῦ λάβοις.

ΤΗΡΕΥΣ

πράγους δὲ δὴ τοῦ δεομένω δεῦρ᾽ ἤλθετον;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

σοὶ ξυγγενέσθαι βουλομένω.

ΤΗΡΕΥΣ

τίνος πέρι;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὅτι πρῶτα μὲν ἦσθ᾽ ἄνθρωπος ὥσπερ νώ ποτε,
κἀργύριον ὠφείλησας ὥσπερ νώ ποτε,
κοὐκ ἀποδιδοὺς ἔχαιρες ὥσπερ νώ ποτε·
εἶτ᾽ αὖθις ὀρνίθων μεταλλάξας φύσιν
καὶ γῆν ἐπέπτου καὶ θάλατταν ἐν κύκλῳ,
καὶ πάνθ᾽ ὅσαπερ ἄνθρωπος ὅσα τ᾽ ὄρνις φρονεῖς.
ταῦτ᾽ οὖν ἱκέται νὼ πρὸς σὲ δεῦρ᾽ ἀφίγμεθα,
εἴ τινα πόλιν φράσειας ἡμῖν εὔερον
ὥσπερ σισύραν ἐγκατακλινῆναι μαλθακήν.

ΤΗΡΕΥΣ

ἔπειτα μείζω τῶν Κραναῶν ζητεῖς πόλιν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

μείζω μὲν οὐδέν, προσφορωτέραν δὲ νῷν.

ΤΗΡΕΥΣ

ἀριστοκρατεῖσθαι δῆλος εἶ ζητῶν.

TŪTLYS

Ar tokių žmonių tenai
Dar auga?

EUELPIDAS

Paieškojęs rastum kaimuose.

TŪTLYS

Kokiais gi reikalais jūs čion atvykote?

EUELPIDAS

Norėdami sueit su tavimi.

TŪTLYS

O kam?

PEISETAIRAS

Pirmiausia, kad ir tu buvai žmogus, kaip mes,
Ir tu skolų turėdavai taip pat, kaip mes,
Ir tu džiaugeis, jų negrąžindamas, kaip mes.
Toliau, kad tu, įgijęs paukščio prigimtį,
Galėjai jūras ir žemes apskrist ratu,
Ir tiek žinai, kiek paukštis ir kartu žmogus,
Todėl atvykom mes maldauti pas tave,
Kad miestą švelniavilnį mums nurodytum,
Kaip skrandą, kur galėtume minkštai miegot.

TŪTLYS

Didesnio ieškai miesto už Uolingąjį?

PEISETAIRAS

Didesnio – ne, tik žymiai tinkamesnio mums.

TŪTLYS

Aristokratų miesto ieškai tu!

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἐγώ;
ἥκιστα· καὶ τὸν Σκελλίου βδελύττομαι.

ΤΗΡΕΥΣ

ποίαν τιν᾽ οὖν ἥδιστ᾽ ἂν οἰκοῖτ᾽ ἂν πόλιν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὅπου τὰ μέγιστα πράγματ᾽ εἴη τοιάδε·
ἐπὶ τὴν θύραν μου πρῴ τις ἐλθὼν τῶν φίλων
λέγοι ταδί· «πρὸς τοῦ Διὸς τοὐλυμπίου
ὅπως παρέσει μοι καὶ σὺ καὶ τὰ παιδία
λουσάμενα πρῴ· μέλλω γὰρ ἑστιᾶν γάμους·
καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποιήσῃς· εἰ δὲ μή,
μή μοι τότ᾽ ἔλθῃς, ὅταν ἐγὼ πράττω κακῶς.»

ΤΗΡΕΥΣ

νὴ Δία ταλαιπώρων γε πραγμάτων ἐρᾷς.
τί δαὶ σύ;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τοιούτων ἐρῶ κἀγώ.

ΤΗΡΕΥΣ

τίνων;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὅπου ξυναντῶν μοι ταδί τις μέμψεται
ὥσπερ ἀδικηθεὶς παιδὸς ὡραίου πατήρ·
«καλῶς γέ μου τὸν υἱόν, ὦ στιλβωνίδη,
εὑρὼν ἀπιόντ᾽ ἀπὸ γυμνασίου λελουμένον
οὐκ ἔκυσας, οὐ προσεῖπας, οὐ προσηγάγου,
οὐκ ὠρχιπέδισας, ὢν ἐμοὶ πατρικὸς φίλος.»

PEISETAIRAS

Ar aš?
Nė kiek. Sūnaus Skelijo aš neapkenčiu!

TŪTLYS

Kokiam mieste mieliausiai jūs gyventumėt?

PEISETAIRAS

Kur būtų pats didžiausias reikalas toksai:
Rytais pabelstų draugas koks man į duris,
Sakydamas: „Vardan olimpinių dievų,
Atvyki su vaikais, anksti išmaudęs juos,
Tu pas mane – mat šiandien vestuves keliu!
Nesugalvok kitaip: jei neateisi man,
Galėsi neateit, kai būsiu aš bėdoj!"

TŪTLYS

Dievaž, labai sunkių dalykų tu geidi!
O tu?

EUELPIDAS

Ir aš gi trokštu panašių!

TŪTLYS

Kokių?

EUELPIDAS

Kad koks gražaus berniuko tėvas kur mane
Sutikęs imtų priekaištaut, lyg įžeistas:
„Kodėl tu, Stilbonidai, taip pasielgei?
Sutikęs sūnų, iš palestros grįžtantį,
Išmaudytą, nebučiavai, nekalbinai,
Nemylavai, nežnaibei – juk bičiulis tu
Iš seno!"

ΤΗΡΕΥΣ

ὦ δειλακρίων σύ, τῶν κακῶν οἵων ἐρᾷς.
ἀτὰρ ἔστι γ' ὁποίαν λέγετον εὐδαίμων πόλις
παρὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλατταν.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

οἴμοι, μηδαμῶς
ἡμῖν γε παρὰ θάλατταν, ἵν' ἀνακύψεται
κλητῆρ' ἄγουσ' ἕωθεν ἡ Σαλαμινία.
Ἑλληνικὴν δὲ πόλιν ἔχεις ἡμῖν φράσαι;

ΤΗΡΕΥΣ

τί οὐ τὸν Ἠλεῖον Λέπρεον οἰκίζετον
ἐλθόνθ';

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὁτιὴ νὴ τοὺς θεοὺς ὅσ' οὐκ ἰδὼν
βδελύττομαι τὸν Λέπρεον ἀπὸ Μελανθίου.

ΤΗΡΕΥΣ

ἀλλ' εἰσὶν ἕτεροι τῆς Λοκρίδος Ὀπούντιοι,
ἵνα χρὴ κατοικεῖν.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἀλλ' ἔγωγ' Ὀπούντιος
οὐκ ἂν γενοίμην ἐπὶ ταλάντῳ χρυσίου.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὗτος δὲ δὴ τίς ἐσθ' ὁ μετ' ὀρνίθων βίος;
σὺ γὰρ οἶσθ' ἀκριβῶς.

ΤΗΡΕΥΣ

οὐκ ἄχαρις εἰς τὴν τριβήν·
οὗ πρῶτα μὲν δεῖ ζῆν ἄνευ βαλλαντίου.

TŪTLYS

Vargše, kaip sunkių daiktų geidi!
Yra laimingas miestas toks, kaip piešiate,
Prie Raudonosios jūros.

EUELPIDAS

Oi, prie jūros – ne,
Kad tik Salaminietė neatvyktų ten,
Neįsakytų grįžti tuoj atgal teisman!
Ar negali nurodyt miesto graikiško?

TŪTLYS

Kodėl nenorite gyvent Raupsuotoje
Elidėje?

EUELPIDAS

Kodėl? Jau net nematęs jos
Aš nekenčiu Raupsuotos dėl Melantijo!

TŪTLYS

Yra Lokridėj miestas toks, Opuntijai.
Ten galima gyvent.

EUELPIDAS

Pavirst Opuntiju
Net už talentą aukso nesutikčiau aš!

PEISETAIRAS

O koks gyvenimas tarp paukščių? Pasakyk!
Juk tu gerai žinai!

TŪTLYS

Gan malonu gyvent.
Pirmiausia čia gyvenama be pinigų.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

πολλήν γ᾽ ἀφεῖλες τοῦ βίου κιβδηλίαν.

ΤΗΡΕΥΣ

νεμόμεσθα δ᾽ ἐν κήποις τὰ λευκὰ σήσαμα
καὶ μύρτα καὶ μήκωνα καὶ σισύμβρια.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὑμεῖς μὲν ἄρα ζῆτε νυμφίων βίον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

φεῦ φεῦ·
ἦ μέγ᾽ ἐνορῶ βούλευμ᾽ ἐν ὀρνίθων γένει
καὶ δύναμιν ἣ γένοιτ᾽ ἄν, εἰ πίθοισθέ μοι.

ΤΗΡΕΥΣ

τί σοι πιθώμεσθ᾽;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὅ τι πίθησθε; πρῶτα μὲν
μὴ περιπέτεσθε πανταχῇ κεχηνότες·
ὡς τοῦτ᾽ ἄτιμον τοὔργον ἐστίν. αὐτίκα
ἐκεῖ παρ᾽ ἡμῖν τοὺς πετομένους ἢν ἔρῃ
«τίς ἐστιν οὗτος;» ὁ Τελέας ἐρεῖ ταδί·
«ἄνθρωπος ὄρνις, ἀστάθμητος, πετόμενος,
ἀτέκμαρτος, οὐδὲν οὐδέποτ᾽ ἐν ταὐτῷ μένων.»

ΤΗΡΕΥΣ

νὴ τὸν Διόνυσον εὖ γε μωμᾷ ταυταγί.
τί ἂν οὖν ποιοῖμεν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οἰκίσατε μίαν πόλιν.

ΤΗΡΕΥΣ

ποίαν δ᾽ ἂν οἰκίσαιμεν ὄρνιθες πόλιν;

EUELPIDAS

Tai ten nėra sukčiavimų gyvenime.

TŪTLYS

Gyvenam soduos, lesam sesamą baltąjį,
Aguonų, mirtų uogas, mėtas laukines.

EUELPIDAS

Tai jūs gyvenat lyg kokie jaunavedžiai!

PEISETAIRAS

Ojoi!
Aš didžią dalią paukščių giminės matau
Ir galią, jei manęs tik paklausysite!

TŪTLYS

O ko klausyt mes turim?

PEISETAIRAS

Ko klausyti? Štai:
Pirmiausia nelekiokit, kaip žiopliai, visur.
Tai negarbinga. Jei pas mus paklausi tu
Apie lakiuosius žmones: „Kas per paukštis jis?“ –
Telėjas atsakys tuojau, kad tai žmogus,
Tarytum paukštis koks: nepastovus, lakus,
Nepermatomas, nuolat keičiąs nuomonę.

TŪTLYS

Dėl Dioniso, tai teisingas priekaištas.
Kas mums daryt?

PEISETAIRAS

Įkurkit vieną miestą sau.

TŪTLYS

Mes, paukščiai, kokį miestą galime įkurt?

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἄληθες, ὦ σκαιότατον εἰρηκὼς ἔπος;
βλέψον κάτω.

ΤΗΡΕΥΣ

καὶ δὴ βλέπω.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

βλέπε νυν ἄνω.

ΤΗΡΕΥΣ

βλέπω.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

περίαγε τὸν τράχηλον.

ΤΗΡΕΥΣ

νὴ Δία
ἀπολαύσομαί <τί> γ', εἰ διαστραφήσομαι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

εἶδές τι;

ΤΗΡΕΥΣ

τὰς νεφέλας γε καὶ τὸν οὐρανόν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐχ οὗτος οὖν δήπου 'στὶν ὀρνίθων πόλος;

ΤΗΡΕΥΣ

πόλος; τίνα τρόπον;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὥσπερ <ἂν> εἴποι τις, τόπος.
ὅτι δὲ πολεῖται τοῦτο καὶ διέρχεται
ἅπαντα διὰ τούτου, καλεῖται νῦν πόλος.
ἢν δ' οἰκίσητε τοῦτο καὶ φράξηθ' ἅπαξ,
ἐκ τοῦ πόλου τούτου κεκλήσεται πόλις.

PEISETAIRAS

Iš tikro? Na ir kvailą žodį ištarei!
Žiūrėk žemyn!

TŪTLYS

Žiūriu.

PEISETAIRAS

Dabar žiūrėk aukštyn!

TŪTLYS

Žiūriu.

PEISETAIRAS

Dabar aplink suk galvą!

TŪTLYS

O dievaž,
Jei nusisuksiu sprandą, kas man bus iš to?

PEISETAIRAS

Ir ką matai?

TŪTLYS

Matau tik dangų, debesis.

PEISETAIRAS

Dangaus šis ratas skirtas paukščiams, ar ne taip?

TŪTLYS

Ar ratas? Kaip?

PEISETAIRAS

Kitaip pasakius – tai vieta.
Ratu vadinas ji todėl, kad viskas ten
Ir sukasi ratu, ir eina aplink jį.
Jei apgyvensit jį, apsupsit sienomis,
Tai vietoj rato miestas čia pasidarys.

ὥστ' ἄρξετ' ἀνθρώπων μὲν ὥσπερ παρνόπων,
τοὺς δ' αὖ θεοὺς ἀπολεῖτε λιμῷ Μηλίῳ.

ΤΗΡΕΥΣ

πῶς;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἐν μέσῳ δήπουθεν ἀήρ ἐστι γῆς.
εἶθ', ὥσπερ ἡμεῖς, ἢν ἰέναι βουλώμεθα
Πυθώδε, Βοιωτοὺς δίοδον αἰτούμεθα,
οὕτως, ὅταν θύσωσιν ἄνθρωποι θεοῖς,
ἢν μὴ φόρον φέρωσιν ὑμῖν οἱ θεοί,
διὰ τῆς πόλεως τῆς ἀλλοτρίας καὶ τοῦ χάους
τῶν μηρίων τὴν κνῖσαν οὐ διαφρήσετε.

ΤΗΡΕΥΣ

ἰοῦ ἰοῦ· μὰ γῆν, μὰ παγίδας, μὰ νεφέλας, μὰ δίκτυα,
μὴ 'γὼ νόημα κομψότερον ἤκουσά πω·
ὥστ' ἂν κατοικίζοιμι μετὰ σοῦ τὴν πόλιν,
εἰ ξυνδοκοίη τοῖσιν ἄλλοις ὀρνέοις.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τίς ἂν οὖν τὸ πρᾶγμ' αὐτοῖς διηγήσαιτο;

ΤΗΡΕΥΣ

σύ.
ἐγὼ γὰρ αὐτοὺς βαρβάρους ὄντας πρὸ τοῦ
ἐδίδαξα τὴν φωνήν ξυνὼν πολὺν χρόνον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

πῶς δῆτ' ἂν αὐτοὺς ξυγκαλέσειας;

ΤΗΡΕΥΣ

ῥᾳδίως.

Tada, lyg žiogus, žmones jūs valdysite,
Dievus gi melišku badu marinsite.

TŪTLYS

Ir kaip?

PEISETAIRAS

Juk oras tarpe žemės ir dangaus.
Ir taip, kaip mes, kai norim vykti į Delfus,
Maldaujam bojotiečių, kad praleistų mus,
Taip jūs, kai žmonės degins ten dievams aukas,
Jei tik dievai jums duoklės nemokės, daugiau
Per savo miestą – jiems juk svetimą – kvapų
Sudegintos mėsos jūs nepraleisite.

TŪTLYS

Ak!
Vardan šios žemės, spąstų, debesų, tinklų,
Tokios gudrios minties dar negirdėjau aš!
Ir su tavim statyčiau miestą aš mielai,
Jei tik kiti paukščiukai su mumis sutiks!

PEISETAIRAS

Kas jiems galėtų reikalą išdėstyt?

TŪTLYS

Tu!
Visi anksčiau jie buvo barbarai, bet aš
Išmokiau juos kalbėt, ilgai bendraudamas.

PEISETAIRAS

Kaip juos galėtumei sušaukt?

TŪTLYS

Visai lengvai.

δευρὶ γὰρ ἐμβὰς αὐτίκα μάλ' εἰς τὴν λόχμην,
ἔπειτ' ἀνεγείρας τὴν ἐμὴν ἀηδόνα,
καλοῦμεν αὐτούς· οἱ δὲ νῷν τοῦ φθέγματος
ἐάνπερ ἐπακούσωσι θεύσονται δρόμῳ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὦ φίλτατ' ὀρνίθων σύ, μή νυν ἕσταθι·
ἀλλ' ἀντιβολῶ σ', ἄγ', ὡς τάχιστ' εἰς τὴν λόχμην
εἴσβαινε κἀνέγειρε τὴν ἀηδόνα.

ΤΗΡΕΥΣ

ἄγε σύννομέ μοι, παῦσαι μὲν ὕπνου,
λῦσον δὲ νόμους ἱερῶν ὕμνων,
οὓς διὰ θείου στόματος θρηνεῖς
τὸν ἐμὸν καὶ σὸν πολύδακρυν Ἴτυν,
ἐλελιζομένη διεροῖς μέλεσιν
γένυος ξουθῆς. καθαρὰ χωρεῖ
διὰ φυλλοκόμου μίλακος ἠχὼ
πρὸς Διὸς ἕδρας, ἵν' ὁ χρυσοκόμας
Φοῖβος ἀκούων τοῖς σοῖς ἐλέγοις
ἀντιψάλλων ἐλεφαντόδετον
φόρμιγγα θεῶν ἵστησι χορούς·
διὰ δ' ἀθανάτων στομάτων χωρεῖ
ξύμφωνος ὁμοῦ
θεία μακάρων ὀλολυγή.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, τοῦ φθέγματος τοὐρνιθίου·
οἷον κατεμελίτωσε τὴν λόχμην ὅλην.

Štai čion įlįsiu tankumynan aš tuojau,
Paskui pakelsiu savąją lakštingalą,
Ir taip sušauksim. Kai tik mudviejų balsus
Išgirs, tuojau atbėgs pas mus jie tekini.

PEISETAIRAS

Brangiausias iš visų tu paukščių, nestovėk,
Tave maldauju: tuoj į krūmus man įlįsk,
Ir greitai ten pažadink mums lakštingalą!

Tūtlys įlenda į krūmus. Iš ten pasigirsta jo balsas.

TŪTLYS *(grodamas fleita)*

Na, drauguže, pabusk, nustoki miegojus,
Paskleisk šventųjų himnų garsus,
Kuriais tu iš dieviškos savo burnos
Apraudi ir savo, ir mano Itiją,
Kai virpa tavasis geltonas kaklelis
Nuo šventųjų giesmių.
Tankialāpių vijoklių plaukia šakom
Švarus aidas ir kyla į Dzeuso namus.
Ten išgirdęs jį Foibas auksiniais plaukais,
Į tavąsias raudàs atsakydamas lyra,
Dramblio kaulu puošta, užgrojęs dievų
Sustato chorus.
Nemirtingomis lūpomis sklinda švelni
Sutartinė giesmė
Laimingų dievų prakilniųjų.

EUELPIDAS

Karaliau Dzeusai! Paukščio balsas koks gražus!
Užliejo visą mišką lyg medaus srove!

Tūtlys nutyla.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὗτος.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τί ἔστιν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐ σιωπήσει;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τί δαί;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὔποψ μελῳδεῖν αὖ παρασκευάζεται.

ΤΗΡΕΥΣ

ἐποποποῖ ποποποποῖ ποποῖ,
ἰὼ ἰὼ ἰτὼ ἰτὼ ἰτὼ ἰτὼ
ἴτω τις ὧδε τῶν ἐμῶν ὁμοπτέρων·
ὅσοι τ' εὐσπόρους ἀγροίκων γύας
νέμεσθε, φῦλα μυρία κριθοτράγων
σπερμολόγων τε γένη
ταχὺ πετόμενα, μαλθακὴν ἱέντα γῆρυν·
ὅσα τ' ἐν ἄλοκι θαμὰ
βῶλον ἀμφιτιττυβίζεθ' ὧδε λεπτὸν
ἡδομένᾳ φωνᾷ·
τιὸ τιὸ τιὸ τιὸ τιὸ τιὸ τιὸ τιό·
ὅσα θ' ὑμῶν κατὰ κήπους ἐπὶ κισσοῦ
κλάδεσι νομὸν ἔχει,
τά τε κατ' ὄρεα τά κοτινοτράγα τά κομαροφάγα,
ἀνύσατε πετόμενα πρὸς ἐμὰν αὐδάν·
τριοτὸ τριοτὸ τοτοβρίξ·
οἵ θ' ἑλείας παρ' αὐλῶνας ὀξυστόμους

PEISETAIRAS

Na, tu!

EUELPIDAS

Ko reikia?

PEISETAIRAS

Nenutilsi?

EUELPIDAS

O kodėl?

PEISETAIRAS

Tūtlys jau kitą dainą ruošiasi užtraukt.

TŪTLYS *(dainuoja)*

Opopopoi, popoi,
Ijo, ijo, ijo, ateik, ateik, ateik,
Ateik tuojau, kas tik sparnuotas, čion ateik!
Kurie pasėlius valstiečių vešlius
Papratę lest, miežius lukštenat, tūkstančiai,
Sėklų rinkėjų pulkai,
Greitai šmirkštelėję, saldžiabalsiai,
Kurie dirvos vagoj dažnai
Mikliai šokinėjat apie grumstus
Ir čirpiat balseliais švelniais,
Tijo, tijo, tijo, tijo, tijo, tijo, tijo, tijo,
Kurie iš jūsų gražiajam sode ant vijoklių
Šakelių gyvenat,
Ir tie, kurie kalnuos laukinę
Alyvą ir žemuoges lesat,
Skubiai atpurpkit čionai į mano dainą!
Trioto, trioto, totobriks!
Ir kurie pelkynuos

ἐμπίδας κάπτεθ', ὅσα τ' εὐδρόσους γῆς τόπους
ἔχετε λειμῶνά τ' ἐρόεντα Μαραθῶνος
ὄρνις τε πτεροποίκιλος
ἀτταγᾶς ἀτταγᾶς·
ὧν τ' ἐπὶ πόντιον οἶδμα θαλάσσης
φῦλα μετ' ἀλκυόνεσσι ποτῆται,
δεῦρ' ἴτε πευσόμενοι τὰ νεώτερα·
πάντα γὰρ ἐνθάδε φῦλ' ἁθροΐζομεν
οἰωνῶν ταναοδείρων.
ἥκει γάρ τις δριμὺς πρέσβυς
καινὸς γνώμην
καινῶν ἔργων τ' ἐγχειρητής.
ἀλλ' ἴτ' εἰς λόγους ἅπαντα,
δεῦρο δεῦρο δεῦρο δεῦρο·
τοροτοροτοροτοροτίξ,
κικκαβαῦ κικκαβαῦ,
τοροτοροτορολιλιλίξ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὁρᾷς τιν' ὄρνιν;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

μὰ τὸν Ἀπόλλω 'γὼ μὲν οὔ.
καίτοι κέχηνά γ' εἰς τὸν οὐρανὸν βλέπων.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἄλλως ἄρ' οὔποψ, ὡς ἔοικ', εἰς τὴν λόχμην
ἐμβὰς ἐπόπωζε χαραδριὸν μιμούμενος.

Tarp kalnų gaudote uodus smailiasnapius,
Ir kurie drėgnose vietose gyvenate,
Malonioj Maratono pievelėj,
Ir tu, margaplunksni paukšteli,
Jerube, jerube!
Ir tie, kur banguojančios jūros viršum
Lakiojat gražioj alkijonių draugėj,
Atlėkit čionai sužinoti naujienų!
Mes renkame šičia visas tautas
Ilgakaklių paukštelių.
Mat atvyko pas mus vienas senis gudrus
Su naujomis mintimis,
Pasiryžęs tuoj imtis naujų darbų.
Tat visi pasitariman
Eikit šičia, šičia, šičia!
Tavo tavo tavo tavo tavotiks,
Kikabau, kikabau,
Tavo tavo tavo tavo lililiks.

PEISETAIRAS

Matai paukščius?

EUELPIDAS

Apolonu prisiekiu, ne!
Nors išsižiojęs aš žiūriu dangun aukštyn.

PEISETAIRAS

Atrodo, kad tūtlys, įlindęs krūmuosna,
Bus veltui šaukęs, tēterviną mėgdžiodams.

ΤΗΡΕΥΣ

τοροτὶξ τοροτίξ.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὦγάθ', ἀλλ' <οὖν> οὑτοσὶ καὶ δή τις ὄρνις ἔρχεται.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

νὴ Δί' ὄρνις δῆτα. τίς ποτ' ἐστίν; οὐ δήπου ταὼς;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

οὗτος αὐτὸς νῷν φράσει. τίς ἐστιν ὄρνις οὑτοσί;

ΤΗΡΕΥΣ

οὗτος οὐ τῶν ἠθάδων τῶνδ' ὧν ὁρᾶθ' ὑμεῖς ἀεί,
ἀλλὰ λιμναῖος.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

βαβαί, καλός γε καὶ φοινικιοῦς.

ΤΗΡΕΥΣ

εἰκότως <γε>· καὶ γὰρ ὄνομ' αὐτῷ 'στὶ φοινικόπτερος.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

οὗτος, ὦ – σέ τοι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί βωστρεῖς;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἕτερος ὄρνις οὑτοσί.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

νὴ Δί' ἕτερος δῆτα χοὗτος ἔξεδρον χροιὰν ἔχων.
τίς ποτ' ἔσθ' ὁ μουσόμαντις, ἄτοπος ὄρνις ὀριβάτης;

PARODAS

Vienas po kito pasirodo choro dalyviai paukščiai.

TŪTLYS *(išeidamas)*

Tavotiks, tavotiks.

EUELPIDAS

Mano mielas, pažiūrėk! Štai paukštis išlenda kažkoks.

PEISETAIRAS

Paukštis čia tikrai, dievaž! Bet kas toksai? Gal povas jis?

EUELPIDAS

Šitas mudviem pasakys. O koks bus paukštis ten anas?

TŪTLYS

Šitas ne iš paprastųjų, kokius matote kasdien.
Vandeninis jis!

EUELPIDAS

Oõ, koks jis raudonas ir gražus!

TŪTLYS

Aišku, jis todėl yra vadinamas raudonplunksniu.

Pasirodo kitas paukštis.

EUELPIDAS

Ei, žiūrėk čionai!

PEISETAIRAS

Ko tu rėki?

EUELPIDAS

Štai kitas paukštis vėl!

PEISETAIRAS

Šitas paukštis bus, dievaž, greičiausiai užsieninis koks.
Kas jis toks? Keistai atrodo, mėgsta kalnus, gyrpelnys!

ΤΗΡΕΥΣ

ὄνομα τούτῳ μῆδός ἐστι.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

Μῆδος; ὦναξ Ἡράκλεις.
εἶτα πῶς ἄνευ καμήλου Μῆδος ὢν εἰσέπτετο;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἕτερος αὖ λόφον κατειληφώς τις ὄρνις οὑτοσί.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τί τὸ τέρας τουτί ποτ᾽ ἐστίν; οὐ σὺ μόνος ἄρ᾽ ἦσθ᾽ ἔποψ,
ἀλλὰ χοὗτος ἕτερος;

ΤΗΡΕΥΣ

οὑτοσὶ μέν ἐστι Φιλοκλέους
ἐξ ἔποπος, ἐγὼ δὲ τούτου πάππος, ὥσπερ εἰ λέγοις
«Ἱππόνικος Καλλίου κἀξ Ἱππονίκου Καλλίας.»

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

Καλλίας ἄρ᾽ οὗτος οὔρνις ἐστίν. ὡς πτερορρυεῖ.

ΤΗΡΕΥΣ

ἅτε γὰρ ὢν γενναῖος ὑπό <τε> συκοφαντῶν τίλλεται,
αἵ τε θήλειαι πρὸς ἐκτίλλουσιν αὐτοῦ τὰ πτερά.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὦ Πόσειδον, ἕτερος αὖ τις βαπτὸς ὄρνις οὑτοσί.
τίς ὀνομάζεταί ποθ᾽ οὗτος;

ΤΗΡΕΥΣ

οὑτοσὶ κατωφαγᾶς.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἔστι γὰρ κατωφαγᾶς τις ἄλλος ἢ Κλεώνυμος;

TŪTLYS

Jis vadinas medas.

EUELPIDAS

O Herakli, ar tai medas jis?
Jeigu taip, kodėl jis be kupranugario atlėkė?

Pasirodo kitas tūtlys.

PEISETAIRAS

Kitas paukštis ant kalnelio, ten, žiūrėk, puikiu kuodu!

EUELPIDAS

Koks stebuklas pasirodė! Tu ne vienas čia tūtlys?
Dar ir kitas?

TŪTLYS

Tai Filoklio, Tūtlio vaiko, šis tūtlys!
Aš senelis jam! Čia panašiai, lyg pasakytumei:
„Hiponikas Kalijo ir Hiponiko Kalijas!“

PEISETAIRAS

Šitas paukštis Kalijas? Kaip baisiai išsišėręs jis!

TŪTLYS

Mat kilmingas ir todėl jis sikofantų pešamas,
O be to, ir moterys jam rauna plunksnas nuolatos.

Pasirodo naujas paukštis.

EUELPIDAS

Poseidone! Kitas paukštis, margas, pasirodė vėl!
Kaip jisai vadinamas?

TŪTLYS

Ar šitas? Tai ėdrusis bus.

PEISETAIRAS

Argi kitas dar yra ėdrusis, be Kleonimo?

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

πῶς ἂν οὖν Κλεώνυμός γ᾽ ὢν οὐκ ἀπέβαλε τὸν λόφον;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀλλὰ μέντοι τίς ποθ᾽ ἡ λόφωσις ἡ τῶν ὀρνέων;
ἢ ᾽πὶ τὸν δίαυλον ἦλθον;

ΤΗΡΕΥΣ

ὥσπερ οἱ Κᾶρες μὲν οὖν
ἐπὶ λόφων οἰκοῦσιν, ὦγάθ᾽, ἀσφαλείας οὕνεκα.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὦ Πόσειδον, οὐχ ὁρᾷς ὅσον συνείλεκται κακὸν
ὀρνέων;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὦναξ Ἄπολλον, τοῦ νέφους. ἰοὺ ἰού,
οὐδ᾽ ἰδεῖν ἔτ᾽ ἔσθ᾽ ὑπ᾽ αὐτῶν πετομένων τὴν εἴσοδον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὑτοσὶ πέρδιξ.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἐκεινοσὶ δὲ νὴ Δί᾽ ἀτταγᾶς.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὑτοσὶ δὲ πηνέλοψ.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἐκεινηὶ δέ γ᾽ ἀλκυών.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τίς γάρ ἐσθ᾽ οὔπισθεν αὐτῆς;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὅστις ἐστί; κηρύλος.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

κειρύλος γάρ ἐστιν ὄρνις;

EUELPIDAS

Jei Kleonimas, kodėl jis kuodo čia nenumetė?

PEISETAIRAS

Bet kodėl atskrido paukščiai su tokiais puikiais kuodais?
Lyg diaului pasipuošę!

TŪTLYS

Kaip ir kārai, visuomet
Kalnuose gyvena paukščiai, kad tik būtų saugesni.

PEISETAIRAS

Poseidone! Ar matai, kiek paukščių čion susirenka?

EUELPIDAS

O valdove Apolone! Spiečias tarsi debesis!
Jie užtemdė įėjimą, vis pulkais belėkdami!

PEISETAIRAS

Šis tai kurapka!

EUELPIDAS

O ten, matyt, bus jerubė, tikrai!

PEISETAIRAS

Šičia tai margoji antis.

EUELPIDAS

Alkijonė, ten, ana!

PEISETAIRAS

Kas gi toks už jos ten eina?

EUELPIDAS

Tai jos vyras kerilas!

PEISETAIRAS

Ar tai kerilas bus paukštis?

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

οὐ γάρ ἐστι Σποργίλος;
χαὐτηί γε γλαῦξ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί φῄς; τίς γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἤγαγεν;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

κίττα, τρυγών, κορυδός, ἐλεᾶς, ὑποθυμίς, περιστερά,
νέρτος, ἱέραξ, φάττα, κόκκυξ, ἐρυθρόπους, κεβλήπυρις,
πορφυρίς, κερχνῄς, κολυμβίς, ἀμπελίς, φήνη, δρύοψ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἰοὺ ἰού, τῶν ὀρνέων.
ἰοὺ ἰού, τῶν κοψίχων.
οἷα πιπίζουσι καὶ τρέχουσι διακεκραγότες.
ἆρ' ἀπειλοῦσίν γε νῷν; οἴμοι, κεχήνασίν γέ τοι
καὶ βλέπουσιν εἰς σὲ κἀμέ.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τοῦτο μὲν κἀμοὶ δοκεῖ.

ΧΟΡΟΣ

ποποποποποπο ποῦ μ' ὃς ἐκάλεσε; τίνα
τόπον ἄρα νέμεται;

ΤΗΡΕΥΣ

οὑτοσὶ πάλαι πάρειμι κοὐκ ἀποστατῶ φίλων.

ΧΟΡΟΣ

τιτιτιτιτιτι τίνα λόγον ἄρα ποτὲ
πρὸς ἐμὲ φίλον ἔχων;

ΤΗΡΕΥΣ

κοινόν, ἀσφαλῆ, δίκαιον, ἡδύν, ὠφελήσιμον.
ἄνδρε γὰρ λεπτὼ σοφιστὰ δεῦρ' ἀφῖχθον ὡς ἐμέ.

EUELPIDAS

O Sporgilas argi ne?

Štai pelėda.

PEISETAIRAS

Į Atėnus kas pelėdą atnešė?

EUELPIDAS

Šarka štai, karvelių rūšys įvairiausios, vieversys,
Vanagas, gegutė, sakalas, rudkojis ir genys,
Raudongalvis, naras, strazdas ir erelių įvairių.

PEISETAIRAS

Ojoi, ojoi, kiek paukščių čion!
Ojoi, ojoi, kiek čia strazdų!
Kaip jie piepsi, čirpia, rėkia, vis bėgiodami aplink!
Ar tik mums jie negrasina? Išsižioję į mane
Žiūri, į tave taip pat.

EUELPIDAS

Ir man atrodo, kaip ir tau!

CHORAS

Ku-ku-kur yra, kurs sušaukė čia mus?
Kur jis dabar?

TŪTLYS

Aš seniai jau šičia stoviu, neapleisdamas draugų.

CHORAS

Ko-ko-kokį gerą žodį
Atneši tu mums dabar?

TŪTLYS

Bendrą, saugų, teisų, saldų ir labai naudingą mums.
Gudrūs vyrai – du sofistai – čion atvyko pas mane.

ΧΟΡΟΣ

ποῦ; πᾷ; πῶς φῄς;

ΤΗΡΕΥΣ

φήμ' ἀπ' ἀνθρώπων ἀφῖχθαι δεῦρο πρεσβύτα δύο·
ἥκετον δ' ἔχοντε πρέμνον πράγματος πελωρίου.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ὦ μέγιστον ἐξαμαρτὼν ἐξ ὅτου 'τράφην ἐγώ,
πῶς λέγεις;

ΤΗΡΕΥΣ

μήπω φοβηθῇς τὸν λόγον.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

τί μ' ἠργάσω;

ΤΗΡΕΥΣ

ἄνδρ' ἐδεξάμην ἐραστὰ τῆσδε τῆς ξυνουσίας.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

καὶ δέδρακας τοῦτο τοὔργον;

ΤΗΡΕΥΣ

καὶ δεδρακώς γ' ἥδομαι.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

κἄστὸν ἤδη που παρ' ἡμῖν;

ΤΗΡΕΥΣ

εἰ παρ' ὑμῖν εἴμ' ἐγώ.

ΧΟΡΟΣ

(στρ) ἔα ἔα·
προδεδόμεθ' ἀνόσιά τ' ἐπάθομεν·
ὃς γὰρ φίλος ἦν ὁμότροφά θ' ἡμῖν
ἐνέμετο πεδία παρ' ἡμῖν,
παρέβη μὲν θεσμοὺς ἀρχαίους,
παρέβη δ' ὅρκους ὀρνίθων.

CHORAS

Kur? Kaip? Ką sakai?

TŪTLYS

Aš sakau, kad du seneliai čion atvyko iš žmonių,
Pasiėmę didžio darbo kilnųjį sumanymą.

CHORO VADOVAS

O didžiausias kaltininke, kokį aš kada mačiau,
Kaip sakai?

TŪTLYS

Tu nebijoki žodžio!

CHORO VADOVAS

Ką tu padarei?

TŪTLYS

Priėmiau du žmones, norinčius gyventi su jumis.

CHORO VADOVAS

Tai tu šitaip padarei mums?

TŪTLYS

Ir padaręs aš džiaugiuos!

CHORO VADOVAS

Ar jie slepiasi pas jus?

TŪTLYS

Jie taip pas mus, kaip aš pas jus!

CHORAS

(1 strofa) Ojoi, ojoi!
Mes – išduoti, teks patirti žiaurumus!
Tas, kuris mums buvo draugas, ganėsi bandoj
Ganykloj su mumis kartu,
Sulaužė papročius mūsų senus,
Sulaužė priesaiką paukščių:

εἰς δὲ δόλον ἐκάλεσε,
παρέβαλέ τ' ἐμὲ παρὰ γένος ἀνόσιον, ὅπερ
ἐξότ' ἐγένετ' ἐμοὶ πολέμιον ἐτράφη.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἀλλὰ πρὸς μὲν τοῦτον ἡμῖν ἐστιν ὕστερος λόγος·
τὼ δὲ πρεσβύτα δοκεῖ μοι τώδε δοῦναι τὴν δίκην
διαφορηθῆναί θ' ὑφ' ἡμῶν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὡς ἀπωλόμεσθ' ἄρα.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

αἴτιος μέντοι σὺ νῷν εἶ τῶν κακῶν τούτων μόνος.
ἐπὶ τί γάρ μ' ἐκεῖθεν ἦγες;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἵν' ἀκολουθοίης ἐμοί.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἵνα μὲν οὖν κλάοιμι μεγάλα.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τοῦτο μὲν ληρεῖς ἔχων
κάρτα· πῶς κλαύσει γάρ, ἢν ἅπαξ γε τὠφθαλμὼ 'κκοπῇς;

ΧΟΡΟΣ

(ἀντ) ἰὼ ἰώ·
ἔπαγ' ἔπιθ' ἐπίφερε πολέμιον
ὁρμὰν φονίαν, πτέρυγά τε παντᾷ
ἐπίβαλε περί τε κύκλωσαι·
ὡς δεῖ τώδ' οἰμώζειν ἄμφω
καὶ δοῦναι ῥύγχει φορβάν.
οὔτε γὰρ ὄρος σκιερὸν

Pakvietė jis mus į spąstus,
Perdavė tai nedorajai giminei, kuri nuo savo
Užgimimo mums didžiausias priešas buvo visados!

CHORO VADOVAS

Bet su tuo paukščiu mes kiek vėliau atsiskaitysime.
O dabar, man rodos, reikia šituodu senius nubaust:
Turime juos sudraskyti!

PEISETAIRAS

Na, dabar tai galas mums!

EUELPIDAS

Dėl nelaimės dabartinės kaltas tiktai tu esi!
Kam gi čia mane vedei?

PEISETAIRAS

Kad eitum su manim kartu!

EUELPIDAS

Kad turėčiau gausiai verkti!

PEISETAIRAS

Tu visai niekus tauški!
Kaipgi verksi, jei abidvi tau akis jie iškapos?

CHORAS

(1 antistrofa) Ei, ei!
Tad pulkime būriu, žudykime juos!
Ir visus kapokim sparnais,
Apsupę ratu!
Abu lai verks, dejuos, raudos,
Snapais kapojami mūsų!
Neišgelbės jų nei kalnas

οὔτε νέφος αἰθέριον οὔτε πολιὸν πέλαγος
ἔστιν ὅ τι δέξεται τώδ' ἀποφυγόντε με.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἀλλὰ μὴ μέλλωμεν ἤδη τώδε τίλλειν καὶ δάκνειν.
ποῦ 'σθ' ὁ ταξίαρχος; ἐπαγέτω τὸ δεξιὸν κέρας.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τοῦτ' ἐκεῖνο. ποῖ φύγω δύστηνος;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὗτος, οὐ μενεῖς;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἵν' ὑπὸ τούτων διαφορηθῶ;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

πῶς γὰρ ἂν τούτους δοκεῖς
ἐκφυγεῖν;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀλλ' ἐγώ τοί σοι λέγω,
ὅτι μένοντε δεῖ μάχεσθαι λαμβάνειν τε τῶν χυτρῶν.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τί δὲ χύτρα νώ γ' ὠφελήσει;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

γλαῦξ μὲν οὐ πρόσεισι νῷν.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τοῖς δὲ γαμψώνυξι τοισδί;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τὸν ὀβελίσκον ἁρπάσας
εἶτα κατάπηξον πρὸ σαυτοῦ.

Pavėsingas, nei aukštasis
Debesys, nei balzganoji jūra, bandančių pabėgt!

CHORO VADOVAS

Na, negaiškime, o peškime ir žnaibykime juos!
Kur čia mūsų taksiarchas? Pulk su dešiniu sparnu!

EUELPIDAS

O tai tau! Kur bėgsiu vargšas?

PEISETAIRAS

Kad man vietoj liktumei!

EUELPIDAS

Ar kad jie suplėšytų?

PEISETAIRAS

Kaipgi man nuo jų ištrūkt?

EUELPIDAS

Aš tikrai jau nežinau.

PEISETAIRAS

Pasakysiu tau tuojau:
Reikia vietoj pasilikus kautis, puodus pasiimt!

EUELPIDAS

Ką tie puodai mums padės?

PEISETAIRAS

Bet pelėda mūs nepuls!

Abu užsideda puodus ant galvų.

EUELPIDAS

Nuo riestų nagų kaip ginsimės?

PEISETAIRAS

Tu iešmą pasiimk
Ir įsmeik į žemę prieš save!

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τοῖσι δ᾽ ὀφθαλμοῖσι τί;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὀξύβαφον ἐντευθενὶ προθοῦ λαβὼν ἢ τρύβλιον.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὦ σοφώτατ᾽, εὖ γ᾽ ἀνηῦρες αὐτὸ καὶ στρατηγικῶς·
ὑπερακοντίζεις σύ γ᾽ ἤδη Νικίαν ταῖς μηχαναῖς·

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἐλελελεῦ· χώρει, κάθες τὸ ῥύγχος· οὐ μέλλειν ἐχρῆν.
ἕλκε, τίλλε, παῖε, δεῖρε· κόπτε πρώτην τὴν χύτραν.

ΤΗΡΕΥΣ

εἰπέ μοι, τί μέλλετ᾽, ὦ πάντων κάκιστα θηρίων,
ἀπολέσαι παθόντες οὐδὲν ἄνδρε καὶ διασπάσαι
τῆς ἐμῆς γυναικὸς ὄντε ξυγγενεῖ καὶ φυλέτα;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

φεισόμεσθα γάρ τι τῶνδε μᾶλλον ἡμεῖς ἢ λύκων;
ἢ τίνας τεισαίμεθ᾽ ἄλλους τῶνδ᾽ ἂν ἐχθίους ἔτι;

ΤΗΡΕΥΣ

εἰ δὲ τὴν φύσιν μὲν ἐχθροί, τὸν δὲ νοῦν εἰσιν φίλοι,
καὶ διδάξοντές τι δεῦρ᾽ ἥκουσιν ὑμᾶς χρήσιμον;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

πῶς δ᾽ ἂν οἵδ᾽ ἡμᾶς τι χρήσιμον διδάξειάν ποτε
ἢ φράσειαν, ὄντες ἐχθροὶ τοῖσι πάπποις τοῖς ἐμοῖς;

ΤΗΡΕΥΣ

ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ἐχθρῶν δῆτα πολλὰ μανθάνουσιν οἱ σοφοί.
ἡ γὰρ εὐλάβεια σῴζει πάντα. παρὰ μὲν οὖν φίλου
οὐ μάθοις ἂν τοῦθ᾽, ὁ δ᾽ ἐχθρὸς εὐθὺς ἐξηνάγκασεν.
αὐτίχ᾽ αἱ πόλεις παρ᾽ ἀνδρῶν ἔμαθον ἐχθρῶν κοὐ φίλων

EUELPIDAS

Akis su kuo uždengt?

PEISETAIRAS

Šitą taurę arba lėkštę pasiėmęs užsidenk!

EUELPIDAS

O mielasis, kaip tu puikiai sugalvojai, kariškai!
Net Nikiją jau pralenksi savo karišku menu!

CHORO VADOVAS

Ženk pirmyn! Žemyn tu snapą! Elelelelеu! Negaišk!
Tempki, muški, peški, lupki, iš pradžių į puodą kirsk!

Prasideda muštynės.

TŪTLYS

Niekšingiausi iš visų jūs gyvuliai, sakykit man,
Ko jūs norite žudyti, plėšyt niekuo nekaltus
Vyrus, mano žmonai gimininguss josios tautiečius?

CHORO VADOVAS

Argi mes labiau jų turime gailėtis, kaip vilkų?
Kokį dar piktesnį priešą mes galėtume nubaust?

TŪTLYS

Priešai būdami iš prigimties, bet nusistatymu
Jie draugai, atvyko jums naudingą užmojį paskelbt.

CHORO VADOVAS

Kaipgi jie galėtų mums ką nors naudingo pasakyt,
Ar pamokyt, jeigu buvo priešai mūsų protėviams?

TŪTLYS

Bet protingi net iš priešų gali pasimokyt daug.
Atsargumas viską saugo. Iš draugų ne visuomet
Tu išmoksi atsargumo: priešas prievarta privers!
Miestai juk iš savo priešų, o ne iš gerų draugų

ἐκπονεῖν θ᾽ ὑψηλὰ τείχη ναῦς τε κεκτῆσθαι μακράς·
τὸ δὲ μάθημα τοῦτο σῴζει παῖδας, οἶκον, χρήματα.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἔστι μὲν λόγων ἀκοῦσαι πρῶτον, ὡς ἡμῖν δοκεῖ.
χρήσιμον μάθοι γὰρ ἄν τι κἀπὸ τῶν ἐχθρῶν σοφός.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οἵδε τῆς ὀργῆς χαλᾶν εἴξασιν. ἄναγ᾽ ἐπὶ σκέλος.

ΤΗΡΕΥΣ

καὶ δίκαιόν γ᾽ ἐστὶ κἀμοὶ δεῖ νέμειν ὑμᾶς χάριν.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ἄλλο σοί πω πρᾶγμ᾽ ἐνηντιώμεθα.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

μᾶλλον εἰρήνην ἄγουσιν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

νὴ Δί᾽, ὥστε τὴν χύτραν
τώ τε τρυβλίω καθίει·
καὶ τὸ δόρυ χρή, τὸν ὀβελίσκον,
περιπατεῖν ἔχοντας ἡμᾶς
τῶν ὅπλων ἐντός, παρ᾽ αὐτὴν
τὴν χύτραν ἄκραν ὁρῶντας
ἐγγύς· ὡς οὐ φευκτέον νῷν.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἐτεόν, ἢν δ᾽ ἄρ᾽ ἀποθάνωμεν,
κατορυχησόμεσθα ποῦ γῆς;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὁ Κεραμεικὸς δέξεται νώ.
δημοσίᾳ γὰρ ἵνα ταφῶμεν,
φήσομεν πρὸς τοὺς στρατηγοὺς
μαχομένω τοῖς πολεμίοισιν

Aukštas sienas pastatyt išmoko ir didžius laivus!
Šitoks mokymasis saugo namą, turtą ir vaikus.

CHORO VADOVAS

Man atrodo reikalinga išklausyti jų kalbų.
Nes protingas ir iš priešų, kas naudinga, mokosi!

PEISETAIRAS

Pyktis jų, atrodo, jau atlyžo. Traukimės atgal.

TŪTLYS

Tu teisingai pasakei. Pasitikėkit jūs manim!

CHORO VADOVAS

Juk mes tau ir šiaip dar niekur nesipriešinom lig šiol.

EUELPIDAS

Jau visai aprimo paukščiai.

PEISETAIRAS

Galima, dievai, mums puodus
Ir lėkštes žemyn nuleisti.
Vietoj ieties užsidėjus
Iešmą, reikia vaikščiot mums
Vidury šios karo áikštės,
Dairantis pro puodo kraštą,
Nes ištrūkti nėr jau kur.

EUELPIDAS

Iš tikrųjų! Jei mes žūsim,
Kurgi jie palaidos mus?

PEISETAIRAS

Mus priims juk Kerameikas!
Kad palaidotų valstybės
Lėšomis, sakysim karo
Vadui, jog su priešais mūšy

ἀποθανεῖν ἐν Ὀρνεαῖς.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἄναγ᾽ εἰς τάξιν πάλιν εἰς ταὐτόν,
καὶ τὸν θυμὸν κατάθου κύψας
παρὰ τὴν ὀργὴν ὥσπερ ὁπλίτης·
κἀναπυθώμεθα τούσδε τίνες ποτὲ
καὶ πόθεν ἔμολον τίνι τ᾽ ἐπινοίᾳ.
ἰώ, ἔποψ, σέ τοι καλῶ.

ΤΗΡΕΥΣ

καλεῖς δὲ τοῦ κλύειν θέλων;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

τίνες ποθ᾽ οἵδε καὶ πόθεν;

ΤΗΡΕΥΣ

ξένω σοφῆς ἀφ᾽ Ἑλλάδος.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

τύχη δὲ ποία κομί-
ζει ποτ᾽ αὐτὼ πρὸς ὄρ-
νιθας ἐλθεῖν;

ΤΗΡΕΥΣ

ἔρως
βίου διαίτης τέ σου
καὶ ξυνοικεῖν τέ σοι
καὶ ξυνεῖναι τὸ πᾶν.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

τί φής;
λέγει δὲ δὴ τίνας λόγους;

ΤΗΡΕΥΣ

ἄπιστα καὶ πέρα κλύειν.

Ties Paukštėnais žuvome!

CHORO VADOVAS

Vėl grįžkit į savo rikiuotę visi!
Nuleiskit narsumą širdyj žemyn!
Panašiai, kaip daro hoplitai.
Išklauskime šituos, kas jie tokiẽ,
Su kokioms žinioms čion atvyko.
Tūtly, ei, ei, tave šaukia!

TŪTLYS

Ir ko norėdamas šauki?

CHORO VADOVAS

Kas jie? Iš kur atvyko čion?

TŪTLYS

Jie iš Heladės, taip gudrios.

CHORO VADOVAS

Kokios gi laimės geisdami
  Pas mus, paukščius,
  Taip troško jie atvykt?

TŪTLYS

Gyvenimu tavu gyvent,
Būti su tavimi kartu
Visuõmet ir visur.

CHORO VADOVAS

Ką tu kalbi!
O ką jie nori mums sakyt?

TŪTLYS

Nepaprasta, sunku tikėt!

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ὁρᾷ τι κέρδος ἐνθάδ' ἄξιον μονῆς,
ὅτῳ πέποιθ' ἐμοὶ ξυνὼν
κρατεῖν ἂν ἢ τὸν ἐχθρὸν ἢ
φίλοισιν ὠφελεῖν ἔχειν;

ΤΗΡΕΥΣ

λέγει μέγαν τιν' ὄλβον, οὔτε λεκτὸν οὔ-
τε πιστόν· ὡς σὰ πάντα καὶ
τὸ τῇδε καὶ τὸ κεῖσε καὶ
τὸ δεῦρο προσβιβᾷ λέγων.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

πότερα μαινόμενος;

ΤΗΡΕΥΣ

ἄφατον ὡς φρόνιμος.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἔνι σοφόν τι φρενί;

ΤΗΡΕΥΣ

πυκνότατον κίναδος,
σόφισμα, κύρμα, τρῖμμα, παιπάλημ' ὅλον.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

λέγειν λέγειν κέλευέ μοι.
κλύων γὰρ ὧν σύ μοι λέγεις
λόγων ἀνεπτέρωμαι.

ΤΗΡΕΥΣ

ἄγε δὴ σὺ καὶ σὺ τὴν πανοπλίαν μὲν πάλιν
ταύτην λαβόντε κρεμάσατον τύχἀγαθῇ
εἰς τὸν ἰπνὸν εἴσω πλησίον τοὐπιστάτου·
σὺ δὲ τούσδ' ἐφ' οἷσπερ τοῖς λόγοις ξυνέλεξ' ἐγὼ
φράσον, δίδαξον.

CHORO VADOVAS

Ir kokią naudą mato jis?
Ar tikisi, kad bus lengviau
Pas mus gyvenant, nugalėt
Ir priešą, ir padėt draugams?

TŪTLYS

Jis žada didžią laimę jums, kad net sunku tikėti
Ir apsakyt: valdovai jūs
Galėsią būti žemės ir dangaus –
Įtikinsiąs jisai.

CHORO VADOVAS

Ar ne beprotis jis?

TŪTLYS

Protingas neapsakomai.

CHORO VADOVAS

Ar jo galva gana gudri?

TŪTLYS

Gudrus kaip lapė
Sofistas suktas, pilnas sąmojo, minčių.

CHORO VADOVAS

Paliepk tu jam tuojau kalbėt!
Girdėdamas tavus žodžius,
Tiesiog lėkte lekiu!

TŪTLYS *(tarnams)*

Na, judu, vėl paėmę šiuos ginklus, šarvus,
Nuneškit į virtuvę, aukokite dievams,
Juos pakabindami arti prie židinio. *(Peisetairui)*
O tu dabar jiems pasakyki apie tai,
Dėl ko juos sušaukiau.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

μὰ τὸν Ἀπόλλω 'γὼ μὲν οὔ,
ἤν μὴ διάθωνταί γ' οἵδε διαθήκην ἐμοὶ
ἥνπερ ὁ πίθηκος τῇ γυναικὶ διέθετο,
ὁ μαχαιροποιός, μήτε δάκνειν τούτους ἐμὲ
μήτ' ὀρχίπεδ' ἕλκειν μήτ' ὀρύττειν –

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

οὔ τί που
τὸν –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐδαμῶς. οὔκ, ἀλλὰ τὠφθαλμὼ λέγω.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

διατίθεμαι 'γώ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

κατόμοσόν νυν ταῦτά μοι.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ὄμνυμ' ἐπὶ τούτοις, πᾶσι νικᾶν τοῖς κριταῖς
καὶ τοῖς θεαταῖς πᾶσιν,

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἔσται ταυταγί.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

εἰ δὲ παραβαίην, ἑνὶ κριτῇ νικᾶν μόνον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀκούετε λεῴ· τοὺς ὁπλίτας νυνμενὶ
ἀνελομένους θὤπλ' ἀπιέναι πάλιν οἴκαδε,
σκοπεῖν δ' ὅ τι ἂν προγράφωμεν ἐν τοῖς πινακίοις.

PEISETAIRAS

Dėl Apolono, ne!
Nebent sutiktų duot jie tokį užstatą,
Kaip kalvis, ta beždžionė, žmonai suteikė:
Kad šie manęs nežnaibys, lytinių dalių
Netemps, nekąs...

EUELPIDAS *(rodydamas į Peisetairo pasturgalį)*

Ar šito? Ne! Tu būk ramus!

PEISETAIRAS

Oi ne! Turėjau galvoje tiktai akis!

CHORO VADOVAS

Aš tai laiduoju tau!

PEISETAIRAS

Tada tu man prisiek!

CHORO VADOVAS

Prisiekiu, kad šis veikalas laimės visų
Teisėjų ir žiūrovų tarpe!

PEISETAIRAS

Taip ir bus!

CHORO VADOVAS

Jei aš meluoju, lai mes pralaimėsime!

PEISETAIRAS

Klausykit, žmonės! Aš hoplitams įsakau,
Visiems ginklus paėmus, skirstytis namo,
Paskui stebėti, ką paskelbsim lentose!

ΧΟΡΟΣ

(στρ) δολερὸν μὲν ἀεὶ κατὰ πάντα δὴ τρόπον
πέφυκεν ἄνθρωπος· σὺ δ' ὅμως λέγε μοι. τάχα γὰρ
τύχοις ἂν χρηστὸν ἐξειπὼν ὅ τι μοι παρορᾷς
ἢ δύναμίν τινα μείζω
παραλειπομένην ὑπ' ἐμῆς φρενὸς ἀξυνέτου·
σὺ δὲ τοῦθ' ὁρᾷς λέγ' εἰς κοινόν.
ὃ γὰρ ἂν σὺ τύχῃς μοι
ἀγαθὸν πορίσας, τοῦτο κοινὸν ἔσται.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἀλλ' ἐφ' ὅτῳπερ πράγματι τὴν σὴν ἥκεις γνώμην ἀναπείσων,
λέγε θαρρήσας· ὡς τὰς σπονδὰς οὐ μὴ πρότερον παραβῶμεν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

καὶ μὴν ὀργῶ νὴ τὸν Δία καὶ προπεφύραται λόγος εἷς μοι,
ὃν διαμάττειν οὐ κωλύει. φέρε, παῖ, στέφανον· καταχεῖσθαι
κατὰ χειρὸς ὕδωρ φερέτω ταχύ τις.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

δειπνήσειν μέλλομεν; ἢ τί;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

μὰ Δί' ἀλλὰ λέγειν ζητῶ τι πάλαι, μέγα καὶ λαρινὸν ἔπος τι,
ὅ τι τὴν τούτων θραύσει ψυχήν. οὕτως ὑμῶν ὑπεραλγῶ,
οἵτινες ὄντες πρότερον βασιλῆς –

AGONAS

CHORAS

Odė

(Strofa) Žmogus visuomet ir visur
Klastingas iš pat prigimties.
Vis dėlto tu mums kalbėk!
Gal ką gero pasakysi, ką esi tu pastebėjęs mumyse,
Kokią galią, mūs apleistą dėl neprotingumo.
Ką žinai, sakyk mums, nenuslėpdamas.
Ką tik gero tu surasi,
Tai visiems išeis į naudą.

CHORO VADOVAS

Todėl tu dabar, kuriais reikalais atvykai širdy pasiryžęs,
Visa tai apsakyk, nes mes pirmi nesulaužysim duotojo žodžio.

PEISETAIRAS

Epirema

Dėl Dzeuso, aš trokštu kalbėti tuojau: kalba jau seniai įmaišyta,
Tik reikia užminkyti ją. Berniuk, atnešk man vainiką! Atneškit
Vandens greičiau ant rankų nuliet!

EUELPIDAS

Puotauti ketinam, ar ką jau?

PEISETAIRAS

Oi ne, dievai, aš ieškau tik žodžio didžiulio, labai nupenėto,
Kurs širdis štai šių iš karto sukriuš! Kaip gaila man jūsų,
paukšteliai,
Jūs buvot valdovais senovės laikais!

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἡμεῖς βασιλῆς; τίνος;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὑμεῖς
πάντων ὁπόσ᾽ ἔστιν, ἐμοῦ πρῶτον, τουδί, καὶ τοῦ Διὸς αὐτοῦ,
ἀρχαιότεροι πρότεροί τε Κρόνου καὶ Τιτάνων ἐγένεσθε,
καὶ Γῆς.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

καὶ Γῆς;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

νὴ τὸν Ἀπόλλω.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

τουτὶ μὰ Δί᾽ οὐκ ἐπεπύσμην.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς κοὐ πολυπράγμων, οὐδ᾽ Αἴσωπον πεπάτηκας,
ὃς ἔφασκε λέγων κορυδὸν πάντων πρώτην ὄρνιθα γενέσθαι,
προτέραν τῆς γῆς, κἄπειτα νόσῳ τὸν πατέρ᾽ αὐτῆς ἀποθνῄσκειν·
γῆν δ᾽ οὐκ εἶναι, τὸν δὲ προκεῖσθαι πεμπταῖον· τὴν δ᾽ ἀποροῦσαν
ὑπ᾽ ἀμηχανίας τὸν πατέρ᾽ αὐτῆς ἐν τῇ κεφαλῇ κατορύξαι.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὁ πατὴρ ἄρα τῆς κορυδοῦ νυνὶ κεῖται τεθνεὼς Κεφαλῆσιν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὔκουν δῆτ᾽ εἰ πρότεροι μὲν γῆς, πρότεροι δὲ θεῶν ἐγένοντο,
ὡς πρεσβυτάτων ὄντων αὐτῶν ὀρθῶς ἐσθ᾽ ἡ βασιλεία;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

νὴ τὸν Ἀπόλλω.

CHORO VADOVAS

Ar mes valdovais? Kieno gi?

PEISETAIRAS

O visų daiktų, kurie tik yra: ir manęs, ir šito, net Dzeuso!
Jūs esate juk senesni, atsiradot anksčiau negu Kronas, Titanai
Ir Žemė pati!

CHORO VADOVAS

Ir Žemė?

PEISETAIRAS

Tikrai!

CHORO VADOVAS

Aš šito, dievaž, negirdėjau!

PEISETAIRAS

Mat, nesidomi mokslu, esi nemokša, ir net neskaitei nė Aisopo,
Kurs aiškiai pasako, kad iš paukščių visų vieversys atsirado pirmiausia,
Anksčiau negu žemė. Vėliau dėl ligos pasimirė vieversio tėvas.
Kai žemės nebuvo, lavonas gulėjo penkias dienas. Nežinodams,
Ką daryti, sūnus pagaliau savoj galvoj palaidojo tėvą.

EUELPIDAS

Vadinasi, vieversio tėvas dabar palaidotas guli Galvėnuos.

PEISETAIRAS

Argi neteisinga, kad paukščiai, kurie atsirado anksčiau negu žemė,
Anksčiau nei dievai, kad jie, kaip seniau, valdytų visą pasaulį?

CHORO VADOVAS

O taip, Apolone!

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

πάνυ τοίνυν χρὴ ῥύγχος βόσκειν σε τὸ λοιπόν·
οὐκ ἀποδώσει ταχέως ὁ Ζεὺς τὸ σκῆπτρον τῷ δρυκολάπτῃ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὡς δ' οὐχὶ θεοὶ τοίνυν ἦρχον τῶν ἀνθρώπων τὸ παλαιόν,
ἀλλ' ὄρνιθες, κἀβασίλευον, πόλλ' ἐστὶ τεκμήρια τούτων.
αὐτίκα δ' ὑμῖν πρῶτ' ἐπιδείξω τὸν ἀλεκτρυόν', ὡς ἐτυράννει
ἦρχέ τε Περσῶν πρῶτος πάντων, Δαρείων καὶ Μεγαβάζων,
ὥστε καλεῖται Περσικὸς ὄρνις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἔτ' ἐκείνης.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

διὰ ταῦτ' ἄρ' ἔχων καὶ νῦν ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέγας διαβάσκει
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν κυρβασίαν τῶν ὀρνίθων μόνος ὀρθήν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὕτω δ' ἴσχυέ τε καὶ μέγας ἦν τότε καὶ πολύς, ὥστ' ἔτι καὶ νῦν
ὑπὸ τῆς ῥώμης τῆς τότ' ἐκείνης, ὁπόταν μόνον ὄρθριον ᾄσῃ,
ἀναπηδῶσιν πάντες ἐπ' ἔργον, χαλκῆς, κεραμῆς, σκυλοδέψαι,
σκυτῆς, βαλανῆς, ἀλφιταμοιβοί, τορνευτολυρασπιδοπηγοί·
οἱ δὲ βαδίζουσ' ὑποδησάμενοι νύκτωρ –

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἐμὲ τοῦτό γ' ἐρώτα.
χλαῖναν γὰρ ἀπώλεσ' ὁ μοχθηρὸς Φρυγίων ἐρίων διὰ τοῦτον.
εἰς δεκάτην γάρ ποτε παιδαρίου κληθεὶς ὑπέπινον ἐν ἄστει,
κἄρτι καθηῦδον· καὶ πρὶν δειπνεῖν τοὺς ἄλλους οὗτος ἄρ' ᾖσεν·
κἀγὼ νομίσας ὄρθρον ἐχώρουν Ἁλιμουντάδε, κἄρτι προκύπτω
ἔξω τείχους καὶ λωποδύτης παίει ῥοπάλῳ με τὸ νῶτον·
κἀγὼ πίπτω μέλλω τε βοᾶν, ὁ δ' ἀπέβλισε θοἰμάτιόν μου.

EUELPIDAS

Todėl ateity tau belieka tik snapą auginti,
Nes Dzeusas turės greitu laiku savo skeptrą perleisti geniui.

PEISETAIRAS

Kad senovės laikais ne dievai viešpatavo ir valdė žmones,
bet paukščiai,
Įrodymų šitam dalykui galiu surasti, kiek tik norėsi.
Pirmiausias įrodymas bus man gaidys, kuris viešpatavo ir valdė
Persus daug anksčiau, negu tie visi darėjai ir megabasai.
Dėl šitos valdžios mes jį ir dabar „paukščiu persiškuoju“ vadinam.

EUELPIDAS

Jis vaikščioja dar ir dabar išdidžiai, tarytum didysis karalius,
Tik vienas iš paukščių visų ant galvos laikydamas tiesiai tiãrą.

PEISETAIRAS

Ir tiek galingas bei didis tada jis buvo, kad net ir šiandieną
Dėl buvusios tosios garbės, kai tiktai užgieda jis himną rytinį,
Tuoj šoka iš guolio į darbą visi – ir kalviai, ir puodžiai, ir kailiai,
Batsiuviai, kirpėjai, miltų pirkliai ir lyrų-ir-skydų-dirbėjai.
O tie, kur keliauja naktim apsiavę...

EUELPIDAS

Manęs apie juos tu paklauski:
Aš chlainos, vargšelis, dėl jo netekau – iš puikių frigietiškų vilnų!
Vaikučio krikštynosna kviestas buvau į miestą, tenai pasigėriau,
Paskui užmigau. Dar nebaigus kitiems puotauti, gaidys užgiedojo.
Pamanęs, kad švinta, aš tuoj išvykau Halimuntan. Tik spėjau
pasukti
Nuo miesto į šalį, plėšikas man tuoj uždrožė nugaron mietu.
Pargriuvęs rengiausi jau šaukt, o jisai nusitraukė mano apsiaustą.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἰκτῖνος δ' οὖν τῶν Ἑλλήνων ἦρχεν τότε κἀβασίλευεν.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

τῶν Ἑλλήνων;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

καὶ κατέδειξέν γ' οὗτος πρῶτος βασιλεύων
προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

- νὴ τὸν Διόνυσον, ἐγὼ γοῦν
ἐκυλινδούμην ἰκτῖνον ἰδών· κᾆθ' ὕπτιος ὢν ἀναχάσκων
ὀβολὸν κατεβρόχθισα· κᾆτα κενὸν τὸν θύλακον οἴκαδ' ἀφεῖλκον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

Αἰγύπτου δ' αὖ καὶ Φοινίκης πάσης κόκκυξ βασιλεὺς ἦν·
χὠπόθ' ὁ κόκκυξ εἴποι κόκκυ, τότ' ἂν οἱ Φοίνικες ἅπαντες
τοὺς πυροὺς ἂν καὶ τὰς κριθὰς ἐν τοῖς πεδίοις ἐθέριζον.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τοῦτ' ἄρ' ἐκεῖν' ἦν τοὔπος ἀληθῶς· κόκκυ, ψωλοί, πεδίονδε.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἦρχον δ' οὕτω σφόδρα τὴν ἀρχήν, ὥστ' εἴ τις καὶ βασιλεύοι
ἐν ταῖς πόλεσιν τῶν Ἑλλήνων Ἀγαμέμνων ἢ Μενέλαος,
ἐπὶ τῶν σκήπτρων ἐκάθητ' ὄρνις μετέχων ὅ τι δωροδοκοίη.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

τουτὶ τοίνυν οὐκ ᾔδη 'γώ· καὶ δῆτά μ' ἐλάμβανε θαῦμα,
ὁπότ' ἐξέλθοι Πρίαμός τις ἔχων ὄρνιν ἐν τοῖσι τραγῳδοῖς,
ὁ δ' ἄρ' εἱστήκει τὸν Λυσικράτη τηρῶν ὅ τι δωροδοκοίη.

PEISETAIRAS

Vanagas valdė helėnus tada, kaip jų teisėtas karalius.

CHORO VADOVAS

Helėnus?

PEISETAIRAS

Paprotį įvedė jis tada karaliaudamas žemėj
Prieš vanagą kniūbsčiom parpulti.

EUELPIDAS

Vanagą kartą pamatęs, dievaž,
Parkritau, tačiau išsižiojęs, aukštyn atsilošęs, netyčia obolą
Nurijau ir paskui jau turėjau namo tik tuščią maišelį bevilkti!

PEISETAIRAS

Visos finikiečių šalies ir Egipto karaliumi buvo gegutė.
Kai gegutė sušukdavo savo „kukū", tada visi finikiečiai,
Išėję į lygumas, savo kviečius ir miežius pradėdavo pjauti.

EUELPIDAS

Užtat gi ir priežodis sako gerai: „Kukū, gašlieji, į lauką!"

PEISETAIRAS

Ir taip jų valdžia tada buvo stipri, kad helėnuos, jei kur viešpatavo
Agamemnonas koks arba Menelajas, ant jųjų skeptrų erelis
Tupėdavo ir kartu su karalium dalindavos paimtą kyšį.

EUELPIDAS

Iš tikro aš to nežinojau. Dažnai teatre turėjau stebėtis,
Kai Priamas išeidavo scenon vaidint, ant skeptro laikydamas paukštį,
Tada šis stovėjo, žiūrėdamas į Lisikratą, ar neima kyšio!

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὃ δὲ δεινότατόν <γ’> ἐστὶν ἁπάντων, ὁ Ζεὺς γὰρ ὁ νῦν βασιλεύων
αἰετὸν ὄρνιν ἕστηκεν ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βασιλεὺς ὤν,
ἡ δ’ αὖ θυγάτηρ γλαῦχ’, ὁ δ’ Ἀπόλλων ὡς θεράπων ὢν ἱέρακα.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

νὴ τὴν Δήμητρ’ εὖ ταῦτα λέγεις. τίνος οὕνεκα ταῦτ’ ἄρ’ ἔχουσιν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἵν’ ὅταν θύων τις ἔπειτ’ αὐτοῖς εἰς τὴν χεῖρ’, ὡς νόμος ἐστίν,
τὰ σπλάγχνα διδῷ, τοῦ Διὸς αὐτοὶ πρότεροι τὰ σπλάγχνα λάβωσιν.
ὤμνυ τ’ οὐδεὶς τότ’ <ἂν> ἀνθρώπων θεόν, ἀλλ’ ὄρνιθας ἅπαντες.
Λάμπων δ’ ὄμνυσ’ ἔτι καὶ νυνὶ τὸν χῆν’, ὅταν ἐξαπατᾷ τι.
οὕτως ὑμᾶς πάντες πρότερον μεγάλους ἁγίους τ’ ἐνόμιζον,
νῦν δ’ ἀνδράποδ’, ἠλιθίους, Μανᾶς.
ὥσπερ δ’ ἤδη τοὺς μαινομένους
βάλλουσ’ ὑμᾶς· κἀν τοῖς ἱεροῖς
πᾶς τις ἐφ’ ὑμῖν ὀρνιθευτὴς
ἵστησι βρόχους, παγίδας, ῥάβδους,
ἕρκη, νεφέλας, δίκτυα, πηκτάς·
εἶτα λαβόντες πωλοῦσ’ ἀθρόους·
οἱ δ’ ὠνοῦνται βλιμάζοντες·
κοὐ μόνον, εἴπερ ταῦτα δοκεῖ δρᾶν,
ὀπτησάμενοι παρέθενθ’ ὑμᾶς,
ἀλλ’ ἐπικνῶσιν τυρόν, ἔλαιον,
σίλφιον, ὄξος, καὶ τρίψαντες
κατάχυσμ’ ἕτερον γλυκὺ καὶ λιπαρόν,
κἄπειτα κατεσκέδασαν θερμὸν
θερμῶν ὑμῶν
αὐτῶν, ὥσπερ κενεβρείων.

PEISETAIRAS

O didžiausias įrodymas bus, kad Dzeusas, pasauly dabar viešpataująs,
Karaliumi būdamas, sau ant galvos erelį laiko užtupdęs!
Jo duktė – pelėdą, o Foibas, lyg koks jo tarnas, sakalą laiko!

CHORO VADOVAS

Vardan Demetros, tu puikiai kalbi! Bet kam reikalingi tie
paukščiai?

PEISETAIRAS

Kad aukojant, kai jiems pagal paprotį rankon įdeda gyvulio širdį,
Tas paukštis anksčiau negu Dzeusas patsai galėtų tą širdį paimti.
Nė vienas žmogus neprisiekdavo tais laikais dievu, o tik paukščiais.
Ir dabar Lamponas prisiekia žąsim, kai nori kitą apgauti!
Tai šitaip kadais jus laikė visi šventais, kilniais ir didingais,
O dabar – tik vergais!
Ir tartum padūkusius gainioja jus
Iš šventyklų, daužydami akmenimis!
Kiekvienas medžiotojas stato jums
Ir spąstus, ir kilpas, smaluotas lazdas,
Visokiausius plačius ir siaurus tinklus!
Paskui pasigavę parduoda visus,
O perka kiti, čiupinėdami jus,
Jei tuo pasitenkintų, bet negana:
Iškepę neduoda dar valgyti jūs,
Bet, sūrio pagrandę, alyvos riebios
Pridėję, silfijo, acto, paskui
Sumaišę su saldžiu ir su riebalais,

ΧΟΡΟΣ

(ἀντ) πολὺ δὴ πολὺ δὴ χαλεπωτάτους λόγους
ἤνεγκας, ἄνθρωφ'· ὡς ἐδάκρυσά γ' ἐμῶν
πατέρων κάκην, οἳ
τάσδε τὰς τιμὰς προγόνων παραδόντων
ἐπ' ἐμοῦ κατέλυσαν.
σὺ δέ μοι κατὰ δαίμονα καί <τινα> συν-
τυχίαν ἀγαθὴν
ἥκεις ἐμοὶ σωτήρ.
ἀναθεὶς γὰρ ἐγώ σοι
τὰ νεόττια κἀμαυτὸν οἰκετεύσω.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἀλλ' ὅ τι χρὴ δρᾶν, σὺ δίδασκε παρών· ὡς ζῆν οὐκ ἄξιον ἡμῖν,
εἰ μὴ κομιούμεθα παντὶ τρόπῳ τὴν ἡμετέραν βασιλείαν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

καὶ δὴ τοίνυν πρῶτα διδάσκω μίαν ὀρνίθων πόλιν εἶναι,
κἄπειτα τὸν ἀέρα πάντα κύκλῳ καὶ πᾶν τουτὶ τὸ μεταξὺ
περιτειχίζειν μεγάλαις πλίνθοις ὀπταῖς ὥσπερ Βαβυλῶνα.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ὦ Κεβριόνη καὶ Πορφυρίων, ὡς σμερδαλέον τὸ πόλισμα.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

κἀπειδὰν τοῦτ' ἐπανεστήκῃ, τὴν ἀρχὴν τὸν Δί' ἀπαιτεῖν·
κἂν μὲν μὴ φῇ μηδ' ἐθελήσῃ μηδ' εὐθὺς γνωσιμαχήσῃ,
ἱερὸν πόλεμον πρωυδᾶν αὐτῷ, καὶ τοῖσι θεοῖσιν ἀπειπεῖν
διὰ τῆς χώρας τῆς ὑμετέρας ἐστυκόσι μὴ διαφοιτᾶν,
ὥσπερ πρότερον μοιχεύσοντες τὰς Ἀλκμήνας κατέβαινον
καὶ τὰς Ἀλόπας καὶ τὰς Σεμέλας· ἤνπερ δ' ἐπίωσ', ἐπιβάλλειν

Tą padažą karštą paskleidžia ant jūs,
Tarytum būtut lavonai!

CHORAS

Antiodė

(Antistrofa) Kaip baisius dalykus
Tu, žmogau, išdėstei mums!
Širdį purto jie. Man teka ašaros,
Dėl tėvų kaltės: tokią galią jie,
Iš tėvų paveldėję,
Visiškai prarado!
Bet dievybė tave ir kažkoks likimas
Išgelbėti atsiuntė mūs.
Ir todėl aš tavo valiai
Pavedu save ir savo sūnus.

CHORO VADOVAS

Tu dabar pasakyk, kas reikia daryt, nes gyventi jau neapsimoka,
Jei bet kokiu būdu neatgausime mes valdžios, kurią jau turėjom.

PEISETAIRAS

Antiepirema

Pirmiausia sakau, kad paukščiams reikėtų vieną miestą turėti.
Toliau visą orą, aplink ir viduj tame tarpe esantį, reikia
Apjuosti siena plytų degtų, panašiai, kaip yra Babilonas.

CHORO VADOVAS

Kebrijone ir Porfirijone, koks bus baisingas tas miestas naujasis!

PEISETAIRAS

Kai šita statyba jau bus baigta, iš Dzeuso valdžios reikalaukit!
Jei atsisakys, nenorės atiduot, nemanys savo nuomonės keisti,
Paskelbkite šventąjį karą jam ir visiems dievams tuoj uždrauskit

σφραγῖδ' αὐτοῖς ἐπὶ τὴν ψωλήν, ἵνα μὴ βινῶσ' ἔτ' ἐκείνας.
τοῖς δ' ἀνθρώποις ὄρνιν ἕτερον πέμψαι κήρυκα κελεύω,
ὡς ὀρνίθων βασιλευόντων θύειν ὄρνισι τὸ λοιπόν,
κἄπειτα θεοῖς ὕστερον αὖθις· προσνείμασθαι δὲ πρεπόντως
τοῖσι θεοῖσιν τῶν ὀρνίθων ὃς ἂν ἁρμόττῃ καθ' ἕκαστον·
ἢν Ἀφροδίτῃ θύῃ, κριθὰς ὄρνιθι φαληρίδι θύειν·
ἢν δὲ Ποσειδῶνί τις οἶν θύῃ, νήττῃ πυροὺς καθαγίζειν·
ἢν δ' Ἡρακλέει θύῃ τι, λάρῳ ναστοὺς θύειν μελιτοῦντας·
κἂν Διὶ θύῃ βασιλεῖ κριόν, βασιλεύς ἐστ' ὀρχίλος ὄρνις,
ᾧ προτέρῳ δεῖ τοῦ Διὸς αὐτοῦ σέρφον ἐνόρχην σφαγιάζειν.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἥσθην σέρφῳ σφαγιαζομένῳ. βροντάτω νῦν ὁ μέγας Ζάν.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

καὶ πῶς ἡμᾶς νομιοῦσι θεοὺς ἄνθρωποι κοὐχὶ κολοιούς,
οἳ πετόμεσθα πτέρυγάς τ' ἔχομεν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

λῃρεῖς. καὶ νὴ Δί' ὅ γ' Ἑρμῆς
πέτεται θεὸς ὢν πτέρυγάς τε φορεῖ, κἄλλοι γε θεοὶ πάνυ πολλοί.
αὐτίκα Νίκη πέτεται πτερύγοιν χρυσαῖν καὶ νὴ Δί' Ἔρως γε·
Ἶριν δέ γ' Ὅμηρος ἔφασκ' ἰκέλην εἶναι τρήρωνι πελείῃ.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὁ Ζεὺς δ' ἡμῖν οὐ βροντήσας πέμψει πτερόεντα κεραυνόν;

Per jūsų valdas į žemę keliaut pas moteris tenkinti geismo –
Jie buvo papratę svetimoteriaut – lankytis tenai pas Alkmenę,
Arba pas Alopę, Semelę. O jeigu vis tiek bandys ten keliauti,
Antspauduokite jųjų gėdingas dalis, kad moterims jau negalėtų...
Taip pat aš liepiu į žmones pasiųsti bet kokį paukštį kaip šauklį
Pranešti, kad jie nuo šiolei aukas aukotų paukščiams valdovams,
Ir tik po jųjų Olimpo dievams! Taip pat pritaikyti dievui
Kiekvienam atitinkamai garbei jo geriausiai tinkantį paukštį:
Jei kas Afroditei aukos, lai aukoja kviečių vandeninei vištelei.
O jei Poseidonui kas avį aukos, tepaskiria miežių antelėms,
O jeigu Herakliui aukos, tai duos žuvėdrai skanių pyragaičių,
Pagaliau, jei aviną Dzeusui aukos, karaliui, yra karaliukas,
Kuriam prieš Dzeusui aukojant reikės papjauti vyrišką uodą!

EUELPIDAS

Man patiko ta uodo auka! Didysis Dzeusas lai griaudžia padangėj!

CHORO VADOVAS

Ir kokiu būdu mus žmonės laikys dievais, o ne paukščiais visokiais,
Jei mes lekiojam ir turim sparnus?

PEISETAIRAS

Niekus tu plepi! Juk ir Hermis
Lekioja ir turi sparnus, taip pat ir kitų dievybių nemãža!
Štai, pavyzdžiui, Nikė auksiniais sparnais plasnoja, taip pat ir Erotas,
O Iridę Homeras sakė esant panašią į bailų karvelį.

EUELPIDAS

O Dzeusas, kada sugriaudžia danguj, ar nesiunčia mums žaibo sparnuoto?

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἢν δ’ οὖν ἡμᾶς μὲν ὑπ’ ἀγνοίας εἶναι νομίσωσι τὸ μηδέν,
τούτους δὲ θεοὺς τοὺς ἐν Ὀλύμπῳ; τότε χρὴ στρούθων νέφος ἀρθὲν
καὶ σπερμολόγων ἐκ τῶν ἀγρῶν τὸ σπέρμ’ αὐτῶν ἀνακάψαι·
κἄπειτ’ αὐτοῖς ἡ Δημήτηρ πυροὺς πεινῶσι μετρείτω.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

οὐκ ἐθελήσει μὰ Δί’, ἀλλ’ ὄψει προφάσεις αὐτὴν παρέχουσαν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οἱ δ’ αὖ κόρακες τῶν ζευγαρίων, οἷσιν τὴν γῆν καταροῦσιν,
καὶ τῶν προβάτων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκοψάντων ἐπὶ πείρᾳ·
εἶθ’ Ἀπόλλων ἰατρός <γ’> ὢν ἰάσθω· μισθοφορεῖ δέ.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

μή, πρίν γ’ ἂν ἐγὼ τὼ βοιδαρίω τὠμὼ πρώτιστ’ ἀποδῶμαι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἢν δ’ ἡγῶνται σὲ θεόν, σὲ Ζῆνα, σὲ Γῆν, σὲ Κρόνον, σὲ Ποσειδῶ,
ἀγάθ’ αὐτοῖσιν πάντα παρέσται.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

λέγε δή μοι τῶν ἀγαθῶν ἕν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

πρῶτα μὲν αὐτῶν τὰς οἰνάνθας οἱ πάρνοπες οὐ κατέδονται,
ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος εἷς αὐτοὺς καὶ κερχνῄδων ἐπιτρίψει.
εἶθ’ οἱ κνῖπες καὶ ψῆνες ἀεὶ τὰς συκᾶς οὐ κατέδονται,
ἀλλ’ ἀναλέξει πάντας καθαρῶς αὐτοὺς ἀγέλη μία κιχλῶν.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

πλουτεῖν δὲ πόθεν δώσομεν αὐτοῖς; καὶ γὰρ τούτου σφόδρ’ ἐρῶσιν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τὰ μέταλλ’ αὐτοῖς μαντευομένοις οὗτοι δώσουσι τὰ χρηστά,
τάς τ’ ἐμπορίας τὰς κερδαλέας πρὸς τὸν μάντιν κατεροῦσιν,

PEISETAIRAS

O jei nenuovokūs žmonės manys, kad esat visai nereikšmingi,
Ir dievais laikys tik tuos, kurie gyvena Olimpe? Užleisim
Jiems debesis žvirblių ir paukščių kitų, kad išrinktų sėklas iš dirvų.
Te pati Demetra tada žmonėms badaujantiems seikėja grūdus!

EUELPIDAS

Dievaž, nenorės jinai: visaip matysi atsikalbinėjant!

PEISETAIRAS

O varnos tegu darbiniams galvijams, kuriais jie žemę apdirba,
Ir smulkiems gyvuliams kapoja akis, kad parodytų mūsų galybę!
Tegu Apolonas juos gydys tada – juk žmonės moka jam duoklę!

EUELPIDAS

Oi ne, palaukit, kol aš savo porą jautukų suskubsiu parduoti!

PEISETAIRAS

O jeigu tave jie laikys dievu, ar Dzeusu, Žeme, Poseidonu,
Kronu, tai visokių gėrybių turės.

CHORO VADOVAS

Pasakyki bent vieną gėrybę.

PEISETAIRAS

Pirmiausia, tai jų vynuogynų vabzdžiai daugiau negalės jau nuėsti,
Nes pelėdų ir paukščių kitų būrys užlėkęs visus juos sutriuškins.
Toliau. Nei skruzdės, nei širšės daugiau nenuės jiems figos lapelių,
Kadangi didelis spiečius strazdų išrinks visas jas po vieną!

CHORO VADOVAS

O iš kur mes duosime jiems turtus, kurių labiausiai jie trokšta?

PEISETAIRAS

Jiems paukščiai nurodys geriausias vietas metalo kasykloms beklausiant
Ir žyniams pasakys, kur rinkos pelningos, prekes apsimoka gabenti.

ὥστ' ἀπολεῖται τῶν ναυκλήρων οὐδείς.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

πῶς οὐκ ἀπολεῖται;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

προερεῖ τις ἀεὶ τῶν ὀρνίθων μαντευομένῳ περὶ τοῦ πλοῦ·
«νυνὶ μὴ πλεῖ, χειμὼν ἔσται.» «νυνὶ πλεῖ, κέρδος ἐπέσται.»

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

γαῦλον κτῶμαι καὶ ναυκληρῶ, κοὐκ ἂν μείναιμι παρ' ὑμῖν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τοὺς θησαυρούς τ' αὐτοῖς δείξουσ' οὓς οἱ πρότεροι κατέθεντο
τῶν ἀργυρίων· οὗτοι γὰρ ἴσασι· λέγουσι δέ τοι τάδε πάντες·
«οὐδεὶς οἶδεν τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμὸν πλὴν εἴ τις ἄρ' ὄρνις.»

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

πωλῶ γαῦλον, κτῶμαι σμινύην, καὶ τὰς ὑδρίας ἀνορύττω.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

πῶς δ' ὑγίειαν δώσουσ' αὐτοῖς, οὖσαν παρὰ τοῖσι θεοῖσιν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἢν εὖ πράττωσ', οὐχ ὑγιεία μεγάλη τοῦτ' ἐστί;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

σάφ' ἴσθι,
ὡς ἄνθρωπός γε κακῶς πράττων ἀτεχνῶς οὐδεὶς ὑγιαίνει.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

πῶς δ' εἰς γῆράς ποτ' ἀφίξονται; καὶ γὰρ τοῦτ' ἔστ' ἐν Ὀλύμπῳ.
ἢ παιδάρι' ὄντ' ἀποθνήσκειν δεῖ;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

μὰ Δί' ἀλλὰ τριακόσι' αὐτοῖς
ἔτι προσθήσουσ' ὄρνιθες ἔτη.

Ir todėl nė vienas jų laivas nežus.

CHORO VADOVAS

Kodėl negalės jis pražūti?

PEISETAIRAS

Jei kas prieš plaukdamas paukščių paklaus, pasakys, ar pavyks jam plaukimas,
Nurodys neplaukti, kai gresia audra, išplaukti – kai pelnas matyti.

EUELPIDAS

Nusipirkęs prekybinį laivą, plaukysiu, pas jus daugiau nepaliksiu!

PEISETAIRAS

Parodysiu užkastus jiems lobius, kuriuos mūsų protėviai slėpė,
Apie juos, mat, žino tik paukščiai vieni. Visi juk sako ne veltui:
„Nežino juk niekas, kur pakastas lobis manasis, nebent tik koks paukštis."

EUELPIDAS

Parduosiu laivą, nupirksiu kastuvą ir kasiu sau puodus iš žemės!

CHORO VADOVAS

O kaip sveikatą mes duosim žmonėms, nes ji pas dievus sau gyvena?

PEISETAIRAS

Jei seksis gerai gyvenime jiems, ar nebus sveikata tai didžiausia?

EUELPIDAS

Žinok, kad žmogus, kuriam einas blogai, negali sveikas bebūti!

CHORO VADOVAS

O kaip jie senatvės sulauks žilos? Juk ir ji nuo Olimpo priklauso!
Nejaugi vaikais būdami numirs?

PEISETAIRAS

Oi ne, dievaž, dar pridėsim
Jiems metų net tris šimtus!

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

παρὰ τοῦ;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

παρὰ τοῦ; παρ' ἑαυτῶν.
οὐκ οἶσθ' ὅτι πέντ' ἀνδρῶν γενεὰς ζώει λακέρυζα κορώνη;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

αἰβοῖ, πολλῷ κρείττους οὗτοι τοῦ Διὸς ἡμῖν βασιλεύειν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐ γὰρ πολλῷ;
πρῶτον μέν <γ'> οὐχὶ νεὼς ἡμᾶς
οἰκοδομεῖν δεῖ λιθίνους αὐτοῖς,
οὐδὲ θυρῶσαι χρυσαῖσι θύραις,
ἀλλ' ὑπὸ θάμνοις καὶ πρινιδίοις
οἰκήσουσιν. τοῖς δ' αὖ σεμνοῖς
τῶν ὀρνίθων δένδρον ἐλαίας
ὁ νεὼς ἔσται. κοὐκ εἰς Δελφοὺς
οὐδ' εἰς Ἄμμων' ἐλθόντες ἐκεῖ
θύσομεν, ἀλλ' ἐν ταῖσιν κομάροις
καὶ τοῖς κοτίνοις στάντες, ἔχοντες
κριθάς, πυροὺς εὐξόμεθ' αὐτοῖς
ἀνατείνοντες τὼ χεῖρ' ἀγαθῶν
διδόναι τὸ μέρος· καὶ ταῦθ' ἡμῖν
παραχρῆμ' ἔσται
πυροὺς ὀλίγους προβαλοῦσιν.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ὦ φίλτατ' ἐμοὶ πολὺ πρεσβυτῶν ἐξ ἐχθίστου μεταπίπτων,
οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἐγώ ποθ' ἑκὼν τῆς σῆς γνώμης ἔτ' ἀφείμην.

CHORO VADOVAS

O iš kur?

PEISETAIRAS

Ar iš kur? Iš savęs gi paėmę!
Ar tu nežinai, jog varna kranklė penkias net kartas pragyvena?

EUELPIDAS

Ak! Mums būtų tikrai geriau, kad mus ne Dzeusas valdytų, bet paukščiai!

PEISETAIRAS

Ir žymiai geriau!
Pirmiausia nereiktų šventyklų jokių
Iš blizgančio marmuro jiems statyt
Ir durim auksinėm puikiai išpuošt.
Mat paukščiai gyvena krūmuos, miškuos,
O tie, kur garbiausi iš paukščių visų,
Alyvmedį tarsi šventyklą turės.
Ir nebeisim aukoti jau mes į Delfus
Nei Amono šventyklon šalyj tolimoj,
Bet, sustoję po žemuogių krūmais žaliais,
Po laukinėm alyvom, rankoj kviečių
Ar miežių laikydami, melsimės jiems,
Ištiesę rankas, kad duotų jie mums
Gėrybių visokių. Tuojau po maldų,
Ko prašėme, bus,
Tik nedaug kviečių paaukojus.

CHORO VADOVAS

O tu, kursai iš pikčiausio tapai iš visų senolių brangiausiu,
Jau jokiu būdu tavo užmojo to iš rankų savų nepaleisiu.

ΧΟΡΟΣ

ἐπαυχήσας δὲ τοῖς σοῖς λόγοις
ἐπηπείλησα καὶ κατώμοσα,
ἢν σὺ παρ' ἐμὲ θέμενος ὁμόφρονας λόγους
δίκαιος ἄδολος ὅσιος ἐπὶ θεοὺς ἴῃς,
ἐμοὶ φρονῶν ξυνῳδά, μὴ πολὺν χρόνον
θεοὺς ἔτι σκῆπτρα τἀμὰ τρίψειν.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἀλλ' ὅσα μὲν δεῖ ῥώμῃ πράττειν, ἐπὶ ταῦτα τεταξόμεθ' ἡμεῖς·
ὅσα δὲ γνώμῃ δεῖ βουλεύειν, ἐπὶ σοὶ τάδε πάντ' ἀνάκειται.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

καὶ μὴν μὰ τὸν Δί' οὐχὶ νυστάζειν ἔτι
ὥρα 'στὶν ἡμῖν οὐδὲ μελλονικιᾶν,
ἀλλ' ὡς τάχιστα δεῖ τι δρᾶν.

ΤΗΡΕΥΣ

πρῶτον δέ γε
εἰσέλθετ' εἰς νεοττιάν τε τὴν ἐμὴν
καὶ τἀμὰ κάρφη καὶ τὰ παρόντα φρύγανα,
καὶ τοὔνομ' ἡμῖν φράσατον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀλλὰ ῥᾴδιον.
ἐμοὶ μὲν ὄνομα Πεισέταιρος, τῳδεδὶ
Εὐελπίδης Κριῶθεν.

ΤΗΡΕΥΣ

ἀλλὰ χαίρετον
ἄμφω.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

δεχόμεθα.

CHORAS *(dainuoja)*

Nudžiugęs dėl tavųjų žodžių,
Prisiekiu iškilmingai tau:
Jei tu kartu su manimi petys petin
Nuoširdžiai ir teisingai stosi prieš dievus,
Sutardamas su manimi, jau neilgai
Dievai tą mano skeptrą dilins!

CHORO VADOVAS

Jei reikės jėga padaryti ką nors, tai mes tuoj išsirikiuosim,
O kur reikės protu apsvarstyt, ten reikalą tau mes pavesim.

PEISETAIRAS

Dievai, dabar ne laikas tūpčioti ilgai,
Ir delsti lyg Nikìjui laukiant pergalės!
Bet greitai reikia veikti.

TŪTLYS

Tad pirmiausia jūs
Į manąją gūžtelę eikit su manim, –
Ji sulipdyta iš šiaudelių ir šapų.
Dar pasakykit, kaip vadinatės.

PEISETAIRAS

Tuojau: aš vadinuosi Peisetairas, o anas –
Iš Krijos Euelpidas.

TŪTLYS

Būkite sveiki!

PEISETAIRAS

Ir tu būk sveikas!

ΤΗΡΕΥΣ

δεῦρο τοίνυν εἴσιτον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἴωμεν· εἰσηγοῦ σὺ λαβὼν ἡμᾶς.

ΤΗΡΕΥΣ

ἴθι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀτάρ, τὸ δεῖνα, δεῦρ᾽ ἐπανάκρουσαι πάλιν.
φέρ᾽ ἴδω, φράσον νῷν, πῶς ἐγώ τε χοὐτοσὶ
ξυνεσόμεθ᾽ ὑμῖν πετομένοις οὐ πετομένω;

ΤΗΡΕΥΣ

καλῶς.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὅρα νυν, ὡς ἐν Αἰσώπου λόγοις
ἐστὶν λεγόμενον δή τι, τὴν ἀλώπεχ᾽, ὡς
φλαύρως ἐκοινώνησεν αἰετῷ ποτε.

ΤΗΡΕΥΣ

μηδὲν φοβηθῇς· ἔστι γάρ τι ῥιζίον,
ὃ διατραγόντ᾽ ἔσεσθον ἐπτερωμένω.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὕτω μὲν εἰσίωμεν. ἄγε δή, Ξανθία
καὶ Μανόδωρε, λαμβάνετε τὰ στρώματα.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

οὗτος, σὲ καλῶ, σὲ λέγω.

ΤΗΡΕΥΣ

τί καλεῖς;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

τούτους μὲν ἄγων μετὰ σαυτοῦ

TŪTLYS

Šen, įeikite vidun!

PEISETAIRAS

Įeikim! Bet tu pirmas veski mus!

TŪTLYS

Įeik!

PEISETAIRAS *(sustoja apsigalvojęs)*

O kad tave! Palauk! Aš noriu ką sakyt!
Klausyk, o kaip čia mudu – be sparnų abu –
Galėsim su jumis, sparnuotais, būt drauge?

TŪTLYS

Gerai.

PEISETAIRAS

Bet tu žiūrėk: Aisopo knygoje
Apsakoma, kaip kartą lapei negerai
Išėjo, bedraugaujant ten su ereliu.

TŪTLYS

Tik nebijoki! Čia tokia šaknis yra,
Kurią suvalgę, būsite sparnuoti tuoj.

PEISETAIRAS

Tad eikime vidun! Ksantijau, eik šenai,
Ir Manodore, imkit mūsų krovinius!

CHORO VADOVAS

Tūtly, paklausyk!

TŪTLYS

O ko tu šauki?

CHORO VADOVAS

Svečius pas save nusivedęs

ἀρίστισον εὖ· τὴν δ' ἡδυμελῆ ξύμφωνον ἀηδόνα Μούσαις
κατάλειφ' ἡμῖν δεῦρ' ἐκβιβάσας, ἵνα παίσωμεν μετ' ἐκείνης.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὦ τοῦτο μέντοι νὴ Δί' αὐτοῖσιν πιθοῦ.
ἐκβίβασον ἐκ τοῦ βουτόμου τοὐρνίθιον·

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἐκβίβασον αὐτοῦ, πρὸς θεῶν, αὐτήν, ἵνα
καὶ νὼ θεασώμεσθα τὴν ἀηδόνα.

ΤΗΡΕΥΣ

ἀλλ' εἰ δοκεῖ σφῷν, ταῦτα χρὴ δρᾶν. ἡ Πρόκνη,
ἔκβαινε καὶ σαυτὴν ἐπιδείκνυ τοῖς ξένοις.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὦ Ζεῦ πολυτίμηθ', ὡς καλὸν τοὐρνίθιον·
ὡς δ' ἁπαλόν, ὡς δὲ λευκόν.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἆρά γ' οἶσθ' ὅτι
ἐγὼ διαμηρίζοιμ' ἂν αὐτὴν ἡδέως;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὅσον δ' ἔχει τὸν χρυσόν, ὥσπερ παρθένος.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἐγὼ μὲν αὐτὴν κἂν φιλῆσαί μοι δοκῶ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀλλ', ὦ κακόδαιμον, ῥύγχος ὀβελίσκοιν ἔχει.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἀλλ' ὥσπερ ᾠὸν νὴ Δί' ἀπολέψαντα χρὴ
ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ λέμμα κᾆθ' οὕτω φιλεῖν.

Pavaišink gerai, numylėtinę Mūzų lakštingalą mūs švelniabalsę
Iškviesk iš krūmų pas mus, kad su ja tuo tarpu galėtume žaisti.

PEISETAIRAS

Dievaž, tu šito iš tikrųjų paklausyk!
Paukštelį išsikviesk iš to nendryno mums!

EUELPIDAS

Vardan dievų, tu išvilioki ją čionai,
Kad pamatytume ir mes lakštingalą!

TŪTLYS

Jei norit, paklausysiu. Prokne, eikš čionai,
Išlįsk iš krūmų, pasirodyki svečiams!

Pasirodo lakštingala – fleitininkė.

PEISETAIRAS

Galingas Dzeuse! Šis paukščiukas koks gražus
Ir toks švelnutis, baltas!

EUELPIDAS

Ar žinai, kad aš
Labai mielai norėčiau pagulėt su ja!

PEISETAIRAS

Kiek aukso turi ji, tarytum mergina!

EUELPIDAS

Aš ją norėčiau, rodos, visą išbučiuot!

PEISETAIRAS

Kvaily, žiūrėk: tas snapas tarsi iešmas durs!

EUELPIDAS

Bet lyg kiaušinio lukštą reikia nuo galvos
Tą kaukę jai nuimti ir paskui bučiuot!

ΤΗΡΕΥΣ

ἴωμεν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἡγοῦ δὴ σὺ νῷν τύχἀγαθῇ.

ΧΟΡΟΣ

ὦ φίλη, ὦ ξουθή,
ὦ φίλτατον ὀρνέων,
πάντων ξύννομε τῶν ἐμῶν
ὕμνων, ξύντροφ' ἀηδοῖ,
ἦλθες ἦλθες ὤφθης,
ἡδὺν φθόγγον ἐμοὶ φέρουσ'.
ἀλλ', ὦ καλλιβόαν κρέκουσ'
αὐλὸν φθέγμασιν ἠρινοῖς,
ἄρχου τῶν ἀναπαίστων.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἄγε δὴ φύσιν ἄνδρες ἀμαυρόβιοι, φύλλων γενεᾷ προσόμοιοι,
ὀλιγοδρανέες, πλάσματα πηλοῦ, σκιοειδέα φῦλ' ἀμενηνά,
ἀπτῆνες ἐφημέριοι, ταλαοὶ βροτοί, ἀνέρες εἰκελόνειροι,
προσέχετε τὸν νοῦν τοῖς ἀθανάτοις ἡμῖν, τοῖς αἰὲν ἐοῦσιν,
τοῖς αἰθερίοις, τοῖσιν ἀγήρῳς, τοῖς ἄφθιτα μηδομένοισιν,

TŪTLYS

Eime!

PEISETAIRAS

O tu laimingai kelią rodyk mums.

Visi, išskyrus fleitininkę, išeina.

PIRMOJI PARABAZĖ

CHORAS *(lakštingalai)*

O mieloji, pilkoji tu,
Maloniausia iš paukščių visų,
Manųjų giesmių bendrininke,
Gražioji lakštingala,
Sugrįžai, parvykai – mes matom,
Atėjai su balsu žavinguoju.
Pavasario skambančią fleitą garsais
Skardžiabalsę gražiai grodama,
Užvesk anapestinę dainą!

Lakštingala fleituoja.

CHORO VADOVAS

O jūs, blankios prigimties žmoneliai, į medžių lapus tik panašūs,
Trumpaamžiai, iš molio lipinti, silpni, beslankioją tarsi šešėliai,
Besparniai, viendiẽniai, daug vargo kenčią, mirtingi, panašūs į sapną,
Klausykite mūsų, kurie amžinai gyvenam ir nesam mirtingi,
Aiterinę prigimtį turim, niekad nesenstame, amžinaminčiai,

ἵν' ἀκούσαντες πάντα παρ' ἡμῶν ὀρθῶς περὶ τῶν μετεώρων,
φύσιν οἰωνῶν γένεσίν τε θεῶν ποταμῶν τ' Ἐρέβους τε Χάους τε
εἰδότες ὀρθῶς, Προδίκῳ παρ' ἐμοῦ κλάειν εἴπητε τὸ λοιπόν.
Χάος ἦν καὶ Νὺξ Ἔρεβός τε μέλαν πρῶτον καὶ Τάρταρος εὐρύς·
Γῆ δ' οὐδ' Ἀὴρ οὐδ' Οὐρανὸς ἦν· Ἐρέβους δ' ἐν ἀπείροσι κόλποις
τίκτει πρώτιστον ὑπηνέμιον Νὺξ ἡ μελανόπτερος ᾠόν,
ἐξ οὗ περιτελλομέναις ὥραις ἔβλαστεν Ἔρως ὁ ποθεινός,
στίλβων νῶτον πτερύγοιν χρυσαῖν, εἰκὼς ἀνεμώκεσι δίναις.
οὗτος δὲ Χάει πτερόεντι μιγεὶς νύχιος κατὰ Τάρταρον εὐρὺν
ἐνεόττευσεν γένος ἡμέτερον, καὶ πρῶτον ἀνήγαγεν εἰς φῶς.
πρότερον δ' οὐκ ἦν γένος ἀθανάτων, πρὶν Ἔρως ξυνέμειξεν ἅπαντα·
ξυμμειγνυμένων δ' ἑτέρων ἑτέροις γένετ' Οὐρανὸς Ὠκεανός τε
καὶ Γῆ πάντων τε θεῶν μακάρων γένος ἄφθιτον. ὧδε μέν ἐσμεν
πολὺ πρεσβύτατοι πάντων μακάρων ἡμεῖς. ὡς δ' ἐσμὲν Ἔρωτος
πολλοῖς δῆλον· πετόμεσθά <τε> γὰρ καὶ τοῖσιν ἐρῶσι σύνεσμεν·
πολλοὺς δὲ καλοὺς ἀπομωμοκότας παῖδας πρὸς τέρμασιν ὥρας
διὰ τὴν ἰσχὺν τὴν ἡμετέραν διεμήρισαν ἄνδρες ἐρασταί,
ὁ μὲν ὄρτυγα δούς, ὁ δὲ πορφυρίων', ὁ δὲ χῆν', ὁ δὲ Περσικὸν ὄρνιν.
πάντα δὲ θνητοῖς ἐστιν ἀφ' ἡμῶν τῶν ὀρνίθων τὰ μέγιστα.
πρῶτα μὲν ὥρας φαίνομεν ἡμεῖς ἦρος, χειμῶνος, ὀπώρας·
σπείρειν μέν, ὅταν γέρανος κρώζουσ' εἰς τὴν Λιβύην μεταχωρῇ·
καὶ πηδάλιον τότε ναυκλήρῳ φράζει κρεμάσαντι καθεύδειν,
εἶτα δ' Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν, ἵνα μὴ ῥιγῶν ἀποδύῃ.
ἰκτῖνος δ' αὖ μετὰ ταῦτα φανεὶς ἑτέραν ὥραν ἀποφαίνει,
ἡνίκα πεκτεῖν ὥρα προβάτων πόκον ἠρινόν· εἶτα χελιδών,
ὅτε χρὴ χλαῖναν πωλεῖν ἤδη καὶ ληδάριόν τι πρίασθαι.
ἐσμὲν δ' ὑμῖν Ἄμμων, Δελφοί, Δωδώνη, Φοῖβος Ἀπόλλων.
ἐλθόντες γὰρ πρῶτον ἐπ' ὄρνις οὕτω πρὸς ἅπαντα τρέπεσθε,

Kad viską iš mūs sužinoję tikrai apie tai, kas ore tenai vyksta,
Apie prigimtį paukščių, gimimą dievų ir upių, Erebo, Chaoso,
Kad, viską žinodami, jūs toliau iš Prodiko galėtumėt juoktis.
Iš pradžių tik Chaosas, Erebas, Naktis ir Tartaras juodas tebuvo.
Nebuvo nei žemės, nei oro, dangaus. Erebo didžiuliame antyj
Juodasparnė Naktis pačioje pradžioje nevaisingą kiaušinį padėjo.
Besisukant metų laikams, iš jo išriedėjo žavingas Erotas,
Spindintis aukso sparnais iš pečių, panašus į audras sūkuringas,
Susijungęs plačiajam Tartare jis su tamsiuoju, sparnuotu Chaosu,
Išperėjo mūsiškę giminę – taip mes gavom išvysti pasaulį.
Dievų nemirtingų nebuvo lig tol, kol visko nejungė Erotas,
Susijungus gi meilėj vieniems su kitais, atsirado Dangus, Okeanas,
Laimingų dievų amžina giminė ir Žemė. Tad esame paukščiai,
Iš visų nemirtingų patys seniausi. Kad kilom tikrai iš Eroto,
Matyti iš daugel dalykų: lekiojam ir tiems, kur myli, pagelbstim,
Ne vieną pasiekusį žiedą jaunystės berniuką gražų, atšiaurų,
Įstengė, tik mūsų jėgų remiami, pajungti mylintys vyrai,
Dovanodami putpelę jiems ar žąsį, ar gaidį, ar paukštį kitokį,
Visi juk didžiausi dalykai žmonėms iš mūsų, paukščių, ateina.
Pirmiausia nurodome metų laikus – pavasarį, vasarą, žiemą,
Pasakome laiką sėjos. Kai gervės klykdamos Libijon traukia,
Jos liepia vadovams laivų, vairus pakabinus, lig soties miegoti,
Orestui – chlainą išaust, kad šąlant nereiktų kitų apiplėšti.
Vėliau pasirodydams vanagas vėl kitokį laiką nurodo –
Pavasario metą, kai reikia avis nukirpti. Vėliau gi kregždutė
Nurodo, kad reikia jau chlainą parduot ir pirkt vasarinį drabužį.
Mes esame jums ir Amonas, ir Delfai, Dodonė ir net Apolonas,
Mat kreipiatės jūs pirmiausia į mus, paukščius, reikalais visokiausiais:

πρός τ' ἐμπορίαν, καὶ πρὸς βιότου κτῆσιν, καὶ πρὸς γάμον ἀνδρός.
ὄρνιν τε νομίζετε πάνθ' ὅσαπερ περὶ μαντείας διακρίνει·
φήμη γ' ὑμῖν ὄρνις ἐστί, πταρμόν τ' ὄρνιθα καλεῖτε,
ξύμβολον ὄρνιν, φωνὴν ὄρνιν, θεράποντ' ὄρνιν, ὄνον ὄρνιν.
ἆρ' οὐ φανερῶς ἡμεῖς ὑμῖν ἐσμὲν μαντεῖος Ἀπόλλων;
ἢν οὖν ἡμᾶς νομίσητε θεούς,
ἕξετε χρῆσθαι μάντεσι, μούσαις,
αὔραις, ὥραις, χειμῶνι, θέρει
μετρίῳ, πνίγει· κοὐκ ἀποδράντες
καθεδούμεθ' ἄνω σεμνυνόμενοι
παρὰ ταῖς νεφέλαις ὥσπερ χὠ Ζεύς·
ἀλλὰ παρόντες δώσομεν ὑμῖν
αὐτοῖς, παισίν, παίδων παισίν,
πλουθυγίειαν, βίον, εἰρήνην,
νεότητα, γέλωτα, χορούς, θαλίας
γάλα τ' ὀρνίθων. ὥστε παρέσται
κοπιᾶν ὑμῖν ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν·
οὕτω πλουτήσετε πάντες.

ΧΟΡΟΣ

(στρ) Μοῦσα λοχμαία,
τιοτιοτιοτιοτίγξ,
ποικίλη, μεθ' ἧς ἐγὼ νά-
παισί <τε καὶ> κορυφαῖς ἐν ὀρείαις,
τιοτιοτιοτιοτίγξ,
ἱζόμενος μελίας ἔπι φυλλοκόμου,
τιοτιοτιοτιοτίγξ,
δι' ἐμῆς γένυος ξουθῆς μελέων

Ar norit prekiauti, ar turto įgyt, ar žmoną vedybom surasti.
Jūs vadinat paukščiu visa tai, kas yra pranašinga ir ateitį lemia:
Ir žodis reikšmingas jums virsta paukščiu, ir čiaudulį šitaip vadinat.
Ir susitikimas jums paukštis, ir balsas, ir tarnas, net asilas – paukštis.
Ar nesame jums iš tikrųjų kaip koks pranašystėm garbus Apolonas?

Tad jeigu laikysite mus dievais,
Mumyse turėsite Mūzas, žynius,
Ir vėjus, laikus, karščius, žiemas
Ir vasarą. Mes nepabėgsim aukštyn
Į debesis ir nesėdėsim tenai,
Išdidūs kaip Dzeusas sau vienas aukštai,
Bet čia būdami suteiksime jums
Ir patiems, ir vaikams, ir vaikų vaikams
Gyvenimą, taiką, sveikatą, turtus,
Jaunystę, puotas, žaidimą, juokus
Ir paukščių pieną – galėsite jūs
Net pavargti nuo šitų gėrybių visų,
Taip visko pertekę būsit!

CHORAS

Odė

(Strofa) O tankumynų Mūza,
Tijo tijo tijo tijo tijo tijo tijo tinks,
Daugiabalse, su tavim
Aš miško palaukėj ir kalno viršūnėj,
Tijo tijo tijo tijo tijo tinks,

Πανὶ νόμους ἱεροὺς ἀναφαίνω
σεμνά τε Μητρὶ χορεύματ' Ὀρείᾳ,
τοτοτοτοτοτοτοτοτοτίγξ,
ἔνθεν ὡσπερεὶ μέλιττα
Φρύνιχος ἀμβροσίων μελέων ἀπε-
βόσκετο καρπὸν ἀεὶ
φέρων γλυκεῖαν ᾠδάν,
τιοτιοτιοτιοτίγξ.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

εἰ μετ' ὀρνίθων τις ὑμῶν, ὦ θεαταί, βούλεται
διαπλέκειν ζῶν ἡδέως τὸ λοιπόν, ὡς ἡμᾶς ἴτω.
ὅσα γὰρ ἐνθάδ' ἐστὶν αἰσχρὰ τοῖς νόμῳ κρατουμένοις,
ταῦτα πάντ' ἐστὶν παρ' ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισιν καλά.
εἰ γὰρ ἐνθάδ' ἐστὶν αἰσχρὸν τὸν πατέρα τύπτειν νόμῳ,
τοῦτ' ἐκεῖ καλὸν παρ' ἡμῖν ἐστιν, ἤν τις τῷ πατρὶ
προσδραμὼν εἴπῃ πατάξας· «αἶρε πλῆκτρον, εἰ μάχει.»
εἰ δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος,
ἀτταγᾶς οὗτος παρ' ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται.
εἰ δὲ τυγχάνει τις ὢν Φρὺξ μηδὲν ἧττον Σπινθάρου,
φρυγίλος ὄρνις οὗτος ἔσται, τοῦ Φιλήμονος γένους.
εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ Κὰρ ὥσπερ Ἐξηκεστίδης,
φυσάτω πάππους παρ' ἡμῖν, καὶ φανοῦνται φράτερες.
εἰ δ' ὁ Πεισίου προδοῦναι τοῖς ἀτίμοις τὰς πύλας
βούλεται, πέρδιξ γενέσθω, τοῦ πατρὸς νεόττιον·
ὡς παρ' ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδικίσαι.

ΧΟΡΟΣ

(ἀντ) τοιάδε κύκνοι,

Ant tankialapio uosio tupėdamas šakų,
Tijo tijo tijo tijo tijo tinks,
Iš skambiojo savo snapelio dainų
Šventąsias melodijas Panui giedu
Ir kalnietei Motinai kilniąją giesmę,
Toto toto toto toto toto tinks,
Tai iš čia Frinichas sėmės,
Tarsi bitė žiedo sultis,
Dieviškų savo dainų gaidas,
Visuomet sukurdamas švelnią giesmę,
Tijo tijo tijo tijo tijo tinks.

CHORO VADOVAS

Epirema

Jei kas nors iš jūs, žiūrovai, nori su mumis kartu
Sau linksmai, gražiai gyventi, lai ateina pas paukščius!
Ką jūs laikote šlykščiu ir tramdote įstatymais,
Visa tai pas mus, paukščius, čia laikoma yra gražiu.
Jei pas jus mušimas tėvo baudžiamas įstatymu,
Tai pas mus gražu, jei kas prie tėvo savojo prieis,
Jam suduos ir tars: „Jei nori kautis, kelki pentinus."
Jei iš jūsų koks pabėgęs vergas bus paženklintas,
Tas pas mus vadinsis garbiai margasparne jerube.
Jei jūsiškis – vergas frigas, ne mažiau kaip Spintaras,
Bus pas mus „frigilas" paukštis, Filemono giminės.
Jeigu vergas kas ir karas, toks kaip Eksekestidas,
Lai pas mus pasigamina protėvius – bus fratorai!
Jei sūnus Peisijo nori tremtiniams atvert vartus,

τιοτιοτιοτιοτίγξ,
συμμιγῆ βοὴν ὁμοῦ πτε-
  ροῖσι κρέκοντες ἴαχον Ἀπόλλω,
τιοτιοτιοτιοτίγξ,
ὄχθῳ ἐφεζόμενοι παρ' Ἕβρον ποταμόν,
τιοτιοτιοτιοτίγξ,
διὰ δ' αἰθέριον νέφος ἦλθε βοά·
  πτῆξε δὲ φῦλά τε ποικίλα θηρῶν,
  κύματά τ' ἔσβεσε νήνεμος αἴθρη,
τοτοτοτοτοτοτοτοτοτίγξ·
πᾶς δ' ἐπεκτύπησ' Ὄλυμπος·
εἷλε δὲ θάμβος ἄνακτας· Ὀλυμπιά-
  δες δὲ μέλος Χάριτες
Μοῦσαί τ' ἐπωλόλυξαν,
τιοτιοτιοτιοτίγξ.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

οὐδέν ἐστ' ἄμεινον οὐδ' ἥδιον ἢ φῦσαι πτερά.
αὐτίχ' ὑμῶν τῶν θεατῶν εἴ τις ἦν ὑπόπτερος,
εἶτα πεινῶν τοῖς χοροῖσι τῶν τραγῳδῶν ἤχθετο,
ἐκπτόμενος ἂν οὗτος ἠρίστησεν ἐλθὼν οἴκαδε,
κᾆτ' ἂν ἐμπλησθεὶς ἐφ' ἡμᾶς αὖθις αὖ κατέπτετο.
εἴ τε Πατροκλείδης τις ὑμῶν τυγχάνει χεζητιῶν,
οὐκ ἂν ἐξίδισεν εἰς θοἰμάτιον, ἀλλ' ἀνέπτατο,
κἀποπαρδὼν κἀναπνεύσας αὖθις αὖ κατέπτατο.
εἴ τε μοιχεύων τις ὑμῶν ἐστιν ὅστις τυγχάνει,
κᾆθ' ὁρᾷ τὸν ἄνδρα τῆς γυναικὸς ἐν βουλευτικῷ,
οὗτος ἂν πάλιν παρ' ὑμῶν πτερυγίσας ἀνέπτετο,

Lai jisai pavirsta slanka, tikras tėvo kūdikis!
Juk pas mus nėra šlykštu, lyg slankai, išsisukinėt!

CHORAS

Antiodė
(Antistrofa)

Šitaip ir gulbės,
Tijo tijo tijo tijo tijo tijo tijo tinks,
Apoloną pagarbina savo
  Nedarniu sparnų plazdėjimu,
Tijo tijo tijo tijo tijo tinks,
Ant Hebro aukštųjų krantų tupėdamos,
Tijo tijo tijo tijo tinks.
Pasklinda jų šauksmas aukštam debesy:
  Gūžias žavėjami žvėrys margieji,
  Vėjas nutyla, užgęsta banga,
Tototo tototo tototo tinks.
Visas Olimpas drebėdamas aidi,
Žavis nustebę dievai olimpiečiai,
  Mūzos, Charitės atsako jų giesmei
Daina džiaugsminga.
Tijo tijo tijo tijo tinks.

CHORO VADOVAS

Antiepirema

Nieko nėr geresnio, malonesnio, kaip turėt sparnus!
Jei, antai, iš jūsų kas, žiūrovų, būtų su sparnais,
Ir praalkęs tragiškaisiais chorais imtų piktintis,
Greitai jis papusryčiautų sau nuskridęs į namus,
Ir tada, jau prisisotinęs, atskristų vėl pas jus.

εἶτα βινήσας ἐκεῖθεν αὖθις αὖ κατέπτατο.
ἆρ' ὑπόπτερον γενέσθαι παντός ἐστιν ἄξιον;
ὡς Διειτρέφης γε πυτιναῖα μόνον ἔχων πτερὰ
ᾑρέθη φύλαρχος, εἶθ' ἵππαρχος, εἶτ' ἐξ οὐδενὸς
μεγάλα πράττει κἀστὶ νυνὶ ξουθὸς ἱππαλεκτρυών.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ταυτὶ τοιαυτί. μὰ Δί' ἐγὼ μὲν πρᾶγμά πω
γελοιότερον οὐκ εἶδον οὐδεπώποτε.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἐπὶ τῷ γελᾷς;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἐπὶ τοῖσι σοῖς ὠκυπτέροις.
οἶσθ' ᾧ μάλιστ' ἔοικας ἐπτερωμένος;
εἰς εὐτέλειαν χηνὶ συγγεγραμμένῳ.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

σὺ δὲ κοψίχῳ γε σκάφιον ἀποτετιλμένῳ.

O jei kas, kaip Patrokleidas, panorėtų tuštintis,
Nereikėtų jam daryt į drabužius, bet skristų lauk,
Ir tenai sau išsituštinęs parlėktų vėl atgal.
Jei tarp jūsų pasitaiko mėgstąs svetimoteriaut
Ir tos moters vyrą mato tarp tarėjų sėdintį,
Tai, turėdamas sparnus, nuskristų greitai jis tenai,
Ir, atlikęs savo reikalą, parskristų vėl atgal.
O ar ne puikus dalykas – tai turėti sau sparnus?
Dieitrefas, įsigijęs dar tik pintinius sparnus,
Buvo išrinktas filarchu ir hiparchu labai greit.
Jis iš nieko tapo didis – šiandien „arkliagaidis“ jau!

PIRMAS EPEISODIJAS

Iš krūmų išlenda abu atėniečiai.

PEISETAIRAS

Tai tokis reikalas! Dievaž, dar niekuomet
Už šį aš juokingesnio daikto nemačiau!

EUELPIDAS

Iš ko tu taip juokies?

PEISETAIRAS

Iš tavo tų sparnų!
Žinai, į ką dabar esi tu panašus?
Į žąsį, nutepliotą rankom negražiai!

EUELPIDAS

O tu į strazdą su apipeštu kaklu!

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ταυτὶ μὲν ᾐκάσμεσθα κατὰ τὸν Αἰσχύλον·
«τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς.»

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἄγε δὴ τί χρὴ δρᾶν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

πρῶτον ὄνομα τῇ πόλει
θέσθαι τι μέγα καὶ κλεινόν, εἶτα τοῖς θεοῖς
θῦσαι μετὰ τοῦτο.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ταῦτα κἀμοὶ συνδοκεῖ.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

φέρ' ἴδω, τί δ' ἡμῖν ὄνομ' ἄρ' ἔσται τῇ πόλει;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

βούλεσθε τὸ μέγα τοῦτο τοὐκ Λακεδαίμονος
Σπάρτην ὄνομα καλῶμεν αὐτήν;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

Ἡράκλεις·
Σπάρτην γὰρ ἂν θείμην ἐγὼ τἠμῇ πόλει;
οὐδ' ἂν χαμεύνῃ πάνυ γε κειρίαν γ' ἔχων.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί δῆτ' ὄνομ' αὐτῇ θησόμεσθ';

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἐντευθενὶ
ἐκ τῶν νεφελῶν καὶ τῶν μετεώρων χωρίων
χαῦνόν τι πάνυ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

βούλει Νεφελοκοκκυγίαν;

PEISETAIRAS

Mes tapome tokie ne svetimų dėka,
Bet, kaip Aischilas sako, savo plunksnomis.

CHORO VADOVAS

Ką turime daryt?

PEISETAIRAS

Pirmiausia sugalvot
Tam miestui didį, kilnų vardą, o paskui
Aukot dievams.

EUELPIDAS

Ir aš esu tos nuomonės.

CHORO VADOVAS

Ir kokį vardą miestui duot galėtume?

PEISETAIRAS

Jei norit didžio, gal iš Lakedaimono?
Gal jį Sparta vadinti?

EUELPIDAS

O Herakli, ne!
Ar mūsų miestui tokį prastą čiužinį?
Net savo guoliui aš geresnį juk turiu!

PEISETAIRAS

Tai kokį vardą duosime?

CHORO VADOVAS

Paimsime
Iš debesų ir iš aukštybių šiaip ką nors
Taip išdidaus.

PEISETAIRAS

Gal Debesų Gegutmiestį?

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἰοῦ ἰοῦ·
καλόν γ᾽ ἀτεχνῶς <σὺ> καὶ μέγ᾽ ηὗρες τοὔνομα.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ἆρ᾽ ἐστὶν αὕτη γ᾽ ἡ Νεφελοκοκκυγία,
ἵνα καὶ τὰ Θεογένους τὰ πολλὰ χρήματα
τά τ᾽ Αἰσχίνου ᾽σθ᾽ ἅπαντα;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

καὶ λῷον μὲν οὖν·
τὸ Φλέγρας πεδίον, ἵν᾽ οἱ θεοὶ τοὺς γηγενεῖς
ἀλαζονευόμενοι καθυπερηκόντισαν.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

λιπαρὸν τὸ χρῆμα τῆς πόλεως. τίς δαὶ θεὸς
πολιοῦχος ἔσται; τῷ ξανοῦμεν τὸν πέπλον;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί δ᾽ οὐκ Ἀθηναίαν ἐῶμεν πολιάδα;

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

καὶ πῶς ἂν ἔτι γένοιτ᾽ ἂν εὔτακτος πόλις,
ὅπου θεὸς γυνὴ γεγονυῖα πανοπλίαν
ἕστηκ᾽ ἔχουσα, Κλεισθένης δὲ κερκίδα;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

τίς δαὶ καθέξει τῆς πόλεως τὸ Πελαργικόν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὄρνις ἀφ᾽ ἡμῶν τοῦ γένους τοῦ Περσικοῦ,
ὅσπερ λέγεται δεινότατος εἶναι πανταχοῦ,
Ἄρεως νεοττός.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

ὦ νεοττὲ δέσποτα.

CHORO VADOVAS

Oo, oo!
Ir gražų, ir didingą vardą išradai!

EUELPIDAS

Ar tai tas pats bus Debesų Gegutmiestis,
Kur Teogenas dalį turto sunešė,
Aischinas net visus turtus?

PEISETAIRAS

Ir dar geriau:
Ten Flegros lyguma, kurioj pagyromis
Dievai kadaise Žemės sūnus įveikė!

CHORO VADOVAS

Puikus tas mūsų miestas! Kas gi iš dievų
Globėjas miesto bus? Kam peplą ausime?

PEISETAIRAS

Kodėl neleidžiame Atėnei jo globot?

EUELPIDAS

Ir kaip galėtų būt tvarkingas miestas ten,
Kur deivė stovi apginkluota, su šarvais,
Tuo tarpu kai Kleistenis audžia audimus?

CHORO VADOVAS

O kas gi saugos sienas mūs pelargiškas?

PEISETAIRAS

O mūsų paukštis – tas iš persų giminės,
Kuris visur vadinamas narsiausiuoju,
Sūnus Arėjo!

EUELPIDAS

O sūnau, valdove mūs!

ὡς ὁ θεὸς ἐπιτήδειος οἰκεῖν ἐπὶ πετρῶν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἄγε νυν σὺ μὲν βάδιζε πρὸς τὸν ἀέρα
καὶ τοῖσι τειχίζουσι παραδιακόνει,
χάλικας παραφόρει, πηλὸν ἀποδὺς ὄργασον,
λεκάνην ἀνένεγκε, κατάπεσ᾽ ἀπὸ τῆς κλίμακος,
φυλακὰς κατάστησαι, τὸ πῦρ ἔγκρυπτ᾽ ἀεί,
κωδωνοφορῶν περίτρεχε καὶ κάθευδ᾽ ἐκεῖ.
κήρυκα δὲ πέμψον τὸν μὲν εἰς θεοὺς ἄνω,
ἕτερον δ᾽ ἄνωθεν αὖ παρ᾽ ἀνθρώπους κάτω,
κἀκεῖθεν αὖθις παρ᾽ ἐμέ.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ

σὺ δέ γ᾽ αὐτοῦ μένων
οἴμωζε παρ᾽ ἔμ᾽.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἴθ᾽, ὠγάθ᾽, οἷ πέμπω σ᾽ ἐγώ.
οὐδὲν γὰρ ἄνευ σοῦ τῶνδ᾽ ἃ λέγω πεπράξεται.
ἐγὼ δ᾽ ἵνα θύσω τοῖσι καινοῖσιν θεοῖς,
τὸν ἱερέα πέμψοντα τὴν πομπὴν καλῶ.
παῖ παῖ, τὸ κανοῦν αἴρεσθε καὶ τὴν χέρνιβα.

ΧΟΡΟΣ

(στρ) ὁμορροθῶ, συνθέλω,
συμπαραινέσας ἔχω
προσόδια μεγάλα σεμνὰ προσιέναι θεοῖ-
σιν, ἅμα δὲ προσέτι χάριτος ἕνε-
κα προβάτιόν τι θύειν.
ἴτω ἴτω ἴτω δὲ Πυθιὰς βοά,
συναυλείτω δὲ Χαῖρις ᾠδᾷ.

Geriausiai tinkąs dievas ant uolų gyvent!

PEISETAIRAS

Dabar tu greitai lipk į orą aukštąjį
Ir ten pagelbėk miesto sienas statantiems:
Numetęs chlainą, molį minkyk, nešk plytas,
Užnešk jiems geldą, krisk nuo kopėčių žemyn,
Sargybas pastatyk, ugnelę sužarstyk,
Su skambalu sargybas tikrink, ten miegok,
Išsiųski pasiuntinį vieną pas dievus
Aukštyn, o kitą vėl pas žmones ten žemyn.
Iš ten vėl pas mane!

EUELPIDAS

O tu, palikęs čia,
Sau pasikark!

PEISETAIRAS

Mielasis, lėk, kur aš siunčiu.
Žinai: juk be tavęs jie nieko nedarys.
O aš, aukot norėdamas naujiems dievams,
Šventiką šauksiu vadovauti eisenai. *(tarnui)*
Berniuk, pintinę duok ir rankoms vandenį!

CHORAS

(II strofa) Tavoms maldoms pritardamas,
Aš šventą šauksmą sukeliu.
Mes buriamės į kilnią, didžią eiseną,
Kuria dievus pagerbsime,
Kartu ir paaukodami
Dievams ėriuką kokį.
Lai eina, eina, eina šauksmas delfiškas!
Lai Chairidas mūs giesmei pritaria fleita!

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

παῦσαι σὺ φυσῶν. Ἡράκλεις, τουτὶ τί ἦν;
τουτὶ μὰ Δί' ἐγὼ πολλὰ δὴ καὶ δείν' ἰδὼν
οὔπω κόρακ' εἶδον ἐμπεφορβειωμένον.
ἱερεῦ, σὸν ἔργον, θῦε τοῖς καινοῖς θεοῖς.

ΙΕΡΕΥΣ

δράσω τάδ'. ἀλλὰ ποῦ 'στιν ὁ τὸ κανοῦν ἔχων;
εὔχεσθε τῇ Ἑστίᾳ τῇ ὀρνιθείῳ
καὶ ἰκτίνῳ τῷ ἑστιούχῳ
καὶ ὄρνισιν Ὀλυμπίοις καὶ Ὀλυμπίασι
πᾶσι καὶ πάσησιν –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὦ Σουνιέρακε, χαῖρ', ἄναξ Πελαργικέ.

ΙΕΡΕΥΣ

καὶ κύκνῳ Πυθίῳ καὶ Δηλίῳ
καὶ Λητοῖ Ὀρτυγομήτρᾳ
καὶ Ἀρτέμιδι Ἀκαλανθίδι –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐκέτι Κολαινίς, ἀλλ' Ἀκαλανθὶς Ἄρτεμις.

ΙΕΡΕΥΣ

καὶ φρυγίλῳ Σαβαζίῳ
καὶ στρούθῳ μεγάλῃ
Μητρὶ θεῶν καὶ ἀνθρώπων –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

Δέσποινα Κυβέλη, στροῦθε, μῆτερ Κλεοκρίτου.

ANTRAS EPEISODIJAS

Atvyksta šventikas.

PEISETAIRAS *(fleitininkui)*

Paliauk tu groję̨s! O Herakli! Kas gi čia?
Dievai, aš daug ir didelių daiktų mačiau,
Bet nebuvau dar matęs varnos su fleita! *(šventikui)*
Dabar, šventike, tu aukok naujiems dievams!

ŠVENTIKAS

Aukosiu. Kurgi vaikas tas su pintine? *(kalba maldą)*
Melskitės paukščių Hestijai
Ir vanagui, židinio globėjui,
Ir paukščiams olimpiečiams visiems,
Ir olimpietėms visoms!

PEISETAIRAS

Būk sveikas, Sūnijo sakale, valdove Pelargo!

ŠVENTIKAS *(tęsia maldą)*

Ir gulbei delfiškajai, deliškajai,
Leto, tai putpelės motinai,
Ir Artemidei dagilei...

PEISETAIRAS

Iš Kolainidės Artemidė virto dagile!

ŠVENTIKAS

Ir kikiliui Sabasijui,
Ir stručiui didžiajam,
Tėvui dievų ir žmonių...

PEISETAIRAS

Kibele ponia, strute, Kleokrito mama!

ΙΕΡΕΥΣ

διδόναι Νεφελοκοκκυγιεῦσιν
ὑγίειαν καὶ σωτηρίαν
αὐτοῖσι καὶ Χίοισι –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

Χίοισιν ἥσθην πανταχοῦ προσκειμένοις.

ΙΕΡΕΥΣ

καὶ ἥρωσιν ὄρνισι καὶ ἡρώων παισί,
πορφυρίωνι καὶ πελεκᾶντι
καὶ πελεκίνῳ καὶ φλέξιδι
καὶ τέτρακι καὶ ταὧνι
καὶ ἐλεᾷ καὶ βασκᾷ
καὶ ἐλασᾷ καὶ ἐδωλίῳ
καὶ καταρράκτῃ καὶ μελαγκορύφῳ
καὶ αἰγιθάλλῳ –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

παῦ'· ἐς κόρακας· παῦσαι καλῶν. ἰού ἰού·
ἐπὶ ποῖον, ὦ κακόδαιμον, ἱερεῖον καλεῖς
ἁλιαιέτους καὶ γῦπας; οὐχ ὁρᾷς ὅτι
ἰκτῖνος εἷς ἂν τοῦτό γ' οἴχοιθ' ἁρπάσας;
ἄπελθ' ἀφ' ἡμῶν καὶ σὺ καὶ τὰ στέμματα·
ἐγὼ γὰρ αὐτὸς τουτογὶ θύσω μόνος.

ΧΟΡΟΣ

(ἀντ) εἶτ' αὖθις αὖ τἄρα σοι
δεῖ με δεύτερον μέλος
χέρνιβι θεοσεβὲς ὅσιον ἐπιβοᾶν, καλεῖν
δὲ μάκαρας, ἕνα τινὰ μόνον εἴ-
περ ἱκανὸν ἕξετ' ὄψον.
τὰ γὰρ παρόντα θύματ' οὐδὲν ἄλλο πλὴν

ŠVENTIKAS

Suteik Debesų Gegutmiesčio gyventojams
Sveikatą ir laimę –
Ir jiems patiems, ir chijiečiams!..

PEISETAIRAS

Smagu, kad chijiečius prisimenam visur.

ŠVENTIKAS

Ir paukščiams herojams, herojų vaikams,
Vandens vištelei, geniui, pelikanui,
Ereliui, tetervinui, povui,
Pelkiniui, ančiai, vanagui,
Vištvanagiui, pesliui,
Zylei, kielei...

PEISETAIRAS

Paliauk, po šimts! Nešauk daugiau! Sakau, gana!
Ir kokiai aukai tu, kvaily, čia man šauki
Grifus bei erelius? Ėriuką tą, matai,
Pagriebęs nusineštų vienas vanagas!
Šalin sau eik su savo šventenybėmis!
Aš vienas šį ėriuką paaukosiu pats!

Išveja šventiką.

CHORAS

(II antistrofa) Man reikia jau antrą kartą
  Giesmę pamaldžiai užtraukti
Aukų nuliejimo metu ir pašaukti
  Šventai dievus...
  Geriau tik vieną dievą,
  Nes vargiai užteks skanėsto.
Juk šis aukos ėriukas tiek sulysęs:

γένειόν τ᾽ ἐστὶ καὶ κέρατα.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

θύοντες εὐξώμεσθα τοῖς πτερίνοις θεοῖς.

ΠΟΙΗΤΗΣ

Νεφελοκοκκυγίαν
τὰν εὐδαίμονα κλῆσον, ὦ
Μοῦσα, τεαῖς ἐν ὕμνων
ἀοιδαῖς.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τουτὶ τὸ πρᾶγμα ποδαπόν; εἰπέ μοι, τίς εἶ;

ΠΟΙΗΤΗΣ

ἐγὼ μελιγλώσσων ἐπέων ἱεὶς ἀοιδὰν
Μουσάων θεράπων ὀτρηρός,
κατὰ τὸν Ὅμηρον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἔπειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις;

ΠΟΙΗΤΗΣ

οὔκ, ἀλλὰ πάντες ἐσμὲν οἱ διδάσκαλοι
Μουσάων θεράποντες ὀτρηροί,
κατὰ τὸν Ὅμηρον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐκ ἐτὸς ὀτρηρὸν καὶ τὸ ληδάριον ἔχεις.
ἀτάρ, ὦ ποιητά, κατὰ τί δεῦρ᾽ ἀνεφθάρης;

Tik kaulai ir ragai!

PEISETAIRAS

Aukodami dievams sparnuočiams melskimės!

TREČIAS EPEISODIJAS

Atvyksta nuplyšęs poetas.

POETAS

Debesų Gegutmiestį,
Laimingąjį garbink, o Mūza, dainų
Tavųjų garsais!

PEISETAIRAS

Iš kur tas padaras? Sakyk, kas tu esi?

POETAS

Ar aš? Tai – saldžiabalsių dainų
Garsų skleidėjas,
„Mūzų tarnas vikrus“, pagal Homerą.

PEISETAIRAS

Ir būdams vergas, ilgus plaukus augini?

POETAS

Ne vergas! Mes, visi poetai, esame
„Mūzų tarnai vikrieji“,
Pagal Homerą.

PEISETAIRAS

Ne veltui tavo rūbai taip suplėšyti!
Sakyk, poete, kaip tu čia atsiradai?

ΠΟΙΗΤΗΣ

μέλη πεποίηκ᾽ εἰς τὰς Νεφελοκοκκυγίας
τὰς ὑμετέρας κύκλιά τε πολλὰ καὶ καλὰ
καὶ παρθένεια καὶ κατὰ τὰ Σιμωνίδου.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ταυτὶ σὺ πότ᾽ ἐποίησας; ἀπὸ ποίου χρόνου;

ΠΟΙΗΤΗΣ

πάλαι, πάλαι δὴ τήνδ᾽ ἐγὼ κλῄζω πόλιν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐκ ἄρτι θύω τὴν δεκάτην ταύτης ἐγώ,
καὶ τοὔνομ᾽ ὥσπερ παιδίῳ νυνδὴ ᾽θέμην;

ΠΟΙΗΤΗΣ

ἀλλά τις ὠκεῖα Μουσάων φάτις
οἱάπερ ἵππων ἀμαρυγά.
σὺ δὲ πάτερ, κτίστορ Αἴτνας,
ζαθέων ἱερῶν ὁμώνυμε,
δὸς ἐμὶν ὅ τι περ
τεᾷ κεφαλᾷ θέλεις
πρόφρων δόμεν ἐμὶν τεῶν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τουτὶ παρέξει τὸ κακὸν ἡμῖν πράγματα,
εἰ μή τι τούτῳ δόντες ἀποφευξούμεθα.
οὗτος, σὺ μέντοι σπολάδα καὶ χιτῶν᾽ ἔχεις,
ἀπόδυθι καὶ δὸς τῷ ποιητῇ τῷ σοφῷ.
ἔχε τὴν σπολάδα· πάντως δέ μοι ῥιγῶν δοκεῖς.

ΠΟΙΗΤΗΣ

τόδε μὲν οὐκ ἀέκουσα φίλα
Μοῦσα δῶρον δέχεται
τὺ δὲ τεᾷ φρενὶ μάθε

POETAS

Dainų sukūriau Debesų Gegutmiesčiams
Jūsiškiams, ditirambų daug – labai gražių,
Partenijų, pasekdamas Simonidu.

PEISETAIRAS

Ar jau seniai sukūrei šituos dalykus?

POETAS

Seniai, seniai aš šitą miestą šlovinau.

PEISETAIRAS

Bet tik dabar švenčiu šio miesto krikštynas,
Ir vardą, tarsi vaikui, ką tiktai daviau!

POETAS

Mūzų gandas sklinda greitai,
  Lyg žirgų bebėgančios kojos.
Tu gi, tėve, Aitnos kūrėjau,
  Šventų apeigų bendravardi,
Man padovanok,
Ką savo mintimis seniai
  Palañkiai nori duoti man.

PEISETAIRAS

Šis valkata, matyt, neduos ramybės mums,
Kol davę ką, juo neatsikratysime! *(tarnui)*
Tu, rodos, skrandą ir chitoną dar turi,
Tad nusivilkęs ją poetui atiduok! *(poetui)*
Štai tau skranda. Atrodo man, labai šąli.

POETAS

Mūza maloniai priima šią
  Tavąją dovaną.
Todėl įsidėk į širdį

Πινδάρειον ἔπος –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἅνθρωπος ἡμῶν οὐκ ἀπαλλαχθήσεται.

ΠΟΙΗΤΗΣ

νομάδεσσι γὰρ ἐν Σκύθαις ἀλᾶται στρατῶν
ὃς ὑφαντοδόνητον ἔσθος οὐ πέπαται.
ἀκλεὴς δ' ἔβα
σπολὰς ἄνευ χιτῶνος.
ξύνες ὅ τοι λέγω.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ξυνίημ' ὅτι βούλει τὸν χιτωνίσκον λαβεῖν.
ἀπόδυθι· δεῖ γὰρ τὸν ποιητὴν ὠφελεῖν.
ἄπελθε τουτονὶ λαβών.

ΠΟΙΗΤΗΣ

ἀπέρχομαι,
κἀς τὴν πόλιν ἀπελθὼν ποιήσω τοιαδί·
«κλῇσον, ὦ χρυσόθρονε, τὰν τρομεράν, κρυεράν·
νιφόβολα πεδία πολύπορά τ' ἤλυθον.»
ἀλαλαί.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

νὴ τὸν Δί' ἀλλ' ἤδη πέφευγας ταυταγὶ
τὰ κρυερὰ τονδὶ τὸν χιτωνίσκον λαβών.

Pindarišką giesmę.

PEISETAIRAS

Ar niekaip mes jau neatsikratysim jo...

POETAS

Tarp skitų klajoklių klaidžioja tremtiniu,
Kas mikliai išausto drabužio neturi.
Paniekinta bus skranda,
Neturint chitono.
Suprask, ką aš sakau!

PEISETAIRAS

Aš suprantu, kad nori tu chitoną gaut. *(tarnui)*
Tad nusivilk! Poetą reikia gi sušelpt! *(poetui)*
Paėmęs šitą nešdinkis!

POETAS

Tuojau einu.
Į savo miestą grįžęs aš dainuosiu taip:
Auksasoste, garbink šiurpų šaltą miestą!
Beribes, snieguotas lygumas aš aplankiau.
Alalai!

Poetas išeina.

KETVIRTAS EPEISODIJAS

PEISETAIRAS

Dievaž, iš tikro tu ištrūkai iš šaltų
Vietovių, pasiėmęs šį chitoną sau! *(tarnui)*

τουτὶ μὰ Δί' ἐγὼ τὸ κακὸν οὐδέποτ' ἤλπισα,
οὕτω ταχέως τοῦτον πεπύσθαι τὴν πόλιν.
αὖθις σὺ περιχώρει λαβὼν τὴν χέρνιβα.
εὐφημία 'στω.

ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ

μὴ κατάρξῃ τοῦ τράγου.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

σὺ δ' εἶ τίς;

ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ

ὅστις; χρησμολόγος.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οἴμωζέ νυν.

ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ

ὦ δαιμόνιε, τὰ θεῖα μὴ φαύλως φέρε·
ὡς ἔστι Βάκιδος χρησμὸς ἄντικρυς λέγων
εἰς τὰς Νεφελοκοκκυγίας.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

κἄπειτα πῶς
ταῦτ' οὐκ ἐχρησμολόγεις σὺ πρὶν ἐμὲ τὴν πόλιν
τήνδ' οἰκίσαι;

ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ

τὸ θεῖον ἐνεπόδιζέ με.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀλλ' οὐδὲν οἷον εἰσακοῦσαι τῶν ἐπῶν.

ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ

«ἀλλ' ὅταν οἰκήσωσι λύκοι πολιαί τε κορῶναι
ἐν ταὐτῷ τὸ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος – »

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί οὖν προσήκει δῆτ' ἐμοὶ Κορινθίων;

Dievaž, aš netikėjau, kad bjaurybė tas
Taip greitai apie mūsų miestą sužinos!
Vandens paėmęs, vėlei eik aplink aukas!
Visi nutilkit!

Ateina orakulų sakytojas.

ORAKULŲ SAKYTOJAS

Ožio aukai dar nepjauk!

PEISETAIRAS

Kas tu?

ORAKULŲ SAKYTOJAS

Orakulų sakytojas!

PEISETAIRAS

Eik sau!

ORAKULŲ SAKYTOJAS

Tu neišmanėli, skaitykis su dievais!
Orakulas Bakidas, skirtas Debesų
Gegutmiesčiams!

PEISETAIRAS

Kodėl anksčiau jo neskaitei,
Dar prieš šį naują miestą įkuriant?

ORAKULŲ SAKYTOJAS

Sutrukdė man dievybė jį pranešti tau.

PEISETAIRAS

Tai reikia būtinai dabar jo išklausyt.

ORAKULŲ SAKYTOJAS *(skaito orakulą)*

„Bet kada apsigyvens vilkai ir pilkosios varnos
Vietoje toje pačioj tarp Korinto ir Sikijono..."

PEISETAIRAS

Su korintiečiais ką gi bendro aš turiu?

ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ

ἠνίξαθ' ὁ Βάκις τοῦτο πρὸς τὸν ἀέρα.
«πρῶτον Πανδώρᾳ θῦσαι λευκότριχα κριόν·
ὃς δέ κ' ἐμῶν ἐπέων ἔλθῃ πρώτιστα προφήτης,
τῷ δόμεν ἱμάτιον καθαρὸν καὶ καινὰ πέδιλα – »

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἔνεστι καὶ τὰ πέδιλα;

ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ

λαβὲ τὸ βυβλίον.
«καὶ φιάλην δοῦναι καὶ σπλάγχνων χεῖρ' ἐνιπλῆσαι, – »

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

καὶ σπλάγχνα διδόν' ἔνεστι;

ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ

λαβὲ τὸ βυβλίον.
«κἂν μέν, θέσπιε κοῦρε, ποιῇς ταῦθ' ὡς ἐπιτέλλω,
αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεαι· αἰ δέ κε μὴ δῷς,
οὐκ ἔσει οὐ τρυγών, οὐ λάιος, οὐ δρυκολάπτης.»

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

καὶ ταῦτ' ἔνεστ' ἐνταῦθα;

ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ

λαβὲ τὸ βυβλίον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐδὲν ἄρ' ὅμοιός ἐσθ' ὁ χρησμὸς τουτῳί,
ὃν ἐγὼ παρὰ τἀπόλλωνος ἐξεγραψάμην·
«αὐτὰρ ἐπὴν ἄκλητος ἰὼν ἄνθρωπος ἀλαζὼν
λυπῇ θύοντας καὶ σπλαγχνεύειν ἐπιθυμῇ,
δὴ τότε χρὴ τύπτειν αὐτὸν πλευρῶν τὸ μεταξὺ – »

ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ

οὐδὲν λέγειν οἶμαί σε.

ORAKULŲ SAKYTOJAS

Bakidas čia turėjo orą galvoje!
„Aviną vilnom baltom Pandorai pirmiausia aukoki.
Pranašui tam, kuris pirmas ateis šio žodžio pranešti,
Švarų apsiaustą įduok ir naujus sandalus paaukoki...“

PEISETAIRAS

Yra ten ir sandalai?

ORAKULŲ SAKYTOJAS

Pats gi paskaityk!
„Taurę jam duok ir aukos mėsų pripildyki saują.“

PEISETAIRAS

Yra ten ir mėsos?

ORAKULŲ SAKYTOJAS

Jei nori, pats skaityk!
„Jeigu tu, dieviškas vyre, kaip aš liepiu, padarysi,
Tapsi tada ereliu debesuos, o jeigu neduosi,
Tai nei karvelis nebūsi tuomet, nei genys, nei erelis.“

PEISETAIRAS

Ir tas yra?

ORAKULŲ SAKYTOJAS

Jei netiki, tai pats skaityk!

PEISETAIRAS

Orakulas tavasis prieštarauja tam,
Kurį iš Apolono aš nusirašiau:
„Kai ateis pas tave nepakviėstas žmogus pagyrūnas,
Auką trukdyti pradės ir dalies mėsų reikalauti,
Jam tu įkrėski gerai tarp šonų abiejų į pilvą...“

ORAKULŲ SAKYTOJAS

Manau, kad čia nesąmonė.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

λαβὲ τὸ βυβλίον.
«καὶ φείδου μηδὲν μηδ᾽ αἰετοῦ ἐν νεφέλῃσιν,
μήτ᾽ ἢν Λάμπων ᾖ μήτ᾽ ἢν ὁ μέγας Διοπείθης.»

ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ

καὶ ταῦτ᾽ ἔνεστ᾽ ἐνταῦθα;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

λαβὲ τὸ βυβλίον.
οὐκ εἶ θύραζ᾽; ἐς κόρακας.

ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ

οἴμοι δείλαιος.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὔκουν ἑτέρωσε χρησμολογήσεις ἐκτρέχων;

ΜΕΤΩΝ

ἥκω παρ᾽ ὑμᾶς –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἕτερον αὖ τουτὶ κακόν.
τί δαὶ σὺ δράσων; τίς ἰδέα βουλεύματος;
τίς ἠπίνοια, τίς ὁ κόθορνος τῆς ὁδοῦ;

ΜΕΤΩΝ

γεωμετρῆσαι βούλομαι τὸν ἀέρα
ὑμῖν διελεῖν τε κατὰ γύας.

PEISETAIRAS

Tai pats skaityk!
„Visiškai nesigailėk nei tarp debesų to erelio,
Nei Lampono, jei bus, nei didžiojo net Diopeito.“

ORAKULŲ SAKYTOJAS

Ir tai yra tenai?

PEISETAIRAS

Jei netiki, skaityk!
Eik sau pas varnas lauk!

ORAKULŲ SAKYTOJAS *(mušamas)*

O nelaimingas aš!

PEISETAIRAS

Dabar gali kitur nubėgęs pranašaut!

Orakulų sakytojas pabėga, ateina matininkas Metonas.

PENKTAS EPEISODIJAS

METONAS

Pas jus aš ateinu...

PEISETAIRAS

Kita nelaimė vėl!
Ką nori čia daryt? Koks tikslas tau pas mus
Atvykt? Kokia prasmė? Ir kam koturnai tau?

METONAS

Aš noriu orą išmatuot ir padalint
Tarp jūsų dalimis lygiom.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

πρὸς τῶν θεῶν,
σὺ δ' εἶ τίς ἀνδρῶν;

ΜΕΤΩΝ

ὅστις εἴμ' ἐγώ; Μέτων,
ὃν οἶδεν Ἑλλὰς χὠ Κολωνός.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

εἰπέ μοι,
ταυτὶ δέ σοι τί ἐστι;

ΜΕΤΩΝ

κανόνες ἀέρος.
αὐτίκα γὰρ ἀήρ ἐστι τὴν ἰδέαν ὅλος
κατὰ πνιγέα μάλιστα. προσθεὶς οὖν ἐγὼ
τὸν κανόν' ἄνωθεν τουτονὶ τὸν καμπύλον,
ἐνθεὶς διαβήτην – μανθάνεις;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐ μανθάνω.

ΜΕΤΩΝ

ὀρθῷ μετρήσω κανόνι προστιθείς, ἵνα
ὁ κύκλος γένηταί σοι τετράγωνος κἀν μέσῳ
ἀγορά, φέρουσαι δ' ὦσιν εἰς αὐτὴν ὁδοὶ
ὀρθαὶ πρὸς αὐτὸ τὸ μέσον, ὥσπερ δ' ἀστέρος
αὐτοῦ κυκλοτεροῦς ὄντος ὀρθαὶ πανταχῇ
ἀκτῖνες ἀπολάμπωσιν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἅνθρωπος Θαλῆς.
Μέτων –

ΜΕΤΩΝ

τί ἐστιν;

PEISETAIRAS

Vardan dievų,
Sakyk, kas toks esi?

METONAS

Ar aš? Metonas aš,
Kurį pažįsta ir Heladėj, Kolone.

PEISETAIRAS

Sakyk, o čia kas?

METONAS

Orui įrankiai matuot.
Mat oro visuma į dangtį panaši.
Šią liniją pridėjęs dangčiui iš viršaus,
Paskui, skriestuvą pasiėmęs šitokį,
Matuosiu. Supranti?

PEISETAIRAS

Visai nesuprantu.

METONAS

Su šia tiesiąja aš nubrėšiu ratą čia,
Paskui jame – kvadratą, aikštę vidur jo
Nubrėšiu. Į tą aikštę iš visur sueis
Tiesiausios gatvės. Panašiai yra žvaigždė
Apvalaina, iš jos gi trykšta spinduliai
Visur ratu.

PEISETAIRAS

Tu tikras Talis jau, matyt!
Metonai!

METONAS

Ką?

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἴσθ' ὁτιὴ φιλῶ σ' ἐγώ,
κἀμοὶ πιθόμενος ὑπαποκίνει τῆς ὁδοῦ.

ΜΕΤΩΝ

τί δ' ἐστὶ δεινόν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὥσπερ ἐν Λακεδαίμονι
ξενηλατοῦσι καὶ κεκίνηνταί τινες.
πληγαὶ συχναὶ κατ' ἄστυ.

ΜΕΤΩΝ

μῶν στασιάζετε;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

μὰ τὸν Δί' οὐ δῆτ'.

ΜΕΤΩΝ

ἀλλὰ πῶς;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὁμοθυμαδὸν
σποδεῖν ἅπαντας τοὺς ἀλαζόνας δοκεῖ.

ΜΕΤΩΝ

ὑπάγοιμι τἄρ' ἄν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

νὴ Δί', ὡς οὐκ οἶδ' ἂν εἰ
φθαίης ἄν· ἐπίκεινται γὰρ ἐγγὺς αὑταιί.

ΜΕΤΩΝ

οἴμοι κακοδαίμων.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐκ ἔλεγον ἐγὼ πάλαι;
οὐκ ἀναμετρήσει σαυτὸν ἀπιὼν ἀλλαχῇ;

PEISETAIRAS

Žinai, kad aš tave gerbiu,
Todėl paklaũsęs nũn manęs keliauk toliau!

METONAS

O kas čia taip baisaus?

PEISETAIRAS

Čionai, kaip Spartoje,
Svetimšalius mes vejam: išginėm kelis,
Mieste jie mušami.

METONAS

Tai ar sukilo kas?

PEISETAIRAS

O ne, dievaž!

METONAS

Tai kas?

PEISETAIRAS

Mes nutarėm bendrai
Visus apgavikus iš miesto išvaikyt.

METONAS

Tai reikia bėgt!

PEISETAIRAS

Tik nežinau, ar spėsi jau
Išbėgt, nes šitie smūgiai ima kirst tave! *(muša)*

METONAS

Oi, vargšas aš!

PEISETAIRAS

Ar neįspėjau aš anksčiau?
Gali matuot save, nuėjęs kur kitur!

Metonas pabėga, ateina prievaizdas.

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

ποῦ πρόξενοι;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τίς ὁ Σαρδανάπαλλος οὑτοσί;

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

ἐπίσκοπος ἥκω δεῦρο τῷ κυάμῳ λαχὼν
εἰς τὰς Νεφελοκοκκυγίας.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἐπίσκοπος;
ἔπεμψε δὲ τίς σε δεῦρο;

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

φαῦλον βυβλίον
Τελέου τι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

βούλει δῆτα τὸν μισθὸν λαβὼν
μὴ πράγματ' ἔχειν ἀλλ' ἀπιέναι;

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

νὴ τοὺς θεούς.
ἐκκλησιάσαι γοῦν ἐδεόμην οἴκοι μένων·
ἔστιν γὰρ ἃ δι' ἐμοῦ πέπρακται Φαρνάκῃ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἄπιθι λαβών· ἔστιν δ' ὁ μισθὸς οὑτοσί.

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

τουτὶ τί ἦν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἐκκλησία περὶ Φαρνάκου.

ŠEŠTAS EPEISODIJAS

PRIEVAIZDAS

O kur proksenai?

PEISETAIRAS

Koks čia Sardanapalas šis?

PRIEVAIZDAS

Aš – burtais rinktas prievaizdas, ir atėjau
Į Debesų Gegutmiesčius.

PEISETAIRAS

Tu prievaizdas?
O kas tave čia atsiuntė?

PRIEVAIZDAS

Raštelis toks
Telėjo.

PEISETAIRAS

Tu ar nenorėtum gaut algos,
Nedaręs nieko, ir sugrįžt atgal?

PRIEVAIZDAS

Gerai!
Dievaž, norėčiau būti susirinkime!
Ten šiandien aš turiu Farnako bylą spręst.

PEISETAIRAS *(jį mušdamas)*

Dabar sau bėk! Tai šitokia bus tau alga!

PRIEVAIZDAS

O ką tai reiškia?

PEISETAIRAS

Tai Farnako čia byla!

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

μαρτύρομαι τυπτόμενος ὢν ἐπίσκοπος.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐκ ἀποσοβήσεις; οὐκ ἀποίσεις τὼ κάδω;
οὐ δεινά; καὶ πέμπουσιν ἤδη 'πισκόπους
εἰς τὴν πόλιν, πρὶν καὶ τεθύσθαι τοῖς θεοῖς;

ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΠΩΛΗΣ

«ἐὰν δ' ὁ Νεφελοκοκκυγιεὺς τὸν Ἀθηναῖον ἀδικῇ – »

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τουτὶ τί ἐστιν αὖ κακόν, τὸ βυβλίον;

ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΠΩΛΗΣ

ψηφισματοπώλης εἰμὶ καὶ νόμους νέους
ἥκω παρ' ὑμᾶς δεῦρο πωλήσων.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τὸ τί;

ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΠΩΛΗΣ

«χρῆσθαι Νεφελοκοκκυγιᾶς τοῖς αὐτοῖς μέτροισι
καὶ σταθμοῖσι καὶ ψηφίσμασι καθάπερ Ὀλοφύξιοι.»

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

σὺ δέ γ' οἷσπερ Ὠτοτύξιοι χρήσει τάχα.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΠΩΛΗΣ

οὗτος, τί πάσχεις;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐκ ἀποίσεις τοὺς νόμους;
πικροὺς ἐγώ σοι τήμερον δείξω νόμους.

PRIEVAIZDAS

Jūs liudysit, kad prievaizdas čia mušamas.

PEISETAIRAS

Eik sau greičiau, su savo urnom nešdinkis!
Juk tai baisu, nes siunčia tikrintojus jie
Į mūsų miestą, dar nespėjus paaukot!

Prievaizdas pabėga, ateina prekiautojas nutarimais.

PREKIAUTOJAS NUTARIMAIS *(skaito nutarimo projektą)*

1035 „Jeigu dabar Gegutmiesčio pilietis atėnietį skriaus..."

PEISETAIRAS

1037 O kas čia tas bjaurybė? Kas ta rašliava?

PREKIAUTOJAS NUTARIMAIS

Prekiauju nutarimais. Aš jums atnešu
Naujus įstatymus parduot.

PEISETAIRAS

Kokie gi jie?

PREKIAUTOJAS NUTARIMAIS

1040 „Debesų Gegutmiestiečiai lai naudojasi tais pačiais matais,
Saikais ir nutarimais, kaip ir olofiksiečiai."

PEISETAIRAS

1043 O tu naudosies tais, kaip „ototiksijai".

PREKIAUTOJAS NUTARIMAIS *(mušamas)*

Ką tu darai?

PEISETAIRAS

Šalin su tais įstatymais!
1045 Matysi, jie tau šiandien smarkiai atsirūgs!

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

καλοῦμαι Πεισέταιρον ὕβρεως εἰς τὸν Μουνιχιῶνα μῆνα.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἄληθες, οὗτος; ἔτι γὰρ ἐνταῦθ' ἦσθα σύ;

ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΠΩΛΗΣ

«ἐὰν δέ τις ἐξελαύνῃ τοὺς ἄρχοντας καὶ μὴ δέχηται
κατὰ τὴν στήλην – »

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οἴμοι κακοδαίμων, καὶ σὺ γὰρ ἐνταῦθ' ἦσθ' ἔτι;

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

ἀπολῶ σε καὶ γράψω σε μυρίας δραχμάς –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἐγὼ δὲ σοῦ γε τὼ κάδω διασκεδῶ.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΠΩΛΗΣ

μέμνησ' ὅτε τῆς στήλης κατετίλας ἑσπέρας;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

αἰβοῖ· λαβέτω τις αὐτόν. οὗτος, οὐ μενεῖς;
ἀπίωμεν ἡμεῖς ὡς τάχιστ' ἐντευθενὶ
θύσοντες εἴσω τοῖς θεοῖσι τὸν τράγον.

PREKIAUTOJAS NUTARIMAIS

„Aš tave, Peisetairą, Munichijono mėnesį traukiu
Teisman dėl įžeidimo."

Prekiautojas nutarimais pabėga, grįžta prievaizdas.

PEISETAIRAS *(pamatęs prievaizdą)*

Ak taip! Ir vėl į mūsų miestą sugrįžai?

PRIEVAIZDAS

„Jei kas išvys valdininkus, pasielgdamas
Prieš steloje surašytus įstatymus..."

PEISETAIRAS *(mušdamas prievaizdą)*

Oi, varge mano! Čia buvai? Nepradingai?

PRIEVAIZDAS

Tave aš pražudysiu! Drachmų tūkstančius
Mokėsi!

PEISETAIRAS

Tavo urnas sudaužysiu, ot!

Prievaizdas pabėga, grįžta Prekiautojas nutarimais.

PREKIAUTOJAS NUTARIMAIS

Atmink, kaip vakare tu stelą apdergei!

PEISETAIRAS

Aa! Sučiupkit jį! Palauk! Kur bėgi tu? *(tarnams)*
O mes jau eisim kuo greičiausiai iš čionai
Vidun ir ožį ten dievams aukosime!

ΧΟΡΟΣ

(στρ) ἤδη ʼμοὶ τῷ παντόπτᾳ
καὶ παντάρχᾳ θνητοὶ πάντες
θύσουσʼ εὐκταίαις εὐχαῖς.
πᾶσαν μὲν γὰρ γᾶν ὀπτεύω,
σῴζω δʼ εὐθαλεῖς καρποὺς
κτείνων παμφύλων γένναν
θηρῶν, ἃ πάντʼ ἐν γαίᾳ
ἐκ κάλυκος αὐξανόμενον γένυσι παμφάγοις
δένδρεσί τʼ ἐφημένα καρπὸν ἀποβόσκεται.
κτείνω δʼ οἳ κήπους εὐώδεις
φθείρουσιν λύμαις ἐχθίσταις·
ἑρπετά τε καὶ δάκετα <πάνθʼ> ὅσαπερ
ἔστιν, ὑπʼ ἐμᾶς πτέρυγος
ἐν φοναῖς ὄλλυται.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

τῇδε μέντοι θἠμέρᾳ μάλιστʼ ἐπαναγορεύεται·
ἢν ἀποκτείνῃ τις ὑμῶν Διαγόραν τὸν Μήλιον,
λαμβάνειν τάλαντον, ἤν τε τῶν τυράννων τίς τινα
τῶν τεθνηκότων ἀποκτείνῃ, τάλαντον λαμβάνειν.
βουλόμεσθʼ οὖν νῦν ἀνειπεῖν ταῦτα χἠμεῖς ἐνθάδε·
ἢν ἀποκτείνῃ τις ὑμῶν Φιλοκράτη τὸν Στρούθιον,
λήψεται τάλαντον, ἢν δὲ ζῶντά γʼ ἀγάγῃ, τέτταρα,
ὅτι συνείρων τοὺς σπίνους πωλεῖ καθʼ ἑπτὰ τοὐβολοῦ,

ANTROJI PARABAZĖ

CHORAS

Odė

(Strofa) Man, viską matančiajam
Ir viską valdančiajam,
Nuolankiai melsis žmonės.
Mat visą žemę apžiūriu.
Vešlius derlius apsaugoju,
Naikindams gyvius įvairius,
Kurie plačiojoj žemėj,
Kas tik iš sėklos auga,
Žandais savais visėdžiais
Sugriaužia, arba medžiuos
Tupėdami naikina vaisių.
Žudau ir tuos, kurie kvapius
Sodus naikina bjauriai.
Kas šliaužia, ėda, kanda,
Pražūva nuo manųjų
Sparnų.

CHORO VADOVAS

Epirema

Šiuo laiku šauklys dažniausiai skelbia žinią šitokią:
„Jei iš jūsų kas mелišką Diagorą nužudys,
Gaus už tai talentą; jeigu kas tiraną nužudys –
Vieną tų, kurie jau mirę, – tas taip pat talentą gaus."
Tad ir mes jums norim šiandien panašiai ką nors paskelbt:
Jei kas jūsų paukštininką Filokratą nužudys,

εἶτα φυσῶν τὰς κίχλας δείκνυσι καὶ λυμαίνεται,
τοῖς τε κοψίχοισιν εἰς τὰς ῥῖνας ἐγχεῖ τὰ πτερά,
τὰς περιστεράς θ' ὁμοίως ξυλλαβὼν εἵρξας ἔχει,
κἀπαναγκάζει παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ.
ταῦτα βουλόμεσθ' ἀνειπεῖν· κεἴ τις ὄρνιθας τρέφει
εἱργμένους ὑμῶν ἐν αὐλῇ, φράζομεν μεθιέναι.
ἢν δὲ μὴ πείθησθε, συλληφθέντες ὑπὸ τῶν ὀρνέων
αὖθις ὑμεῖς αὖ παρ' ἡμῖν δεδεμένοι παλεύσετε.

ΧΟΡΟΣ

(ἀντ) εὔδαιμον φῦλον πτηνῶν
οἰωνῶν, οἳ χειμῶνος μὲν
χλαίνας οὐκ ἀμπισχνοῦνται·
οὐδ' αὖ θερμὴ πνίγους ἡμᾶς
ἀκτὶς τηλαυγὴς θάλπει·
ἀλλ' ἀνθηρῶν λειμώνων
φύλλ' ἐν κόλποις ἐνναίω,
ἡνίκ' ἂν ὁ θεσπέσιος ὀξὺ μέλος ἀχέτας
θάλπεσι μεσημβρινοῖς ἡλιομανὴς βοᾷ.
χειμάζω δ' ἐν κοίλοις ἄντροις
νύμφαις οὐρείαις ξυμπαίζων·
ἠρινά τε βοσκόμεθα παρθένια
λευκότροφα μύρτα Χαρί-
των τε κηπεύματα.

Gaus talentą; jeigu gyvą kas atves, tai – keturis.
Už obolą po septynis paukščiukus parduoda jis!
Arba išpučia strazdus ir sužalojęs rodo juos,
Arba kiša jiems į nosį plunksnų – taip kankindamas!
Pasigavęs karvelius, uždaręs laiko narvuose,
Arba įriša į tinklą, kad viliotų jais kitus.
Pagaliau paskelbiam štai ką: kas uždarę paukštelius
Laikote kieme, kad juos bematant mums paleistumėt!
Jeigu neklausysit mūsų, greitai paukščiai jus pagaus,
Ir supančioję laikys, kad priviliotų taip kitus!

CHORAS

Antiodė

(Antistrofa) Oi, kaip laimingi paukščiai
Sparnuočiai! Jiems nė žiemą
Nereikia chlainų vilktis!
Nei vasaros kaitrusis
Mūs spindulys neliečia.
Mes pievoje gėlėtoj
Ar lapų glėby miegam,
Kai dieviškas žiogelis
Skardžiu balsu čirena,
Įerzintas pietinių
Kaitrų, žavingai čirškia.
Žiemoju giliuose urvuos,
Su kalno nimfom žaisdams,
Pavasario gi metą mes mirtų uogas lesam
Ir iš Charičių sodo vaisius puikiuosius, baltus.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

τοῖς κριταῖς εἰπεῖν τι βουλόμεσθα τῆς νίκης πέρι,
ὅσ' ἀγάθ', ἣν κρίνωσιν ἡμᾶς, πᾶσιν αὐτοῖς δώσομεν,
ὥστε κρείττω δῶρα πολλῷ τῶν Ἀλεξάνδρου λαβεῖν.
πρῶτα μὲν γάρ, οὗ μάλιστα πᾶς κριτὴς ἐφίεται,
γλαῦκες ὑμᾶς οὔποτ' ἐπιλείψουσι Λαυρειωτικαί·
ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔν τε τοῖς βαλλαντίοις
ἐννεοττεύσουσι κἀκλέψουσι μικρὰ κέρματα.
εἶτα πρὸς τούτοισιν ὥσπερ ἐν ἱεροῖς οἰκήσετε·
τὰς γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψομεν πρὸς αἰετόν·
κἂν λαχόντες ἀρχίδιον εἶθ' ἁρπάσαι βούλησθέ τι,
ὀξὺν ἱερακίσκον εἰς τὰς χεῖρας ὑμῖν δώσομεν.
ἢν δέ που δειπνῆτε, πρηγορεῶνας ὑμῖν πέμψομεν.
ἢν δὲ μὴ κρίνητε, χαλκεύεσθε μηνίσκους φορεῖν
ὥσπερ ἀνδριάντες· ὡς ὑμῶν ὃς ἂν μὴ μῆν' ἔχῃ,
ὅταν ἔχητε χλανίδα λευκήν, τότε μάλισθ' οὕτω δίκην
δώσεθ' ἡμῖν, πᾶσι τοῖς ὄρνισι κατατιλώμενοι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τὰ μὲν ἱέρ' ἡμῖν ἐστιν, ὦρνιθες, καλά.
ἀλλ' ὡς ἀπὸ τοῦ τείχους πάρεστιν ἄγγελος
οὐδείς, ὅτου πευσόμεθα τἀκεῖ πράγματα.
ἀλλ' οὑτοσὶ τρέχει τις Ἀλφειὸν πνέων.

CHORO VADOVAS

Antiepirema

Norim ir teisėjams pasakyt šį tą dėl pergalės,
Kiek mes duosime gėrybių jiems, jei pergalę suteiks.
Gaus jie daug didesnę, negu Aleksandras, dovaną.
O pirmiausia – ko labiausiai jūs, teisėjai, siekiate –
Niekuomet jums tų pelėdų iš Laurėjo nepritrūks!
Jos gyvens pas jus viduj ir piniginėse perės,
Susisukusios lizdelį, ir išves mažus vaikus.
O paskui gyvensite lyg kokiose šventyklose,
Nes ant jūsų namo kraiko pastatysim erelius.
Jeigu, gavę vietą valdžioje, norėsite sau grobt,
Duosime jums sakaliuką vikrų, plėšrų į rankas,
Jei kur nors pietausit, paukščio gurklį jums atsiųsime.
Jeigu pergalės neduosit, užsidenkit menisku
Ir lyg statulos nešiokit, nes kurie jo neturės,
Kai baltais drabužiais būsit apsirengę, mes piktai
Atsikeršysim visi, mat paukščiai jus tada apdergs!

SEPTINTAS EPEISODIJAS

PEISETAIRAS *(sugrįžęs iš aukojimo)*

Aukų ženklai, o paukščiai, rodo mums gerai.
Tik keista, kad nuo sienų pasiuntinio nėr,
Kuris praneštų, kaip ten klojas reikalai.

Pamato atbėgant paukštį pasiuntinį.

Oo, kažkas uždusęs bėga, šniokšdamas!

ΑΓΓΕΛΟΣ

ποῦ ποῦ 'στι, ποῦ ποῦ ποῦ 'στι, ποῦ ποῦ ποῦ 'στι, ποῦ,
ποῦ Πεισέταιρός ἐστιν ἄρχων;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὑτοσί.

ΑΓΓΕΛΟΣ

ἐξῳκοδόμηταί σοι τὸ τεῖχος.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

εὖ λέγεις.

ΑΓΓΕΛΟΣ

κάλλιστον ἔργον καὶ μεγαλοπρεπέστατον·
ὥστ' ἂν ἐπάνω μὲν Προξενίδης ὁ Κομπασεὺς
καὶ Θεογένης ἐναντίω δύ' ἅρματε,
ἵππων ὑπόντων μέγεθος ὅσον ὁ δούριος,
ὑπὸ τοῦ πλάτους ἂν παρελασαίτην.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

Ἡράκλεις.

ΑΓΓΕΛΟΣ

τὸ δὲ μῆκός ἐστι, καὶ γὰρ ἐμέτρησ' αὔτ' ἐγώ,
ἑκατοντορόγυιον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὦ Πόσειδον, τοῦ μάκρους.
τίνες ᾠκοδόμησαν αὐτὸ τηλικουτονί;

ΑΓΓΕΛΟΣ

ὄρνιθες, οὐδεὶς ἄλλος, οὐκ Αἰγύπτιος
πλινθοφόρος, οὐ λιθουργός, οὐ τέκτων παρῆν,
ἀλλ' αὐτόχειρες, ὥστε θαυμάζειν ἐμέ.
ἐκ μέν γε Λιβύης ἧκον ὡς τρισμύριαι
γέρανοι θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους·

PASIUNTINYS

Kur kur yra, kur kur yra, kur kur yra?
Kur Peisetairas, mūsų vadas?

PEISETAIRAS

Štai kur jis!

PASIUNTINYS

Jau sienos pastatytos!

PEISETAIRAS

Tu gerai sakai!

PASIUNTINYS

Tai nuostabiausias, didingiausias kūrinys!
Ant jų galėtų Proksenidas Kompasas
Ir Teogenas, priešpriešiais važiuodami
Arkliais, kurie mediniam prilygsta didumu,
Lengvai ten prasilenkti.

PEISETAIRAS

O Herakli! O!

PASIUNTINYS

O sienų aukštis – jas aš pats išmatavau,
Net šimtas sieksnių!

PEISETAIRAS

Poseidone! Aukštis bent!
Ir kas gi tokias dideles pastatė jas?

PASIUNTINYS

Ne kitas kas, tik paukščiai! Egiptiečių ten
Nebuvo plytoms nešt, dailidžių, akmenskaldžių,
Tik paukščiai patys statė – man tai nuostabu!
Net trisdešimtis tūkstančių iš Libijos
Atskrido gervių su praryta pamatams

τούτους δ' ἐτύκιζον αἱ κρέκες τοῖς ῥύγχεσιν.
ἕτεροι δ' ἐπλινθούργουν πελαργοὶ μύριοι·
ὕδωρ δ' ἐφόρουν κάτωθεν εἰς τὸν ἀέρα
οἱ χαραδριοὶ καὶ τἄλλα ποτάμι' ὄρνεα.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἐπηλοφόρουν δ' αὐτοῖσι τίνες;

ΑΓΓΕΛΟΣ

ἐρῳδιοὶ
λεκάναισι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τὸν δὲ πηλὸν ἐνεβάλλοντο πῶς;

ΑΓΓΕΛΟΣ

τοῦτ', ὦγάθ', ἐξηύρητο καὶ σοφώτατα·
οἱ χῆνες ὑποτύπτοντες ὥσπερ ταῖς ἅμαις
εἰς τὰς λεκάνας ἐνέβαλλον αὐτὸν τοῖν ποδοῖν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί δῆτα πόδες ἂν οὐκ ἂν ἐργασαίατο;

ΑΓΓΕΛΟΣ

καὶ νὴ Δί' αἱ νῆτταί γε περιεζωσμέναι
ἐπλινθοφόρουν· ἄνω δὲ τὸν ὑπαγωγέα
ἐπέτοντ' ἔχουσαι κατόπιν ὥσπερ παιδία,
τὸν πηλὸν ἐν τοῖς στόμασιν αἱ χελιδόνες.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί δῆτα μισθωτοὺς ἂν ἔτι μισθοῖτό τις;
φέρ' ἴδω, τί δαί; τὰ ξύλινα τοῦ τείχους τίνες
ἀπηργάσαντ';

ΑΓΓΕΛΟΣ

ὄρνιθες ἦσαν τέκτονες

Skalda, ją ibiai tašė, dailino snapais.
Kiti – gandrų daugybė – dirbo ten plytas.
Iš apačios į orą nešė vandenį
Ir kuolingos, ir upės paukščiai dar kiti.

PEISETAIRAS

O kas pristatinėjo molį jiems?

PASIUNTINYS

Garniai
Su geldomis.

PEISETAIRAS

O kaip jie molį semdavos?

PASIUNTINYS

Labai gudriai, mielasis, sugalvojo jie:
Mat žąsys, kojomis lyg ližėm trypdamos,
Pasėmusios į geldą molį dėdavo!

PEISETAIRAS

Matai, ką gali vienos kojos padaryt!

PASIUNTINYS

Dievaž, o antys pasikaišiusios plytas
Nešiojo. Kregždės, molį savo snapuose
Laikydamos, ant nugaros su mentėmis
Nuo žemės purpė mìkliai, lyg vaikai, aukštyn.

PEISETAIRAS

Neapsimoka darbininkų jau samdyt!
Gerai, sakyk: o sienų medines dalis
Kurie apdirbo paukščiai?

PASIUNTINYS

Čia geriausieji

σοφώτατοι πελεκᾶντες, οἳ τοῖς ῥύγχεσιν
ἀπεπελέκησαν τὰς πύλας· ἦν δ' ὁ κτύπος
αὐτῶν πελεκώντων ὥσπερ ἐν ναυπηγίῳ.
καὶ νῦν ἅπαντ' ἐκεῖνα πεπύλωται πύλαις
καὶ βεβαλάνωται καὶ φυλάττεται κύκλῳ,
ἐφοδεύεται, κωδωνοφορεῖται, πανταχῇ
φυλακαὶ καθεστήκασι καὶ φρυκτωρίαι
ἐν τοῖσι πύργοις. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀποτρέχων
ἀπονίψομαι· σὺ δ' αὐτὸς ἤδη τἄλλα δρᾶ.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

οὗτος, τί ποιεῖς; ἆρα θαυμάζεις ὅτι
οὕτω τὸ τεῖχος ἐκτετείχισται ταχύ;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

νὴ τοὺς θεοὺς ἔγωγε· καὶ γὰρ ἄξιον·
ἴσα γὰρ ἀληθῶς φαίνεταί μοι ψεύδεσιν.
ἀλλ' ὅδε φύλαξ γὰρ τῶν ἐκεῖθεν ἄγγελος
εἰσθεῖ πρὸς ἡμᾶς δεῦρο πυρρίχην βλέπων.

ΦΥΛΑΞ

ἰοὺ ἰού, ἰοὺ ἰού, ἰοὺ ἰού.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί τὸ πρᾶγμα τουτί;

ΦΥΛΑΞ

δεινότατα πεπόνθαμεν.

Dailidės buvo pelikanai: jie snapais
Aptašė ir nudailino vartus. Nuo jų
Toks triukšmas buvo kaip laivų statykloje.
Dabar jau vartai durimis aprūpinti,
Jie velkėmis užsklendžiami ir saugomi
Ratu, visur sargybos eina, skambalai,
Iš bokštų net šviesos signalai duodami.
Aš bėgsiu nusiprausti, o tuo tarpu tu
Ko šiaip reikės, visur čia reikalus tvarkyk.

CHORO VADOVAS

Kaip tau atrodo? Argi tai nenuostabu,
Kad sienos pastatytos tokiu greitumu?

PEISETAIRAS

Dievaž, o kaipgi? Verta juk stebėtis tuo!
Iš tikro tai atrodo tarsi pasakoj!
Bet štai atvyksta iš tenai sargybinis
Pas mus, karingai nusiteikęs, kaip matyt.

AŠTUNTAS EPEISODIJAS

Atbėga sargybinis.

SARGYBINIS

Ojoi, ojoi, ojoi, ojoi, ojoi, ojoi!

PEISETAIRAS

Kas atsitiko?

SARGYBINIS

Baisumus patyrėme!

τῶν γὰρ θεῶν τις ἄρτι τῶν παρὰ τοῦ Διὸς
διὰ τῶν πυλῶν εἰσέπτατ᾽ εἰς τὸν ἀέρα,
λαθὼν κολοιοὺς φύλακας ἡμεροσκόπους.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὢ δεινὸν ἔργον καὶ σχέτλιον εἰργασμένος.
τίς τῶν θεῶν;

ΦΥΛΑΞ

οὐκ ἴσμεν· ὅτι δ᾽ εἶχε πτερά,
τοῦτ᾽ ἴσμεν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὔκουν δῆτα περιπόλους ἐχρῆν
πέμψαι κατ᾽ αὐτὸν εὐθύς;

ΦΥΛΑΞ

ἀλλ᾽ ἐπέμψαμεν
τρισμυρίους ἱέρακας ἱπποτοξότας·
χωρεῖ δὲ πᾶς τις ὄνυχας ἠγκυλωμένος,
κερχνῄς, τριόρχης, γύψ, κύμινδις, αἰετός·
ῥύμῃ τε καὶ πτεροῖσι καὶ ῥοιζήμασιν
αἰθὴρ δονεῖται τοῦ θεοῦ ζητουμένου·
κἄστ᾽ οὐ μακρὰν ἄπωθεν, ἀλλ᾽ ἐνταῦθά που
ἤδη 'στίν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐκοῦν σφενδόνας δεῖ λαμβάνειν
καὶ τόξα. χώρει δεῦρο πᾶς ὑπηρέτης·
τόξευε, παῖε· σφενδόνην τίς μοι δότω.

ΧΟΡΟΣ

(στρ) πόλεμος αἴρεται, πόλεμος οὐ φατὸς,
πρὸς ἐμὲ καὶ θεούς. ἀλλὰ φύλαττε πᾶς
ἀέρα περινέφελον, ὃν Ἔρεβος ἐτέκετο,

Kažkoks iš Dzeuso būrio dievas ten ką tik
Į mūsų orą greit įskrido per vartus,
Nepastebėtas kuosų, dieną budinčių!

PEISETAIRAS

Oi, kaip jis šlykščiai, niekšiškai pasielgė!
Kas toks tas dievas?

SARGYBINIS

Nežinau. Kiek žinome,
Kad buvo su sparnais.

PEISETAIRAS

Kodėl nepasiuntėt
Jūs pasieniečių tuoj?

SARGYBINIS

Mes siuntėm sakalus –
Net trisdešimtį tūkstančių raitų šaulių!
O paskui juos žygiuoja paruoštais nagais
Ereliai, vanagai, pelėdos ir kirliai.
Nuo šlamesio sparnų, baisaus plasnojimo,
Net gaudžia aiteras, beieškant dievo jiems:
Toli negali būti – slypi jis kur nors.

PEISETAIRAS

Greičiau paimkit mėtykles, lankus visi!
Ir jūs, tarnai, šen, pas mane! Tuoj šaudykit
Ir mėtykit! Mėtyklę duokit kas ir man!

CHORAS

(III strofa) Štai karas kyla mums,
Baisusis karas tarp dievų ir mūs!
Visi saugokit
Miglų aptrauktą orą,

μή σε λάθῃ θεῶν τις ταύτῃ περῶν.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἄθρει δὲ πᾶς κύκλῳ σκοπῶν·
ὡς ἐγγὺς ἤδη δαίμονος πεδαρσίου
δίνης πτερωτὸς φθόγγος ἐξακούεται.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

αὕτη σύ, ποῖ ποῖ ποῖ πέτει; μέν' ἥσυχος,
ἔχ' ἀτρέμας αὐτοῦ· στῆθ'· ἐπίσχες τοῦ δρόμου.
τίς εἶ; ποδαπή; λέγειν ἐχρῆν ὁπόθεν ποτ' εἶ.

ΙΡΙΣ

παρὰ τῶν θεῶν ἔγωγε τῶν Ὀλυμπίων.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὄνομα δέ σοι τί; Πάραλος ἢ Σαλαμινία;

ΙΡΙΣ

Ἶρις ταχεῖα.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

<πότερα> πλοῖον ἢ κυνῆ;

ΙΡΙΣ

τί δὲ τοῦτο;

Kurį pagimdė Tamsa.
Žiūrėk, kad iš dievų kas nors
Pas mus neįsibrautų
Nepastebėtas.

CHORO VADOVAS *(išgirdęs sparnų plasnojimą)*

Visi eilėn! Dairykitės ratu aplink!
Girdėti dievo, lekiančio kažkur arti,
Sparnų, plasnojamų aukštai, šlamėjimas.

DEVINTAS EPEISODIJAS

Pasirodo Iridė.

PEISETAIRAS

O tu gi kur? Kur kur leki? Palauk čionai!
Sustok tuojau! Ramiai stovėk! Nelėk toliau!
Kas tu esi? Iš kokio krašto? Ei, iš kur?

IRIDĖ

Aš iš olimpinių dievų čion atskrendu.

PEISETAIRAS

Gal tu Parālas? Gal Salaminietė tu?

IRIDĖ

Greita Iridė.

PEISETAIRAS

Ar tu laivas, šalmas gal?

IRIDĖ

Kaip reikia tai suprast?

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ταυτηνί τις οὐ ξυλλήψεται
ἀναπτόμενος τρίορχος;

ΙΡΙΣ

ἐμὲ ξυλλήψεται;
τί ποτ᾽ ἐστὶ τουτὶ τὸ κακόν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οἰμώξει μακρά.

ΙΡΙΣ

ἄτοπόν γε τουτὶ πρᾶγμα.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

κατὰ ποίας πύλας
εἰσῆλθες εἰς τὸ τεῖχος, ὦ μιαρωτάτη;

ΙΡΙΣ

οὐκ οἶδα μὰ Δί᾽ ἔγωγε, κατὰ ποίας πύλας.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἤκουσας αὐτῆς οἷον εἰρωνεύεται;
πρὸς τοὺς κολοιάρχους προσῆλθες;

ΙΡΙΣ

πῶς λέγεις;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

σφραγῖδ᾽ ἔχεις παρὰ τῶν πελαργῶν;

ΙΡΙΣ

τί τὸ κακόν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐκ ἔλαβες;

ΙΡΙΣ

ὑγιαίνεις μέν;

PEISETAIRAS

Greičiau lai suima
Koks suopis ją!

IRIDĖ

Mane suimti drįstate?
Kas čia per įžūlumas?

PEISETAIRAS

Matysi, bus blogai!

IRIDĖ

Tai keista, nesuprantama!

PEISETAIRAS

O per kuriuos
Vartus, bjaurybe tu, į miestą įlindai?

IRIDĖ

Kuriuos vartus? Dievaž, aš nieko nežinau.

PEISETAIRAS

Ar matot, girdit, kaip jinai apsimeta?
Ar tu prašeisi kuosų viršininko?

IRIDĖ

Ką?

PEISETAIRAS

Gandrai uždėjo antspaudą?

IRIDĖ

Ko norit jūs?

PEISETAIRAS

Ar neturi?

IRIDĖ

Ar tu iš proto..?

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐδὲ σύμβολον
ἐπέβαλεν ὀρνίθαρχος οὐδείς σοι παρών;

ΙΡΙΣ

μὰ Δί᾽ οὐκ ἔμοιγ᾽ ἐπέβαλεν οὐδείς, ὦ μέλε.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

κἄπειτα δῆθ᾽ οὕτω σιωπῇ διαπέτει
διὰ τῆς πόλεως τῆς ἀλλοτρίας καὶ τοῦ χάους;

ΙΡΙΣ

ποίᾳ γὰρ ἄλλῃ χρὴ πέτεσθαι τοὺς θεούς;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐκ οἶδα μὰ Δί᾽ ἔγωγε· τῇδε μὲν γὰρ οὔ.
ἀδικεῖς δὲ καὶ νῦν. ἆρά γ᾽ οἶσθα τοῦθ᾽ ὅτι
δικαιότατ᾽ ἂν ληφθεῖσα πασῶν Ἰρίδων
ἀπέθανες, εἰ τῆς ἀξίας ἐτύγχανες;

ΙΡΙΣ

ἀλλ᾽ ἀθάνατός εἰμ᾽.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀλλ᾽ ὅμως ἂν ἀπέθανες.
δεινότατα γάρ τοι πεισόμεσθ᾽, ἐμοὶ δοκεῖ,
εἰ τῶν μὲν ἄλλων ἄρχομεν, ὑμεῖς δ᾽ οἱ θεοὶ
ἀκολαστανεῖτε, κοὐδέπω γνώσεσθ᾽ ὅτι
ἀκροατέον ὑμῖν ἐν μέρει τῶν κρειττόνων.
φράσον δέ τοί μοι τὼ πτέρυγε ποῖ ναυστολεῖς;

ΙΡΙΣ

ἐγὼ πρὸς ἀνθρώπους πέτομαι παρὰ τοῦ πατρὸς
φράσουσα θύειν τοῖς Ὀλυμπίοις θεοῖς
μηλοσφαγεῖν τε βουθύτοις ἐπ᾽ ἐσχάραις
κνισᾶν τ᾽ ἀγυιάς.

PEISETAIRAS

Argi tau
Leidimo paukščių vadas nepatikrino?

IRIDĖ

Dievaž, manęs čia niekas nepatikrino!

PEISETAIRAS

Ir taip ramiai, nesakius nieko, sau leki
Per miestą svetimą ir oro tuštumą?

IRIDĖ

Per kur kitur galėtų perskristi dievai?

PEISETAIRAS

Dievaž, aš nežinau, tiktai per šičia – ne!
Nusikaltai tu mums. Žinok, kad jeigu mes
Norėtume už tai teisingai baust tave,
Pati pirmoji iš iridžių mirtumei!

IRIDĖ

Aš nemirtinga!

PEISETAIRAS

Bet vis tiek numirtumei!
Man rodos, būtų stăčiai nepakenčiama,
Jei mūs kiti klausys, tik jūs vieni, dievai,
Neklaužadiškai elgsitės, manydami,
Kad stipresniųjų galima ir neklausyt!
Sakyk, o kur sparnus vairuoji tu dabar?

IRIDĖ

Lekiu dabar pas žmones, tėvo pasiųsta,
Paliepti jiems aukot dievams olimpiniams
Ant aukurų avis ir jaučius, gatvėse
Smilkyti.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί σὺ λέγεις; ποίοις θεοῖς;

ΙΡΙΣ

ποίοισιν; ἡμῖν, τοῖς ἐν οὐρανῷ θεοῖς.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

θεοὶ γὰρ ὑμεῖς;

ΙΡΙΣ

τίς γάρ ἐστ᾽ ἄλλος θεός;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὄρνιθες ἀνθρώποισι νῦν εἰσιν θεοί,
οἷς θυτέον αὐτούς, ἀλλὰ μὰ Δί᾽ οὐ τῷ Διί.

ΙΡΙΣ

ὦ μῶρε, μῶρε, μὴ θεῶν κίνει φρένας
δεινάς, ὅπως μή σου γένος πανώλεθρον
Διὸς μακέλλῃ πᾶν ἀναστρέψει Δίκη,
λιγνὺς δὲ σῶμα καὶ δόμων περιπτυχὰς
καταιθαλώσει σου Λικυμνίοις βολαῖς.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἄκουσον, αὕτη· παῦε τῶν παφλασμάτων·
ἔχ᾽ ἀτρέμα. φέρ᾽ ἴδω, πότερα Λυδὸν ἢ Φρύγα
ταυτὶ λέγουσα μορμολύττεσθαι δοκεῖς;
ἆρ᾽ οἶσθ᾽ ὅτι Ζεὺς εἴ με λυπήσει πέρα,
μέλαθρα μὲν αὐτοῦ καὶ δόμους Ἀμφίονος
καταιθαλώσω πυρφόροισιν αἰετοῖς,
πέμψω δὲ πορφυρίωνας εἰς τὸν οὐρανὸν
ὄρνις ἐπ᾽ αὐτὸν παρδαλᾶς ἐνημμένους
πλεῖν ἑξακοσίους τὸν ἀριθμόν; καὶ δή ποτε
εἷς Πορφυρίων αὐτῷ παρέσχε πράγματα.
σὺ δ᾽ εἴ με λυπήσεις τι, τῆς διακόνου

PEISETAIRAS

Ką sakai tu? Ir kokiems dievams?

IRIDĖ

Kokiems? Tai mums, danguj gyvenantiems dievams.

PEISETAIRAS

Ar jūs dievai?

IRIDĖ

O ar kiti yra dievai?

PEISETAIRAS

Dabar juk paukščiai jau yra žmonių dievai!
Ne Dzeusui, šiems privalo jie aukot, dievaž!

IRIDĖ

Kvaily, kvaily, neerzink tu dievų širdies,
Kad, jiems supykus, Teisė Dzeuso kastuvu
Tau neužkastų giminės visos, ugnis
Likimninių žaibų neverstų pelenais
Ir kūno tavo, ir gyvatos ištisos!

PEISETAIRAS

Klausyk, tu mesk šalin tuos išpūstus žodžius.
Stovėk ramiai! Ar tu mane laikai lidu
Arba frigu, jei nori gąsdint šiuo balsu?
Žinok, kad jeigu Dzeusas dar įžeis mane,
Sudeginsiu ereliais, ugnį nešančiais,
Ir Amfijono rūmus, ir net jo paties!
Šešis šimtus porfirijonų aš dangun
Pas jį nusiųsiu, apsisiautusių žvėrių
Panterų kailiais. O kadais vienintelis
Porfirijonas kiek sunkumų darė jam!
O jei tu dar įžeidinėsi čia mane,

πρώτης ἀνατείνας τὼ σκέλει διαμηριῶ
τὴν Ἶριν αὐτήν, ὥστε θαυμάζειν ὅπως
οὕτω γέρων ὢν στύομαι τριέμβολον.

ΙΡΙΣ

διαρραγείης, ὦ μέλ', αὐτοῖς ῥήμασιν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐκ ἀποσοβήσεις; οὐ ταχέως; εὐράξ, πατάξ.

ΙΡΙΣ

ἦ μήν σε παύσει τῆς ὕβρεως οὑμὸς πατήρ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οἴμοι τάλας. οὔκουν ἑτέρωσε πετομένη
καταιθαλώσεις τῶν νεωτέρων τινά;

ΧΟΡΟΣ

(ἀντ) ἀποκεκλῄκαμεν διογενεῖς θεοὺς
μηκέτι τὴν ἐμὴν διαπερᾶν πόλιν,
μηδέ τιν' ἱερόθυτον ἀνὰ δάπεδον <ἔν'> ἔτι
τῇδε βροτῶν θεοῖσι πέμπειν καπνόν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

δεινόν γε τὸν κήρυκα τὸν παρὰ τοὺς βροτοὺς
οἰχόμενον, εἰ μηδέποτε νοστήσει πάλιν.

Išžergsiu kojas tos pirmos pasiuntinės
Iridės, ir stebėsies, kaip aš, būdamas
Jau senas, dar galiu turėti tiek aistros!

IRIDĖ

Kad tu susprogtum su tais savo plepalais!

PEISETAIRAS

Tai bėk sau kuo greičiausiai, ei, šalin, skubiai!

IRIDĖ *(išlėkdama)*

Nuo mano tėvo tau už šitą darbą klius!

PEISETAIRAS

Žiūrėk tu man! Nulėkusi kur nors kitur
Bandyk jaunuolį kokį ten sudeginti!

CHORAS

(III antistrofa) Dievams kilniesiems uždraudėm
Daugiau per mūsų miestą eiti.
Kai žmonės degins jiems aukas,
Į dangų jau nebegalės
Dievams aukų šventųjų kvapo
Nusiųsti.

PEISETAIRAS

Tiesiog baisu, kad mūs šauklys, išvykęs ten,
Į žmones jau, atrodo, niekad nesugrįš!

ΚΗΡΥΞ

ὦ Πεισέταιρ᾽, ὦ μακάρι᾽, ὦ σοφώτατε,
ὦ κλεινότατ᾽, ὦ σοφώτατ᾽, ὦ γλαφυρώτατε,
ὦ τρισμακάρι᾽, ὦ – κατακέλευσον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί σὺ λέγεις;

ΚΗΡΥΞ

στεφάνῳ σε χρυσῷ τῷδε σοφίας οὕνεκα
στεφανοῦσι καὶ τιμῶσιν οἱ πάντες λεῴ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

δέχομαι. τί δ᾽ οὕτως οἱ λεῲ τιμῶσί με;

ΚΗΡΥΞ

ὦ κλεινοτάτην αἰθέριον οἰκίσας πόλιν,
οὐκ οἶσθ᾽ ὅσην τιμὴν παρ᾽ ἀνθρώποις φέρει,
ὅσους τ᾽ ἐραστὰς τῆσδε τῆς χώρας ἔχεις.
πρὶν μὲν γὰρ οἰκίσαι σε τήνδε τὴν πόλιν,
ἐλακωνομάνουν ἅπαντες ἄνθρωποι τότε,
ἐκόμων, ἐπείνων, ἐρρύπων, ἐσωκράτων,
ἐσκυταλιοφόρουν· νῦν δ᾽ ὑποστρέψαντες αὖ
ὀρνιθομανοῦσι, πάντα δ᾽ ὑπὸ τῆς ἡδονῆς
ποιοῦσιν ἅπερ ὄρνιθες ἐκμιμούμενοι.
πρῶτον μὲν εὐθὺς πάντες ἐξ εὐνῆς ἅμα
ἐπέτονθ᾽ ἕωθεν ὥσπερ ἡμεῖς ἐπὶ νομόν·
κἄπειτ᾽ ἂν ἅμα κατῆραν εἰς τὰ βιβλία·
εἶτ᾽ ἂν ἐνέμοντ᾽ ἐνταῦθα τὰ ψηφίσματα.

DEŠIMTAS EPEISODIJAS

Įbėga šauklys.

ŠAUKLYS

O Peisetaire, koks gudrus, laimingas tu!
Laimingas triskart tu, garsiausias, toks švelnus!
Paliepk nutilt visiems, paliepk!

PEISETAIRAS

Ką tu sakai?

ŠAUKLYS

Dėl išminties šiuo aukso vainiku tave
Apdovanoja visos tautos gerbdamos!

PEISETAIRAS

Aš priimu. Kodėl mane taip gerbia jie?

ŠAUKLYS

Tu, kurs garsiausią miestą pastatei ore,
Net nežinai, kaip žmonės gerbia ten tave,
Kiek daug žmonių mūs miestą spėjo jau pamilt!
Mat, prieš tau įkuriant šį miestą, ten visi
Lakonizavo, ilgus plaukus želdinos,
Sokratizavo, ėjo alkani, basi,
Lazdas nešiojos. O dabar jau vėl kitaip:
Visi pamėgdžioja paukščius ir elgiasi
Kaip paukščiai, viską daro su malonumu:
Pirmiausia atsikėlę lekia tuoj visi,
Kaip mes, dar auštant, į ganyklą valgyti.
Paskui jie eina knygų į prekyvietę
Ir gromuluoja ten tautos nutarimus.

ὠρνιθομάνουν δ' οὕτω περιφανῶς ὥστε καὶ
πολλοῖσιν ὀρνίθων ὀνόματ' ἦν κείμενα.
Πέρδιξ μὲν εἷς κάπηλος ὠνομάζετο
χωλός, Μενίππῳ δ' ἦν Χελιδὼν τοὔνομα,
Ὀπουντίῳ δ' ὀφθαλμὸν οὐκ ἔχων Κόραξ,
Κορυδὸς Φιλοκλέει, Χηναλώπηξ Θεογένει,
Ἶβις Λυκούργῳ, Χαιρεφῶντι Νυκτερίς,
Συρακοσίῳ δὲ Κίττα· Μειδίας δ' ἐκεῖ
Ὄρτυξ ἐκαλεῖτο· καὶ γὰρ ἥκειν ὄρτυγι
ὑπὸ στυφοκόπου τὴν κεφαλὴν πεπληγμένῳ.
ᾖδον δ' ὑπὸ φιλορνιθίας πάντες μέλη,
ὅπου χελιδὼν ἦν τις ἐμπεποιημένη
ἢ πηνέλοψ ἢ χήν τις ἢ περιστερὰ
ἢ πτέρυγες, ἢ πτεροῦ τι καὶ σμικρὸν προσῆν.
τοιαῦτα μὲν τἀκεῖθεν. ἓν δέ σοι λέγω·
ἥξουσ' ἐκεῖθεν δεῦρο πλεῖν ἢ μυρίοι
πτερῶν δεόμενοι καὶ τρόπων γαμψωνύχων,
ὥστε πτερῶν σοι τοῖς ἐποίκοις δεῖ ποθέν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐκ ἄρα μὰ Δί' ἡμῖν ἔτ' ἔργον ἑστάναι.
ἀλλ' ὡς τάχιστα σὺ μὲν ἰὼν τὰς ἀρρίχους
καὶ τοὺς κοφίνους ἅπαντας ἐμπίμπλη πτερῶν·
Μανῆς δὲ φερέτω μοι θύραζε τὰ πτερά·
ἐγὼ δ' ἐκείνων τοὺς προσιόντας δέξομαι.

ΧΟΡΟΣ

(στρ) ταχὺ δὴ πολυάνορα τάνδε πόλιν
καλεῖ τις ἀνθρώπων·

Ir tiek pradėjo mėgdžioti tenai paukščius,
Kad daug kas gavo net ir paukštiškus vardus.
Šlubasis smulkmenų prekiautojas slankà
Vadinamas, Menipas pramintas kregžde,
Opuntijas – net varnu be vienos akies,
Filoklis – vieversiu, Teogenas – žąsim,
Likurgas – ibiu, Chairefontas – šikšnosparniu,
Sirakūzietis – šarka, o Meidijas ten
Vadinas putpele, nes buvo panašus
Į tą, kurs paukščių žaidime į galvą gaus.
Visi iš meilės paukščiams ėmėsi dainuot,
Jų dainose jau skamba tai grakšti kregždė,
Tai koks karvelis, tai žąsis, tai kitas koks
Paukščiukas, tai sparnai, tai plunksnų bent šiek tiek.
Tai taip tenai. Aš pasakysiu štai dar ką:
Atvyks iš ten daugiau kaip dešimt tūkstančių
Prašyti iš tavęs sparnų, riestų nagų.
Tad reikia pasirūpint plunksnų ir dėl jų!
Šauklys išeina.

PEISETAIRAS

Todėl, mielasis, jau negalime mes gaišt:
Tu bėk greičiau, pripildyk plunksnomis visas
Dėžes ir pintines, ir ką tik galima.
O Manai, tu man plunksnas neši vis laukan.
Aš pats priimsiu tuos atvykstančius svečius.

CHORAS

(IV strofa) Kaip greitai mūsų miestas bus vadinamas
Gausiausiai apgyventu!

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τύχη μόνον προσείη.

ΧΟΡΟΣ

κατέχουσι δ' ἔρωτες ἐμᾶς πόλεως.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

θᾶττον φέρειν κελεύω.

ΧΟΡΟΣ

τί γὰρ οὐκ ἔνι ταύτῃ
καλὸν ἀνδρὶ μετοικεῖν;
Σοφία, Πόθος, ἀμβρόσιαι Χάριτες
τό τε τῆς ἀγανόφρονος Ἡσυχίας
εὐήμερον πρόσωπον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὡς βλακικῶς διακονεῖς.
οὐ θᾶττον ἐγκονήσεις;

ΧΟΡΟΣ

(ἀντ) φερέτω κάλαθον ταχύ τις πτερύγων.
σὺ δ' αὖθις ἐξόρμα.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τύπτων γε τοῦτον ὡδί.

ΧΟΡΟΣ

πάνυ γὰρ βραδύς ἐστί τις ὥσπερ ὄνος.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

Μανῆς γάρ ἐστι δειλός.

ΧΟΡΟΣ

σὺ δὲ τὰ πτερὰ πρῶτον
διάθες τάδε κόσμῳ·
τά τε μουσίχ' ὁμοῦ τά τε μαντικὰ καὶ

PEISETAIRAS

Kad tik laimingas būtų!

CHORAS

Daugybė žmonių mūsų miestą pamils.

PEISETAIRAS

Sakau, greičiau tu neški!

CHORAS

Ir kas dar turi būt jame,
Kad žmogus gyventų gražiai?
Išmintis, Geidulys, nemirtingos Charitės,
Ir Ramybės švelnios, malonios
Gražiai besišypsąs veidas.

PEISETAIRAS

Kaip tingiai patarnauji tu!
Žiūrėk, daryk greičiau!

CHORAS

(IV antistrofa) Pintinę man plunksnų atneškit greičiau! *(Peisetairui)*
O tu paspartink vergą!

PEISETAIRAS *(muša vergą)*

Štai šitaip jam įkrėsdamas!

CHORAS

Jis baisiai lėtas, tarsi asilas!

PEISETAIRAS

Tas Manas – tinginys!

CHORAS

Tu plunksnas šitas
Pirmiausia tvarkingai sudėki
Čia – muzikai, ten – žyniavimui,

τὰ θαλάττι'. ἔπειτα δ' ὅπως φρονίμως
πρὸς ἄνδρ' ὁρῶν πτερώσεις.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὔ τοι μὰ τὰς κερχνῇδας ἔτι σου σχήσομαι,
οὕτως ὁρῶν σε δειλὸν ὄντα καὶ βραδύν.

ΠΑΤΡΑΛΟΙΑΣ

<εἰ γὰρ> γενοίμαν αἰετὸς ὑψιπέτας,
ὡς ἀμποταθείην ὑπὲρ ἀτρυγέτου
γλαυκᾶς ἐπ' οἶδμα λίμνας.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἔοικεν οὐ ψευδαγγελήσειν ἄγγελος·
ᾄδων γὰρ ὅδε τις αἰετοὺς προσέρχεται.

ΠΑΤΡΑΛΟΙΑΣ

αἰβοῖ.
οὐκ ἔστιν οὐδὲν τοῦ πέτεσθαι γλυκύτερον.
1343 [ἐρῶ δ' ἐγώ τι τῶν ἐν ὄρνισιν νόμων.]
ὀρνιθομανῶ γὰρ καὶ πέτομαι καὶ βούλομαι
οἰκεῖν μεθ' ὑμῶν κἀπιθυμῶ τῶν νόμων.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ποίων νόμων; πολλοὶ γὰρ ὀρνίθων νόμοι.

Ten – jūra plaukyti. Paskui kiekvienam
Uždėsi plunksnas, kaip norės.

PEISETAIRAS

Vardan kielių, daugiau jau neiškęsiu aš!
Matydams, koks tu nerangus ir tinginys!

Muša vergą, šis pabėga.

VIENUOLIKTAS EPEISODIJAS

Ateina netikęs sūnus.

NETIKĘS SŪNUS

Kad būčiau erelis, beskraidąs aukštai,
O kaip lekiočiau oru viršum žalsvos,
Nevaisingos jūros, pasipūtusios!

PEISETAIRAS

Tikrai nebus melavęs mūsų tas šauklys!
Erelį apdainuodams artinas kažkas.

NETIKĘS SŪNUS

Ojoi!
Nėra juk malonesnio daikto, kaip lekiot!
[Todėl ilgiuosi paukštiško gyvenimo.]
Aš trokštu trokštu lėkti, būti su jumis,
Gyventi čia, laikytis paukščių papročių!

PEISETAIRAS

Kokių gi papročių? Tarp paukščių jų gan daug.

ΠΑΤΡΑΛΟΙΑΣ

πάντων· μάλιστα δ' ὅτι καλὸν νομίζεται
τὸν πατέρα τοῖς ὄρνισιν ἄγχειν καὶ δάκνειν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

καὶ νὴ Δί' ἀνδρεῖόν γε πάνυ νομίζομεν,
ὃς ἂν πεπλήγῃ τὸν πατέρα νεοττὸς ὤν.

ΠΑΤΡΑΛΟΙΑΣ

διὰ ταῦτα μέντοι δεῦρ' ἀνοικισθεὶς ἐγὼ
ἄγχειν ἐπιθυμῶ τὸν πατέρα καὶ πάντ' ἔχειν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισιν νόμος
παλαιὸς ἐν ταῖς τῶν πελαργῶν κύρβεσιν·
«ἐπὴν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους
πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργιδέας τρέφων,
δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν.»

ΠΑΤΡΑΛΟΙΑΣ

ἀπέλαυσά γ' ἄρα νὴ Δί' ἐλθὼν ἐνθαδί,
εἴπερ γέ μοι καὶ τὸν πατέρα βοσκητέον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐδέν γ'· ἐπειδήπερ γὰρ ἦλθες, ὦ μέλε,
εὔνους, πτερώσω σ' ὥσπερ ὄρνιν ὀρφανόν.
σοὶ δ', ὦ νεανίσκ', οὐ κακῶς ὑποθήσομαι,
ἀλλ' οἷάπερ αὐτὸς ἔμαθον ὅτε παῖς ἦ. σὺ γὰρ
τὸν μὲν πατέρα μὴ τύπτε, ταυτηνδὶ λαβὼν
τὴν πτέρυγα καὶ τουτὶ τὸ πλῆκτρον θἀτέρᾳ,
νομίσας ἀλεκτρυόνος ἔχειν τονδὶ λόφον,
φρούρει, στρατεύου, μισθοφορῶν σαυτὸν τρέφε.
τὸν πατέρ' ἔα ζῆν. ἀλλ' ἐπειδὴ μάχιμος εἶ,

NETIKĘS SŪNUS

Visų! Labiausiai man patinka, kad čionai
Gražu tarp paukščių tėvą mušti ir kapot.

PEISETAIRAS

Vardan dievų, mes laikome labai narsiu,
Kurs vaikas būdams, savo tėvą sumuša!

NETIKĘS SŪNUS

Todėl ir noriu, persikėlęs čia pas jus,
Pasmaugti tėvą ir paimti jo turtus!

PEISETAIRAS

Tačiau yra tarp paukščių šitoks paprotys,
Senovinis, esąs gandrų lentelėse:
„Kai tėvas gandras išaugina gandriukus,
Lig tolei, kolei jie lekioti pradeda,
Tada vaikai privalo tėvą išmaitint."

NETIKĘS SŪNUS

Ar verta buvo man, prisiekiu Dzeusu,
Čionai atvykt, jei tėvą privalu maitint!

PEISETAIRAS

Ne taip, drauguži. Jei pas mus jau atvykai,
Aprengsime našlaičio paukščio plunksnomis.
Bet aš, jaunuoli, noriu šitaip tau patart,
Kaip pats esu girdėjęs, vaikas būdamas:
Nemuškit savo tėvo! Imk štai šiuos sparnus,
Į kitą ranką šituos gaidžio pentinus,
Turėkis kuodą šį, lyg gaidžio skiauterę,
Ir kareiviauk, sargybą eik, iš uždarbio
Maitinkis pats, o tėvas lai gyvena sau.

εἰς τἀπὶ Θρᾴκης ἀποπέτου κἀκεῖ μάχου.

ΠΑΤΡΑΛΟΙΑΣ

νὴ τὸν Διόνυσον εὖ γέ μοι δοκεῖς λέγειν,
καὶ πείσομαί σοι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

νοῦν ἄρ᾽ ἕξεις νὴ Δία.

ΚΙΝΗΣΙΑΣ

ἀναπέτομαι δὴ πρὸς Ὄλυμπον πτερύγεσσι κούφαις·
πέτομαι δ᾽ ὁδὸν ἄλλοτ᾽ ἐπ᾽ ἄλλαν μελέων –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τουτὶ τὸ πρᾶγμα φορτίου δεῖται πτερῶν.

ΚΙΝΗΣΙΑΣ

ἀφό̣βῳ φρενὶ σώματί τε νέαν ἐφέπων.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀσπαζόμεσθα φιλύρινον Κινησίαν.
τί δεῦρο πόδα σὺ κυλλὸν ἀνὰ κύκλον κυκλεῖς;

ΚΙΝΗΣΙΑΣ

ὄρνις γενέσθαι βούλομαι
λιγύφθογγος ἀηδών.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

παῦσαι μελῳδῶν, ἀλλ᾽ ὅ τι λέγεις εἰπέ μοι.

Jei tu karingas, skrisk į Trakiją kariaut!

NETIKĘS SŪNUS

Dėl Dioniso, rodos, tu gerai kalbi.
Tavęs ir paklausysiu.

PEISETAIRAS

Taip protinga bus.

Netikęs sūnus išeina, ateina ditirambų poetas Kinesijas.

DVYLIKTAS EPEISODIJAS

KINESIJAS

Štai aš skrendu Olimpan
Savo sparnais lengvaisiais
Vis į naują, vis į kitą dainos kelią.

PEISETAIRAS

Reikės šiam vyrui plunksnų ištisos naštos!

KINESIJAS

Širdimi drąsus ir kūnu vis naujais...

PEISETAIRAS

Lyg plunksna lengvas Kinesijau, sveikas būk!
Kodėl tą šleivą koją taip velki ratu?

KINESIJAS

Aš noriu virsti paukšteliu,
Skardžiabalse lakštingala.

PEISETAIRAS

Paliauk dainavęs! Viską pasakyk žodžiu.

ΚΙΝΗΣΙΑΣ

ὑπὸ σοῦ πτερωθεὶς βούλομαι μετάρσιος
ἀναπτόμενος ἐκ τῶν νεφελῶν καινὰς λαβεῖν
ἀεροδονήτους καὶ νιφοβόλους ἀναβολάς.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἐκ τῶν νεφελῶν γὰρ ἄν τις ἀναβολὰς λάβοι;

ΚΙΝΗΣΙΑΣ

κρέμαται μὲν οὖν ἐντεῦθεν ἡμῶν ἡ τέχνη.
τῶν διθυράμβων γὰρ τὰ λαμπρὰ γίγνεται
ἀέρια καὶ σκοτεινὰ καὶ κυαναυγέα
καὶ πτεροδόνητα· σὺ δὲ κλύων εἴσει τάχα.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐ δῆτ' ἔγωγε.

ΚΙΝΗΣΙΑΣ

νὴ τὸν Ἡρακλέα σύ γε.
ἅπαντα γὰρ δίειμί σοι τὸν ἀέρα.
εἴδωλα πετηνῶν
αἰθεροδρόμων
οἰωνῶν ταναοδείρων –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὠόπ.

ΚΙΝΗΣΙΑΣ

ἀνάδρομος ἁλάμενος
ἅμ' ἀνέμων πνοαῖσι βαίην –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

νὴ τὸν Δί' ἦ 'γώ σου καταπαύσω τὰς πνοάς.

ΚΙΝΗΣΙΑΣ

τοτὲ μὲν νοτίαν στείχων πρὸς ὁδόν,

KINESIJAS

Sparnuotu tapęs per tave, norėčiau kilt
Oran ir ten iš debesų paimt naujas,
Sniegų ir vėjų purtytas, melodijas.

PEISETAIRAS

Iš debesų ar galima paimt dainas?

KINESIJAS

Bet mūsų menas ir priklauso juk nuo jų!
Puikiausios ditirambų vietos ir yra
Kaip miglos tamsios, mėlynos, plasnojančios
Sparnais. Matysi pats, išgirdęs jas. Klausyk!

PEISETAIRAS

Nenoriu jų girdėt.

KINESIJAS

Vardan Heraklio, štai:
Su jais aš pereinu per visą orą greit.
Išvaizdos sparnuočių,
Oru skrendančių
Paukščių ilgakaklių...

PEISETAIRAS

Oo!

KINESIJAS

O kad aš gaučiau lėkti jūros paviršium
Kartu su vėjų pūtimais!..

PEISETAIRAS

Dievaž, aš tavo pūtimus nutildysiu!

KINESIJAS

Tai žengdamas Noto pietiniais keliais,

τοτὲ δ' αὖ βορέᾳ σῶμα πελάζων
ἀλίμενον αἰθέρος αὔλακα τέμνων –
χαρίεντά γ', ὦ πρεσβῦτ', ἐσοφίσω καὶ σοφά.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐ γὰρ σὺ χαίρεις πτεροδόνητος γενόμενος;

ΚΙΝΗΣΙΑΣ

ταυτὶ πεποίηκας τὸν κυκλιοδιδάσκαλον,
ὃς ταῖσι φυλαῖς περιμάχητός εἰμ' ἀεί;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

βούλει διδάσκειν καὶ παρ' ἡμῖν οὖν μένων
Λεωτροφίδῃ χορὸν πετομένων ὀρνέων
Κρεκοπίδα φυλήν;

ΚΙΝΗΣΙΑΣ

καταγελᾷς μου, δῆλος εἶ.
ἀλλ' οὖν ἔγωγ' οὐ παύσομαι, τοῦτ' ἴσθ' ὅτι,
πρὶν ἂν πτερωθεὶς διαδράμω τὸν ἀέρα.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

ὄρνιθες τίνες οἵδ' οὐδὲν ἔχοντες πτεροποίκιλοι,
τανυσίπτερε ποικίλα χελιδοῖ;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τουτὶ τὸ κακὸν οὐ φαῦλον ἐξεγρήγορεν.
ὅδ' αὖ μινυρίζων δεῦρό τις προσέρχεται.

Tai artėdams Borėjo šiaurinio link
Per orą beuostį varydamas vagą.

(Peisetairui, paėmusiam Kinesiją aukštyn ir apsukusiam apie save)

Gražiai ir puikiai sugalvojai tu, senuk!

PEISETAIRAS

Tai ką, džiaugiesi, šitaip purtomas sparnų?

KINESIJAS

Tu taip elgies su kiklo chorų poetu?
Dėl jo juk filės vaidijasi visuomet!

PEISETAIRAS

Ar nori, pasilikęs čion, pamokyti
Leotrofido paukščių skraidančių chorus
Krekopo filėj?

KINESIJAS

Aiškiai išjuoki mane!
Tačiau gerai žinok: aš nenurimsiu tol,
Kol neišmoksiu skristi su sparnais ore!

Kinesijas išeina, ateina sikofantas.

TRYLIKTAS EPEISODIJAS

SIKOFANTAS

Kokie ten paukščiai margaplunksniai, nieko neturį,
Ilgasparne kregžde, tu margoji?

PEISETAIRAS

Nelaimė nemaža iš kito mums dabar:
Štai vėl niūniuodamas kažkas jau artinas.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

τανυσίπτερε ποικίλα μάλ' αὖθις.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

εἰς θοἰμάτιον τὸ σκόλιον ᾄδειν μοι δοκεῖ,
δεῖσθαι δ' ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

τίς ὁ πτερῶν δεῦρ' ἐστὶ τοὺς ἀφικνουμένους;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὁδὶ πάρεστιν· ἀλλ' ὅτου δεῖ χρὴ λέγειν.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

πτερῶν, πτερῶν δεῖ· μὴ πύθῃ τὸ δεύτερον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

μῶν εὐθὺ Πελλήνης πέτεσθαι διανοεῖ;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

μὰ Δί', ἀλλὰ κλητήρ εἰμι νησιωτικὸς
καὶ συκοφάντης –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὦ μακάριε τῆς τέχνης.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

καὶ πραγματοδίφης. εἶτα δέομαι πτερὰ λαβὼν
κύκλῳ περισοβεῖν τὰς πόλεις καλούμενος.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὑπαὶ πτερύγων τι προσκαλεῖ σοφώτερον;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

μὰ Δί', ἀλλ' ἵν' οἱ λησταί τε μὴ λυπῶσί με,
μετὰ τῶν γεράνων τ' ἐκεῖθεν ἀναχωρῶ πάλιν,
ἀνθ' ἕρματος πολλὰς καταπεπωκὼς δίκας.

SIKOFANTAS

Ilgasparne, tu margoji, na?

PEISETAIRAS

Turbūt sau į apsiaustą gieda skoliją.
Kregždučių jam, atrodo, nemažai reikės!

SIKOFANTAS

Kur tas, atvykusius aprūpinąs sparnais?

PEISETAIRAS

Tai aš, bet pasakyk, mielasis, ko tau reik.

SIKOFANTAS

Sparnų, sparnų man reikia! Antrąkart neklausk!

PEISETAIRAS

Ar tik ne į Pelėnę skristi ketini?

SIKOFANTAS

Oi, ne! Esu teismų atstovas aš saloms
Ir sikofantas.

PEISETAIRAS

Koks laimingas amatas!

SIKOFANTAS

Be to, žvalgybininkas. Reikia man sparnų,
Kad skrisdams gąsdinčiau miestus įskųsdamas!

PEISETAIRAS

Manai, sparnuotam bus lengviau įskundinėt?

SIKOFANTAS

Oi ne, dievaž. Piratai kad nevargintų,
Kad grįžčiau vėl kartu su gervėmis atgal,
Balasto vietoje surijęs daug bylų!

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τουτὶ γὰρ ἐργάζει σὺ τοὔργον; Εἰπέ μοι,
νεανίας ὢν συκοφαντεῖς τοὺς ξένους;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

τί γὰρ πάθω; σκάπτειν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀλλ' ἔστιν ἕτερα νὴ Δί' ἔργα σώφρονα,
ἀφ' ὧν διαζῆν ἄνδρα χρῆν τοσουτονὶ
ἐκ τοῦ δικαίου μᾶλλον ἢ δικορραφεῖν.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

ὦ δαιμόνιε, μὴ νουθέτει μ', ἀλλὰ πτέρου.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

νῦν τοι λέγων πτερῶ σε.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

καὶ πῶς ἂν λόγοις
ἄνδρα πτερώσειας σύ;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

πάντες τοι λόγοις
ἀναπτεροῦνται.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

πάντες;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐκ ἀκήκοας,
ὅταν λέγωσιν οἱ πατέρες ἑκάστοτε
τῶν μειρακίων ἐν τοῖσι κουρείοις ταδί·
«δεινῶς γέ μου τὸ μειράκιον Διειτρέφης
λέγων ἀνεπτέρωκεν ὥσθ' ἱππηλατεῖν;»
ὁ δέ τις τὸν αὑτοῦ φησιν ἐπὶ τραγῳδίᾳ

PEISETAIRAS

Tokiais užsiimi darbais. Man pasakyk:
Toks jaunas, tu įskundi sąjungininkus?

SIKOFANTAS

O ką gi veiksi? Kasti aš nemoku juk!

PEISETAIRAS

Dievaž, yra dar ir kitų dorų darbų,
Kuriuos bedirbdamas galėtumei gyvent
Garbingai ir nesivaikyt jokių bylų!

SIKOFANTAS

Nemokyk tu manęs, keistuoli, duok sparnus!

PEISETAIRAS

Šie mano žodžiai tau sparnai.

SIKOFANTAS

Kaip žodžiais tu
Suteiksi kam sparnus?

PEISETAIRAS

Juk žodžiai visuomet
Sparnus suteikia!

SIKOFANTAS

Ar visi?

PEISETAIRAS

Girdėjai juk,
Kaip paauglių tėvai tenai kirpyklose
Tarpusavy maždaug štai šitaip kalbasi:
Dieitrefas manajam vaikui suteikė
Sparnus, ir šis dabar jau laksto su arkliais.
O kitas sako: iš tragedijos sūnus

ἀνεπτερῶσθαι καὶ πεποτῆσθαι τὰς φρένας.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

λόγοισί γ' ἄρα καὶ πτεροῦνται;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

φήμ' ἐγώ.
ὑπὸ γὰρ λόγων ὁ νοῦς τε μετεωρίζεται
ἐπαίρεταί τ' ἄνθρωπος. οὕτω καὶ σ' ἐγὼ
ἀναπτερώσας βούλομαι χρηστοῖς λόγοις
τρέψαι πρὸς ἔργον νόμιμον.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

ἀλλ' οὐ βούλομαι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί δαὶ ποιήσεις;

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

τὸ γένος οὐ καταισχυνῶ·
παππῷος ὁ βίος συκοφαντεῖν ἐστί μοι.
ἀλλὰ πτέρου με ταχέσι καὶ κούφοις πτεροῖς
ἱέρακος ἢ κερχνῇδος, ὡς ἂν τοὺς ξένους
καλεσάμενος κᾆτ' ἐγκεκληκὼς ἐνθαδὶ
κατ' αὖ πέτωμαι πάλιν ἐκεῖσε.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

μανθάνω.
ὡδὶ λέγεις· ὅπως ἂν ὠφλήκῃ δίκην
ἐνθάδε πρὶν ἥκειν ὁ ξένος.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

πάνυ μανθάνεις.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

κᾄπειθ' ὁ μὲν πλεῖ δεῦρο, σὺ δ' ἐκεῖσ' αὖ πέτει
ἁρπασόμενος τὰ χρήματ' αὐτοῦ.

Sparnus įgijęs: mintys skraidančios toli.

SIKOFANTAS

Tai žodžiai duoda jiems sparnus?

PEISETAIRAS

Taip tvirtinu.
Juk žodžiai žmogui dvasią pakelia aukštyn,
Ir jis patsai pakyla. Noriu tad ir tau
Suteikt sparnus geraisiais žodžiais ir nukreipt
Tave į dorą darbą.

SIKOFANTAS

Bet nenoriu aš!

PEISETAIRAS

Tai ką darysi?

SIKOFANTAS

Nedarysiu protėviams
Aš gėdos, paveldėjau amatą iš jų.
Todėl man duok sparnus greitus, visai lengvus,
Ar sakalo, ar kirlio, kad svetimšalius
Įskundęs vienus ir teisman pašaukęs, vėl
Galėčiau grįžti tykoti kitų!

PEISETAIRAS

Žinau:
Tu nori svetimšalio pralaimėjimo
Dar prieš teisman atvykstant.

SIKOFANTAS

Viską supratai.

PEISETAIRAS

Paskui jis plaukia čion, o tu – į jo namus,
Norėdams turtą jo užgrobt.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

πάντ᾽ ἔχεις.

βέμβικος οὐδὲν διαφέρειν δεῖ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

μανθάνω

βέμβικα. καὶ μὴν ἔστι μοι, νὴ τὸν Δία,
κάλλιστα Κορκυραῖα τοιαυτὶ πτερά.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

οἴμοι τάλας, μάστιγ᾽ ἔχεις.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

πτερὼ μὲν οὖν,

οἷσί σε ποιήσω τήμερον βεμβικιᾶν.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ

οἴμοι τάλας.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐ πτερυγιεῖς ἐντευθενί;

οὐκ ἀπολιβάξεις, ὦ κάκιστ᾽ ἀπολούμενος;
πικρὰν τάχ᾽ ὄψει στρεψοδικοπανουργίαν.
ἀπίωμεν ἡμεῖς ξυλλαβόντες τὰ πτερά.

ΧΟΡΟΣ

(στρ) πολλὰ δὴ καὶ καινὰ καὶ θαυ-
μάστ᾽ ἐπεπτόμεσθα καὶ
δεινὰ πράγματ᾽ εἴδομεν.
ἔστι γὰρ δένδρον πεφυκὸς
ἔκτοπόν τι, Καρδίας ἀ-
πωτέρω, Κλεώνυμος,
χρήσιμον μὲν οὐδέν, ἄλ-
λως δὲ δειλὸν καὶ μέγα.

SIKOFANTAS

Gerai manai.
Greit, kaip botagas, suktis privalau!

PEISETAIRAS

Žinau
Botago galą. Aš, dievaž, turiu tokių
Gražių plunksnelių, korkirietiškų, tikrų. *(pasiima botagą)*

SIKOFANTAS

Ojoi, botagą paėmei!

PEISETAIRAS

Aš duosiu tau
Sparnus, kuriais tu suksies lyg sukutis koks!

SIKOFANTAS *(mušamas)*

Oi, vargas man!

PEISETAIRAS

Kad kuo greičiausiai bėgtum sau!
O niekše tu bjaurusis! Nešdinkis greičiau!

Sikofantas pabėga.

Teismų šunybės tau baisiausiai atsirūgs! *(tarnams)*
O mes, paėmę plunksnas, eikime iš čia!

Peisetairas ir vergai išeina.

CHORAS

(v strofa) Daug mes aplėkėm dalykų
Ir naujų, ir nuostabių,
Matėm net labai keistų.
Kiek toliau ten nuo Kardijos
Auga medis nuostabus,
Jis vadinas Kleonimas.
Šiaip jis niekam nenaudingas,

τοῦτο τοῦ μὲν ἦρος ἀεὶ
βλαστάνει καὶ συκοφαντεῖ,
τοῦ δὲ χειμῶνος πάλιν τὰς
ἀσπίδας φυλλορροεῖ.
(ἀντ) ἔστι δ' αὖ χώρα πρὸς αὐτῷ
τῷ σκότῳ πόρρω τις ἐν
τῇ λύχνων ἐρημίᾳ,
ἔνθα τοῖς ἥρωσιν ἄνθρω-
ποι ξυναριστῶσι καὶ ξύν-
εισι πλὴν τῆς ἑσπέρας.
τηνικαῦτα δ' οὐκέτ' ἦν
ἀσφαλὲς ξυντυγχάνειν.
εἰ γὰρ ἐντύχοι τις ἥρῳ
τῶν βροτῶν νύκτωρ Ὀρέστῃ,
γυμνὸς ἦν πληγεὶς ὑπ' αὐτοῦ
πάντα τἀπιδέξια.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

οἴμοι τάλας, ὁ Ζεὺς ὅπως μή μ' ὄψεται.
ποῦ Πεισέταιρός ἐστιν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἔα, τουτὶ τί ἦν;
τίς ὁ συγκαλυμμός;

Pagyrūnas ir bailus.
Kai pavasarį lapoja,
Virsta sikofantu jis,
O atėjus žiemai, vėlei
Meta skydą it lapus.
(v antistrofa) Prie pačių tamsybių sienos
Tęsiasi tokia šalis,
Maža joj šviesų tebūna,
Žmonės su herojais valgo
Ir gyvena ten kartu
Visą laiką – tik ne naktį:
Tuo laiku, mat, pavojinga
Susitikti herojus.
Jei koks nors žmogus herojų
Ten Orestą susitiks,
Tai pabėgs ir be drabužių,
Ir su šonais sumuštais.

KETURIOLIKTAS EPEISODIJAS

Atbėga užsidengęs galvą Prometėjas su skėčiu rankose.

PROMETĖJAS

Kad tik nepamatytų Dzeusas čia manęs!
Kur Peisetairas?

PEISETAIRAS

Kas yra šisai žmogus?
Kaip apsisupęs! Kas tu toks?

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

τῶν θεῶν ὁρᾷς τινα

ἐμοῦ κατόπιν ἐνταῦθα;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

μὰ Δί' ἐγὼ μὲν οὔ.

τίς δ' εἶ σύ;

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

πηνίκ' ἐστὶν ἄρα τῆς ἡμέρας;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὁπηνίκα; σμικρόν τι μετὰ μεσημβρίας.

ἀλλὰ σὺ τίς εἶ;

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

βουλυτός, ἢ περαιτέρω;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οἴμ', ὡς βδελύττομαί σε.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

τί γὰρ ὁ Ζεὺς ποεῖ;

ἀπαιθριάζει τὰς νεφέλας ἢ ξυννέφει;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οἴμωζε μεγάλ'.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

οὕτω μὲν ἐκκεκαλύψομαι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὦ φίλε Προμηθεῦ.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

παῦε παῦε, μὴ βόα.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί γάρ ἐστι;

PROMETĖJAS

Ar už manęs
Tu kokio dievo nematai?

PEISETAIRAS

Dievaž, kad ne!
Kas tu esi?

PROMETĖJAS

Koks metas nūn yra dienos?

PEISETAIRAS

Koks metas? Bus šiek tiek jau po vidurdienio.
Bet kas tu toks?

PROMETĖJAS

Toli dar vakaras, ar ne?

PEISETAIRAS

Oi, koks tu įkyrus!

PROMETĖJAS

Ką Dzeusas veikia šiuo
Metu: ar vaiko debesis, ar niaukiasi?

PEISETAIRAS

Tau bus blogai!

PROMETĖJAS

Tai galvą nusidengsiu aš.

PEISETAIRAS *(atpažįsta Prometėją)*

O Prometėjau mielas!

PROMETĖJAS

Tik palauk, nešauk!

PEISETAIRAS

Tai kas yra?

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

σίγα, μὴ κάλει μου τοὔνομα·
ἀπὸ γάρ μ᾽ ὀλεῖς, εἴ μ᾽ ἐνθάδ᾽ ὁ Ζεὺς ὄψεται.
ἀλλ᾽ ἵνα φράσω σοι πάντα τἄνω πράγματα,
τουτὶ λαβών μου τὸ σκιάδειον ὑπέρεχε,
ἄνωθεν ὡς ἂν μή μ᾽ ὁρῶσιν οἱ θεοί.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἰοῦ ἰοῦ·
εὖ γ᾽ ἐπενόησας αὐτὸ καὶ προμηθικῶς.
ὑπόδυθι ταχὺ δὴ κᾆτα θαρρήσας λέγε.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

ἄκουε δή νυν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὡς ἀκούοντος λέγε.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

ἀπόλωλεν ὁ Ζεύς.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

πηνίκ᾽ ἄττ᾽ ἀπώλετο;

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

ἐξ οὗπερ ὑμεῖς ᾠκίσατε τὸν ἀέρα.
θύει γὰρ οὐδεὶς οὐδὲν ἀνθρώπων ἔτι
θεοῖσιν, οὐδὲ κνῖσα μηρίων ἄπο
ἀνῆλθεν ὡς ἡμᾶς ἀπ᾽ ἐκείνου τοῦ χρόνου,
ἀλλ᾽ ὡσπερεὶ Θεσμοφορίοις νηστεύομεν
ἄνευ θυηλῶν· οἱ δὲ βάρβαροι θεοὶ
πεινῶντες ὥσπερ Ἰλλυριοὶ κεκριγότες
ἐπιστρατεύσειν φάσ᾽ ἄνωθεν τῷ Διί,
εἰ μὴ παρέξει τἀμπόρι᾽ ἀνεῳγμένα,
ἵν᾽ εἰσάγοιτο σπλάγχνα κατατετμημένα.

PROMETĖJAS

Tylėk, manęs vardu nešauk!
Jei Dzeusas pamatys, tai aš pražūsiu tuoj.
Aš noriu padėtį danguj išdėstyti.
Paėmęs skėtį, štai laikyk jį virš manęs,
Kad nematytų iš aukštai manęs dievai!

PEISETAIRAS

Oo! Oo!
Gerai tu sugalvojai, prometėjiškai! *(ištiesia skėtį)*
Tad lįsk po juo ir drąsiai sau gali kalbėt.

PROMETĖJAS

Tad paklausyk!

PEISETAIRAS

Kalbėk! Klausysiu noriai aš.

PROMETĖJAS

Su Dzeusu baigta!

PEISETAIRAS

O kada pasibaigė?

PROMETĖJAS

O nuo tada, kai orą jūs aptvėrėte!
Dievams jau žmonės neaukoja visiškai
Jokių aukų, nuo tąsyk nepasiekia mūs
Šlaunų bedeginamų kvapas, panašiai
Kaip Tesmoforijose, turim pasninkaut,
Aukų negavę! Ogi barbarų dievai,
Badaudami, kaip tie ilirai, dantimis
Vis grieždami, grasina Dzeusą pulsiantys,
Jei sienos greit nebus atidarytos jiems,
Iš kur galėtų maistui pasiimt aukų.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

εἰσὶν γὰρ ἕτεροι βάρβαροι θεοί τινες
ἄνωθεν ὑμῶν;

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

οὐ γάρ εἰσι βάρβαροι,
ὅθεν ὁ πατρῷός ἐστιν Ἐξηκεστίδῃ;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὄνομα δὲ τούτοις τοῖς θεοῖς τοῖς βαρβάροις
τί ἐστιν;

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

ὅ τι ἐστίν; Τριβαλλοί.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

μανθάνω.
ἐντεῦθεν ἄρα τοὐπιτριβείης ἐγένετο.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

μάλιστα πάντων. ἓν δέ σοι λέγω σαφές·
ἥξουσι πρέσβεις δεῦρο περὶ διαλλαγῶν
παρὰ τοῦ Διὸς καὶ τῶν Τριβαλλῶν τῶν ἄνω·
ὑμεῖς δὲ μὴ σπένδεσθ᾽, ἐὰν μὴ παραδιδῷ
τὸ σκῆπτρον ὁ Ζεὺς τοῖσιν ὄρνισιν πάλιν,
καὶ τὴν Βασίλειαν σοὶ γυναῖκ᾽ ἔχειν διδῷ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τίς ἐστιν ἡ Βασίλεια;

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

καλλίστη κόρη,
ἥπερ ταμιεύει τὸν κεραυνὸν τοῦ Διὸς
καὶ τἄλλ᾽ ἁπαξάπαντα, τὴν εὐβουλίαν,
τὴν εὐνομίαν, τὴν σωφροσύνην, τὰ νεώρια,
τὴν λοιδορίαν, τὸν κωλακρέτην, τὰ τριώβολα.

PEISETAIRAS

Yra kokie nors barbarų dievai aukščiau
Už jus?

PROMETĖJAS

Ar tik ne barbarų dievai bus tie,
Iš kur Eksekestido kilo giminė?

PEISETAIRAS

O koks gi vardas šitų barbarų dievų?

PROMETĖJAS

Koks vardas? Tai – tribalai.

PEISETAIRAS

A! Jau suprantu.
Iš čia ir sakom: „Kad tu būtum sutryptas."

PROMETĖJAS

Taip ir yra. Štai dar ką pasakysiu tau.
Ateis čia taikytis pas jus pasiuntiniai,
Ir Dzeuso, ir aukštų tribalų pasiųsti.
Bet nesitaikykite tol, kol nesutiks
Jums, paukščiams, Dzeusas skeptro vėlei sugrąžint
Ir atiduoti tau Valdžios už žmoną vest.

PEISETAIRAS

O kas gi ta Valdžia?

PROMETĖJAS

Gražiausia mergina.
Ji valdo Dzeuso ir perkūną, ir žaibus,
Ir šiaip jau viską: tvarką, gerą užmojį,
Dėsnius, laivų statybas, visą išmintį,
Šmeižtus, tris obolus ir miesto mokesčius.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἅπαντά γ᾽ ἄρ᾽ αὐτῷ ταμιεύει;

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

φήμ᾽ ἐγώ.
ἢ γ᾽ ἣν σὺ παρ᾽ ἐκείνου παραλάβῃς, πάντ᾽ ἔχεις.
τούτων ἕνεκα δεῦρ᾽ ἦλθον, ἵνα φράσαιμί σοι·
ἀεί ποτ᾽ ἀνθρώποις γὰρ εὔνους εἴμ᾽ ἐγώ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

μόνον θεῶν γὰρ διὰ σ᾽ ἀπανθρακίζομεν.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

μισῶ δ᾽ ἅπαντας τοὺς θεούς, ὡς οἶσθα σύ –

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

νὴ τὸν Δί᾽ ἀεὶ δῆτα θεομισὴς ἔφυς,
Τίμων καθαρός.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

ἀλλ᾽ ὡς ἂν ἀποτρέχω πάλιν
φέρε τὸ σκιάδειον, ἵνα με κἂν ὁ Ζεὺς ἴδῃ
ἄνωθεν, ἀκολουθεῖν δοκῶ κανηφόρῳ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

καὶ τὸν δίφρον γε διφροφόρει τονδὶ λαβών.

ΧΟΡΟΣ

(στρ) πρὸς δὲ τοῖς Σκιάποσιν λί-
μνη τις ἔστ᾽, ἄλουτος οὗ
ψυχαγωγεῖ Σωκράτης.
ἔνθα καὶ Πείσανδρος ἦλθε
δεόμενος ψυχὴν ἰδεῖν ἣ
ζῶντ᾽ ἐκεῖνον προὔλιπε,
σφάγι᾽ ἔχων κάμηλον ἀ-

PEISETAIRAS

Vadinas, viską valdo ji.

PROMETĖJAS

Taip ir sakau.
Jei gausi ją iš Dzeuso, viskas tavo bus.
Dėl to ir atvykau, kad pasakyčiau tau.
Žmonėms juk visą laiką palankus esu.

PEISETAIRAS

Tik dėl tavęs ant anglių kepti galime.

PROMETĖJAS

Aš nekenčiu visų dievų, kaip tu žinai.

PEISETAIRAS

Dievaž, tu visą laiką jųjų nekenti.
Timonas tikras!

PROMETĖJAS

Bet turiu jau grįžt atgal.
Duok skėtį: jeigu Dzeusas pamatys mane,
Atrodys jam, kad aš lydžiu kaneforas.

PEISETAIRAS *(paduodamas išeinančiam kėdutę)*

Be to, paimk ir šią kėdutę į rankas.

Prometėjas išeina, Peisetairas įeina į namą.

CHORAS

(VI strofa) Šešėliakojų šalyje
Yra bala. Ten murzinas
Sokratas sielas iššaukia.
Tenai nuvyko ir Peisandras,
Geisdams sielą pamatyt,
Kuri gyvą jį paliko.
Atvedė kupranugario

μνόν τιν', ἧς λαιμοὺς τεμὼν
ὥσπερ οὑδυσσεὺς ἀπῆλθε,
κᾆτ' ἀνῆλθ' αὐτῷ κάτωθεν
πρὸς τὸ λαῖμα τῆς καμήλου
Χαιρεφῶν ἡ νυκτερίς.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

τὸ μὲν πόλισμα τῆς Νεφελοκοκκυγίας
ὁρᾶν τοδὶ πάρεστιν, οἷ πρεσβεύομεν.
οὗτος, τί δρᾷς; ἐπαρίστερ' οὕτως ἀμπέχει;
οὐ μεταβαλεῖς θοἰμάτιον ὧδ' ἐπιδέξια;
τί, ὦ κακόδαιμον; Λαισποδίας εἶ τὴν φύσιν;
ὦ δημοκρατία, ποῖ προβιβᾷς ἡμᾶς ποτε,
εἰ τουτονγί γ' ἐχειροτόνησαν οἱ θεοί;
ἕξεις ἀτρέμας; οἴμωζε· πολὺ γὰρ δή σ' ἐγὼ
ἑόρακα πάντων βαρβαρώτατον θεῶν.
ἄγε δή, τί δρῶμεν, Ἡράκλεις;

ΗΡΑΚΛΗΣ

ἀκήκοας
ἐμοῦ γ', ὅτι τὸν ἄνθρωπον ἄγχειν βούλομαι,
ὅστις ποτ' ἔσθ' ὁ τοὺς θεοὺς ἀποτειχίσας.

Vaiką, gerklę perpjovė,
Odisėju sekdamas.
Štai iš požemio iškilo
Prie to gyvulio kraujų
Šikšnosparnis Chairefontas.

PENKIOLIKTAS EPEISODIJAS

Atvyksta dievai – Poseidonas, Heraklis, Tribalas.

POSEIDONAS

Štai Debesų Gegutmiestį jau matome.
Į ten mes vykstam kaip dievų pasiuntiniai. *(Tribalui)*
Ką tu darai? Apsiaustą užmetei kairėn?
Greičiau jį perkelk tuoj į dešinę! Na, taip!
Tribalas netvarkingai užsimeta apsiaustą.
Tai kaip, kvaily? Ar tu Laispodijas, ar ką?
O demokratija, kur tu nuvesi mus,
Jei tokius išrenka dievai pasiuntiniais!
Ramiai stovėk, po šimts! Didesnio barbaro
Iš tikro jūs nepamatysit tarp dievų!
Herakli, ką darysim čia?

HERAKLIS

Girdėjai jau,
Pasmaugsim žmogų, koks bebūtų jis, vis tiek,
Kuris dievus, mus, atitvėrė sienomis!

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

ἀλλ', ὦγάθ', ᾑρήμεσθα περὶ διαλλαγῶν
πρέσβεις.

ΗΡΑΚΛΗΣ

διπλασίως μᾶλλον ἄγχειν μοι δοκεῖ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τὴν τυρόκνηστίν τις δότω· φέρε σίλφιον·
τυρὸν φερέτω τις· πυρπόλει τοὺς ἄνθρακας.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

τὸν ἄνδρα χαίρειν οἱ θεοὶ κελεύομεν
τρεῖς ὄντες ἡμεῖς.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀλλ' ἐπικνῶ τὸ σίλφιον.

ΗΡΑΚΛΗΣ

τὰ δὲ κρέα τοῦ ταῦτ' ἐστίν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὄρνιθές τινες
ἐπανιστάμενοι τοῖς δημοτικοῖσιν ὀρνέοις
ἔδοξαν ἀδικεῖν.

ΗΡΑΚΛΗΣ

εἶτα δῆτα σίλφιον
ἐπικνῇς πρότερον αὐτοῖσιν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὦ χαῖρ', Ἡράκλεις.

τί ἐστι;

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

πρεσβεύοντες ἡμεῖς ἥκομεν
παρὰ τῶν θεῶν περὶ πολέμου καταλλαγῆς.

POSEIDONAS

Bet, mielas, mes siųsti juk esam taikytis
Su jais!

HERAKLIS

Tai juo labiau aš noriu jį pasmaugt!

PEISETAIRAS *(virtuvėje ruošdamas pietus)*

Trintuvę neškit man! Greičiau man silfiją!
Ir sūrio pristatykit! Tu užkurk anglis!

POSEIDONAS

Mes, trys dievai, tave, žmogau, pasveikinam!

PEISETAIRAS

Užtrinki man čia truputėlį silfijo!

HERAKLIS

Oo!
O kokios mėsos kepa?

PEISETAIRAS

Paukščių keletas,
Sukilusių prieš paukščių demokratiją
Ir nubaustų.

HERAKLIS

Tai jiems trini tu silfiją,
Tiems paukščiams?

PEISETAIRAS

O Herakli, būk pasveikintas!
Kas naujo?

POSEIDONAS

Mes atvykom kaip pasiuntiniai
Dievų derėtis čia dėl karo ir taikos.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἔλαιον οὐκ ἔνεστιν ἐν τῇ ληκύθῳ.

ΗΡΑΚΛΗΣ

καὶ μὴν τά γ' ὀρνίθεια λιπάρ' εἶναι πρέπει.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

ἡμεῖς τε γὰρ πολεμοῦντες οὐ κερδαίνομεν,
ὑμεῖς τ' ἂν ἡμῖν τοῖς θεοῖς ὄντες φίλοι
ὄμβριον ὕδωρ ἂν εἴχετ' ἐν τοῖς τέλμασιν,
ἀλκυονίδας τ' ἂν ἤγεθ' ἡμέρας ἀεί.
τούτων πέρι πάντων αὐτοκράτορες ἥκομεν.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

Ἀλλ' οὔτε πρότερον πώποθ' ἡμεῖς ἤρξαμεν
πολέμου πρὸς ὑμᾶς, νῦν τ' ἐθέλομεν, εἰ δοκεῖ,
ἐὰν τὸ δίκαιον ἀλλὰ νῦν ἐθέλητε δρᾶν,
σπονδὰς ποεῖσθαι. τὰ δὲ δίκαι' ἐστὶν ταδί·
τὸ σκῆπτρον ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισιν πάλιν
τὸν Δί' ἀποδοῦναι· κἂν διαλλαττώμεθα
ἐπὶ τοῖσδε, τοὺς πρέσβεις ἐπ' ἄριστον καλῶ.

ΗΡΑΚΛΗΣ

ἐμοὶ μὲν ἀποχρῇ ταῦτα καὶ ψηφίζομαι.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

τί, ὦ κακόδαιμον; ἠλίθιος καὶ γάστρις εἶ.
ἀποστερεῖς τὸν πατέρα τῆς τυραννίδος;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἄληθες; οὐ γὰρ μεῖζον ὑμεῖς οἱ θεοὶ
ἰσχύσετ', ἢν ὄρνιθες ἄρξωσιν κάτω;
νῦν μέν γ' ὑπὸ ταῖς νεφέλαισιν ἐγκεκρυμμένοι
κύψαντες ἐπιορκοῦσιν ὑμᾶς οἱ βροτοί·

PEISETAIRAS *(tarnui)*

Žiūrėk, alyvos butely jau nebėra.

HERAKLIS

Kaip tik paukštienai reikia daugel riebalų.

POSEIDONAS

Ir mums iš karo su jumis nėra naudos,
Ir jums patiems. Jei su dievais sutartumėt,
Balutės pilnos būtų tuoj lietaus vandens,
O dienos būtų gražios, ramios, saulėtos!
O tam visam mes turim įgaliojimus.

PEISETAIRAS

Kariauti su jumis pradėjom ne pirmi
Ir baigti karą norime, jei norit jūs
Taip pat ir mūsų teises pripažįstate.
Štai kokios susitaikinimo sąlygos:
Mums Dzeusas turi skeptrą vėlei sugrąžint!
Jei susitaikysime su šiom sąlygom,
Tai pasiuntinius aš pakviesiu pusryčių.

HERAKLIS

Su tuo visai aš sutinku, tam pritariu.

POSEIDONAS

Kas tau yra? Tu – kvailas ir pilvu tikįs!
Ar tu iš tėvo valdžią ketini atimt?

PEISETAIRAS

Ar taip? Dievai! Jūs būsit dar galingesni,
Jei paukščiai viską, kas po dangumi, valdys!
Dabar, mat, žmonės, slėpdamies po debesim,
Čia susigūžę priesaika apgauna jus.

ἐὰν δὲ τοὺς ὄρνις ἔχητε συμμάχους,
ὅταν ὀμνύῃ τις τὸν κόρακα καὶ τὸν Δία,
ὁ κόραξ παρελθὼν τοὐπιορκοῦντος λάθρᾳ
προσπτάμενος ἐκκόψει τὸν ὀφθαλμὸν θενών.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

νὴ τὸν Ποσειδῶ ταῦτά γέ τοι καλῶς λέγεις.

ΗΡΑΚΛΗΣ

κἀμοὶ δοκεῖ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί δαὶ σὺ φῄς;

ΤΡΙΒΑΛΛΟΣ

νὰ Βαισατρεῦ.

ΗΡΑΚΛΗΣ

ὁρᾷς, ἐπαινεῖ χοὖτος.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἕτερόν νυν ἔτι
ἀκούσαθ᾽ ὅσον ὑμᾶς ἀγαθὸν ποιήσομεν.
ἐάν τις ἀνθρώπων ἱερεῖόν τῳ θεῶν
εὐξάμενος εἶτα διασοφίζηται λέγων·
«μενετοὶ θεοί», καὶ μἀποδιδῷ μισητίᾳ,
ἀναπράξομεν καὶ ταῦτα.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

φέρ᾽ ἴδω τῷ τρόπῳ;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὅταν διαριθμῶν ἀργυρίδιον τύχῃ
ἄνθρωπος οὗτος, ἢ καθῆται λούμενος,
καταπτάμενος ἰκτῖνος ἁρπάσας λάθρᾳ
προβάτοιν δυοῖν τιμὴν ἀνοίσει τῷ θεῷ.

Jei paukščiai būtų jūsų sąjungininkai,
Kai kas prisiektų Dzeusu arba varnomis,
Staiga prilėkus varna tam, kuris kreivai
Prisiekia, akį su snapu iškirstų tuoj.

POSEIDONAS

Prisiekiu Poseidonu, tu gerai kalbi.

HERAKLIS

Ir man atrodo.

PEISETAIRAS *(Tribalui)*

Tau gi kaip?

TRIBALAS

Nabaisatreu.

HERAKLIS

Matai, jis pritaria taip pat.

PEISETAIRAS

Tu dar klausyk,
Kokių gėrybių mes ir šiaip jums duosime:
Jei koks žmogus, pasižadėjęs paaukot
Kam iš dievų, vėliau ims išsisukinėt,
Sakydams: „lai palauks dievai“, ir vis neduos,
Nes jis šykštus, tai mes priversim.

POSEIDONAS

Nagi, kaip?

PEISETAIRAS

Kai tas žmogus skaičiuos, kiek turi pinigų,
Arba sėdės maudyklėj šnekučiuodamas,
Staiga iš aukšto kritęs vanagas pagriebs
Jo dvi avis slaptai ir dievui paaukos.

ΗΡΑΚΛΗΣ

τὸ σκῆπτρον ἀποδοῦναι πάλιν ψηφίζομαι
τούτοις ἐγώ.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

καὶ τὸν Τριβαλλόν νυν ἐροῦ.

ΗΡΑΚΛΗΣ

ὁ Τριβαλλός, οἰμώζειν δοκεῖ σοι;

ΤΡΙΒΑΛΛΟΣ

σαὺ νάκα
βακτάρι κροῦσα.

ΗΡΑΚΛΗΣ

φησί μ' εὖ λέγειν πάνυ.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

εἴ τοι δοκεῖ σφῷν ταῦτα, κἀμοὶ συνδοκεῖ.

ΗΡΑΚΛΗΣ

οὗτος, δοκεῖ δρᾶν ταῦτα τοῦ σκήπτρου πέρι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

καὶ νὴ Δί' ἕτερόν γ' ἐστὶν οὗ 'μνήσθην ἐγώ.
τὴν μὲν γὰρ Ἥραν παραδίδωμι τῷ Διί,
τὴν δὲ Βασίλειαν τὴν κόρην γυναῖκ' ἐμοὶ
ἐκδοτέον ἐστίν.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

οὐ διαλλαγῶν ἐρᾷς.
ἀπίωμεν οἴκαδ' αὖθις.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὀλίγον μοι μέλει.
μάγειρε, τὸ κατάχυσμα χρὴ ποεῖν γλυκύ.

HERAKLIS

O aš balsuoju skeptrą paukščiams sugrąžint
Atgal.

POSEIDONAS

Dabar paklausk Tribalo apie tai.

HERAKLIS

Tribale, nori gauti mušt?

TRIBALAS

Aš kau lazdu
Į sprandį dosi!

HERAKLIS

Sako jis visai gerai.

POSEIDONAS

Jei judviem taip atrodo, pritariu ir aš.

HERAKLIS *(Peisetairui)*

Žiūrėk, dėl skeptro reikalas jau atliktas.

PEISETAIRAS

Bet man galvon atėjo dar tokia mintis:
Aš Herą Dzeusui mielu noru palieku,
Bet būtinai merginą Valdžią jis turės
Man perleisti vedyboms.

POSEIDONAS

Taikytis, matyt,
Nenori! Einam sau namo!

PEISETAIRAS

Man tai vis tiek.
Virėjau, padažą gerai pasaldinki!

ΗΡΑΚΛΗΣ

ὦ δαιμόνι' ἀνθρώπων Πόσειδον, ποῖ φέρει;
ἡμεῖς περὶ γυναικὸς μιᾶς πολεμήσομεν;

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

τί δαὶ ποιῶμεν;

ΗΡΑΚΛΗΣ

ὅ τι; διαλλαττώμεθα.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

τί ὦζύρ'; οὐκ οἶσθ' ἐξαπατώμενος πάλαι;
βλάπτεις δέ τοι σὺ σαυτόν. ἢν γὰρ ἀποθάνῃ
ὁ Ζεὺς παραδοὺς τούτοισι τὴν τυραννίδα,
πένης ἔσει σύ· σοῦ γὰρ ἅπαντα γίγνεται
τὰ χρήμαθ', ὅσ' ἂν ὁ Ζεὺς ἀποθνῄσκων καταλίπῃ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οἴμοι τάλας, οἷόν σε περισοφίζεται.
δεῦρ' ὡς ἔμ' ἀποχώρησον, ἵνα τί σοι φράσω.
διαβάλλεταί σ' ὁ θεῖος, ὦ πόνηρε σύ.
τῶν γὰρ πατρῴων οὐδ' ἀκαρῆ μέτεστί σοι
κατὰ τοὺς νόμους· νόθος γὰρ εἶ κοὐ γνήσιος.

ΗΡΑΚΛΗΣ

ἐγὼ νόθος; τί λέγεις;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

σὺ μέντοι νὴ Δία
ὤν γε ξένης γυναικός. ἢ πῶς ἄν ποτε
ἐπίκληρον εἶναι τὴν Ἀθηναίαν δοκεῖς,
οὖσαν θυγατέρ', ὄντων ἀδελφῶν γνησίων;

ΗΡΑΚΛΗΣ

τί δ' ἢν ὁ πατὴρ ἐμοὶ διδῷ τὰ χρήματα
νοθεῖ' ἀποθνῄσκων;

HERAKLIS

Palauk, kvaily tu, Poseidone! Kur eini?
Ar mes dėl moteries vienos kariausime?

POSEIDONAS

Tai kas daryt?

HERAKLIS

O kas? Juk susitaikykim!

POSEIDONAS

Kvaily, tu nematai, kaip mus apgauna jie.
Juk pats pakenksi sau! Jei Dzeusas atiduos
Jiems visą valdžią, o paskui numirs kada,
Tu liksi elgeta! Tam viskas atiteks,
Kuriam tik Dzeusas mirdamas turės palikt!

PEISETAIRAS *(tyliai Herakliui)*

Ojoi, kaip nori jis tave visaip apsukt!
Eik šen į šalį, aš turiu ką pasakyt!
Tave apgaudinėja dėdė, tyčiojas.
Pagal įstatymus iš tėvo nieko tu
Negausi, nes esi netikras jo sūnus!

HERAKLIS

Ar aš netikras? Kaip sakai?

PEISETAIRAS

Tikrai, dievaž,
Nes motina nevietinė! Nebūtų juk
Paveldėtoja net Atėnė, jeigu ji
Tikrų turėtų brolių, būdama dukra!

HERAKLIS

O jeigu tėvas mirdamas paves turtus
Nesantuokiniam man?

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὁ νόμος αὐτὸν οὐκ ἐᾷ.
οὗτος ὁ Ποσειδῶν πρῶτος, ὃς ἐπαίρει σε νῦν,
ἀνθέξεταί σου τῶν πατρῴων χρημάτων
φάσκων ἀδελφὸς αὐτὸς εἶναι γνήσιος.
ἐρῶ δὲ δὴ καὶ τὸν Σόλωνός σοι νόμον·
«νόθῳ δὲ μὴ εἶναι ἀγχιστείαν παίδων ὄντων γνησίων·
ἐὰν δὲ παῖδες μὴ ὦσι γνήσιοι, τοῖς ἐγγυτάτω γένους
μετεῖναι τῶν χρημάτων.»

ΗΡΑΚΛΗΣ

ἐμοὶ δ᾽ ἄρ᾽ οὐδὲν τῶν πατρῴων χρημάτων
μέτεστιν;

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐ μέντοι μὰ Δία. λέξον δέ μοι,
ἤδη σ᾽ ὁ πατὴρ εἰσήγαγ᾽ εἰς τοὺς φράτερας;

ΗΡΑΚΛΗΣ

οὐ δῆτ᾽ ἐμέ γε. καὶ δῆτ᾽ ἐθαύμαζον πάλαι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί δῆτ᾽ ἄνω κέχηνας αἴκειαν βλέπων;
ἀλλ᾽ ἢν μεθ᾽ ἡμῶν ἦς, καταστήσας σ᾽ ἐγὼ
τύραννον ὀρνίθων παρέξω σοι γάλα.

ΗΡΑΚΛΗΣ

δίκαι᾽ ἔμοιγε καὶ πάλαι δοκεῖς λέγειν
περὶ τῆς κόρης, κἄγωγε παραδίδωμί σοι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

τί δαὶ σὺ φῄς;

PEISETAIRAS

Įstatymas neleis!
Pirmiausia Poseidonas pats, kuris tave
Taip kursto, palikimo sau pareikalaus,
Sakydams esąs tikras brolis mirusio!
Aš paskaitysiu tą Solono įstatą:
„Sūnus netikras paveldėjimo
Neturi teisės, jei yra tikrų sūnų;
O jei tikrų sūnų nebus,
Tai turtas tenka
Artimiausiam giminaičiui."

HERAKLIS

Vadinas, aš iš tėvo turtų negaliu
Paveldėt nieko?

PEISETAIRAS

Taip, tikrai. Sakyk tu man,
Ar tėvas įvedė tave į fratriją?

HERAKLIS

Kol kas dar ne! Ir aš stebiuosi tuo seniai!

PEISETAIRAS

Ko taip žiūri aukštyn grasinančiu žvilgsniu?
Jei su mumis esi, paskirsiu valdovu
Tave, net duosiu paukščių pieno pagaliau!

HERAKLIS

Man jau seniai atrodė, kad gerai sakai
Dėl tos merginos. Taigi, perduodu ją tau.

PEISETAIRAS *(Poseidonui)*

Ką tu sakai?

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

τἀναντία ψηφίζομαι.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἐν τῷ Τριβαλλῷ πᾶν τὸ πρᾶγμα. τί σὺ λέγεις;

ΤΡΙΒΑΛΛΟΣ

καλανι κοραυνα καὶ μεγαλα βασιλιναυ
ὀρνιτο παραδίδωμι.

ΗΡΑΚΛΗΣ

παραδοῦναι λέγει.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

μὰ τὸν Δί' οὐχ οὗτός γε παραδοῦναι λέγει,
εἰ μὴ βαβάζει γ' ὥσπερ αἱ χελιδόνες.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

οὐκοῦν παραδοῦναι ταῖς χελιδόσιν λέγει.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

σφῴ νυν διαλλάττεσθε καὶ ξυμβαίνετε·
ἐγὼ δ', ἐπειδὴ σφῷν δοκεῖ, σιγήσομαι.

ΗΡΑΚΛΗΣ

ἡμῖν ἃ λέγεις σὺ πάντα συγχωρεῖν δοκεῖ.
ἀλλ' ἴθι μεθ' ἡμῶν αὐτὸς εἰς τὸν οὐρανόν,
ἵνα τὴν Βασίλειαν καὶ τὰ πάντ' ἐκεῖ λάβῃς.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

εἰς καιρὸν ἄρα κατεκόπησαν οὑτοιὶ
εἰς τοὺς γάμους.

ΗΡΑΚΛΗΣ

βούλεσθε δῆτ' ἐγὼ τέως
ὀπτῶ τὰ κρέα ταυτὶ μένων; ὑμεῖς δ' ἴτε.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

ὀπτᾷς σὺ κρέα; πολλήν γε τενθείαν λέγεις.
οὐκ εἶ μεθ' ἡμῶν;

POSEIDONAS

O aš balsuoju kaip tik prieš!

PEISETAIRAS

Priklauso viskas nuo Tribalo. Kaip sakai?

TRIBALAS

Tą gražų meigą, karalenį didelį,
Perdodu paukštams aš.

HERAKLIS

Jis sako perduodąs.

POSEIDONAS

Dievaž, atrodo, jis nesako perduodąs,
O čiauškia tik kažkokiu lyg kregždės balsu!

HERAKLIS

Vadinas, liepia perduoti kregždutėms ją!

POSEIDONAS

Tai judu tarkitės ir susitaikykit.
O aš tada tylėdamas pritarsiu jums.

HERAKLIS

O mes abu su tavimi sutinkame.
Tad pats į dangų ruoškis eiti su mumis,
Kad Valdžią ten ir visa kita gautumei.

PEISETAIRAS

Visai laiku aš šiandien šituos užmušiau,
Kaip tik vestuvėms!

HERAKLIS

Aš norėčiau likti čia
Ir mėsą kepti, jūs gi eikite dangun.

POSEIDONAS

Tu mėsą kepsi? Koks tu apsirijėlis!
Tai neisi su mumis?

ΗΡΑΚΛΗΣ

εὖ γε μέντἂν διετέθην.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἀλλὰ γαμικὴν χλανίδα δότω τις δεῦρό μοι.

ΧΟΡΟΣ

(ἀντ) ἔστι δ᾽ ἐν Φαναῖσι πρὸς τῇ
κλεψύδρᾳ πανοῦργον ἐγ-
γλωττογαστόρων γένος,
οἳ θερίζουσίν τε καὶ σπεί-
ρουσι καὶ τρυγῶσι ταῖς γλώτ-
ταισι συκάζουσί τε·
βάρβαροι δ᾽ εἰσὶν γένους,
Γοργίαι τε καὶ Φίλιπποι.
κἀπὸ τῶν ἐγγλωττογαστό-
ρων ἐκείνων τῶν Φιλίππων
πανταχοῦ τῆς Ἀττικῆς ἡ
γλῶττα χωρὶς τέμνεται.

ΚΗΡΥΞ

ὦ πάντ᾽ ἀγαθὰ πράττοντες, ὦ μείζω λόγου,
ὦ τρισμακάριον πτηνὸν ὀρνίθων γένος,
δέχεσθε τὸν τύραννον ὀλβίοις δόμοις.
προσέρχεται γὰρ οἷος οὔτε παμφαὴς

HERAKLIS

Geriau paliksiu čia.

PEISETAIRAS

Paduokit kas vestuvinį drabužį man!

Visi išeina.

CHORAS

(VI antistrofa) Įskundimų ten mieste
Prie Klepsidros įsikūrė
Niekšai ir tuščialiežuviai.
Jie ir sėja, ir nupjauna,
Renka vynuoges, figas,
Vis liežuviais viską dirba –
Tai tikrieji barbarai,
Filipai ir gorgijai.
Ir dėl tų tuščialiežuvių
Ir filipų įvairių
Atikoj visur liežuvį
Pjauna beaukodami.

EKSODAS

Įeina šauklys.

ŠAUKLYS

O jūs, visuos daiktuos laimingi, net perviršˇ,
Sparnuočiai, tris kartus palaiminti,
Valdovo rūmuos būsit priimti puikiuos!
Jis eina šviesdamas – dar niekuomet dangaus

ἀστὴρ ἰδεῖν ἔλαμψε χρυσαυγεῖ δόμῳ,
οὔθ' ἡλίου τηλαυγὲς ἀκτίνων σέλας
τοιοῦτον ἐξέλαμψεν, οἷον ἔρχεται
ἔχων γυναικὸς κάλλος οὐ φατὸν λέγειν,
πάλλων κεραυνόν, πτεροφόρον Διὸς βέλος.
ὀσμὴ δ' ἀνωνόμαστος εἰς βάθος κύκλου
χωρεῖ, καλὸν θέαμα, θυμιαμάτων δ'
αὖραι διαψαίρουσι πλεκτάνην καπνοῦ.
ὁδὶ δὲ καὐτός ἐστιν. ἀλλὰ χρὴ θεᾶς
μούσης ἀνοίγειν ἱερὸν εὔφημον στόμα.

ΧΟΡΟΣ

ἄναγε δίεχε πάραγε πάρεχε.
περιπέτεσθε μάκαρα μάκαρι σὺν τύχᾳ.
ὢ φεῦ φεῦ τῆς ὥρας, τοῦ κάλλους.
ὢ μακαριστὸν σὺ γάμον τῇδε πόλει γήμας.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

μεγάλαι μεγάλαι κατέχουσι τύχαι
γένος ὀρνίθων
διὰ τόνδε τὸν ἄνδρ'. ἀλλ' ὑμεναίοις
καὶ νυμφιδίοισι δέχεσθ' ᾠδαῖς
αὐτὸν καὶ τὴν Βασίλειαν.

ΧΟΡΟΣ

(στρ) Ἥρᾳ ποτ' Ὀλυμπίᾳ
τὸν ἠλιβάτων θρόνων
ἄρχοντα θεαὶ μέγαν
Μοῖραι ξυνεκο<ί>μισαν
ἐν τοιῷδ' ὑμεναίῳ.
Ὑμὴν ὤ, Ὑμέναι' ὤ.

Skliaute auksiniam nešvietė tokia žvaigždė!
Nė saulės spindulių toli bespindinti
Šviesa nešvyti tiek, kiek jis beeidamas
Ir žmoną begalinio grožio vesdamas,
Švytuodams žaibą, lakų Dzeuso sviedinį.
Nepaprastas kvapumas leidžiasi žemyn.
O kaip gražu pažvelgti! Smilkalų puikių
Ramus vėjelis šnara dūmų garbanoj.
Jau štai ir pats atvyks, o jūs pasveikinkit,
Paklusdami šventiesiems mūziškiems garsams!

CHORAS

Prasiskirkit, kelią duokit, dviem eilėm sustokit,
Skriskite aplink laimingąjį laimingai!
Oi, jaunystė! Oi, koks grožis nuotakos!
Tu, kuris miestui laimingiausias vestuves šventi!

CHORO VADOVAS

Kokia laimė didžiulė aplankė mus,
Sparnuotus paukščius,
Šito vyro dėka! Sutikite juos
Himenajais ir nuotakai skirtomis dainomis
Jį patį ir Valdžią, jo žmoną!

CHORAS

(VII strofa) Herą Olimpe kadais
Moiros sujungė
Su aukštybių sosto didžiu
Dievu ir visų valdovu,
Taip kaip himenają
Traukiame, o Himenajau!

(ἀντ) ὁ δ' ἀμφιθαλὴς Ἔρως
χρυσόπτερος ἡνίας
ηὔθυνε παλιντόνους,
Ζηνὸς πάροχος γάμων
τῆς τ' εὐδαίμονος Ἥρας.
Ὑμὴν ὦ, Ὑμέναι' ὦ.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ἐχάρην ὕμνοις, ἐχάρην ᾠδαῖς·
ἄγαμαι δὲ λόγων.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἄγε νυν αὐτοῦ καὶ τὰς χθονίας
κλήσατε βροντὰς
τάς τε πυρώδεις Διὸς ἀστεροπὰς
δεινόν τ' ἀργῆτα κεραυνόν.

ΧΟΡΟΣ

ὦ μέγα χρύσεον ἀστεροπῆς φάος,
ὦ Διὸς ἄμβροτον ἔγχος
πυρφόρον, ὦ χθόνιαι βαρυαχέες
ὀμβροφόροι θ' ἅμα βρονταί,
αἷς ὅδε νῦν χθόνα σείει,
Δῖα δὲ πάντα κρατήσας
καὶ πάρεδρον Βασίλειαν ἔχει Διός.
Ὑμὴν ὦ, Ὑμέναι' ὦ.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

ἔπεσθέ νυν γάμοισιν, ὦ
φῦλα πάντα συννόμων

(VII antistrofa) O auksasparnis Erotas,
Žydįs jaunystės grožiu,
Įtempęs laikė vadžias,
Sėdėdamas šalia Dzeuso
Ir laimingosios Heros.
Sveikas, o Himenajau!

Ateina Peisetairas su Valdžia.

PEISETAIRAS

Aš džiaugiuos giesmėm, džiaugiuosi dainom,
Gėriuosi jų žodžiais gražiais.

CHORO VADOVAS

O dabar apdainuokite čia
Ir požemy dundančius griausmo smūgius,
Ir Dzeuso ugningus žaibus, ir baisius
Žaibuojančius šviesiai perkūnus!

CHORAS

Žaibo galingoji šviesa auksine,
Dzeuso nemirštamas ginkle,
Nešantis ugnį! O žemėj bedundantys,
Teikiantys lietų griaudimai!
Jaisiais dabar šis drebina žemę,
Per jus užvaldė viską ir turi
Valdžią, anksčiau greta Dzeuso sėdėjusią.
Sveikas, o Himenajau!

CHORO VADOVAS

Visi sparnuočiai, eikite
Su manimi vestuvių

πτεροφόρ', ἐπὶ <δά>πεδον Διὸς
καὶ λέχος γαμήλιον.

ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ

ὄρεξον, ὦ μάκαιρα, σὴν
χεῖρα καὶ πτερῶν ἐμῶν
λαβοῦσα συγχόρευσον· αἴ-
ρων δὲ κουφιῶ σ' ἐγώ.

ΧΟΡΟΣ

ἀλαλαί, ἰὴ παιών·
τήνελλα καλλίνικος, ὦ
δαιμόνων ὑπέρτατε.

Į Dzeuso pievą švęsti,
Į vedusiųjų guolį. *(Valdžiai)*

PEISETAIRAS

O tu, laimingoji, paduok
Man ranką, imk už plunksnų manų
Ir šoksime kartu!
Pakėlęs suksiu aš tave!

CHORAS

Alalalai, ije pajan!
Laimėtojau, gyvuoki,
Aukščiausias iš dievų!

KOMENTARAI

Lietuviškas Aristofano komedijos *Paukščiai* vertimas publikuojamas pirmą kartą. Tekstą iš prof. Jono Dumčiaus rankraščio (signatūra: VUB Rankraščių skyrius F 220–204) surinko Renata Papšytė. Rankraštyje nenurodyta, kuriuo leidiniu rėmėsi profesorius, versdamas šį kūrinį. J. Dumčiaus vertimą redagavo ir spaudai parengė Audronė Kudulytė-Kairienė. Vertimas redaguotas minimaliai, papildytas remarkomis, komedijos dalių pavadinimais. Patikslinta kai kurių žodžių reikšmė, pataisyti kirčiavimo ir sintaksiniai netikslumai. Chorinių partijų vertimas ir jų suskirstymas į eilutes netaisytas. Šalia vertimo spausdinamas graikiškas komedijos tekstas, parengtas pagal naujausius kritinius leidimus, tačiau nesutampantis su nė vienu iš jų. Pagal graikišką tekstą buvo perskirstyta komedijos veikėjų kalba. Komentaruose komedijų fragmentai nurodomi pagal bibliografijoje pateiktus leidinius.

6

Stadijas – senovės graikų ilgio matas (~180 metrų).

11

Eksekestidas – iš Karijos kilęs, sėkmingą karjerą padaręs ir pilietines teises gavęs atėnietis. Euelpidas pabrėžia, kad net toks gudrus ir apsukrus žmogus, koks yra Eksekestidas, nesurastų kelio atgal į Atėnus iš vietovės, kurioje jie su

Peisetairu dabar yra atsidūrę. Eksekestidas minimas 764 ir 1527 eil. Scholijai nurodo (schol. Ar. *Av.* 11), kad komediografas Frinichas komedijoje *Μονότροπος* (*Atsiskyrėlis*) Eksekestidą vadino beždžione (fr. 21).

13

Filokratas – paukščių pardavėjas, minimas ir 1076–1083 eil.

15–16

Pas Terėją mus nuves / Kurs iš žmogaus pavirto kažkada tūtliu – pasak mito, trakų karalius Terėjas, vedęs Atėnų karaliaus Pandijono dukrą Proknę, išprievartavo žmonos seserį Filomelę. Norėdamas nuslėpti šį nusikaltimą, Terėjas išpjovė Filomelei liežuvį, tačiau ši į drabužį įaudė seseriai laišką, kuriame papasakojo, ką buvo padaręs Terėjas. Keršydama Proknė nužudė juodviejų sūnų Itiją ir jo mėsa pavaišino Terėją. Sužinojęs tiesą, Terėjas puolė seseris vytis, tačiau dievai juos visus pavertė paukščiais: Proknę – lakštingala, Filomelę – kregžde, Terėją – tūtliu (Apollod. III. 14. 8; Ovid. *Met.* VI. 424–674). Pagal Higino versiją, Proknė virto kregžde, Filomelė – lakštingala, Terėjas – vanagu (Hyg. *Fab.* 45).

17

Tareleido dukrą – originale: τὸν μὲν Θαρρελείδου – „Tareleido sūnų“. Pasak scholijų, tai buvo žemaūgis, smulkaus sudėjimo atėnietis, savo išvaizda ir garsia kalba priminęs kuosą.

18

Obolas – smulkus piniginis Atėnų vienetas. Aristofano laikais du obolai sudarė vienos dienos pragyvenimo minimumą. Žr. taip pat 1541 eil. komentarą.

28

Pas varnas nukeliauti – dviprasmiškas posakis. Iš pradžių žodžiai „nukeliauti pas varnas" (ἐς κόρακας ἐλθεῖν) reiškė „po mirties likti nepalaidotam, kad varnos sukapotų kūną". Ilgainiui pirminė reikšmė niveliavosi ir šiuos žodžius imta vartoti linkint bloga. Posakis „nukeliauti pas varnas" dažnas Aristofano komedijose (Ar. *Ach.* 864, *Nub.* 133, *Vesp.* 51, 458, *Pax* 19, 117, 500, *Thesm.* 1079, *Plut.* 604 ir kt).

31

Sakas – sakai buvo skitų gentis (Hdt. VII. 64). Pasak scholijų, Aristofanas šitaip vadina savo amžininką tragedijų rašytoją Akestorą, kurio tėvai buvo svetimtaučiai. Akestoras taip pat minimas ir komedijoje *Vapsvos* (Ar. *Vesp.* 1221).

32

Nebūdamas pilietis, veržias jis miestan – senovės Atėnuose pilietines teises turėjo tik tie gyventojai, kurių abu tėvai buvo kilę iš šio polio. Pilietinių teisių neturėjo moterys, Atėnuose gyvenantys svetimšaliai, vadinami metoikais, ir vergai. Žr. taip pat 1652 eil. komentarą.

33

Filė – teritorinis administracinis Atėnų polio padalinys. 508 m. pr. Kr. Kleistenis įsteigė dešimt teritorinių filių, iš kurių būdavo renkami strategai ir atstovai į bulę (500 tarybą).

40–41

Mūs / Piliečiai visą amžių čirpia teismuose – Aristofano kūriniuose šaipomasi iš atėniečių pomėgio bylinėtis teismuose. Komedijos *Debesys* veikėjas Strepsiadas, žiūrėdamas į žemėlapį, netiki, kad jame yra Atėnai, nes jis neįžvelgia „posėdžiaujančių teisėjų" (Ar. *Nub.* 207–208). Ypač aštriai atėniečių teismai kritikuojami komedijoje *Vapsvos* (422 m. pr. Kr.). Žr. taip pat 109 eil. komentarą.

43

Pintinę, puodą, mirtos šaką nešdami – įkūrę naują miestą graikai aukodavo dievams. Visi išvardinti daiktai reikalingi aukojimo ceremonijai.

57

Berniuk, berniuk – Euelpidas mano, kad duris atidarys durininkas vergas. Vergas dažniausiai buvo šaukiamas kreipiniu παῖ. Plg. Aesch. *Choe.* 633 sqq., Ar. *Nub.* 132, *Ran.* 37. Vertėjas šį žodį verčia „berniuk". Vergo vadinimas žodžiu παῖς reiškia tą patį, ką ir lietuvių žodis „bernas" (samdinio reikšmė), tad kreipinį παῖ geriau būtų versti ne „berniuk" (žodis „berniukas" lietuvių kultūrinėje sąmonėje reiškia ne tarną, o mažą vyriškos lyties būtybę), bet „berne", „tarne", „verge".

58

„Berniuko“ vietoj reikia šaukt „opop“ – graikų kalboje komiškas efektas paremtas panašiai skambančių žodžių žaismu: šaukinys „opop“ primena daiktavardį ὁ ἔποψ, οπος („tūtlys“).

65

Tai paukštis Libijoj – Libijos fauna graikams buvo mažai težinoma, todėl Euelpidas nurodo išgalvotą paukštį esant iš šios šalies. Plg. Hdt. IV. 191–195.

68

Iš Fasidos šalies – kalbama apie tolimąją Kolchidę (dabartinę Gruziją), kurioje tekėjo Fasido upė, šiais laikais vadinama Rionio upe. Pasak mitų, į Kolchidę buvo nuplaukę argonautai, kad iš tenai pargabentų aukso vilną. Apie jų kelionę pasakojo neišlikusios epinės poemos *Kiprijai* ir *Naupaktika*. Ilgą, maždaug 6500 eilučių poemą apie Argo laivo statybą ir Jasono plaukimą į Kolchidę buvo parašęs VI a. pr. Kr. poetas Epimenidas iš Kretos (Diog. Laert. I. 10. 5), tačiau šis kūrinys neišliko. Argonautų žygis aprašytas V a. pr. Kr. poeto Pindaro odėje (Pind. *Pyth.* IV. 78–123). Argonautų mitą mėgo helenistinių laikų poetai (Apolonijas Rodietis sukūrė epinę poemą *Argonautika*, Teokritas – idiles *Hilas* ir *Dioskūrai*).

70

Koks gaidys gi sumušė – antikinėje Graikijoje buvo populiarios gaidžių peštynės, kurioms specialiai augindavo

kovinius gaidžius. Aršumu garsėjo gaidžiai iš Rodo salos ir iš Bojotijos srities Tanagros miesto. Kad gaidžiai būtų kovingesni, savininkai juos lesindavo svogūnais ir česnaku. Gaidžių peštynių žiūrovai dažnai lažindavosi iš pinigų, kartais net iš didžiulių sumų. Besikapojantys gaidžiai buvo pavyzdys jaunuoliams, kaip reikia kautis iki paskutinio kraujo lašo negailint savęs. Pasak II a. rašytojo Ailiano, atėniečiai, minėdami pergalę prieš persus, Temistoklio nurodymu Atėnų teatre rengdavo kasmetines gaidžių kovas (Ael. *VH* II. 28). Koviniai gaidžiai buvo vaizduojami kai kurių graikų polių (Kladzomenų, Neapolio) monetose.

76

Kai tik sardinių iš Falero nori jis – Faleras – senasis Atėnų uostas (Paus. I. 1. 4). Falere sugautos sardinės minimos ir komedijoje *Acharniečiai* (Ar. *Ach.* 901–902). Matyt, tai buvo mėgstamas atėniečių delikatesas.

79

Tai bėgikas paukštis šis – graikiškame tekste daiktavardis ὁ τροχίλος. Tai paukštelio – mažosios karetaitės (lot. *Troglodytes parvulus*) arba egiptinio bėgūnėlio (lot. *Pluvianus aegyptius*) pavadinimas. Šis paukštis minimas ir kitose Aristofano komedijose (Ar. *Ach.* 876, *Pax* 1004). Komiškas efektas paremtas panašiai skambančių žodžių žaismu: τρέχω („bėgti“) – τροχερός („greitas“) – τροχίλος („karetaitė“). Pastarasis žodis verčiamas „bėgikas“.

92

Atidaryk tuoj mišką – žodžių žaismas: ὕλη („miškas") savo skambesiu panašus į žodį πύλη („vartai").

94

Kuodas trišakas puikus – kukutinių šeimai priklausantis tūtlys, arba kukutis (lot. *Upupa epops*) ant galvos turi kuoduką iš plunksnų.

95

Tai dvylika dievų – turima galvoje dvylika svarbiausių graikų dievų, gyvenusių ant Olimpo kalno.

100–101

Tai taip Sofoklis man sudarkė išvaizdą / Terėją rodydams anoj tragedijoj – žymus Antikos dramaturgas Sofoklis (~496–406 m. pr. Kr.) buvo parašęs tragediją *Terėjas*. Ši tragedija iki mūsų dienų neišliko.

105–106

Visi mes, paukščiai, plunksnas žiemą numetam, / Paskui pavasarį jas atauginame – siekdamas komiško efekto, Aristofanas lygina paukščių plunksnas su medžių lapais. Originale pavartotas veiksmažodis πτερορρυέω („numesti plunksnas, šertis") pirmąkart randamas šioje komedijoje, vėliau – Platono (Pl. *Phdr.* 246c) ir Aristotelio (Arist. *HA* 564a32, 600a23) kūriniuose.

108

Mes iš ten, kur tiek gražių laivų – Atėnai garsėjo puikiu laivynu. 480 m. pr. Kr. sąsiauryje tarp Salamino salos ir žemyno atėniečių trieros sutriuškino persų laivus. Peloponeso karo pradžioje Periklis, kreipdamasis į savo tėvynainius, pabrėžė Atėnų laivyno svarbą (Thuc. I. 142–143). Atėnų laivynas šlovinamas ir nežinomo komediografo fragmente (fr. 340 K):

δέσποιν' ἁπασῶν, πότνι' Ἀθηναίων πόλι,
ὡς πάγκαλόν σου φαίνεται τὸ νεώριον.

O atėniečių poli, miestų viešpatie!
Kokie nuostabūs tavo statomi laivai!
(vert. A. Kudulytė-Kairienė)

109

Ar jūs teisėjai – Atėnuose veikė heliaja (ἡ ἡλιαία) – prisiekusiųjų teismas, į kurį kasmet buvo renkami 6000 žmonių. Teisėju galėjo būti kiekvienas trisdešimties metų sulaukęs pilietis.

110

Antiteisėjai – šioje eilutėje pavartojamas Aristofano sukurtas naujadaras ὁ ἀπηλιαστής (*hapax legomenon*). Komedijoje *Vapsvos* teismų mėgėjas Filekleonas vadinamas komediografo sukurtu naujadaru ὁ φιληλιαστής (Ar. *Vesp.* 88).

123

Didesnio ieškai miesto už Uolingąjį? – Uolinguoju miestu (ἡ Κραναὰ πόλις) buvo vadinami Atėnai (Ar. *Ach.* 75;

Pind. *Ol.* VII. 82, *Ol.* XIII. 38, *Nem.* VIII. 11: κρανααῖς ἐν Ἀθάναις). Komedijoje *Lisistratė* uolingąja uola (ἡ Κραναά) vadinamas Atėnų Akropolis (Ar. *Lys.* 481). Atėnų ir Atikos gyventojai buvo vadinami Kranajo vaikais (Aesch. *Eum.* 1011; Hdt. VIII. 44; Str. IX. 1. 18). Kranajas (ὁ Κραναός) – mitinis Atėnų karalius, valdęs po Kekropo ir pavadinęs visą šalį vienos iš savo dukterų, Atidės (ἡ Ἀτθίς, ίδος), vardu, – Atika (Apollod. III. 14. 1–5).

126

Sūnaus Skelijo aš neapkenčiu – atėniečio Skelijo sūnaus vardas buvo Aristokratas. Šį politiką mini Tukididas (Thuc. V. 19. 2, VIII. 9.2 ir kt.). Peisetairas taip nemėgsta aristokratijos, kad net ją primenantis politiko vardas jam sukelia neapykantą.

128–134

Euelpidas ir Peisetairas ieško miesto, kur būtų galima gyventi be rūpesčių, be visuomeninių įsipareigojimų, vien mėgaujantis gyvenimo džiaugsmais ir malonumais (137–142 eil.), tai yra visiškai kitaip nei to meto Atėnuose. Atėniečiai turėdavo įvairiausių pareigų, privalėdavo dalyvauti Tautos susirinkime, būdavo renkami į 500 tarybą, į prisiekusiųjų teismą ir t. t.

134

Galėsi neateit, kai būsiu aš bėdoj – Peisetairas tikisi, kad idealiame mieste žmonės noriai padės tam, kurį ištiks bėda.

Kad realiame gyvenime taip nebuvo, byloja VI a. pr. Kr. poeto Teognido eilės:

πολλοὶ πὰρ κρητῆρι φίλοι γίνονται ἑταῖροι,
ἐν δὲ σπουδαίωι πράγματι παυρότεροι.
(Thgn. 643–644).

Daug draugų visada prie vyno taurės atsiranda,
Bet, jei ištinka bėda, lieka iš jų tik keli.
(vert. A. Kudulytė-Kairienė)

139

Stilbonidas – neaišku, ar tai konkretus asmuo. Vardas Stilbonas randamas Eubojos (IG XII. 9. 1092. 1) ir Tebų (IG VII. 2431. 7) įrašuose.

140–141

Sutikęs sūnų, iš palestros grįžtantį, / Išmaudytą – graikiškame tekste: *grįžtantį iš gimnasijo*. Paprastai prie gimnasijo (įvairioms sporto rūšims skirtos aikštės ar pastato) ir palestros (aikštės, kur dažniausiai mankštindavosi imtynininkai) būdavo maudyklės, kuriose atletai nusiplaudavo per varžybas išlietą prakaitą. Fizinis berniukų lavinimas buvo labai svarbus, ypač nuo 632 m. pr. Kr., kai per Olimpines žaidynes šalia suaugusiųjų pradėtos rengti ir berniukų varžybos.

145

Prie Raudonosios jūros – čia, matyt, turima galvoje ne tik Raudonosios jūros, bet ir Persijos įlankos bei Arabijos

jūros pakrantės. Graikams atrodė, kad tolimosiose Persijos srityse žmonės gyvena pasiturinčiai ir laimingai (Ar. *Ach.* 65–89, *Eq.* 1088).

146–147

Kad tik Salaminietė neatvyktų ten, / Neįsakytų grįžti tuoj atgal teisman – Atėnai turėjo du greituosius laivus, skirtus ypatingoms valstybinėms užduotims įvykdyti. Tų laivų pavadinimai buvo *Salaminietė* (ἡ Σαλαμινία) ir *Paralas* (ἡ Πάραλος) (Thuc. III. 33, VI. 61, VIII. 74; Xen. *Hell.* II. 1. 29). Prieš išplaukiant atėniečių laivams į Sicilijos žygį 415 m. pr. Kr., Atėnuose naktį buvo apdaužyti hermai – prie namų stovėjusios akmeninės Hermio statulos. Pasklido gandas, kad šią piktadarystę užsakė Alkibiadas. Kadangi pastarasis jau buvo išplaukęs į Siciliją, atėniečiai pasiuntė laivą *Salaminietė*, kad, sugrąžinę šį politiką į Atėnus, patrauktų jį teisman. Tačiau Alkibiadas atsisakė grįžti ir pabėgo į Spartą (Thuc. VI. 52, 61).

149–150

Kodėl nenorite gyvent Raupsuotoje / Elidėje? – kalbama apie Elidės srities Leprėjo miestą (Paus. V. 5. 3). Komišką efektą sukelia žodžių žaismas: miesto pavadinimas τὸ Λέπρεον skamba panašiai kaip būdvardis λεπρός „raupsuotasis“. Peloponeso karo metu Leprėjo miestą bandė užimti Sparta (Thuc. III. 31, 34).

150–151

Jau net nematęs jos / Aš nekenčiu Raupsuotos dėl Melantijo! – Melantijas – Aristofano amžininkas, tragedijų rašytojas, matyt, turėjęs grublėtą, panašią į raupsuotųjų, odą. Aristofano komedijoje *Taika* išjuokiamas skardus Melantijo balsas (Ar. *Pax* 801–812, 1009–1015).

152

Yra Lokridėj miestas toks, Opuntijai – Opuntas (ὁ Ὀποῦς, -οῦντος) – rytinės, prie Eubojos įlankos buvusios Lokridės srities miestas. Opunto gyventojai buvo vadinami opuntijais (οἱ Ὀπούντιοι). Žr. tai pat Thuc. II. 32. 1, III. 89. 3 ir kt.

154–155

Pavirst Opuntiju / Net už talentą aukso nesutikčiau aš! – Opuntijas – atėnietis, minimas ir kitoje, 1294, šios komedijos eilutėje. Scholijai nurodo, kad tai niekšiškas vienaakis skundikas (schol. Ar. *Av.* 154: Οὗτος συκοφάντης πονηρὸς καὶ μονόφθαλμος). **Talentas** (τὸ τάλαντον) – stambiausias senovės graikų piniginis vienetas, svėręs ~26,2 kg. Vieną talentą sudarė šešiasdešimt minų, vieną miną – šimtas drachmų, vieną drachmą – šeši obolai.

161

Tai jūs gyvenat lyg kokie jaunavedžiai! – sėklas ir mėtas lesiojantys paukščiai Euelpidui primena jaunavedžius, nes sėklos ir įvairių augalų lapai buvo vestuvių atributai. Per vestuves jaunieji prie namų būdavo apiberiami vaisingumo

simboliais: riešutais, sėklomis, figų, datulių vaisiais. Scholijai nurodo, kad jaunavedžiai taip pat būdavo vainikuojami mėtų lapų vainikais (schol. Ar. *Av.* 161: σισύμβρια: φύλλα τινὰ οἷς στεφανοῦνται οἱ νυμφίοι).

168

Telėjas atsakys tuojau – Telėjas – Atėnų politikas, minimas taip pat 1025 eil. ir komedijoje *Taika* (Ar. *Pax* 1008). Scholijai apibūdina Telėją kaip nepastovų, greitai nuomonę keičiantį žmogų (schol. Ar. *Av.* 161: ὡς εὐμετάβλητος τοὺς τρόπους). Galima spėti, kad Aristofanas apie Telėją kalba su paslėpta ironija. Komediografas Platonas apibūdina Telėją kaip žmogų, kuris viena galvoja, o kita kalba (fr. 176: νοεῖ μὲν ἕτερ᾽, ἕτερα δὲ τῇ γλώττῃ λέγει).

179

Dangaus šis ratas skirtas paukščiams – graikiškame tekste žodžių žaismas: ὁ πόλος („ratas") ir ἡ πόλις („miestas") skamba labai panašiai.

186

Dievus gi melišku badu marinsite – Peisetairas mano, kad neužuosdami deginamų aukų kvapo dievai ims badauti. Apie tai kalbama ir 1516–1520 eil. (plg. Ar. *Plut.* 1116 sqq.; *HH* II. 310–312). **Melišku badu** – Peloponeso karo metu Melo sala laikėsi neutralios pozicijos ir atsisakė stoti į Atėnų jūrų sąjungą, todėl 416 m. pr. Kr. atėniečiai apsupo šią salą. Per apsuptį stokodami maisto Melo salos gyventojai kentė didžiulį badą (Thuc. V. 84–116).

188–189

Kai norim vykti į Delfus, / Maldaujam bojotiečių, kad praleistų mus – garsiausia Antikos pranašavimo vieta ir pagrindinis Apolono garbinimo centras buvo Delfai, įsikūrę Fokidės srityje. Bojotija skyrė Atiką nuo Fokidės.

194

Vardan šios žemės, spąstų, debesų, tinklų – tūtlys prisiekia dalykais, kurių labiausiai bijo paukščiai.

199–200

Visi anksčiau jie buvo barbarai, bet aš / Išmokiau juos kalbėt, ilgai bendraudamas – barbarais graikai vadino visus svetimšalius, kurių kalba jiems buvo nesuprantama. Svetimšalių kalbą graikai dažnai lygindavo su paukščių garsais (Aesch. *Ag.* 1050–1051; Ar. *Ran.* 681–682). Žr. 1681 eil. komentarą.

203

Paskui pakelsiu savąją lakštingalą – t. y. Proknę. Žr. 15–16 eil. komentarą.

212

Apraudi ir savo, ir mano Itiją – žr. 15–16 eil. komentarą. Pasak mito, Proknė, net ir paversta lakštingala, tebeliūdi ir tebešaukia savo sūnų Itiją (Hom. *Od.* XIX. 522; Aesch. *Ag.* 1142–1145; Soph. *El.* 148–149).

247

Maratono pievelėj – netoli nuo Atėnų besidriekiančioje Maratono lygumoje (joje 490 m. pr. Kr. įvyko kautynės tarp persų ir atėniečių) veisėsi daug uodų.

250–251

Ir tie, kur banguojančios jūros viršum / Lakiojat gražioj alkijonių draugėj – scholijai nurodo, kad šios eilutės paimtos iš VII a. pr. Kr. poeto Alkmano kūrinio (PMG fr. 26). Buvo manoma, kad tulžiai, dar vadinami alkijonėmis (lot. *Alcedo atthis*), per rudenio lygiadienį suka lizdus tiesiog ant bangų; po to dvi savaites, kol šie paukščiai peri vaikus, nebūna audrų (Arist. *HA* 542b15; Theoc. VII. 57; Ap. Rhod. I. 1086). Žr. taip pat 1594 eil. komentarą.

261

Kikabau, kikabau – scholijai nurodo, kad šitaip pamėgdžiojamas pelėdos balsas (schol. Ar. *Av.* 261: τὰς γλαῦκας οὕτω φωνεῖν λέγουσιν). Atėnuose buvo gausu šventųjų Atėnės paukščių pelėdikių (lot. *Athene noctua*). Aristofano komedijoje *Lisistratė* užėmusios Akropolį moterys skundžiasi, kad negali užmigti dėl pelėdų ūbavimo (Ar. *Lys.* 760–761).

275

Šitas paukštis bus, dievaž, greičiausiai užsieninis koks – scholijai nurodo (schol. Ar. *Av.* 275), kad žodžiais χοὗτος ἔξεδρον χροιὰν ἔχων parodijuojama Sofoklio tragedijos *Tiro* eilutė (fr. 654): τίς ὄρνις οὗτος ἔξεδρον χώραν ἔχων – „kas šitas paukštis, užimantis neįprastą padėtį?“.

276

Gyrpelnys – originale: μουσόμαντις. Šiuo žodžiu Aischilo fragmente (fr. 60) apibūdinamas Orfėjas.

277

Jis vadinas medas – graikai medais vadino persus. Siekdamas komiško efekto, Aristofanas nežinomą egzotišką paukštį pavadina medu.

278

Kodėl jis be kupranugario atlėkė? – graikai įsivaizdavo, kad medus (persus) dažnai lydi kupranugariai (Hdt. VII. 83. 2).

281

Tai Filoklio, Tūtlio vaiko, šis tūtlys! – Aischilo vaikaitis tragedijų rašytojas Filoklis buvo sukūręs tragediją, paremtą mitu apie Terėją. Spėjama, kad šį savo kūrinį Filoklis buvo nuplagijavęs nuo to paties pavadinimo Sofoklio tragedijos *Terėjas*. Aristofanas sarkastiškai vadina Filoklį tūtlio vaiku, kàdangi jam įkvėpimo suteikė minėtoji Sofoklio tragedija. Antra vertus, Filoklis, pats būdamas tragedijos apie Terėją autorius, vadinamas tūtlio tėvu. Tiek Filoklio, tiek jo vaikų Morsimo ir Melantijo kūryba dažnai tapdavo Aristofano pašaipos objektu (Ar. *Vesp.* 461–462). Žr. taip pat 150–151 eil. komentarą.

283

Hiponikas Kalijo ir Hiponiko Kalijas! – graikų šeimose būdavo įprasta vaikaičius vadinti senelių vardais. Tie patys

vardai būdavo perduodami iš kartos į kartą. Herodotas mini VI a. pr. Kr. gyvenusį Hiponiko tėvą Kaliją, kuris labai nemėgo tirano Peisistrato (Hdt. VI. 121). Aristofano paminėto Kalijo senelis buvo įžymus politikas Kalijas, Periklio amžininkas, 449 m. pr. Kr. sudaręs taikos sutartį su Persija.

284

Šitas paukštis Kalijas? Kaip baisiai išsišėręs jis! – Aristofano laikais gyvenęs Kalijas buvo labai išlaidus ir garsėjo palaidu gyvenimu. Kartais jis tapdavo komediografų pajuokos objektu (žr. Cratin. fr. 81).

285

Mat kilmingas ir todėl jis sikofantų pešamas – žodžio sikofantas kilmė nėra visai aiški. Pagal populiariausią versiją, ὁ συκοφάντης (τὸ σῦκον – „figa" ir φαίνω – „parodyti") iš pradžių reiškė žmogų, įskųsdavusį Atėnų valdžiai piliečius, kurie, nepaisydami draudimo, išveždavo iš Atikos figas (Plut. *Sol.* 24). Ilgainiui sikofantais pradėta vadinti visus skundikus, šantažavusius ir grasindavusius patraukti į teismą nusikaltusius turtingus piliečius, jei šie nesutikdavo sumokėti jiems už tylėjimą. Sikofantams būdavo išmokama dalis tos baudos, kurią į miesto iždą privalėdavo sumokėti nusikaltęs asmuo. Kai kurie sikofantai iš savo skundų prasigyvendavo (Xen. *Hell.* II. 3. 12; Isoc. XV. 164). Žr. taip pat 1410–1469 eil. komentarą.

289

Argi kitas dar yra ėdrusis, be Kleonimo? – Kleonimas – nepaprastu rajumu ir dideliu ūgiu pasižymėjęs Atėnų politikas (Ar. *Ach.* 88–89, *Eq.* 1290–1209), Kleono šalininkas (Ar. *Vesp.* 592–593), dažnai minimas Aristofano komedijose (Ar. *Eq.* 956–958, 1369–1372, *Nub.* 400, *Pax* 446, 1295–1304 ir kt.).

290

Jei Kleonimas, kodėl jis kuodo čia nenumetė? – pasak scholijų, čia kalbama apie šalmo skiauterę (schol. Ar. *Av.* 290: τὸν λόφον τὸν τῆς περικεφαλαίας). Aristofano komedijose užsimenama, kad per Peloponeso karą Kleonimas mūšio lauke buvo pametęs skydą (Ar. *Nub.* 353–354, *Vesp.* 19, 822–823, 592–593, *Pax* 673–678). Žr. taip pat 293, 1475–1482 eil.

292

Lyg diaului pasipuošę! – diaulas (~360 metrų) – dvigubas stadijas, kurį sportininkai paprastai bėgdavo stadione per sportines žaidynes. Čia kalbama ape diaulo rungtį, kurią sportininkai bėgdavo ginkluoti su skydais ir šalmais. Pasak Pausanijo, ši rungtis 520 m. pr. Kr. buvo įtraukta į Olimpines žaidynes (Paus. V. 8. 10). **Kaip ir kārai** – karai, pietvakarinės Mažosios Azijos srities Karijos gyventojai, nešiojo skiauterėmis papuoštus šalmus. (Plg. Alkajo fr. 388: λόφον τε σείων Κάρικον – „mosuodamas kariška skiautere“).

293

Kalnuose gyvena paukščiai, kad tik būtų saugesni – graikiškame tekste komiškas veikėjų nesusikalbėjimas paremtas žodžio ὁ λόφος daugiareikšmiškumu. Šis žodis gali reikšti ir „kuodas“, ir „šalmo skiauterė“, ir „kalno viršūnė“. Peisetairas kalba apie paukščių skiauteres, o tūtlys – apie karus, nešiojančius skiauterėtus šalmus, ir apie kalnų viršūnes.

298

Alkijonė – žr. 250–251 eil. komentarą.

299

Tai jos vyras kerilas! – spėjama, kad kerilas – jūros paukštis, priklausantis tulžinių (lot. *Alcedinidae*) šeimai. Antikoje jis buvo siejamas su alkijone (Arist. *HA* 593b12: Περὶ δὲ τὴν θάλατταν καὶ ἀλκυὼν καὶ κήρυλος; Ael. *NA* 5. 48: ἀλκυόνα δὲ καὶ κηρύλον ποθοῦντε ἀλλήλω πάλαι ἴσμεν).

300

O Sporgilas argi ne – scholijai nurodo, kad Sporgilas – Atėnų kirpėjas. Apie jį daugiau nieko nežinoma. Graikiškame tekste komišką efektą sukelia žodžių panašumas: paukščio pavadinimas ὁ κηρύλος skamba panašiai kaip ὁ κειρύλος („kirpėjas“). Plg. κείρω – „kirpti“.

301

Į Atėnus kas pelėdą atnešė? – posakis „nešti pelėdas į Atėnus“ reiškė „daryti nereikalingą, beprasmį darbą“, pana-

301

šiai kaip lotyniškas posakis „*in silvam ligna ferre*“ – „nešti į mišką malkas“ (Hor. *Sat.* I. 10. 34). Scholijai nurodo, kad šis posakis susijęs su Atėnų monetomis. V a. pr. Kr. buvo pradėtos leisti sidabrinės keturių drachmų vertės Atėnų monetos, kurių vienoje pusėje būdavo iškalamas Atėnės profilis, kitoje – pelėdžiukė. Tokias monetas atėniečiai vadindavo „pelėdomis“. Atėnų klestėjimo laikais sidabrinių monetų ižde buvo tiek daug, kad piliečiams nereikėjo mokėti mokesčių, o pinigų perteklius net būdavo padalijamas.

302–304

Šarka štai, karvelių rūšys įvairiausios – šiose eilutėse išvardintos paukščių rūšys išverstos ne visai tiksliai.

318

Du sofistai čion atvyko pas mane – senovės Graikijoje sofistais buvo vadinami išminčiai, keliaudavę iš vieno polio į kitą ir už mokestį mokydavę jaunuolius gražbylystės meno, praktinės išminties, gebėjimo apginti asmeninius interesus ir t. t.

353

Taksiarchas – pėstininkų vadas. Atėnuose būdavo renkama dešimt taksiarchų, po vieną iš kiekvienos filės.

358

Ką tie puodai mums padės? / Bet pelėda mūs nepuls – Peisetairas tikisi, kad šventasis Atėnės paukštis pelėda (žr. 261 eil. komentarą) nepuls puodų, kuriuos nužiedė deivės

globojami puodžiai. Atėnė buvo puodžių, auksakalių, audėjų ir kitų amatininkų globėja (Hom. *Il.* XV. 411–412, *Od.* VI. 232, VII. 110–111 ir kt.). Pausanijas pažymi (Paus. I. 24. 3), kad vienas iš šios deivės epitetų buvo Erganė (ἐργάνη – „darbininkė“). Atėniečiai rengdavo Chalkėjų šventę, skirtą Atėnei Erganei ir Hefaistui.

363

Net Nikiją jau pralenksi savo karišku menu – Nikijas – Atėnų politikas ir karvedys, Peloponeso karo metu siekęs sudaryti taikos sutartį su Sparta. Tokia sutartis, vadinama Nikijo taika, buvo pasirašyta 421 m. pr. Kr. Nikijas taip pat išgarsėjo per Melo salos apsuptį 416 m. pr. Kr. (žr. 186 eil. komentarą). 415 m. pr. Kr. Nikijas kartu su Alkibiadu ir Lamachu buvo paskirtas vadovauti Sicilijos ekspedicijai, nors pats jai nepritarė (Thuc. VI. 8–15). Praėjus metams po *Paukščių* pastatymo, 413 m. pr. Kr., Nikijas buvo paimtas į nelaisvę ir nužudytas Sirakūzuose. Tai buvo apdairus, atsargus, bet labai neryžtingas politikas. Žr. taip pat 639 eil. komentarą.

368

Mano žmonai gimininingus josios tautiečius – pasak mito, tūtliu paversto Terėjo žmona Proknė buvo Atėnų karaliaus Pandijono dukra.

369

Argi mes labiau jų turime gailėtis, kaip vilkų? – pasak scholijų, tai priežodis (schol. Ar. *Av.* 369: ἔστι καὶ παροιμιῶδες), matyt, vartojamas su paslėpta ironija. Scholijai nurodo, kad

369

senovėje Atikoje buvęs išleistas įstatymas, reikalavęs medžioti vilkus (schol. Ar. *Av.* 369: ἐπεὶ τὸ παλαιὸν τοὺς λύκους ἀπέκτεινον ἐν τῇ Ἀττικῇ, καὶ νόμος ἦν λυκοκτονεῖν). Už vilkiuką medžiotojas gaudavęs vieną talentą, už suaugusį vilką – du. Plutarchas mini Solono įstatymus, nustatančius, kad žmogui, kuris atnešė sumedžiotą vilką, turi būti išmokamos penkios drachmos, o atnešiusiam vilkiuką – viena (Plut. *Sol.* 23).

395

Mus priims juk Kerameikas – Kerameikas – Atėnų pakraštyje prie Dipilo vartų buvęs puodžių kvartalas, prie kurio šliejosi didžiulės kapinės.

396–397

Kad palaidotų valstybės / Lėšomis – už tėvynę žuvę kariai būdavo laidojami valstybės lėšomis (Thuc. II. 34. 1–7).

399

Ties Paukštėnais žuvome – graikiškas miesto pavadinimas (αἱ Ὀρνεαί) skamba panašiai kaip daiktavardis ὁ, ἡ ὄρνις (paukštis). Ornėjų miestas buvo Arkadijoje (vidurio Peloponesas). Šį miestą mini Homeras (Hom. *Il.* II. 571). 415 m. pr. Kr. Ornėjas užėmė spartiečiai ir jose įkurdino tremtinius iš Argo. Atplaukę laivais atėniečiai apsupo ir bandė užimti Ornėjas, bet miesto gyventojai suspėjo iš anksto evakuotis, tad aukų prie Ornėjų nebuvo (Thuc. VI. 7. 1–2). Šis faktas Atėnų publikai buvo žinomas, todėl melagingas Peisetairo tvirtinimas skamba ironiškai.

403

Hoplitai – sunkiai ginkluoti pėstininkai. Hoplitų ginkluotę paprastai sudarė šalmas, skydas, krūtinės šarvai, antblauzdžiai, ietis, kalavijas arba durklas.

430

Sofistas suktas, pilnas sąmojo, minčių – mokydami gražbylystės meno, sofistai nevengė gudrių apgaulingų samprotavimų, kuriais remdamiesi neteisingus teiginius pateikdavo kaip teisingus. Sofistų mokymas susilaukė aštrios Aristofano kritikos komedijoje *Debesys*.

434

Na, judu, vėl paėmę šiuos ginklus – tūtlys kreipiasi į scenoje esančius tylinčius tarnus, kurių vardus nurodo vėliau, 656–657 eil.: Ksantijas ir Manodoras.

440

Kaip kalvis, ta beždžionė, žmonai suteikė – graikiškame tekste ne „kalvis“, bet „peiliakalys“ (ὁ μαχαιροποιός). Scholijai nurodo (schol. Ar. *Av.* 440), kad čia kalbama apie labai negražios išvaizdos vyrą, vardu Panaitijas, kuris, mylėdamasis su žmona, ją kankino, todėl turėjęs bičiuliams pasižadėti, kad daugiau niekada jos nemuš ir nekandžios. Neišlikusios Aristofano komedijos *Νῆσοι* (*Salos*) fragmente Panaitijas taip pat vadinamas beždžione (fr. 409: Παναίτιον πίθηκον).

445–446

Prisiekiu, kad šis veikalas laimės visų / Teisėjų ir žiūrovų tarpe – Atėnuose per dramų varžybas pjeses žiūrėdavo komisija, susidedanti iš dešimties narių (po vieną teisėją iš kiekvienos filės), bet tik penki, atsitiktinai parinkti, teisėjai spręsdavo, kokią vietą paskirti kūriniui. Teisėjų ir žiūrovų nuomonės kartais visiškai nesutapdavo. II a. rašytojas Ailianas nurodo (Ael. *VH* II. 13), kad publika nesėkmingai bandė paveikti teisėjus, jog šie paskirtų pirmąją vietą Aristofano komedijai *Debesys*, bet ši komedija užėmė tik trečiąją vietą.

450

Paskui stebėti, ką paskelbsim lentose! – Atėnuose miesto centre šalia Dievų motinos šventyklos stovėjo bronzinės dešimties senųjų herojų, vadinamų eponimais, statulos. Atėniečiai surašydavo skelbimus medinėse lentose, kurias pritvirtindavo ant eponimų paminklo postamento. Ten būdavo skelbiami įstatymų projektai, pranešimai apie būsimus teismus, šaukiamųjų į karinę tarnybą sąrašai, išrinktų pareigūnų vardai ir t. t. (Ar. *Pax* 1179–1184).

462–463

Kalba jau seniai įmaišyta, / Tik reikia užminkyti ją – panašias metaforas Aristofanas vartoja kalbėdamas ir apie tragedijų kūrimą (Ar. *Ran.* 939–944, 924–925).

463

Berniuk, atnešk man vainiką! – Euelpidas pamano, kad tuojau prasidės puota. Kalbėdami susirinkimuose ir per puotas graikai užsidėdavo vainikus ant galvos. Paprotys puoštis vainikais minimas ir kitose Aristofano komedijose (Ar. *Ach.* 1091, *Thesm.* 380, *Ec.* 131, 148, 691, *Plut.* 1040–1041 ir t. t.).

469–470

Atsiradot anksčiau negu Kronas, Titanai / Ir Žemė pati! – pasak Hesiodo *Teogonijos* (Hes. *Th.* 116–118, 133–138), pirmiausia atsirado Uranas (Dangus) ir Gaja (Žemė). Jie susilaukė šešeto sūnų ir šešeto dukterų – galingų titanų. Vienas iš titanų buvo Kronas, Dzeuso tėvas, atėmęs valdžią iš savo tėvo Urano.

471

Net neskaitei nė Aisopo – manoma, kad pasakėčios žanro pradininkas graikas Aisopas (Ezopas) gyveno VI a. pr. Kr. Pasak Herodoto, jis buvo vergas (Hdt. II. 134). Aristofano gyvenamuoju metu Aisopo pasakėčios buvo gerai žinomos Atėnuose (Ar. *Vesp.* 566, 1259; Pl. *Phdr.* 60d, 61b ir kt.).

472

Kad iš paukščių visų vieversys atsirado pirmiausia – Peisetairas atpasakoja Aisopo pasakėčią apie kuoduotąjį vieversį (lot. *Alauda cristata*). Ši pasakėčia iki mūsų dienų neišliko.

Graikiškame tekste kalbama apie moteriškos giminės vieversį (ἡ κορυδός).

475

Sūnus pagaliau savoj galvoj palaidojo tėvą – tokio pobūdžio mitai galėjo būti atėję iš Rytų šalių (plg. Hesiodo *Teogonijoje* išdėstytą pasakojimą, kad Dzeusas praryja Metidę, o paskui iš savo galvos pagimdo Atėnę). II a. rašytojas Ailianas mini, kad Indijos brahmanai pasakojo panašią istoriją, kaip sūnus, mirus gimdytojams, juos palaidojo savyje. Tuomet saulė jį pavertė mažu kuoduotu paukšteliu. Styrantis kuodelis ant paukščio galvos buvo tarsi paminklas jo viduje palaidotiems tėvams (Ael. *NA* XVI. 5).

476

Vieversio tėvas dabar palaidotas guli Galvėnuos – kad būtų suprantamas eilutės komizmas, paremtas panašiai skambančių žodžių žaismu (bendrinis daiktavardis ἡ κεφαλή reiškia „galva"), vertėjas išverčia tikrinį daiktavardį (graikiškame tekste Κεφαλῆσιν). Κεφαλή vadinosi ir Atėnų demas Akamantidės fileje. Manoma, kad dar iki Aristofano laikų tenai buvo didžiulės kapinės.

480

Nes Dzeusas turės greitu laiku savo skeptrą perleisti geniui – matyt, Aristofanas pirmąjį sudurtinio graikiško žodžio „genys" (ὁ δρυο-κολάπτης) dėmenį sieja su daiktavardžiu „ąžuolas" (ἡ δρῦς, δρυός). Taip kyla asociacijos su

Dzeusu, kurio šventasis medis buvo ąžuolas. Dodonėje, kur būta Dzeuso orakulo, buvo pranašaujama iš šventųjų ąžuolų šlamėjimo (Hom. *Od.* XIV. 327–328). **Skeptras** – lazda, karališkos valdžios simbolis. Skeptrą nešiodavosi valdovai, žyniai, šaukliai, teisėjai (Hom. *Il.* I. 15, 28, 245, 279, II. 15, 86, 279, III. 218, VII. 277, XVIII. 505 ir kt.).

484

Darėjai ir megabasai – populiarūs persiški vardai. Persų valdovų dinastijoje buvo keli Darėjai: iki Aristofano laikų – Darėjas I (550–485 m. pr. Kr.), Aristofano laikais – Darėjas II (424–405 m. pr. Kr.), o po komediografo mirties – Darėjas III (380–330 m. pr. Kr.). Buvo žinomi ir keli karo vadai Megabasai. Vienas iš jų buvo Trakiją užkariavęs Darėjo I karo vadas (Hdt. IV. 143, V. 1–26). Kitas Megabasas, Megabato sūnus, vadovavo Kserkso laivynui (Hdt. VII. 97) ir buvo pasiųstas į Spartą papirkti spartiečių, kad jie užpultų atėniečius (Thuc. I. 109; Diod. XI. 74).

485

Dėl šitos valdžios mes jį ir dabar „paukščiu persiškuoju“ vadinam – gaidys į Graikiją buvo atvežtas iš Persijos apie VIII a. pr. Kr. Homero ir Hesiodo poemose apie gaidį dar nekalbama. Pirmąkart jis paminėtas VI a. pr. Kr. poeto Teognido eilėse (Thgn. 864).

487

Tik vienas iš paukščių visų ant galvos laikydamas tiesiai tiãrą – čia gaidžio skiauterė lyginama su persų karalių galvos apdangalu – aukšta, smailėjančia į viršų kepure, vadinama ἡ κυρβασία, kurią vertėjas verčia „tiara“ (scholijuose dar minimas ir kitas karaliaus galvos apdangalas – ἡ κίδαρις). Herodotas tiaromis vadina persų karaliaus pavaldinių kepures, nuveltas iš kieto milo (Hdt. VII. 61). Plg. taip pat Aesch. *Pers.* 660–663. Pasak Ksenofonto, tik karaliams buvo galima nešioti stačią tiarą (Xen. *An.* II. 5. 23). Tai pabrėžiama ir šios eilutės scholijuose (schol. Ar. *Av.* 487: πᾶσι γὰρ Πέρσαις ἐξῆν τὴν τιάραν φορεῖν, ἀλλ' οὐκ ὀρθὴν... μόνοι δὲ οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς ὀρθαῖς ἐχρῶντο).

490

Tuoj šoka iš guolio į darbą visi – ir kalviai, ir puodžiai, ir kailiai – amatininkai savo darbą pradėdavo labai anksti. Anksti rytą prasidėdavo Tautos susirinkimas (Ar. *Ach.* 39–40, *Ec.* 740–741), teismų posėdžiai (Ar. *Vesp.* 214–218) ir t. t.

491

Lyrų-ir-skydų-dirbėjai – Aristofanas šiems amatininkams pavadinti sukuria naujadarą τορνευτο-λυρ-ασπιδο-πηγός. Labai ilgų Aristofano sudarytų žodžių pasitaiko ir kitose komedijose, pvz., Ar. *Vesp.* 1357: κυμινο-πριστο-καρδαμο-γλύφος – „suskaldantis kmynus ir supjaustantis salotas“ (t. y. labai šykštus); Ar. *Nub.* 332: σφραγιδ-ονυχ-αργο-κομήτης –

„žiedais apsikarstęs nagus tingus ilgaplaukis"; Ar. *Lys.* 457–458: σπερμ-αγοραιο-λεκιθο-λαχανό-πωλις – „moteris, turguje pardavinėjanti daržoves". Pats ilgiausias 78 skiemenų Aristofano naujadaras, sudarytas iš įvairių valgių pavadinimų, randamas komedijoje *Moterys Tautos susirinkime* (Ar. *Ec.* 1168–1175).

493

Chlaina – šiltas viršutinis apsiaustas. **Iš puikių frigietiškų vilnų** - **Frigija** – Mažosios Azijos sritis. Graikijoje buvo labai vertinama iš Mažosios Azijos, ypač iš Mileto, atgabenta vilna (Ar. *Lys.* 729–730, *Ran.* 542–543; Theoc. XV. 126).

494

Vaikučio krikštynosna kviestas buvau – praėjus dešimčiai dienų nuo kūdikio gimimo gimdyvę galėdavo aplankyti jos artimieji (Eur. *El.* 654). Kai naujagimiui būdavo suteikiamas vardas, į šventę, kuri vadinosi amfidromijomis, susirinkdavo visi giminės. Kūdikis būdavo apnešamas aplink namų aukurą. Tai reiškė, kad jis yra priimamas į šeimą.

496

Halimuntas – nedidelis pajūrio miestelis Atikoje, nuo Atėnų nutolęs maždaug 25 stadijus (~4,5 km), istoriko Tukidido gimtinė. Per Tesmoforijų šventes Atėnų moterys pėsčiomis keliaudavo į Halimunte esančią Demetros šventyklą.

498

Jisai nusitraukė mano apsiaustą – drabužiai būdavo brangūs, todėl pasitaikydavo atvejų, kai jie būdavo vagiami iš gimnasijų, pirčių, palestrų (Ar. *Nub.* 179; Pl. *Resp.* 575b). Plėšikai, naktį susitikę išgėrusius piliečius, juos nurengdavo (Ar. *Ran.* 1074–1075). Kartais graikų moterys vienos iš kitų skolindavosi puošnius drabužius (Eur. *El.* 191–192; Theoc. II. 74).

499

Vanagas valdė helėnus tada – graikiškame tekste ὁ ἰκτῖνος (lot. *Milvus regalis*). J. Dumčius šį žodį verčia „vanagas“, nors tiksliau būtų jį versti „peslys“ (plg. Hdt. II. 22; Pl. *Phd.* 82a).

501

Prieš vanagą kniūpsčiom parpult – scholijai nurodo, kad peslio pasirodymas Graikijoje reiškė pavasario pradžią, todėl išvydę peslį žmonės apsidžiaugdavo ir parpuldavo prieš jį ant kelių (schol. Ar. *Av.* 501: ἔαρος ἀρχομένου ἴκτινος φαίνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα. ἐφ᾽ ᾧ ἡδόμενοι κυλίνδονται ὡς ἐπὶ γόνυ). Daugiau žinių apie tokį graikų paprotį neišliko. II–III a. rašytojas Filostratas užsimena, kad žmonės, pirmąkart išvydę gandrą, puola prieš jį kniūpsčiomis (Philostr. *Ep.* 8: τὸν δὲ πελαργὸν οἱ πρῶτον θεασάμενοι καὶ προσκυνοῦσι).

502–503

Netyčia obolą / Nurijau – graikai neturėjo kišenių, todėl neturtingi žmonės smulkias monetas dažniausiai nešiodavo-

si burnoje (Ar. *Vesp.* 609, 791, *Ec.* 818). Apsipirkti į turgų paprastai eidavo vyrai (Ar. *Vesp.* 493–499, *Ec.* 819–820; Theoc. XV. 15 sqq.).

504

Visos finikiečių šalies ir Egipto karaliumi buvo gegutė – apie Egipte garbinamus paukščius žr. Hdt. II. 72–73.

507

Užtat gi ir priežodis sako gerai: „Kukū, gašlieji, į lauką!" – vertėjas verčia žodį ψωλοί „gašlieji", bet pirminė šio žodžio reikšmė yra „apipjaustytieji" (Ar. *Ach.* 161, *Plut.* 267; plg. taip pat *Ach.* 591–592, *Eq.* 965–966). Kad egiptiečių vyrai būdavo apipjaustomi, nurodo ir Herodotas (Hdt. II. 37). Matyt, eilutės mintis yra obsceniška. Galbūt žodį κριθαί 506 eilutėje reikėtų suprasti kaip *membra virilia* (pirminė šio žodžio reikšmė yra „miežiai"), o žodį πεδίον – kaip *pudenda muliebria.* Tokia obsceniška reikšme žodį κριθαί Aristofanas vartoja komedijoje *Taika* (Ar. *Pax* 964–970), o žodį πεδίον – *Lisistratėje* (Ar. *Lys.* 88–90). Apie eilučių obsceniškumą užsimena ir scholijai (schol. Ar. *Av.* 507: τὸ αἰδοῖον. ἐπίτηδες δὲ συνήγαγε τὰς δύο λέξεις, ἵνα εἴπῃ αἰσχρῶς καὶ γέλωτα κινήσῃ). Euelpido žodžiai galėjo reikšti kvietimą atsiduoti kūniškiems geiduliams.

509

Agamemnonas – mitinis veikėjas, Atrėjo sūnus, Menelajo brolis, Mikėnų valdovas, vyriausiasis graikų kariuomenės

vadas Trojos kare. **Menelajas** – mitinis veikėjas, Mikėnų valdovo Atrėjo sūnus, Agamemnono brolis, Helenės vyras.

509–510

Ant jųjų skeptrų erelis / Tupėdavo – erelis buvo šventasis Dzeuso paukštis (Hom. *Il.* XXIV. 310–311). Įžymus Atėnų skulptorius Feidijas, Dzeuso statulos Olimpijoje autorius, pavaizdavo dievą, kairėje rankoje laikantį skeptrą, ant kurio tupėjo erelis (Paus. V. 11. 1). Ši chrisoelefantinė Dzeuso statula buvo laikoma vienu iš septynių senovės pasaulio stebuklų. Panašiai apie Dzeuso skeptrą rašė Pindaras (Pind. *Pyth.* I. 9–10: εὕδει δ' ἀνὰ σκάπτρῳ Διὸς αἰετός – „snaudžia ant skeptro Dzeuso erelis" – vert. A. Kudulytė-Kairienė) ir Sofoklis (fr. 884: ὁ σκηπτροβάμων αἰετὸς, κύων Διός – „ant skeptro tupintis erelis, Dzeuso sargybinis" – vert. A. Kudulytė-Kairienė).

512

Kai Priamas išeidavo scenon vaidint, ant skeptro laikydamas paukštį – Priamas – paskutinysis Trojos valdovas, Hektoro tėvas.

513

Tada šis stovėjo, žiūrėdamas į Lisikratą, ar neima kyšio! – pasak scholijų, Lisikratas – nedoras Atėnų strategas, vagiliautojas, įtariamas kyšininkavimu (schol. Ar. *Av.* 512: οὗτος δὲ στρατηγὸς ἐγένετο Ἀθηναίων κλέπτης τε καὶ πανοῦργος.

διεβάλλετο δὲ δωροδόκος). Neaišku, ar Aristofano komedijoje *Moterys Tautos susirinkime* minimas tas pats, ar kitas Lisikratas (Ar. *Ec.* 630, 736).

515

Sau ant galvos erelį laiko užtupdęs – matyt, kalbama apie šalmą, ant kurio buvo pavaizduotas tupintis erelis.

516

Jo duktė – pelėdą – žr. 261, 301, 358 eil. komentarus. **Foibas, lyg koks jo tarnas, sakalą laiko** – paprastai Apolonas (Foibas) su sakalu nesiejamas, jam paskirtas paukštis yra gulbė, tačiau Homero epe jis arba pats skrenda pas žmones, pasivertęs sakalu (Hom. *Il.* XV. 237), arba kaip savo pasiuntinį pasiunčia jiems šį paukštį (Hom. *Od.* XV. 526).

518

Kad aukojant, kai jiems pagal paprotį rankon įdeda gyvulio širdį – vienintelis liudijimas graikų literatūroje, kad aukojant kraujines aukas į dievų statulų rankas būdavo įdedama aukojamų gyvulių širdis.

521

Ir dabar Lamponas prisiekia žąsim, kai nori kitą apgauti! – Lamponas – Atėnų pranašautojas. Pasak scholijų, jis kartu su kitais atėniečiais buvo nuvykęs į Pietų Italiją ir tenai įkūrė Turijų miestą. Scholijai taip pat pažymi, kad Lamponas prisiekdavo žąsimi ir buvo maitinamas pritanėjuje

(schol. Ar. *Av.* 521: ὤμνυε δὲ κατὰ τοῦ χηνὸς ὡς μαντικοῦ ὀρνέου. ἔτυχε δὲ καὶ τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως). Plg. Sokrato garsiąją priesaiką μὰ τὸν κύνα (Pl. *Ap.* 22a, *Grg.* 482b ir kt.). Graikiškame tekste komiškas žodžių žaismas: įprasta priesaika μὰ τὸν Ζῆνα („prisiekiu Dzeusu") pakeičiama panašiai skambančia priesaika μὰ τὸν χῆνα („prisiekiu žąsimi").

523

O dabar – tik vergais – graikiškame tekste minimi ne „vergai", bet „manai". Tai daugiskaitinė žodžio *Manas* (Μανῆς) forma (acc. pl. Μανᾶς). Manas – iš Lidijos, Mažosios Azijos srities, kilęs vardas. Juo dažniausiai buvo vadinami vergai (plg. Hdt. I. 94, IV. 45; Str. VII. 12). Apie tai byloja ir helenistinės poetės Anitės sukurta epitafija (AP VII. 538):

> Μάνης οὗτος ἀνὴρ ἦν ζῶν ποτε· νῦν δὲ τεθνηκὼς
> ἶσον Δαρείῳ τῷ μεγάλῳ δύναται.
>
> Šitas vyras buvo tik Manas, kol buvo dar gyvas,
> Bet po mirties prilygt gali Darėjui pačiam.
> (vert. A. Kudulytė-Kairienė)

Aristofanas Manais vadina vergus (Ar. *Pax* 1146, *Av.* 1311, 1329, *Lys.* 908, 1211), o Manijomis – verges (Ar. *Thesm.* 728, *Ran.* 1345). Šie vardai turėjo paniekinantį atspalvį. Kartais vergai būdavo vadinami ne konkrečiu vardu, bet etnonimu, pvz., trakė, lidas, frigas.

524–525

Gainioja jus / Iš šventyklų – Euripido tragedijoje *Ijonas* pagrindinis veikėjas Ijonas vaiko nuo Delfų šventyklų jas derginčius paukščius (Eur. *Ion* 106–108, 168–181).

534

Silfijas (τὸ σίλφιον, lot. *laserpicium*) – Šiaurės Afrikoje augęs *Ferula tingitana* šeimos augalas, turėjęs storą šaknį, į krapą panašų stiebą, plačius kaip saliero lapus, rutuliškas mažų geltonų žiedų kekes ir platų plokščią širdies formos vaisių. Silfijo žiedai buvo naudojami kvepalams gaminti, stiebai – maistui ir pašarams, o šaknys ir sultys – medicinoje ir kulinarijoje. Silfijas buvo labai brangus, jį eksportavusioms valstybėms atnešdavo nemažai pelno. Plg. schol. Ar. *Av.* 533: σίλφιον δὲ ῥίζα ἡδύοσμος πρὸς ἄλφιτα. λέγει δὲ τὸ ἐν Λιβύῃ γενόμενον. θεραπεύει δὲ πολλὰ καὶ ἔστι πολυτίμητον. Iš silfijo pagaminti aštraus kvapo prieskoniai Graikijoje buvo labai mėgstami. Silfiją dažnai mini graikų rašytojai (Hdt. IV.192; Ar. *Eq.* 895, *Av.* 1579, *Ec.* 1171, *Plut.* 925; Nic. *Al.* 309 etc.). Šis augalas buvo vaizduojamas Kirenės (graikų kolonija dabartinės Libijos teritorijoje) monetose. Manoma, kad silfijas išnyko maždaug I a.

552

Apjuosti siena plytų degtų, panašiai, kaip yra Babilonas – Babilonas, senas šumerų įkurtas miestas prie Eufrato upės, garsėjo didžiule gynybine siena, pastatyta VI a. pr. Kr. valdovo

Nabuchodonosaro II laikais. Babilono sieną išsamiai aprašė Herodotas (Hdt. I. 178–179). Berlyne Pergamo muziejuje eksponuojami iš Babilono atgabenti Ištarės vartai, Procesijų kelio fragmentas ir Nabuchodonosaro II sosto menės fasadas.

553

Kebrijone ir Porfirijone, koks bus baisingas tas miestas naujasis! – graikiškame tekste neišverčiamas žodžių žaismas. Daiktavardis ὁ πορφυρίων turi keletą reikšmių: 1) „purpurinė vištelė, arba sultonvištė". Tai vištelinių šeimos paukštis (lot. *Porphyrio*); 2) giganto Porfirijono vardas. Šis gigantas kovojo prieš Olimpo dievus ir buvo nukautas Dzeuso ir Heraklio (Apollod. I. 6. 2). Pindaras vadina Porfirijoną „gigantų karaliumi" (Pind. *Pyth.* VIII. 17: βασιλεὺς Γιγάντων). **Kebrijonas** – spėjama, kad Aristofanas čia kalba apie gigantą Kebrijoną, kuris, kaip ir Porfirijonas, kovojo prieš Olimpo dievus. Homero epe Kebrijonas – Priamo sūnus, Hektoro vežėjas, kritęs nuo Patroklo rankos (Hom. *Il.* VIII. 318, XI. 521; XVI. 737–776).

556

Paskelbkite šventąjį karą jam – ši užuomina Aristofano laikų publikai turėjo priminti Antrąjį šventąjį karą, kilusį 448 m. pr. Kr., kai Delfus užėmė Fokidės gyventojai. Spartiečiai juos iš Delfų išstūmė. Tuomet Fokidė kreipėsi į savo sąjungininkus atėniečius, kurie, vadovaujami Periklio, atskubėjo į pagalbą ir padėjo fokidiečiams susigrąžinti Delfus (Thuc. I. 112; Plut. *Per.* 21).

558

Alkmenė – Mikėnų valdovo Elektrijono dukra, Tebų karaliaus Amfitrijono žmona, nuo Dzeuso susilaukusi sūnaus Heraklio (Apollod. II. 4. 5–8).

559

Alopė – Eleusino valdovo Kerkijono dukra, jūrų dievui Poseidonui pagimdžiusi sūnų Hipotoontą (Hyg. *Fab.* 187; Paus. I. 5. 2, 39. 3). **Semelė** – Tebų karaliaus Kadmo ir Harmonijos dukra, Dzeuso mylimoji, dievo Dioniso motina (Hes. *Th.* 940–942, 975–978; Eur. *Bacch.* 1–9, 88–98).

565

Jei kas Afroditei aukos, lai aukoja kviečių vandeninei vištelei – vandeninė vištelė, arba laukys (lot. *Fulica atra*) – vištelinių šeimos paukštis. Graikiškame tekste kalbama ne apie kviečius, bet apie miežius (κριθαί). Perkeltinė pastarojo žodžio reikšmė – *membrum virile* (žr. 507 eil. komentarą). Obscenišką eilutės potekstę sustiprina paukščio ἡ φαλαρίς pavadinimo skambesys: pirmasis skiemuo φαλ- kelia asociacijas su žodžiu ὁ φαλλός (*membrum virile*).

566

O jei Poseidonui kas avį aukos, tepaskiria miežių antelėms – graikiškame tekste πυρούς – „kviečių". Vandenį mėgstančios antys siejamos su jūrų dievu Poseidonu.

567

O jeigu Herakliui aukos, tai duos žuvėdrai skanių pyragaičių – antikiniuose kūriniuose randama nemažai užuominų apie nepaprastą Heraklio apetitą (Eur. *Alc.* 753–755; Ar. *Vesp.* 60, *Pax* 741, *Av.* 1583–1604, 1689–1692, *Ran.* 62–63, 549–560 ir t. t.). Peisetairo kalboje su Herakliu siejamos žuvėdros, kaip manoma, labai ėdrūs paukščiai. Komedijoje *Raiteliai* su žuvėdra lyginamas godusis politikas Kleonas (Ar. *Eq.* 956: λάρος κεχηνὼς ἐπὶ πέτρας δημηγορῶν).

568

Jei aviną Dzeusui aukos, karaliui, yra karaliukas – graikiškame tekste βασιλεύς ἐστ' ὀρχίλος ὄρνις. Kai kurių tyrinėtojų nuomone, ὁ ὀρχίλος – paukščio ὁ τροχίλος (žr. 79 eil. komentarą) sinonimas. Paukštis ὁ ὀρχίλος minimas ir kituose kūriniuose (Ar. *Vesp.* 1513; Arat. *Phaen.* 1025). Galbūt tai karetaitė ar nykštukas, kurio viršugalvyje šviečia ryškiai geltonos ar oranžinės plunksnos. Plutarchas mini Aisopo pasakėčią apie erelį ir paukščių karaliumi pasiskelbusį mažą paukštelį (Plut. *Praecepta gerendae reipublicae* 806. F. 1: ὁ Αἰσώπου βασιλίσκος ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ ἀετοῦ κομισθεὶς αἰφνίδιον ἐξέπτη καὶ προέφθασεν). Ši pasakėčia, matyt, buvo žinoma ir Aristoteliui (Arist. *HA* 615a19: (τροχίλος) καλεῖται δὲ πρέσβυς καὶ βασιλεύς· διὸ καὶ τὸν ἀετὸν αὐτῷ φασὶ πολεμεῖν).

569

Kuriam prieš Dzeusui aukojant reikės papjauti vyrišką uodą – graikiškame tekste: σέρφον ἐνόρχην – „uodą su pautais“.

Dievams dažnai būdavo aukojami vyriškosios lyties gyvūnai (plg. Hom. *Il.* XXIII. 147: πεντήκοντα δ' ἔνορχα... μῆλ' ἱερεύσειν – „paaukoti penkiasdešimt neromytų avinų“). Aristofano tekste paukščio pavadinimas ὀρχίλος primena žodį ὁ ὄρχις, ιος, (pl. ὄρχεις) – *testiculus*.

570

Didysis Dzeusas – graikiškame tekste vietoje įprastos formos Ζεύς vartojama forma Ζάν. Šitaip Dzeuso vardą tardavo Elidės (Peloponeso sritis, kur vykdavo Olimpinės žaidynės), gyventojai. Pausanijas (Paus. V. 21. 2) mini, kad Olimpijoje stovėjo keliolika bronzinių Dzeuso statulų, vadinamų Ζᾶνες, kurias kaip baudą pastatydavo žaidynių taisykles pažeidę sportininkai.

572–573

Juk ir Hermis / Lekioja ir turi sparnus – vykdamas atlikti dievų skirtų užduočių, Hermis apsiaudavo sparnuotus sandalus (Hom. *Il.* XXIV. 340–342; *Od.* V. 44–45) ir ant galvos užsidėdavo sparnuotą šalmą. Homeras virš jūros skrendantį Hermį palygina su žuvėdra (Hom. *Od.* V. 51: σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς).

574

Nikė auksiniais sparnais plasnoja – pergalės deivė Nikė buvo vaizduojama sparnuota (pvz., Olimpijoje rasta skulptoriaus Pajonijo Nikės statula, Nikės statula iš Samotrakės salos ir kt.). Atėnų Akropolyje Partenono viduje

stovėjusi skulptoriaus Feidijo sukurta Atėnės Mergelės (Παρθένος) statula dešine ranka laikė sparnuotos Nikės statulą. Panašiai – su sparnuota Nike rankoje – buvo vaizduojamas Feidijo sukurtas chrisoelefantinis Dzeusas Olimpijos šventykloje. **Taip pat ir Erotas** – pirmąkart apie skraidantį Erotą užsimenama Anakreonto eilėse, kur kalbama apie šį dievą auksu blizgančiais sparnais (frg. 379: χρυσοφαέννων πτερύγων). Vėliau Erotas vaizduojamas ne tik su sparnais, bet ir su lanku bei strėlėmis (Ar. *Av.* 696–697; Apoll. Rhod. III. 111–159; Theoc. XIX. 8; Paus. IX. 27. 1 ir kt.).

575

Iridę Homeras sakė esant panašią į bailų karvelį – Aristofanas ne visai tikslus: Homeras su karveliais lygina ne Iridę, bet Herą ir Atėnę (Hom. *Il.* V. 778: αἳ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι – „pačios jos žingsniais švelniais, it baikštūs miško balandžiai, / Žengė" – vert. Antanas Dambrauskas). Su baikščiais karveliais Iridė (kartu su Eileitija) lyginama *Homeriniame himne* (*HH* II. 114: βὰν δὲ ποσὶ τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι – „leidos abi jos į kelią tarytumei baikštūs karveliai" – vert. A. Kudulytė-Kairienė).

576

O Dzeusas, kada sugriaudžia danguj, ar nesiunčia mums žaibo sparnuoto – Sofoklis sparnuotu vadina Dzeuso griausmą (Soph. *OC* 1460–1461: Διὸς πτερωτὸς). Vyriausiasis Olimpo valdovas Dzeusas valdė dangų, pasiųsdavo giedrą,

lietų ir vėjus. Tradiciniai šio dievo atributai – griaustinis ir žaibai, kuriuos jam nukalė ir padovanojo kiklopai (Hes. *Th.* 501–506).

580

Te pati Demetra tada žmonėms badaujantiems seikėja grūdus! – žemdirbystės deivė Demetra rūpinosi augmenija ir derliumi. Šiai deivei buvo skirtos Eleusino misterijos, Talisijų šventės (Theoc. VII) ir kt.

584

Tegu Apolonas juos gydys tada – Apolonas pasižymėjo sugebėjimu gydyti (Hom. *Il.* XVI. 527 sqq.; Aesch. *Eum.* 62; Ar. *Plut.* 11 ir kt.). Peloponeso karo metu Apolonas savo ištarmėmis sustabdė marą Atėnuose, todėl šio miesto agoroje buvo pastatyta Apolono Aleksikako (*Atremiančio nelaimes*) statula (Paus. I. 3. 4). **Juk žmonės moka jam duoklę** – turimos galvoje dovanos, kurios būdavo dovanojamos Delfų orakului. Kitose Aristofano komedijose taip pat užsimenama apie tai, kad už gydymą reikia atsilyginti (Ar. *Ach.* 1027–1030; *Plut.* 408: „Nebus kuo užmokėt – nieks gydyt nemokės“ – vert. A. Dambrauskas). Plg. Hdt. III. 131; Xen. *Mem.* IV. 2. 5 ir kt. Epidaure Asklepijui už gydymą aukodavo gaidį.

586–587

O jeigu tave jie laikys dievu, gal Dzeusu, Gaja, Poseidonu, / Kronu – nechronologine tvarka išvardijami įvairių kartų

dievai. Seniausia tarp jų Gaja – iš Chaoso kilusi Žemės deivė (Hes. *Th.* 116), su Uranu susilaukusi Krono (Hes. *Th.* 137). Poseidonas ir Dzeusas – Krono sūnūs (Hes. *Th.* 453–457).

588

Pirmiausia, tai jų vynuogynų vabzdžiai daugiau negalės jau nuėsti – senovės graikams vynuogynus puolantys skėriai būdavo tikra nelaimė. Plg. Theoc. V. 108–109. Pausanijas nurodo, kad Atėnų Akropolyje stovėjo Feidijo sukurta bronzinė Apolono Parnopijo (Išvaikančio skėrius) statula, nes šis dievas išbaidęs ir išvijęs šiuos vabzdžius iš atėniečių žemės (Paus. I. 24. 8: τοῦ ναοῦ δέ ἐστι πέραν Ἀπόλλων χαλκοῦς, καὶ τὸ ἄγαλμα λέγουσι <Φειδίαν> ποιῆσαι· Παρνόπιον δὲ καλοῦσιν, ὅτι σφίσι παρνόπων βλαπτόντων τὴν γῆν ἀποτρέψειν ὁ θεὸς εἶπεν ἐκ τῆς χώρας).

589

Paukščių kitų – graikiškame tekste κερχνήδων – „pelėsakalių" (lot. *Falco tinnunculus*).

593

Jiems paukščiai nurodys geriausias vietas metalo kasykloms – graikai manė, kad paukščiai perduoda pranašingus ženklus, parodo žmonėms kelius ir tai, kas slypi po žeme. Pasak Plutarcho, Skiro saloje erelis parodęs Kimonui Tesėjo kapą (Plut. *Tes.* 36). Mesenijos gyventojai tikėjo, kad Kolonidžių gyvenvietės įkūrėjui Kolainui kelią parodęs vieversys (Paus. IV. 34. 8).

594

Ir žyniams pasakys, kur rinkos pelningos, prekes apsimoka gabenti – prieš išplaukdami graikų pirkliai dažnai teiraudavosi Delfų orakulo apie savo kelionės sėkmę (Plut. *Mor.* 389c).

597

Nurodys neplaukti, kai gresia audra – iš paukščių elgesio buvo nuspėjamos audros ir kylantys vėjai (Arat. *Phaen.* 913 sqq.).

600

Apie juos, mat, žino tik paukščiai vieni – kartais paukščiai tapdavo nepageidaujamais liudininkais. Apie tai byloja Antikoje populiarus pasakojimas apie Ibiko gerves. Pasak legendos, poetas Ibikas buvo nužudytas plėšikų, kuriuos vėliau išdavė poeto žūtį mačiusios praskrendančios gervės (Suda, s. v. Ἴβυκος; Plut. *Mor.* 509 F; *AP* VII. 745).

603

O kaip sveikatą mes duosim žmonėms, nes ji pas dievus sau gyvena – buvo įsivaizduojama, kad dievai yra sveiki ir niekada neserga. V a. pr. Kr. pabaigoje paplito Asklepijo dukters sveikatos deivės Higiėjos kultas. Pabaigus puotą ir nusiplovus rankas Higiėjos garbei būdavo pakeliama taurė, vadinama ἡ μετανιπτρίς. Apie tai užsimenama Kalijo komedijos *Kiklopas* fragmente (frg. 695: Καλλίας δ' ἐν Κύκλωψι· καὶ δέξαι τηνδὶ μετανιπτρίδα τῆς Ὑγιείας). Plg. Athen. XI. 73. 17, XI. 73. 30, XV. 47. 18.

604

Jei seksis gerai gyvenime jiems, ar nebus sveikata tai didžiausia – Peisetairas nemano, kad sveikata yra didžiausias turtas ir be jos bet kokios materialinės vertybės yra nieko vertos. Neišlikusios Euripido tragedijos veikėjas Telefas pareiškia, kad jis norėtų māža teturėdamas nerūpestingai gyventi nei būdamas turtingas sirgti (fr. 714. 3: σμίκρ' ἂν θέλοιμι καὶ καθ' ἡμέραν ἔχων / ἄλυπος οἰκεῖν μᾶλλον ἢ πλουτῶν νοσεῖν). Plg. Luc. LX. 11.

605

Žinok, kad žmogus, kuriam einas blogai, negali sveikas bebūti – panašios mintys išsakomos neišlikusios Sofoklio tragedijos fragmente (fr. 354. 6–7: εἰσὶ δ' οἵτινες / αἰνοῦσιν ἄνοσον ἄνδρ'· ἐμοὶ δ' οὐδεὶς δοκεῖ/ εἶναι πένης ὢν ἄνοσος, ἀλλ' ἀεὶ νοσεῖν – „yra tokių, kurie giria sveiką žmogų; o man atrodo, kad niekas, būdamas neturtingas, nėra šventas, bet visada serga“ – vert. A. Kudulytė-Kairienė).

606

O kaip jie senatvės sulauks žilos? Juk ir ji nuo Olimpo priklauso! – žmonių likimą ir jų gyvenimo trukmę nulemdavo likimo deivės Moiros. Šių deivių santykiai su Olimpo dievais gana sudėtingi. Net Dzeusas, norėdamas sužinoti ateitį, auksinėmis svarstyklėmis sveria Achilo ir Hektoro likimus (Hom. *Il.* XXII. 209–214). Apolonas prašo Moirų leisti, kad kas nors kitas numirtų vietoje Ferų karaliaus Admeto. Tai sutinka padaryti Admeto žmona Alkestidė (Eur. *Alc.*).

609

Ar tu nežinai, jog varna kranklė penkias net kartas pragyvena – matyt, Aristofanas rėmėsi neišlikusiu Hesiodo kūriniu (fr. 304 M–W), kuris cituojamas Plutarcho traktate *De defectu oraculorum* (409e–438d). Hesiodo kūrinyje teigiama, kad varna yra ilgaamžė ir pragyvena devynias žmonių kartas. Antikiniai autoriai nurodo skirtingą žmonių gyvenimo trukmę. Trojos kare dalyvaujantis Nestoras jau yra pragyvenęs dvi kartas ir valdo trečiąją kartą (Hom. *Il.* I. 250–252). VI a. pr. Kr. poetas Mimnermas išsakė norą numirti sulaukus šešiasdešimties metų (fr. 6 W), o Solonas – aštuoniasdešimties (fr. 20 W). Kalbėdamasis su Kroisu, Solonas nurodė, kad žmogaus riba yra septyniasdešimt metų (Hdt. I. 32). Pasak egiptiečių šventikų, per šimtą metų praeina trys žmonių kartos (Hdt. II. 142).

613

Iš blizgančio marmuro jiems statyt – Atėnuose šventyklos buvo statomos iš Pentelės kalno, esančio 16 km už Atėnų, marmuro. Tose Graikijos vietose, kur marmuro trūko, šventyklos buvo statomos iš kalkakmenio, smiltainio, kriauklainio, molio ir t. t.

614

Ir durim auksinėm puikiai išpuošt – dažniausiai šventyklų durys būdavo nukaldintos iš metalo arba medinės, išpjaustytos iš guobos ar kipariso.

617

Alyvmedį tarsi šventyklą turės – alyvmedis buvo laikomas šventuoju Atėnės medžiu. Pasak mito, varžydamasi su Poseidonu dėl Atėnų miesto globos, deivė padovanojo atėniečiams alyvmedį, kurį pasodino ant Akropolio kalvos (Hdt. VIII. 55; Apollod. III. 14. 1). Iš šio šventojo medžio išspaustas alyvuogių aliejus būdavo supilamas į juodafigūres amforas. Tokiomis amforomis būdavo apdovanojami Panatėnajų švenčių nugalėtojai. Panatėnajų švenčių eisenos dalyviai savo rankose nešdavosi alyvmedžių šakeles. Gimus berniukui, Atėnuose ant namų durų būdavo pakabinamas alyvų vainikas arba užkišama šio medžio šakelė. Alyvmedžio vainikais būdavo vainikuojami Olimpinių žaidynių nugalėtojai.

618

Ir nebeisim aukoti jau mes į Delfus – žr. 181–189 eil. komentarą.

619

Nei Amono šventyklon šalyj tolimoj – graikai tapatino egiptiečių dievą Amoną su Dzeusu (Pind. *Pyth.* IV. 16). I tūkst. pr. Kr. svarbiausiu Amono orakulu tapo šio dievo šventykla, buvusi Libijos dykumos Sivos oazėje. Antikoje Amono orakulas buvo labai populiarus. Jo ištarmės teiravosi Lidijos karalius Kroisas (Hdt. I. 46), atėniečiai politikai Kimonas (Plut. *Cim.* 18) ir Nikijas (Plut. *Nic.* 13), spartietis Lisandras (Plut. *Lys.* 20), Aleksandras Didysis (Plut. *Alex.* 26–27).

622–623

Melsimės jiems, / Ištiesę rankas – melsdamiesi dangaus dievams, graikai iškeldavo rankas į dangų (Hom. *Il.* XV. 371; Pind. *Isthm.* VI. 41–42; Eur. *El.* 592–593).

639

Ir delsti lyg Nikijui laukiant pergalės! – graikų kalboje žodis ἡ νίκη – „pergalė" ir vardas Nikijas (ὁ Νικίας) yra bendrašakniai žodžiai. Jais pasinaudojęs Aristofanas sukuria naujadarą μελλονικιᾶν – „atidėlioti pergalę, delsti kaip Nikijas". Vadovaudamas Sicilijos ekspedicijai 415 m. pr. m. strategas Nikijas ilgai delsė ir nesiryžo pulti Sirakūzų. Atėjus žiemai, atėniečiai atsitraukė, todėl Sirakūzai galėjo geriau pasiruošti gynybai. Sulaukę pagalbos iš Spartos, jie galiausiai nugalėjo Atėnų pajėgas (Thuc. VI. 25, 71; Plut. *Nic.* 16. 8–9). Žr. taip pat 363 eil. komentarą.

644–645

Aš vadinuosi Peisetairas, o anas – / ...Euelpidas – Aristofano sukurti vardai. Peisetairas – iš πείθω – „įtikinti" ir ἑταῖρος – „bičiulis"; Euelpidas – iš εὖ – „gerai" ir ἡ ἐλπίς – „viltis". Tukididas apibūdina atėniečius kaip savimi pasitikinčius žmones (Thuc. I. 70: ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες). **Iš Krijos** – Krija (Κριωά) ir variantas Trija (Θριᾶ) buvo Atėnų demai. Komiškasis formos Κριῶθεν aspektas nesuprantamas.

651–653

Aisopo knygoje / Apsakoma, kaip kartą lapei negerai / Išėjo, bedraugaujant ten su ereliu – neturėdamas sparnų Peisetairas

jaučiasi nesaugus. Savo nuogąstavimus jis paaiškina Aisopo pasakėčia apie tai, kaip, susidraugavęs su lape, erelis išlėkė ieškoti maisto vaikams ir pasigavo lapiukus. Scholijai (schol. Ar. *Av.* 651) nurodo, kad istoriją apie lapės ir erelio draugystę dar prieš Aisopą buvo papasakojęs poetas Archilochas (fr. 172–181 W). Aisopo pasakėčiomis remiamasi ir kitose Aristofano komedijose (Ar. *Vesp.* 566, 1259, *Pax.* 129–130). Žr. taip pat 568–569 eil. komentarą.

654–655

Čia tokia šaknis yra, / Kurią suvalgę, būsite sparnuoti tuoj – stebuklingi augalai, galintys pakeisti žmonių išorę, minimi jau Homero *Odisėjoje*. Apgirdžiusi žolių nuoviru žmones, Kirkė juos paverčia žvėrimis (Hom. *Od.* X. 212 sqq.). Hermis, norėdamas apsaugoti nuo Kirkės kerų Odisėją, duoda jam stebuklingų juodašaknių žolių, vadinamų „moli“ (τὸ μῶλυ) (Hom. *Od.* X. 302–306).

656–657

Ksantijas, Manodoras – Peisetairo ir Euelpido vergai, atlydėję savo šeimininkus į paukščių karalystę. Ksantijas – vergo vardas Aristofano komedijose *Varlės* ir *Vapsvos*. Žr. taip pat 434 eil. komentarą.

657

Imkit mūsų krovinius – išsiruošę į tolimą kelią graikai su savimi pasiimdavo būtiniausius reikmenis. Juos dažniausiai nešdavo vergai. Komedijoje *Varlės* keliaujančio į Hadą Dioniso reikmenis neša jo vergas Ksantijas.

659

Pavaišink gerai, numylėtinę Mūzų lakštingalą mūs švelniabalsę – žr. 15–16 eil. komentarą.

660

Kad su ja tuo tarpu galėtume žaisti – turimi galvoje meilės žaidimai (plg. Ar. *Thesm.* 795; *Ec.* 881).

670

Kiek aukso turi ji, tarytum mergina – kilmingos mergaitės per šventes puošdavosi auksiniais papuošalais (Eur. *El.* 191–193; Ar. *Ach.* 258, *Lys.* 1189–1193). Kai kurie leidėjai mano, kad čia kalbama apie Feidijo sukurtą chrisoelefantinę Atėnės Mergelės statulą, stovėjusią Partenono viduje, todėl siūlo konjektūrą ὥσπερ Παρθένος; tačiau, kaip liudija Tukididas (Thuc. II. 13. 5), V a. pr. Kr. ši Feidijo statula buvo vadinama arba tiesiog Deive (ἡ θεά), arba auksine statula (τὸ χρυσοῦν ἄγαλμα).

677–680

Panašiais žodžiais į sugrįžusius artimuosius kreipiasi tragedijų herojai, pvz., Elektra – į Orestą (Soph. *El.* 1224–1225), Megara ir Amfitrijonas – į Heraklį (Eur. *HF* 531–532), tad šiose eilutėse būtų galima įžvelgti tragiškojo stiliaus parodiją. Plg. Ar. *Ach.* 885–886, *Ran.* 503.

680

Sugrįžai, parvykai – graikiškame tekste žodžiai ἦλθες ἦλθες ὤφθης, / ἡδὺν φθόγγον ἐμοὶ φέρουσ' primena Rodo salos

dainą apie sugrįžusią kregždutę. Šią dainelę dainuodavo salos vaikai, pranešdami atėjus pavasarį (Athen. 360B = PMG fr. 848): ἦλθ' ἦλθε χελιδών, / καλὰς ὥρας ἄγουσα, / καλοὺς ἐνιαυτούς, / ἐπὶ γαστέρα λευκά, / ἐπὶ νῶτα μέλαινα.

684

Užvesk anapestinę dainą! – antikinėje komedijoje anapestinėmis pėdomis (pirmieji du trumpi ir trečias ilgas skiemuo) parašytos eilutės sudarė pagrindinę parabazės dalį. Parabazėje choras ar jo vadovas tiesiogiai kreipdavosi į žiūrovus.

685

Žmoneliai, į medžių lapus tik panašūs – žmonių palyginimas su medžių lapais randamas Homero epe (Hom. *Il.* VI. 146–148): οἵη περ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν – „lygiai kaip lapai miške, taip gimsta žemėje žmonės“ – vert. A. Dambrauskas). Plg. Hom. *Il.* XXI. 463–464: βροτῶν... / ...οἳ φύλλοισιν ἐοικότες – „dėl žmonių mirtingųjų“ (vert. A. Dambrauskas). Panašiai apie žmonių trumpaamžiškumą savo elegijoje kalba poetas Mimnermas (fr. 2. 1–10 W): ἡμεῖς δ', οἷά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη / <ἔα>ρος – „Mes tartum lapai, kurie gėlėtą pavasario metą / Sprogsta...“ – vert. A. Kudulytė-Kairienė).

686

Iš molio lipinti – užuominų, kad žmonės sukurti iš vandens ir žemės, randama Ksenofano fragmente (Xenoph. B 33). Platono *Protagore* pasakojama, kaip dievai sukūrė žmones

(Pl. *Prot.* 320d: τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείξαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῇ κεράννυται – „dievai nulipdė juos žemės viduje, sumaišę žemę, ugnį ir tai, kas jungiasi su ugnimi bei žeme“ – vert. Alius Jaskelevičius). Pasak Hesiodo, Hefaistas iš žemių nulipdė Pandorą (Hes. *Op.* 60–62; *Th.* 571–572). Plg. Apollod. I. 7. 1. Apolonijo Rodiečio *Argonautikoje* aplink Kirkę spiečiasi iš dumblo nulipdytos pirmapradės žemės būtybės – nei į žmones, nei į žvėris nepanašūs hibridai (Apoll. Rh. IV. 676). **Silpni** – graikiškame tekste φῦλ' ἀμενηνά. Šitaip žmonės apibūdinami *Homeriniame himne Demetrai* (*HH* II. 352). **Beslankioją tarsi šešėliai** – žmogus su šešėliu lyginamas Pindaro (Pind. *Pyth.* VIII. 96: σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος – „žmogus – šešėlio sapnas“ – vert. A. Kudulytė-Kairienė), Sofoklio kūryboje (Soph. *Aj.* 125–126: Ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν / εἴδωλ', ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν – „Visi, kas žemėj vaikštom, ne kas kita mes, / Kaip vien šešėliai tik ir vaidulai tušti“ – vert. A. Dambrauskas) ir kt.

687

Viendieniai – šitaip mirtinguosius žmones apibūdina poetas Semonidas (fr. 1. 3–4 W: ἐπήμεροι / ἃ δὴ βοτὰ ζόουσιν – „vienadieniai, kaip avys gyvena“ – vert. A. Kudulytė-Kairienė). **Panašūs į sapną** – panašiai apie žmones kalba Aischilas (Aesch. *Prom.* 448–449: ὀνειράτων / ἀλίγκιοι μορφαῖσι – „kaip sapno vien šėšėliai“ – vert. Ričardas Mironas), Pindaras (Pind. *Pyth.* VIII. 95–96).

688

Kurie amžinai gyvenam ir nesam mirtingi – paukščiai prisiskiria Olimpo dievų savybes – nemirtingumą, amžiną jaunystę ir kt.

689

Aiterinę prigimtį turim – aiteru (eteriu) buvo vadinamas viršutinis atmosferos sluoksnis, kuriame, pasak mitų, gyveno Dzeusas (Hom. *Il.* II. 142, IV. 186; *Od.* XV. 523 etc.) ir kiti dievai (Hom. *Il.* XIV. 258; Eur. *Bacch.* 393 etc.). Buvo manoma, kad paukščiai gali pakilti iki aitero, todėl kai kada jie vadinami aitero vaikais (Eur. *El.* 897). Sapfo *Himne Afroditei* pasakojama, kaip greiti žvirbliai, tankiai mojuodami sparneliais, per aitero vidurį traukia Afroditės vežimą (Sapph. I. 10–12: ὤ]κεες στροῦ[θοι... / πύ]κνα δίν[νεντες πτέρ' ἀπ' ὠράνωἴθερο]ς διὰ μέσσω). **Niekad nesenstame** – graikiškame tekste būdvardis ἀγήρῳς. Šiuo žodžiu epiniuose kūriniuose apibūdinami dievai (Hom. *Od.* V. 218; *Il.* XVII. 444; Hes. *Th.* 227, *HH* II. 242). **Amžinaminčiai** – „minčių amžinųjų žinovu" epe paprastai vadinamas Dzeusas (Hom. *Il.* XXIV. 88; Hes. *Th.* 545, 550, 561).

690

Apie tai, kas ore tenai vyksta – žodžiai τὰ μετέωρα reiškia „tai, kas yra aukštai", tačiau jais būdavo apibūdinami ir žemiški dalykai, apie kuriuos buvo kalbama su perdėtu spekuliatyvumu. Ši veikla buvo priskiriama visiems filosofuojantiems žmonėms (Pl. *Apol.* 23d). Komediografai dažnai dėl to

pašiepdavo garsius intelektualus, pvz., Eupolidas komedijoje *Κόλακες* (fr. 157.2–3) Protagorą apibūdina kaip sukčių, postringaujantį apie περὶ τῶν μετεώρων. Platonas *Apologijoje* nurodo (Pl. *Apol.* 18b), kad Sokratas buvo apibūdinamas kaip σοφὸς ἀνήρ, τά τε μετέωρα φροντιστὴς καὶ τὰ ὑπὸ γῆς πάντα ἀνεζητηκὼς – „išmintingas vyras, to, kas aukštybėse, mąstytojas ir visa ko, kas po žeme, tyrėjas“ (vert. Naglis Kardelis). Sofistų domėjimasis dangaus reiškiniais (περὶ τῶν μετεώρων) išjuokiamas Aristofano komedijoje *Debesys* (Ar. *Nub.* 227–229, 360, 490, 1284).

692

Kad, viską žinodami, jūs toliau iš Prodiko galėtumėt juoktis – Sokrato amžininkas graikų filosofas Prodikas buvo kilęs iš Kejo salos. Jis garsėjo iškalba ir skaitė paskaitas Atėnuose. Už kiekvieną paskaitą Prodikas imdavo 50 drachmų mokestį (Pl. *Crat.* 384b; Arist. *Rhet.* 1415b12). Prodiko mokymas pasižymėjo materialistiniu religijos atsiradimo aiškinimu. Pasak II a. filosofo Seksto Empiriko, Prodikas teigęs, kad „anksčiau gyvenę žmonės dievais laikė saulę, mėnulį, upes, šaltinius ir viską, kas tik yra naudinga mūsų gyvenimui“ (Sext. Emp. *Math.* IX. 18: Πρόδικος δὲ ὁ Κεῖος ἥλιόν φησι καὶ σελήνην καὶ ποταμοὺς καὶ κρήνας καὶ καθόλου πάντα τὰ ὠφελοῦντα τὸν βίον ἡμῶν οἱ παλαιοὶ θεοὺς ἐνόμισαν). Aristofanas Prodiką priskiria prie dangaus reiškinius tyrinėjančių sofistų (Ar. *Nub.* 360: τῶν νῦν μετεωροσοφιστῶν).

693

Iš pradžių tik Chaosas, Erebas, Naktis ir Tartaras juodas tebuvo – atpasakojami Hesiodo poemos *Teogonija* teiginiai apie pasaulio susiformavimą ir dievų genealogiją. Pasak *Teogonijos,* iš pradžių egzistavo Chaosas – pirmykštė beformė substancija, tuščia erdvė, iš kurios išsiskyrė Gaja, Erebas, Naktis (Niktė), Tartaras, Erotas (Hes. *Th.* 116–123). **Erebas** – tamsaus rūko dievas, Chaoso sūnus, Niktės brolis (Hes. *Th.* 123). **Tartaras** – apatinė, giliausia Hado dalis (Hes. *Th.* 119; Hom. *Il.* VIII. 13, 451).

694

Nebuvo nei Žemės, nei Oro, Dangaus – pateikiama kitokia kosmogoninė versija nei *Teogonijoje.* Hesiodo poemoje teigiama, kad iš Chaoso atsiskyrusi Žemė (Gaja) pagimdo Dangų (Uraną; Hes. *Th.* 116, 126). Hesiodas Oro nepersonifikuoja, bet mini viršutinį dangaus sluoksnį Aiterą – Erebo ir Niktės vaiką (Hes. *Th.* 124). Senovės Rytų kosmogoninės teorijos taip pat paremtos Dangaus (Urano) ir Žemės (Gajos) sąjunga.

695

Juodasparnė Naktis pačioje pradžioje nevaisingą kiaušinį padėjo – Naktis padeda neapvaisintą kiaušinį iš savęs, t. y. partogenezės būdu. Hesiodo *Teogonijoje* Naktis (Niktė) taip pat pasižymi partogenezės savybėmis. Ji pati viena iš savęs pagimdo Morą, Tanatą, Hipną, Kerę, Eridę, pulką Sapnų ir daugybę kitų konkrečiais ir abstrakčiais žodžiais

įvardijamų pabaisų (Hes. *Th.* 210 sqq.). Kiaušinio ir išsiritimo iš jo motyvas randamas graikų mite apie Helenės gimimą: ji gimė iš Ledos padėto kiaušinio, kurį apvaisino gulbinu pasivertęs Dzeusas (Eur. *Hel.* 1145–1146; Apollod. III. 10. 7). Neoplatonikas Damaskas nurodo, kad VII–VI a. pr. Kr. iš Kretos kilęs filosofas Epimenidas buvo parašęs kosmogoninę teoriją, pasak kurios, pirmosios esybės buvo Oras ir Naktis (Damasc. *De princ.* 124: τὸν δ' Ἐπιμενίδην δύο πρώτας ἀρχὰς ὑποθέσθαι Ἀέρα καὶ Νύκτα); iš jų gimęs Tartaras pagimdęs titanus, o šie susilaukę kiaušinio, iš kurio kilusi nauja karta (ὧν μιχθέντων ἀλλήλοις ᾠὸν γενέσθαι..., ἐξ οὗ πάλιν ἄλλην γενεὰν προελθεῖν).

696

Iš jo išriedėjo žavingas Erotas – Hesiodo *Teogonijoje* Erotas – viena iš pagrindinių kosmogoninių jėgų (Hes. *Th.* 120). Platonas pastebi (Pl. *Smp.* 178b), kad „Hesiodui pritaria Akusilajas, sakydamas, jog po Chaoso gimė šiuodu – Žemė ir Erotas. Homeras dievo Eroto nemini. Parmenidas apie jo kilmę sako: *Pirmąjį iš dievų sumanė Erotą*“ (vert. Tatjana Aleknienė). Pamažu Erotas įgavo gražaus jaunuolio ar berniuko pavidalą. Antikos poetai pateikia skirtingas versijas, kas yra jo tėvai. Pasak Alkajo, Eroto tėvai yra Zefiras ir Iridė (fr. 327. 1). Simonidas nurodo, kad Erotas yra Arėjo ir Afroditės (PMG fr. 575) sūnus, Euripidas – kad jis Dzeuso vaikas (Eur. *Hipp.* 533). Žr. taip pat 574 eil. komentarą.

697

Spindintis aukso sparnais iš pečių – žr. 574 eil. komentarą.

698

Su tamsiuoju, sparnuotu Chaosu – niekur kitur neminima, kad Chaosas yra sparnuotas.

699

Išperėjo mūsiškę giminę – t. y. paukščius.

700

Dievų nemirtingų nebuvo lig tol, kol visko nejungė Erotas – kalbama apie nemirtingus Olimpo dievus.

701

Susijungus gi meilėj vieniems su kitais, atsirado Dangus, Okeanas – Hesiodo *Teogonijoje* Dangus (Uranas) – Gajos (Žemės) sūnus ir vyras, pirmosios dievų kartos atstovas, titanų, kiklopų ir šimtarankių tėvas, o Okeanas – titanas, Gajos ir Urano sūnus (Hes. *Th.* 126, 133). Homero epe Okeanas – visų dievų tėvas (Hom. *Il.* XIV. 201, 246). Choro vadovo kalboje ši kosmogoninė seka sumaišoma.

706

Įstengė, tik mūsų jėgų remiami, pajungti mylintys vyrai – įsimylėję žmonės savo mylimiesiems dažnai dovanodavo paukščius. Antikinėse Atikos vazose vaizduojamos scenos, kuriose mylimasis (ὁ ἐραστής) dovanoja savo meilužiui paukštį ar kitokią dovaną. Plg. Ar. *Plut.* 153–159. Olimpijos

muziejuje eksponuojama įdomi terakotinė Dzeuso statulėlė. Joje dievas vaizduojamas nešantis jaunąjį Ganimedą, kuris savo rankose laiko gaidį.

707

Dovanodami putpelę jiems ar žąsį, ar gaidį, ar paukštį kitokį – graikiškame tekste minima putpelė (lot. *Coturnix vulgaris*), vandeninė vištelė (lot. *Fulica porphyrion*), žąsis ir gaidys, kuris čia, kaip ir 483 eil., vadinamas persišku paukščiu (ὁ Περσικὸς ὄρνις). Graikiškame tekste esantį žodį πορφυρίων J. Dumčius verčia „ar paukštį kitokį".

709

Nurodome metų laikus – pavasarį, vasarą, žiemą – Homeras ir Hesiodas skiria tik tris metų laikus – pavasarį (τὸ ἔαρ), vasarą (τὸ θέρος) ir žiemą (τὸ χεῖμα, ὁ χειμών). Ketvirtasis metų laikas – ruduo (ἡ ὀπώρα) pirmąkart paminėtas VII a. pr. Kr. Spartos poeto Alkmano kūryboje (PMG fr. 20).

710

Pasakome laiką sėjos – remiamasi Hesiodo poema *Darbai ir dienos*, kurioje duodami patarimai žemdirbiui ir nurodoma, į kokius gamtos ženklus reikia atsižvelgti, pradedant vieną ar kitą darbą. Kada reikia pradėti, parodanti gervė (Hes. *Op.* 450: „Gervė – tai ženklas sėjos, ji praneša žiemą lietingą" – vert. J. Dumčius), kada arti – gegutės kukavimas (Hes. *Op.* 485–489). Apie susijusius su paukščių atskridimu darbus užsimena VI a. pr. Kr. poetas Teognidas (Thgn. 1197–1199).

710–711

Kai gervės klykdamos Libijon traukia, / Jos liepia vadovams laivų, vairus pakabinus, lig soties miegoti – atėjus rudeniui ir gervėms išskridus į pietus, baigdavosi navigacijos sezonas ir jūreiviai namuose virš židinio pakabindavo laivo vairą (Hes. *Op.* 45, 629).

712

Orestui – chlainą išaust, kad šąlant nereiktų kitų apiplėšti – neaišku, apie kokį Orestą čia kalbama. Matyt, komediografas čia ir 1492–1493 eil. Orestu vadina kažkokį atėnietį, gatvių plėšiką. Pasak scholijų (schol. Ar. *Av.* 1484b), jis buvęs Timokrato sūnus. Komedijoje *Acharniečiai* (Ar. *Ach.* 1166–1168) užsimenama, kad girtas Orestas siautėja ir muša praeivius, bet nieko nesakoma apie tai, ar jis juos nurenginėja. Kai kurių tyrinėtojų nuomone, čia minimas Orestas – garsus mitologinis veikėjas, Agamemnono sūnus, kuris, keršydamas už tėvo mirtį, nužudė savo motiną (Aesch. *Choe.*; Soph. *El.*; Eur. *El.*, *Or.* ir kt.), esą gatvių plėšiko siautėjimai komediografui asocijavosi su psichiškai palaužto, Erinijų persekiojamo Oresto elgesiu. Panašiai komedijoje *Vapsvos* žmones puldinėja girtas Filekleonas (Ar. *Vesp.* 1322, 1389–1391).

714–715

Vėliau gi kregždutė / Nurodo, kad reikia jau chlainą parduot ir pirkt vasarinį drabužį – pasirodžius kregždutei, prasidėdavo pavasaris. Plg. Rodo salos dainą (PMG fr. 848), Hesiodo

(Hes. *Op.* 568–570), Stesichoro (PMG fr. 211), Simonido (PMG fr. 597) ir kitų poetų kūrybą.

716

Mes esame jums ir Amonas, ir Delfai, Dodonė ir net Apolonas – išvardijamos žymiausios pranašavimo vietos ir užsimenama apie pranašavimą iš paukščių, vadinamą ἡ ὀρνιθομαντεία. Iš paukščių skrydžio ar balso pranašaudavęs žynis buvo vadinamas ὁ οἰωνόμαντις arba ὁ οἰωνοπόλος. **Amonas** – žr. 619 eil. komentarą. **Delfai** – žr. 181–189 eil. komentarą. **Dodonė** – Dzeusui skirta seniausia Graikijos pranašavimo vieta. Dodonės žyniai pranašaudavo iš šventųjų ąžuolų lapų šlamėjimo. Dodonės orakulas minimas Homero epe (Hom. *Il.* XVI. 233–235; *Od.* XIV. 327–339), Sofoklio tragedijoje *Trachinietės* (Soph. *Tr.* 170) ir kt. **Ir net Apolonas** – Apolonas turėjo didžiausią pranašavimo galią (Hom. *Il.* I. 72; *HH* III. 483–485; Aesch. *Eum.* 19 ir kt.). Kadangi Apolono ištarmės būdavo dviprasmiškos ir sunkiai suprantamos, jis buvo pramintas Loksiju (gr. Λοξίας – „painus"). Apolonas pranašaudavo ne tik Delfuose, bet ir Fokidės mieste Abose, Mažosios Azijos miestuose Didimuose, Klare ir kitur.

718

Ar norit prekiauti, ar turto įgyt – žr. 594 eil. komentarą. **Ar žmoną vedybom surasti** – vedant buvo būtina atsižvelgti į paukščių ženklus; tai pažymi ir Hesiodas:

Ἐν δὲ τετάρτῃ μηνὸς ἄγεσθ' εἰς οἶκον ἄκοιτιν
οἰωνοὺς κρίνας οἳ ἐπ' ἔργματι τούτῳ ἄριστοι.
(Hes. *Op.* 800–801)

Žmoną parvesk į namus ketvirtą mėnesio dieną,
Bet į paukščius atsižvelk, nes jie tai žino geriausiai.
(vert. A. Kudulytė-Kairienė)

719

Jūs vadinat paukščiu visa tai, kas yra pranašinga ir ateitį lemia – graikų kalboje žodžiai ὁ οἰωνός ir ὁ ὄρνις reiškė tiek pranašišką paukštį (Hom. *Il.* XII. 237, *Od.* XV. 532; Hes. *Op.* 801 ir kt.), tiek ir pranašingą ženklą (Hom. *Il.* II. 859, XII. 243; Hdt. IX. 91 ir kt.). Dažnai būdavo buriama iš paukščių skrydžio ar balso (Hom. *Il.* VIII. 247 sq., XII. 200 sq., *Od.* II. 180 sq., XX. 242 sq.; Hes. *Op.* 828; Eur. *Ion* 180 ir kt.).

720

Ir žodis reikšmingas jums virsta paukščiu – kartais atsitiktinai išgirsti žodžiai būdavo traktuojami kaip pranašingi ženklai, pvz., Odisėjas pranašiškais žodžiais palaiko grūdų malėjos pasakytus žodžius (Hom. *Od.* XX. 100–119). **Ir čiaudulį šitaip vadinat** – čiaudėjimas buvo laikomas pranašišku (*HH* IV. 297), dažniausiai gera lemiančiu ženklu (Hom. *Od.* XVII. 541 sqq.; Theoc. XVIII. 16; Xen. *An.* III. 2. 9).

721

Ir susitikimas jums paukštis, ir balsas, ir tarnas, net asilas – paukštis – eilutė atrodo absurdiška dėl minėto žodžių

οἰωνός ir ὄρνις daugiareikšmiškumo. **Ir susitikimas jums paukštis** – buvo manoma, kad yra blogas ženklas sutikti kelyje kai kuriuos žmones ar gyvūnus, pvz., žebenkštį (Ar. *Ec.* 792; Thphr. *Char.* 16.3). **Ir balsas** – dažnai būdavo buriama iš paukščio balsų. **Ir tarnas** – scholijai nurodo, kad rytą pirmieji sutikti tarnai būdavo vadinami καλόποδες arba καλοινώνιστοι – t. y. atnešantys laimę. Panašiai šiuolaikiniai graikai tiki, kad ateinančių metų sėkmė priklauso nuo to, koks žmogus pirmasis naujaisiais metais peržengs jų namų slenkstį. **Net asilas - paukštis** – scholijai nurodo, kad asilas taip pat galėjęs būti laikomas pranašišku ženklu (schol. Ar. *Av.* 721).

724–725

Mumyse turėsite Mūzas, žynius, / Ir vėjus, laikus, karščius, žiemas – buvo manoma, kad paukščiai gali ne tik čiulbėti ir pranašauti, bet taip pat nulemti palankius vėjus ir gerus metų laikus.

728

Kaip Dzeusas sau vienas aukštai – graikai įsivaizdavo, kad Dzeusas sėdi aukštoje Olimpo kalno viršūnėje ir danguje varinėja debesis (Hom. *Il.* I. 499 etc.).

731

Sveikatą, turtus – graikiškame tekste pavartotas Aristofano sukurtas naujadaras ἡ πλουθυγίεια, reiškiantis „turtas ir sveikata". Šis žodis pasitaiko ir kitose Aristofano komedijose (Ar. *Eq.* 1091, *Vesp.* 677).

734

Paukščių pienas – jau Antikoje paukščių pienas buvo absoliučios gerovės simbolis. Plg. Ar. *Vesp.* 508, *Av.* 1673; Nic. fr. 71. 5.

737

O tankumynų Mūza – senovės Graikijos poetai kūrinio pradžioje dažnai kreipdavosi į mūzas, prašydami poetinio įkvėpimo (plg. Hom. *Il.* I. 1; *Od.* I. 1 etc.). Čia tankumynų mūza vadinama lakštingala.

745

Šventąsias melodijas Panui giedu – Panas – Hermio sūnus, miškų, laukų ir bandų dievas, medžiotojų ir piemenų globėjas. Didžiausias Pano kultas buvo Arkadijoje (Paus. VIII. 26. 2, 36. 8, 54. 4–5).

746

Ir kąlnietei Motinai kilniąją giesmę – kalbama apie Rytų šalyse garbintą Didžiąją dievų motiną, kartais vadinamą Kibele arba Rėja, laukinės gamtos globėją. Pindaras ją sieja su Panu (Pind. *Pyth.* III. 77–79: ἀλλ' ἐπεύξασθαι μὲν ἐγὼν ἐθέλω / Ματρί, τὰν κοῦραι παρ' ἐμὸν πρόθυρον σὺν / Πανὶ μέλπονται θαμά / σεμνὰν θεὸν ἐννύχιαι – „o aš noriu melstis Motinai, didingajai deivei, kurią su Panu prie mano durų dažnai nakčia apgieda merginos“ – vert. A. Kudulytė-Kairienė). Pausanijas mini Atėnuose stovėjusią Didžiosios Deivės šventyklą, kurią puošė Feidijo sukurta šios deivės

statula (Paus. I. 3. 5). Frigijoje Didžiosios Deivės šventykla buvo pastatyta ant Dindimo kalno (Strab. XII. 5. 3).

748–750

Frinichas – V a. pr. Kr. pradžioje gyvenęs tragedijų kūrėjas. Iki mūsų dienų Frinicho kūrinių neišliko, bet Aristofano laikais jo kūryba buvo gerai žinoma (Ar. *Vesp.* 220, 268–269, 1490, *Ran.* 910, 1299–1300). Žymiausios Frinicho tragedijos buvo *Mileto paėmimas* ir *Finikietės*. Frinichas garsėjo lyrinėmis chorinėmis partijomis. V a. pr. Kr. gyveno ir bendravardis komediografas Frinichas. **Tarsi bitė žiedo sultis, / Dieviškų savo dainų gaidas** – tvirtinimų, kad poetai mokėsi dainuoti iš paukščių, randame ir kitų graikų autorių kūriniuose. VII a. pr. Kr. Spartoje gyvenęs chorinės lyrikos atstovas Alkmanas nurodo, kad iš paukščių yra nusiklausęs melodiją ir žodžius (PMG fr. 39) ir moka visas jų giesmes (PMG fr. 40). Poetai dažnai būdavo lyginami su bitėmis, o jų kūryba – su medumi. Plg. Simonido (PMG fr. 593), Bakchilido (X. 10), Pindaro (*Pyth.* X. 54, *Ol.* X. 97–99, *Nem.* III. 76–80) eiles. Žr. taip pat Pl. *Ion* 534b. Iš žmogaus lūpų besiliejančią saldžią kaip nektaras kalbą mini Homeras (Hom. *Il.* I. 249), Hesiodas (Hes. *Th.* 84) ir kt. Dėl malonaus stiliaus dramaturgas Sofoklis buvo pravardžiuojamas bite (schol. Ar. *Vesp.* 462: Σοφοκλῆς ἡδύς· διὸ καὶ μέλιττα ἐκαλεῖτο).

757–758

Jei pas jus mušimas tėvo baudžiamas įstatymu, / Tai pas mus gražu – graikai prisilaikė nerašyto moralės įstatymo – gerbti

savo tėvus (plg. Xen. *Mem.* IV. 4. 20; Aesch. *Eum.* 269–275, *Supp.* 707–709; Ar. *Ran.* 145–151). Komedijoje *Debesys* Feidipidas, norėdamas pateisinti savo nepagarbą tėvui, kaip pavyzdį nurodo gaidžių elgesį (Ar. *Nub.* 1427–1427). Žr. taip pat 1348 eil. komentarą.

760

Jei iš jūsų koks pabėgęs vergas bus paženklintas – bandžiusiems pabėgti vergams būdavo išdeginamas arba išpjaunamas atpažinimo ženklas (Ar. *Ran.* 1510–1513). Peloponeso karo metu Samo salos gyventojai ant atėniečių belaisvių kaktos išdegino Atėnų simbolį – pelėdą (Plut. *Per.* 26). Kai kada pabėgę atėniečių vergai rasdavo prieglaudą kituose poliuose (Thuc. I. 139. 2; VII. 27. 5).

761

Tas pas mus garbiai vadinsis margasparne jerube – mėlynėmis ir atpažinimo ženklais nusėtas vergo kūnas primena dėmelėmis ir dryželiais išmargintas jerubės plunksnas.

762

Jei jūsiškis – vergas frigas – Atėnuose gyvenantys frigai dažniausiai būdavo vergai (Ar. *Vesp.* 433). **Spintaras** – nežinomas, galbūt iš Frigijos kilęs Atėnų gyventojas.

763

Bus pas mus „frigilas“ paukštis – spėjama, kad tai kikilis arba ibiškasis garnys. Komišką efektą sukelia panašiai

skambantys žodžiai „frigas" ir „frigilas". **Filemono giminės** – neaišku, apie kokį Filemoną kalba Aristofanas. Filemono vardas Atėnuose buvo gana populiarus (Thuc. II. 67. 2; Pl. *Thg.* 129b). Galbūt tai koks nors pilietines teises gavęs, iš svetimos šalies kilęs Atėnų pilietis.

764

Jeigu vergas kas ir karas, toks kaip Eksekestidas – iš Mažosios Azijos Karijos srities kilę, Atėnuose gyvenantys karai dažniausiai būdavo vergai. **Eksekestidas** – nežinomas, galbūt iš Karijos kilęs atėnietis, minimas ir 11 bei 1527 eil. Žr. taip pat 11 eil. komentarą.

765

Fratoras – fratrijos (žmonių grupės, turinčios bendrų protėvių ir susijusios religiniais ir giminystės ryšiais) narys. Po VI a. pr. Kr. įvykdytų Solono reformų kiekviena filė buvo padalinta į tris fratrijas. Kiekvieną fratriją sudarė trisdešimt šeimų. Fratrijos turėjo šeimos šventę – Apaturijas (Hdt. I. 147), kurios buvo švenčiamos rudenį. Apaturijos trukdavo tris dienas, jų metu tėvai įrašydavo į fratriją po praėjusios šventės gimusius vaikus ir pilnametystės sulaukusius jaunuolius, o jaunavedžiai – savo žmonas. Eilutės komizmas paremtas žodžio *πάππος* daugiareikšmiškumu: šis žodis gali reikšti ir „protėvį" ir, pasak scholijų (schol. Ar. *Av.* 765), „kažkokį paukštį" (neaišku, koks tai paukštis).

766

Jei sūnus Peisijo nori tremtiniams atvert vartus – scholiastai nesuprato šios eilutės (schol. Ar. *Av.* 766: Οὐδὲν σαφὲς ἔχομεν τίς ὁ Πεισίου, οὐδὲ περὶ τῆς προδοσίας). Pasak vienos versijos, Peisijas ar jo sūnus buvo iš tų, kurie 415 m. pr. Kr. apdaužė hermas (žr. 146–147 eil. komentarą). Spėjimas, kad čia kalbama apie Peisijo sūnų kitarodininką Meletą, kuris buvo ditirambų poeto Kinesijo tėvas (Pl. *Grg.* 502a), neatrodo įtikinantis, nes nė vienas iš jų nebuvo politinis veikėjas. Įtikinamiausia versija, kad čia kalbama apie Peisijo sūnų Kleombrotą, kurį komediografas Frinichas vadina Perdiko (gr. ὁ πέρδιξ – „kurapka") sūnumi (fr. 55: τὸν Κλεόμβροτόν τε τοῦ Πέρδικος υἱόν). J. Dumčius žodį ὁ πέρδιξ verčia „slanka". Peisijas galėjo būti kurapka (slanka) pravardžiuojamas šlubas smulkmenų prekeivis, minimas 1292–293 eil. **Tremtiniai** (graikiškame tekste ἄτιμοι) – matyt, čia kalbama apie pilietinių teisių netekusius ir iš miesto išvytus hermų daužymo dalyvius.

767

Lai jisai pavirsta slanka, tikras tėvo kūdikis – graikiškame tekste Aristofano naujadaras ἐκπερδικίζω – „sprukti kaip kurapka" (t. y. greitai ir mikliai pabėgti). Matyt, siūloma Peisijo sūnui pasislėpti, kol jis dar nėra suimtas. Tuo metu, kai Aristofanas rašė *Paukščius*, į hermų daužytojus buvo žiūrima kaip į demokratijos priešus, galinčius išduoti valstybę (Thuc. VI. 61. 2).

769

Šitaip ir gulbės – gulbė buvo laikoma Apolono paukščiu (Pl. *Phd.* 85b; Eur. *Ion* 161 sqq.; Call. II. 5, IV. 249–252 ir kt.).

771–772

Apoloną pagarbina savo / Nedarniu sparnų plazdėjimu – plg. *HH* XXI. 1: Φοῖβε σὲ μὲν καὶ κύκνος ὑπὸ πτερύγων λίγ' ἀείδει – „Foibe, apgieda tave ir sparnais plasnodama gulbė" (vert. A. Kudulytė-Kairienė).

774

Hebras – didžiausia į Egėjo jūrą įtekanti Trakijos upė (dabartinė Marica).

776

Pasklinda jų šauksmas aukštam debesy – gulbės giesmė minima Alkmano *Partenijuje* (PMG fr. I.100–101), Euripido tragedijose (Eur. *HF* 677 sqq., *IT* 1104, *Ion* 169), Kalimacho himne (IV. 249 sqq.) ir kt. Apie priešmirtinę šio paukščio giesmę rašo Platonas (Pl. *Phdr.* 84e), Aischilas (Aesch. *Ag.* 1444) ir kt.

780–781

Visas Olimpas drebėdamas aidi, / Žavis nustebę dievai olimpiečiai – epiniu stiliumi parašytos eilutės. Plg. Hom. *Il.* I. 528–530, *Od.* III. 372 ir kt.

782

Mūzos, Charitės atsako jų giesmei – poezijos, meno bei mokslų globėjos Mūzos dažnai siejamos ir vaizduojamos kartu su amžinai jaunomis grožio, grakštumo ir džiaugsmo deivėmis Charitėmis (Hes. *Th.* 52–64; Sapph. fr. 128; *HH* XXVII. 15; Thgn. 15; Pind. *Nem.* IV. 1–8; Bacch. XIX. 3–6). Atėnuose Charitės buvo tapatinamos su Horomis ir vadinamos Auksò (Auginančiąja) bei Hegemone (Vadovaujančiąja). Pausanijas teigia, kad prieš įėjimą į Akropolį stovėjo filosofo Sokrato sukurta Charičių skulptūrinė grupė (Paus. IX. 35. 1–7).

788

Greitai jis papusryčiautų sau nuskridęs į namus – teatro vaidinimai dažniausiai prasidėdavo anksti rytą.

790

O jei kas, kaip Patrokleidas, panorėtų tuštintis – Patrokleidas – atėnietis, matyt, sirgęs diarėja. Scholijai nurodo (schol. Ar. *Av.* 790), kad jis buvo pravardžiuojamas šikniumi (χεσᾶς). Anot Aristofano, tokią pat sveikatos problemą turėjo ir ditirambų kūrėjas Kinesijas. Žr. taip pat 1054 eil. komentarą.

793

Jei tarp jūsų pasitaiko mėgstąs svetimoteriaut – kitose Aristofano komedijose taip pat užsimenama apie svetimoteriavimą ir moterų neištikimybę (Ar. *Thesm.* 395–397, 499–501,

Ec. 225). Apie neištikimą žmoną pasakojama ir V–IV a. pr. Kr. oratoriaus Lisijo kalboje *Eratosteno nužudymo apologija* (ὑπὲρ Ἐρατοσθένους φόνου).

794

Tarp tarėjų sėdintį – graikiškame tekste: ἐν βουλευτικῷ. Teatre buvo specialios vietos, vadinamos τὸ βουλευτικόν, skirtos sėdėti bulės (tarybos) nariams (schol. Ar. *Av.* 794: Οὗτος τόπος τοῦ θεάτρου, ὁ ἀνειμένος τοῖς βουλευταῖς). Plg. Ar. *Pax* 887.

798

Dieitrefas, įsigijęs dar tik pintinius sparnus – Atėnų politinis veikėjas Dieitrefas praturtėjo gamindamas ir pardavinėdamas pintus dėklus vyno indams. Dėl į šalis styrančių rankenų šie dėklai buvo vadinami sparnais (schol. Ar. *Av.* 798: Εὐφρόνιος τὰ περὶ τῷ τραχήλῳ τῆς πυτίνης κρεμάμενα ἱμαντάρια ἑκατέρωθεν πτερὰ καλεῖσθαι, καὶ ὅτι οὗτος πυτίνας ἔπλεκεν). Politikas, vardu Dieitrefas, minimas Tukidido *Istorijoje* (Thuc. VII. 29–30, VIII. 64. 2).

799

Filarchas – filės kavalerijos vadas. Atėnuose buvo dešimt filarchų – po vieną kiekvienoje filėje (Hdt. V. 69). **Hiparchas** – visos Atėnų kavalerijos vadas. Paprastai būdavo renkami du hiparchai, kurie vadovavo filarchams. Periklio laikais Atėnų kavaleriją sudarė 1200 raitelių (Thuc. II. 13. 8).

800

Jis iš nieko tapo didis – šiandien „arkliagaidis“ jau – arkliagaidis – mitinė būtybė gaidžio galva ir žirgo liemeniu. Šitaip Aristofanas vadina pasipūtusį hiparchą (žr. taip pat Ar. *Pax* 1177). Žodžiai ξουθὸς ἱππαλεκτρυών („gelsvas arkliagaidis“) paimti iš Aischilo tragedijos *Mirmidonai* (fr. 134). Komedijoje *Varlės* Aischilas aiškina Dionisui, kad gelsvas arkliagaidis būdavo išpiešiamas ant laivų pirmagalių (Ar. *Ran.* 933).

807–808

Mes tapome tokie ne svetimų dėka, / Bet, kaip Aischilas sako, savo plunksnomis – eilutė iš neišlikusios Aischilo tragedijos *Mirmidonai* (fr. 139). Joje Achilas apgailestauja, kad, paskolinęs Patroklui ginklus, pasiuntė jį myriop, ir lygina save su ereliu, kurį pašovė jo paties plunksnomis apkaišyta strėlė.

813

Lakedaimonas (arba Lakonija) – sritis Peloponeso pietuose, besidriekianti Euroto upės slėnyje, Taigeto kalno papėdėje.

814

Gal jį Sparta vadinti? – Sparta – Lakedaimono polis, vienas galingiausių antikinės Graikijos miestų. Pasiūlymas suteikti naujajam miestui priešiško Atėnams polio pavadinimą turėjo sukelti neigiamą atėniečių reakciją.

815

Ar mūsų miestui tokį prastą čiužinį? – graikiškame tekste žodžių žaismas: Spartos polio pavadinimas primena daiktavardį ἡ σπάρτη, reiškiantį „virvę, vytelę". Neturtingi žmonės čiužinius surišdavo virvėmis, nuvytomis iš ašuočių pluošto (Thuc. IV. 48. 3).

819

Gal Debesų Gegutmiestį – graikiškame tekste Aristofano naujadaras ἡ Νεφελοκοκκυγία (ἡ νεφέλη – „debesis", ὁ κόκκυξ – „gegutė").

822–823

Kur Teogenas dalį turto sunešė, / Aischinas net visus turtus – Euelpidas nori pasakyti, kad paukščių miestas, kaip ir Teogeno bei Aischino turtai, yra nerealūs, išgalvoti. Teogenas ir Aischinas – atėniečiai, mėgdavę pasididžiuoti savo nebūtais turtais. Scholijuose pabrėžiamas Aischino pomėgis girtis (schol. Ar. *Av.* 823: οὗτος πένης, θρυπτόμενος καὶ αὐτὸς ἐπὶ πλούτῳ, καὶ λέγων ἑαυτὸν πλούσιον). Šis veikėjas išjuokiamas Aristofano komedijoje *Vapsvos* (Ar. *Vesp.* 459, 1243). Pagyrūnas Teogenas minimas tolimesnėse *Paukščių* eilutėse (1127, 1294 eil.) ir kitose Aristofano komedijose (Ar. *Vesp.* 1183–1184, *Pax* 928, *Lys.* 63). Pasak scholijų (schol. Ar. *Av.* 822), komediografas Eupolidas Teogeną pravardžiavo dūmu, mat šis daug žadėdavo, bet nieko neištesėdavo (fr. 135: ἐκαλεῖτο δὲ καπνὸς, ὅτι πολλὰ ὑπισχνούμενος οὐδὲν ἐτέλει). Kadangi Teogeno vardas buvo gana populiarus,

neaišku, ar Tukidido *Istorijoje* kalbama apie šį, ar apie kitą asmenį (Thuc. IV. 27. 3, V. 19. 2, V. 24. 1).

824–825

Ten Flegros lyguma, kurioj pagyromis / Dievai kadaise Žemės sūnus įveikė – pasak mito, Flegroje, pirmajame Chalkidikės pusiasalio „piršte", kuris vėliau buvo vadinamas Palėne (Hdt. VII. 123), įvyko Olimpo dievų ir Gajos (Žemės) pagimdytų milžinų gigantų kova (Pind. *Nem.* I. 67, *Isthm.* VI. 33; Aesch. *Eum.* 295–296; Apollod. I. 6. 1–2). Peisetairo ironiškas atsakymas parodo, kaip jis vertina žmonių fantazijų sukurtą mitą.

826

Puikus tas mūsų miestas – originale: Λιπαρὸν τὸ χρῆμα τῆς πόλεως. Būdvardis λιπαρός (turtingas, didingas, blizgantis, puikus) – dažnas Atėnų miesto epitetas (plg. Av. *Ach.* 637–630, *Eq.* 1329; Eur. *Alc.* 452, *IT* 1130–1131, *Tro.* 803; Pind. fr. 76 ir kt.).

826–827

Kas gi iš dievų / Globėjas miesto bus? Kam peplą ausime? – kiekvieną graikų miestą globojo koks nors dievas, pvz., Hera buvo Argo miesto globėja (Hdt. I. 31; Hom. *Il.* IV. 50–52; Eur. *IT* 221–223; Pind. *Nem.* X. 1–2), Atėnė – Atėnų (Hdt. VIII. 55; Apollod. III. 14. 1; Ar. *Eq.* 581, *Nub.* 602) ir t. t. Atėnuose kas ketveri metai būdavo rengiamos Panatėnajų šventės, skirtos miesto globėjai Atėnei (Paus. VIII. 2. 1; Plut. *Thes.* 24. 3). Šių švenčių metu iškilminga

atėniečių procesija traukdavo į Akropolį ir nešdavo naują peplą – kilmingų mergaičių išaustą drabužį Erechtejone stovėjusiai Atėnės Polijadės statulai.

829–830

Ir kaip galėtų būt tvarkingas miestas ten, / Kur deivė stovi apginkluota, su šarvais – kalbama apie Atėnus. Atėnų Akropolyje stovėjo kelios Feidijo sukurtos Atėnės statulos, vaizduojančios deivę su šalmu, su krūtinės šarvais, su ietimi ir skydu. Vieną iš jų – bronzinę Atėnės Kariauninkės (ἡ Ἀθηνᾶ Πρόμαχος) statulą – buvo galima išvysti tik įėjus pro Propilajus į Akropolio vidų; kita, chrisoelefantinė, taip pat Feidijo sukurta ginkluota Atėnės Mergelės (ἡ Ἀθηνᾶ Παρθένος) statula stovėjo Partenono šventyklos viduje.

831

Tuo tarpu kai Kleistenis audžia audimus – Kleistenis – atėnietis, dėl moteriškos išvaizdos ir manierų dažnas Aristofano pajuokos objektas (Ar. *Ach.* 117–121, *Eq.* 1373–1374, *Nub.* 355, *Lys.* 1092, *Thesm.* 235, 574–581, *Ran.* 48, 57). Sumoteriškėjęs Kleistenis yra visiška karingosios vyriškos deivės Atėnės priešingybė. Norima pabrėžti, kad nėra tvarkos mieste, kur vyrai ir moterys apsikeitę funkcijomis.

832

O kas gi saugos sienas mūs pelargiškas? – graikiškame tekste žodis τὸ Πελαργικόν (gr. ὁ πελαργός – „gandras“). Atėnų Akropolio siena, supanti kalvą iš šiaurės vakarų, buvo

vadinama τὸ Πελασγικόν, kadangi šias sienas buvo pastatę pelasgai (Hdt. VI. 137). Pavadinimas τὸ Πελαργικόν („gandrų siena“) randamas Herodoto (Hdt. V. 64) ir Tukidido (Thuc. II. 17) kūriniuose. Plg. Hsch. Πελαργικόν: ἀντὶ τοῦ Πελασγικόν.

833

O mūsų paukštis – tas iš persų giminės – žr. 483 eil. komentarą.

835

Sūnus Arėjo – dėl karingo būdo gaidys vadinamas Arėjo, karo dievo, sūnumi.

836

Geriausiai tinkąs dievas ant uolų gyvent – turimos galvoje pelargiškosios („gandrų“) sienos.

839

Chlaina – žr. 493 eil. komentarą.

842

Su skambalu sargybas tikrink – sargybą tikrinantis pareigūnas, skambindamas skambalu, duodavo ženklą, kad sargyba yra vietoje ir viskas gerai. Plg. Plut. *Arat.* 7. 5.

846

Sau pasikark! – graikiškame tekste blogio palinkėjimas „οἴμωζε“, reiškiantis „dejuok!“ Vertėjas šį žodį verčia skirtingai, pvz.: „eik sau!“ (960 eil.), „tau bus blogai!“ (1503 eil.).

848

O aš, aukot norėdamas naujiems dievams – įkūrę naują miestą, graikai jį pavesdavo kokio nors dievo globai ir tam dievui aukodavo aukas.

849

Šventiką šauksiu vadovauti eisenai – aukojimo procesijai paprastai vadovaudavo žynys (Ar. *Ach.* 237–262).

850

Berniuk, pintinę duok ir rankoms vandenį – aukojimo dalyviai nešdavosi pintinę su aukojimui reikalingais daiktais (vainikais, miežiais, peiliais) ir vandens ąsotį nusiplauti rankoms (Ar. *Pax* 956; Eur. *HF* 926, *IA* 1472, 1568–1569). Gyvulio aukojimo scena išsamiai aprašyta Homero epe (Hom. *Od.* III. 430–463). Žr. taip pat 958 eil. komentarą.

857

Lai eina, eina, eina šauksmas delfiškas – graikiškame tekste ἡ Πυθιὰς βοά – „Pitijos šauksmas“. Pitija – Delfų žynė.

858

Lai Chairidas mūs giesmei pritaria fleita – Chairidas – prastas muzikantas, minimas ir kitose Aristofano komedijose (Ar. *Ach.* 15–16, 864–866, *Pax* 950–953).

861

Bet nebuvau dar matęs varnos su fleita – matyt, aulu (pučiamuoju, į fleitą panašiu instrumentu) groja varna apsirengęs choro dalyvis.

864

Melskitės paukščių Hestijai – Hestija – namų židinio globėja. Melsdamiesi graikai Hestiją visada pašlovindavo pirmiausia (Pind. *Nem.* XI. 6–7; Paus. V. 14. 4).

865

Ir vanagui, židinio globėjui – vanagas dažnai sukiodavosi apie židinį ir pagriebdavo aukojamos mėsos gabalėlį (Ar. *Pax* 1099–1100), todėl Aristofanas jį ironiškai vadina „židinio globėju". Jei Olimpijoje peslys nusinešdavo dalį aukos vidurių ar mėsos, tai buvo blogas ženklas aukojančiajam (Paus. V. 14. 1).

868

Sūnijo sakale – graikiškame tekste Aristofano sudarytas naujadaras, Poseidono epitetas Σουνιέρακος – „Sūnijo sakalas". Plg. Aristofano sukurtą Poseidono epitetą Σουνιάρατος – „garbinamas Sūnijuje" (Ar. *Eq.* 560). Atikos pietuose, Sūnijo kyšulyje, stovėjo jūrų dievo Poseidono šventykla, pastatyta V a. pr. Kr. **Valdove Pelargo** – graikiškame tekste ἄναξ Πελαργικέ – „pelargiškasai valdove". Vienas iš Poseidono epitetų buvo Πελάγιος – „jūrinis". Siekdamas komiško efekto, Aristofanas iškraipo Poseidono epitetą ir kreipiasi į jį ne Πελάγιε, bet Πελαργικέ.

869

Ir gulbei delfiškajai, deliškajai – kalbama apie Apoloną. Šventas šio dievo paukštis buvo gulbė. Čia ji siejama su svarbiausiomis Apolono kulto vietomis – Delfais ir Delo sala. Žr. taip pat 769 eil. komentarą.

870

Leto, tai putpelės motinai – Letò – Apolono ir Artemidės motina. Graikiškame tekste Λητοῖ Ὀρτυγομήτρᾳ. Žodis ἡ ὀρτυγομήτρα – paukščio, tikriausiai griežlės (lot. *Rallus crex*), pavadinimas. Aristofanas jį panaudoja kaip Leto epitetą. Pasak vienos mito versijos, Leto Apoloną pagimdė Delo saloje, o Artemidę – Ortigijos salelėje (*HH* III. 16). Iš čia Artemidės epitetas Ὀρτυγία (Soph. *Tr.* 213). Liaudiška etimologija sieja Ortigijos salos pavadinimą su žodžiu ὁ ὄρτυξ – „putpelė“). Strabonas (Str. X. 5. 5) teigia, kad Ortigija – senasis Delo pavadinimas. Pasak labiau žinomos mito versijos, Leto abu savo vaikus – Apoloną ir Artemidę – pagimdė Delo saloje (Call. IV. 12 sqq; Apoll. Rh. IV. 1705).

871

Ir Artemidei dagilei – dagilė – ἡ ἀκαλανθίς = ἡ ἀκανθίς (lot. *Fringilla carduelis*). Plg. Ar. *Pax* 1079.

872

Iš Kolainidės Artemidė virto dagile! – Kolainidė – Artemidės epitetas, kuriuo deivę vadino Atėnų Mirinunto (ὁ Μυρρινοῦς, οῦντος) demo gyventojai. Pausanijas nurodo, kad šiame deme stovėjo sena medinė Artemidės

Kolainidės statula, ir spėja, kad epitetas Kolainidė susijęs su mitinio valdovo Kolaino, valdžiusio Mirinunto demą iki Kekropo laikų, vardu (Paus. I. 31. 4). Eilutės komizmas paremtas žodžių κολαινίς ir ἀκαλανθίς panašumu.

873

Sabasijas – Frigijoje garbintas vyno dievas, kurio kultas buvo žinomas ir Atėnuose. Aristofanas mini šį dievą ir kitose komedijose (Ar. *Vesp.* 9, *Lys.* 388).

875

Tėvui dievų ir žmonių – graikiškame tekste pavartota moteriškosios giminės forma (στρούθῳ μεγάλῃ Μητρὶ / θεῶν καὶ ἀνθρώπων – „didžiajai strutei, Motinai dievų ir žmonių“). Pirmą kartą Dievų Motina paminėta Herodoto *Istorijoje* (Hdt. IV. 76). *Homeriniame himne,* skirtame Dievų Motinai (*HH* XIV), ši deivė tapatinama su Kibele. Kibelės kultas į Graikiją atėjo iš Mažosios Azijos Frigijos srities. Svarbus Dievų Motinos kultas buvo Atėnuose (Paus. I. 3. 5).

876

Kleokrito mama – Kleokritas – atėnietis, dėl negražios išvaizdos palygintas su stručiu. Kleokritas minimas ir *Varlėse* (Ar. *Ran.* 1437). Galbūt tai politinis veikėjas, 413–412 m. pr. Kr. buvęs miesto archontu. Ksenofontas mini Kleokritą, kuris 403 m. pr. Kr. tapo Eleusino mistų pranašu ir pasisakė prieš trisdešimties tiranų valdymą (Xen. *Hell.* II. 4. 20–22).

879

Ir jiems patiems, ir chijiečiams – Chijo salos gyventojai Peloponeso kare palaikė Atėnus, todėl atėniečiai buvo jiems labai palankūs (Thuc. VI. 31. 2, VII. 57. 4–5).

881

Paukščiams herojams – kiekvienas polis turėjo savo herojus. Tai legendiniai miesto įkūrėjai, globėjai ar gelbėtojai. Herojai būdavo prisimenami per šventes, jų garbei būdavo atliekamos specialiai sukurtos giesmės. Gyvieji kreipdavosi į mirusius herojus, prašydami pagalbos (Hdt. VIII. 64), duodami priesaikas (Thuc. II. 74. 2) ir t. t.

882–887

Vandens vištelei, geniui, pelikanui, / Ereliui, tetervinui, povui, / Pelkiniui, ančiai, vanagui, / Vištvanagiui, pesliui, / Zylei, kielei... – graikiškame tekste minimi: vandeninė vištelė (ὁ πορφυρίων, lot. *Fulica porphyrion*); genys (ὁ πελεκᾶς); pelikanas (ὁ πελεκῖνος); nežinomas paukštis (ἡ φλέξις), kurį vertėjas verčia „erelis“; jerubė arba kurtinys (ὁ τέτραξ) – išversta „tetervinas“; povas (ὁ ταών); nendrinukė (ἡ ἐλέα, lot. *Salicaria arundinacea*) – išversta „pelkinis“; kryklė (ἡ βασκάς, lot. *Anas crecca*) – išversta „antis“; nežinomas paukštis (ὁ ἐλασᾶς) – išversta „vanagas“; garnys (ὁ ἐδώλιος) – išversta „vištvanagis“; nežinomas paukštis (ὁ καταρράκτης), galbūt rudagalvė antis – išversta „peslys“; kielė (ὁ μελαγκόρυφος, lot. *Motacilla atricapilla*), zylė (ὁ αἰγιθαλός).

889

Po šimts – graikiškame tekste ἐς κόρακας – „pas varnas". Žr. 28 eil. komentarą.

891

Grifai – plėšrieji, dvėselėna mintantys paukščiai. Jie dažnai minimi Homero epe (Hom. *Il.* XI. 162, XXII. 42 ir kt.). **Erelius** – graikiškame tekste ἁλιαιέτους – „erelius žuvininkus".

892

Pagriebęs nusineštų vienas vanagas – žr. 865 eil. komentarą.

893

Su savo šventenybėmis – graikiškame tekste στέμματα – vainikai, kuriais graikų žyniai prieš aukodami apsivainikuodavo galvas ir apsukdavo savo skeptrus (plg. Hom. *Il.* I. 14, 28; Eur. *Ion.* 522).

902

Tik kaulai ir ragai – gr. tekste „tik barzda ir ragai".

904–905

Debesų Gegutmiestį, / Laimingąjį garbink – Aristofanas meistriškai parodijuoja V a. pr. Kr. poeto Pindaro stilių. Šis chorinės lyrikos kūrėjas, kaip ir jo amžininkai Simonidas bei Bakchilidas, rašė užsakomąsias eiles, šlovinančias įvairius Graikijos polius ir jų valdovus. Pindaro eilės parodijuojamos ir kitose Aristofano komedijose (Ar. *Eq.* 1264–1273, 1329, *Vesp.* 308). Žr. taip pat 939 eil.

905

O Mūza – poetas pradeda savo kalbą tradicine, Homero laikus siekiančia invokacija – kreipimusi į mūzą (Hom. *Od.* I. 1, *Il.* I. 1 ir kt.).

908–909

Tai – saldžiabalsių dainų / Garsų skleidėjas – parodijuojamos chorinės lyrikos kūrėjo Bakchilido eilės. Bakchilidas didžiuodamasis save vadino „saldžiabalse Kejo lakštingala“ (Bacch. III. 97–98: μελιγλώσσου τις ὑμνήσει χάριν / Κηΐας ἀηδόνος – „kas nors apdainuos saldžiabalsės Kejo lakštingalos šlovę“ – vert. A. Kudulytė-Kairienė).

910

„Mūzų tarnas vikrus“, pagal Homerą – Aristofanas nėra tikslus, priskirdamas Homerui žodžius, kurie randami Hesiodo ir kitų autorių kūriniuose (Hes. *Th.* 100; *HH* XXXII. 19–20; *Margit.* I. 2; Thgn. 769). Matyt, komediografas prisilaiko Antikoje vyravusios nuomonės, kad Homeras buvo *Homerinių himnų* ir *Margito* autorius.

911

Ir būdams vergas, ilgus plaukus augini? – klausydamasis poeto žodžių, Peisetairas praleidžia pro ausis žodį „mūzų“ ir atkreipia dėmesį tik į žodį „tarnas“. Senovės Graikijoje vergai kirpdavosi trumpai (Eur. *El.* 107–108). Trumpus plaukus nešiodavo ir gedintys žmonės.

915

Ne veltui tavo rūbai taip suplėšyti – senovės Graikijoje poetai dažniausiai nebūdavo turtingi ir nenešiodavo prabangių drabužių. Poetus materialiai remdavo pasiturintys globėjai (pvz., Ibiką ir Anakreontą – Samo salos valdovas Polikratas, Bakchilidą ir Pindarą – Sirakūzų tiranas Hieronas, Simonidą – Tesalijoje gyvenę turtuoliai Skopadai, Teokritą – Egipto valdovas Ptolemajas II ir t. t.).

917

Debesų Gegutmiesčiams – daugiskaitinė miesto pavadinimo forma, matyt, panaudota sekant Atėnų miesto pavadinimu. Tokia pat daugiskaitinė forma randama ir 963, 1023 eil.

919

Partenijai – merginų choro atliekamos dainos. Partenijai buvo populiarūs Spartoje, kur merginos turėjo šiek tiek daugiau teisių nei kituose graikų poliuose. Partenijai būdavo atliekami per įvairias šventes. Gerai išliko du VII a. pr. Kr. Spartos poeto Alkmano partenijai (PMG fr. 1, 3). **Simonidas** – iš Kejo salos kilęs, VI–V a. pr. Kr. gyvenęs chorinės lyrikos poetas, kūręs eiles pagal užsakymą ir už tai ėmęs didelį mokestį (Ar. *Pax* 697–699; Arist. *Rhet.* 1405b). Tais metais, kai buvo pastatyti *Paukščiai,* Simonidas jau buvo miręs. Aristofano laikų jaunimas Simonido poeziją laikė senamadiška (Ar. *Nub.* 1355–1358). Simonido partenijų neišliko.

922

Bet tik dabar švenčiu šio miesto krikštynas – graikiškame tekste θύω τὴν δεκάτην („aukoju dešimtąją dieną“). Žr. 494 eil. komentarą.

924–930

Mūzų gandas sklinda greitai – parodijuojamas V a. pr. Kr. poeto Pindaro stilius ir kalba. Graikiškame tekste vartojamos dorėninės, chorinei lyrikai būdingos formos (pvz., Μουσάων, φάτις, ἐμὶν, τεᾷ κεφαλᾷ, δόμεν, τεῶν ir t. t.).

926–927

Tu gi, tėve, Aitnos kūrėjau, / Šventų apeigų bendravardi – parodijuojamos Pindaro eilės. Plg. *Paukščių* eilutę: Σὺ δὲ πάτερ, κτίστορ Αἴτνας, / ζαθέων ἱερῶν ὁμώνυμε ir labai panašiai skambančią Pindaro eilutę (fr. 105a: ...ζαθέων ἱερῶν ἐπώνυμε πάτερ κτίστορ Αἴτνας). **Aitnos kūrėjau** – Pindaro eilutės skirtos Sirakūzų tiranui Hieronui, 476–475 m. pr. Kr. įkūrusiam Aitnos miestą. Apie 476 m. pr. Kr. Pindaras atvyko į Siciliją ir apsigyveno Sirakūzų tirano Hierono rūmuose, kur buvo apsistojęs ir jo varžovas poetas Bakchilidas. Gyvendamas Sicilijoje, Pindaras kūrė užsakomąsias odes Hieronui bei Akraganto valdovui Teronui. **Šventų apeigų bendravardi** – graikų kalboje vardas ὁ Ἱέρων skamba panašiai kaip τὰ ἱερά – „šventosios apeigos“.

935

Štai tau skranda. Atrodo man, labai šąli – šioje eilutėje galima įžvelgti VI a. pr. Kr. poeto Hiponakto kūrybos parodiją.

Hiponaktas savo eilėse skundžiasi, kad baisiai šąla ir kalena dantimis, todėl prašo Hermio skrandos, marškinių, sandalų ir pinigų (fr. 32 W: ἐπεύχομαί τοι, κάρτα γὰρ κακῶς ῥιγῶ / καὶ βαμβαλύζω... δὸς χλαῖναν Ἱππώνακτι καὶ κυπασσίσκον / καὶ σαμβαλίσκα κἀσκερίσκα καὶ χρυσοῦ / στατῆρας ἑξήκοντα τοὐτέρου τοίχου). Hiponakto kūryba Aristofanui buvo gerai žinoma (Ar. *Lys.* 360–361, *Ran.* 660–661).

941–942

Tarp skitų klajoklių klaidžioja tremtiniu, / Kas mikliai išausto drabužio neturi – anot scholijų, tai perfrazuotos Pindaro eilės (plg. Pind. fr. 105b: Νομάδεσσι / γὰρ ἐν Σκύθαις ἀλᾶται στράτων, ὃς ἀμαξοφόρητον / οἶκον οὐ πέπαται – „tarp klajoklių skitų klaidžioja tas, kuris nėra įgijęs namo ant ratų“ – vert. A. Kudulytė-Kairienė).

945

Suprask, ką aš sakau! – šie žodžiai (gr. σύνες ὅ τοι λέγω) taip pat paimti iš Pindaro kūrybos (Pind. fr. 105).

950

Auksasoste – kreipiamasi į mūzą. Homero epe būdvardžiu „auksasostė“ (gr. χρυσόθρονος) apibūdinamos Hera (Hom. *Il.* I. 611), Artemidė (Hom. *Il.* IX. 533), Aušra (Hom. *Od.* V. 541 etc.), Pindaro lyrikoje – Hera (Pind. *Nem.* I. 37), nimfa Kirenė (Pind. *Pyth.* IV. 260).

951

Garbink šiurpų šaltą miestą – danguje įkurtas naujasis miestas poetui atrodo toks bauginantis ir šaltas, koks graikams

atrodė snieguotas (ἀγάννιφος) Olimpas (Hom. *Il.* I. 420, XVIII. 186; *HH* IV. 325, 505 etc.).

953

Alalai! – triumfo šūksnis.

958

Vandens paėmęs, vėlei eik aplink aukas – tęsiamos jau anksčiau pradėtos aukojimo apeigos (žr. 850 eil. komentarą). Būdavo paruošiamas indas su vandeniu, kuriame aukotojas panardindavo pliauską, paėmęs ją iš degančio aukuro; paskui tuo vandeniu būdavo apšlakstomas aukuras, aukos ir visi aukojimo dalyviai (Hom. *Od.* III. 446; Eur. *HF* 928–929; Ar. *Pax* 959–960, *Lys.* 1129–1130).

959

Visi nutilkit! – ritualinis aukojimo šūksnis. Aukotojas prašydavo dalyvius pagarbiai tylėti (εὐφημεῖτε arba εὐφημία ἔστω) ir melsdavo dievus priimti auką. Plg. Hom. *Il.* IX.171; Ar. *Ach.* 237, 241, *Nub.* 263, *Vesp.* 868, *Pax* 434, *Thesm.* 295.

960

Orakulų sakytojas – graikai buvo įsitikinę, kad galima sužinoti ateitį, todėl pranašavimai (orakulai) buvo neatsiejama jų kasdienio gyvenimo dalis. Įvairūs pranašautojai keliaudavo iš miesto į miestą ir už tam tikrą mokestį skelbdavo savas pranašystes. Išliko pasakojimų apie legendinį dainių ir pranašą Musają, kurio pranašystes peisistratidų laikais surinko ir, papildęs savomis, išleido garsus to meto

pranašautojas Onomakritas (Hdt. VII. 6; Paus. I. 22.7). Pranašavimai turėjo didelės reikšmės ne tik privačių žmonių, bet ir valstybių gyvenime. Prieš imdamiesi kokio nors naujo darbo, graikai būtinai atsiklausdavo orakulo. Į pranašystes būdavo atsižvelgiama įkuriant naujus miestus, priimant svarbius politinius sprendimus ir t. t. (Hdt. VII. 6, IX. 61; Thuc. II. 8; Plut. *Nic.* 13 etc.).

962

Bakidas – garsus Atėnų pranašautojas. Manoma, kad jis buvo sudaręs ištarmių rinkinį. Scholijai nurodo, kad buvę trys pranašautojai Bakidai (schol. Ar. *Av.* 962). Vienas Bakidas pranašavo per Kserkso antpuolį (Hdt. VIII. 20, 77, 96, IX. 43), kitas – per Peloponeso karą (Ar. *Eq.* 123–124, 1003–1004, *Pax* 1070). Vaizduodamas Bakidą, Aristofanas parodijuoja godžius ir apsukrius šarlatanus, kurie, apsimesdami, kad moka pranašauti, už didžiulius pinigus siūlydavo savo miglotas ir neaiškias ištarmes. Panašus yra pranašaujantis žynys Hieroklis Aristofano komedijoje *Taika* (Ar. *Pax* 1052–1120).

967

Bet kada apsigyvens vilkai ir pilkosios varnos – Bakido orakulas sukurtas pagal nusistovėjusią formą: pranašystės dažniausiai prasidėdavo šalutinio laiko aplinkybės sakiniu, pranašo žodžiai būdavo išdėstomi hegzametru, pranašavime panaudojamos mįslingos metaforos, minimi kontroversiški, nerealūs, neįmanomi dalykai. Nemažai pranašysčių

pateikiama Herodoto *Istorijoje* (Hdt. I. 47, 55, 65 etc., IV. 157, 159, V. 56, 92 etc.). Plg. Ar. *Eq.* 197–201 ir kt.

968

Vietoje toje pačioj tarp Korinto ir Sikijono – Korinto polis buvo Istmo sąsmaukoje, jungusioje Peloponesą su žemyninės Graikijos dalimi, o Sikijonas – šiaurrytinėje Peloponeso dalyje į vakarus nuo Korinto. Abiejų šių polių žemės ribojosi, tad pranašystės žodžiai „tarp Korinto ir Sikijono" reiškė „niekur". Scholijai nurodo, kad būtent toks buvęs orakulo atsakymas pasakėtininkui Aisopui (Ezopui), kai šis pasiteiravęs, kur galįs praturtėti (schol. Ar. *Av.* 967). Žr. taip pat Athen. 219a.

969

Su korintiečiais ką gi bendro aš turiu – Atėnų ir Korinto santykiai buvo gana įtempti, tad orakulų sakytojo ištarmė Peisetairui sukelia neigiamą reakciją. 431 m. pr. Kr. Sparta, spaudžiama Korinto, paskelbė karą Atėnams (Thuc. I. 67–88). 421 m. pr. Kr. korintiečiai atsisakė pasirašyti Nikijo taikos sutartį (Thuc. V. 18–25). 418 m. pr. Kr. Mantinėjoje Korinto kariuomenė padėjo Spartai įveikti Argą, kurio sąjungininkai buvo Atėnai (Thuc. V. 83).

971

Aviną vilnom baltom Pandorai pirmiausia aukoki – čia, matyt, kalbama ne apie pirmąją moterį Pandorą, kurią

Hefaistui ir Atėnei įsakė sukurti Dzeusas ir kuri iš skrynios išleido visas žmonijos nelaimes (Hes. *Th.* 567–590; *Op.* 50–105), bet, kaip nurodo scholijai, apie chtoniškąją viską gyvenimui dovanojančią žemės deivę Gają (schol. Ar. *Av.* 971: Πανδώρᾳ Τῇ γῇ. ἐπειδὴ πάντα τὰ πρὸς τὸ ζῆν δωρεῖται).

972

Pranašui tam, kuris pirmas ateis šio žodžio pranešti – graikų pranašystėse dažnas pirmo sutikto žmogaus motyvas. Žr. Hdt. VI. 34; Ar. *Plut.* 40–43; Eur. *Ion* 534–538.

974

Pats gi paskaityk – graikiškame tekste: λαβὲ τὸ βυβλίον „paimki knygą". Ši frazė pakartojama 976, 980, 986 eil. Matyt, orakulų sakytojas atsineša pranašysčių knygą – papiruso ritinėlyje užrašytas ištarmes.

978

Tapsi tada ereliu debesuos – ši orakulo eilutė randama ir Aristofano *Raiteliuose* (1013 eil.).

979

Tai nei karvelis nebūsi tuomet, nei genys, nei erelis – graikiškame tekste karvelis (ἡ τρυγών, lot. *Columba turtur*), genys (ὁ δρυκολάπτης, lot. *Picus*) ir strazdas (ὁ λάιος, lot. *Petrocichla cyanus*).

982

Kurį iš Apolono aš nusirašiau – t. y. iš Delfų orakulo. Žr. 181–189 eil. komentarą.

988

Nei Lampono, jei bus, nei didžiojo net Diopeito - **Lamponas** – žr. 521 eil. komentarą. **Diopeitas** – žymus Atėnų pranašautojas, aršus intelektualų priešininkas. Plutarchas užsimena (Plut. *Per.* 32. 2), kad Diopeitas pasiūlęs laikyti valstybiniais nusikaltėliais ir teisti visus, kurie netiki dievais ir skleidžia mokymą apie dangaus reiškinius. Diopeitas taip pat minimas *Raiteliuose* (Ar. *Eq.* 1085). Senosios komedijos atstovas Telekleidas Diopeitą vadina kvaištelėjusiu (fr. 7: ὑπομανιώδης); panašiai jį apibūdina ir kitas komediografas Ameipsijas (fr. 10: Διοπείθει τῷ παραμαινομένῳ).

994

Ir kam koturnai tau? – koturnai – suvarstomi odiniai ar iš audinio pasiūti batai su aulu iki pusės blauzdos ar iki kelio, bet atviri ties kojų pirštais. Koturnus pastorintais padais avėjo teatro aktoriai.

997

Metonas – žymus V a. pr. Kr. geometras ir astronomas. Metonas buvo kilęs iš Atėnų Leukonojės demo. Scholijai pateikia Atėnų istoriko Filochoro tvirtinimą, kad, Apseudui būnant archontu, Metonas prie Pnikso buvo pastatęs

saulės laikrodį (schol. Ar. *Av.* 997). Pasak vėlyvesnių Antikos šaltinių, Metonas tyčia padegė jam priklausantį pastatą ir, motyvuodamas tuo, jog patyrė didžiulių materialinių nuostolių, prašė atėniečių atleisti jį ir jo sūnų nuo Sicilijos ekspedicijos (Plut. *Nic.* 13. 7–8, *Alc.* 17. 5–6; Ael. *VH* XIII. 12). Būdamas žymus astronomas, Metonas pretenduoja tapti Debesų Gegutmiesčio projektuotoju. Pirmasis mums žinomas Senovės Graikijos miestų projektuotojas ir architektas buvo Hipodamas iš Mileto (~475–400 m. pr. Kr.), pasiūlęs atstatyti sugriautą gimtąjį miestą „grotelių plano" principu. Vėliau Hipodamo sugalvotus tiesių, susikertančių gatvių planus perėmė ir kiti miestai. Aristotelis nurodo, kad Hipodamas buvo suprojektavęs Pirėją (Arist. *Pol.* 1267b).

998

Kolonas – antikinių Atėnų priemiestis (plg. Sofoklio tragediją *Oidipas Kolone*). Scholijai (schol. Ar. *Av.* 997) nurodo, kad Kolone buvęs pastatytas kažkoks astronominis Metono įrenginys (φησὶ δὲ Καλλίστρατος ἐν Κολωνῷ ἀνάθημά τι εἶναι αὐτοῦ ἀστρολογικόν). Scholijuose taip pat pateikiama ir tuojau pat paneigiama Eufronijo nuomonė, kad Metonas priklausęs Kolono demui.

999

Orui įrankiai matuot – Metonas atsineša liniuotę ir skriestuvą. Tokiais pat įrankiais *Varlėse* matuojamos Aischilo ir Euripido tragedijos (Ar. *Ran.* 799–802).

1000

Oro visuma į dangtį panaši – panašiai apie dangų kalba komedijos *Debesys* veikėjas Strepsiadas (Ar. *Nub.* 96–97: „šis dangus – tai dangtis, gaubiąs mus aplink" – vert. J. Dumčius). Komedijos *Debesys* scholijuose pažymima (schol. Ar. *Nub.* 96), kad pirmasis iš tokio teiginio pasišaipė komediografas Kratinas, komedijoje Πάνοπται (*Visaregiai*) išjuokęs filosofą Hiponą (fr. 167). Matyt, kai kurie išminčiai, tyrinėję dangaus reiškinius (τὰ μετέωρα), pateikdavo šitokį primityvų pasaulio aiškinimą. Plg. taip pat Pl. *Phd.* 99b.

1002

Paskui, skriestuvą pasiėmęs šitokį – graikiškame tekste τὸν κανόν'... τουτονὶ τὸν καμπύλον – „šią kreivą liniuotę". Komiškam efektui sukelti Aristofanas panaudoja *contradictio in adiecto*.

1005

Aikštę vidur jo – Metonas turi galvoje pagrindinę miesto aikštę agorą. Atėnuose, kaip ir daugelyje kitų antikinių miestų, agora buvo visuomeninio gyvenimo centras, kuriame mėgdavo lankytis atėniečiai. Agoroje buvo įsikūrusios prekyvietės, netoli stovėjo pagrindinės valstybės įstaigos.

1009

Talis – iš Mileto kilęs VII–VI a. pr. Kr. graikų filosofas, ikisokratikas. Jis užsiiminėjo astronomija ir matematika, apskaičiavo, kaip galima išmatuoti piramidžių aukštį ir laivų nuotolius jūroje. Spėjama, kad Talis numatė saulės užtemimą,

įvykusį 585 m. pr. Kr. Talis garsėjo išmintimi visoje šalyje ir buvo priskiriamas prie septynių pasaulio išminčių. Žr. taip pat Ar. *Nub.* 180.

1012–1013

Čionai, kaip Spartoje, / Svetimšalius mes vejam – spartiečiai ne tik neleisdavo svetimšaliams įsigyti nuosavybės ir ilgiau pasilikti jų mieste, bet juos išvarydavo, mėgindami apsaugoti savo piliečius nuo nepageidaujamos svetimšalių įtakos. Šitoks spartiečių paprotys buvo vadinamas ἡ ξενηλασία (Thuc. I. 144). Be to, spartiečiai savo piliečiams draudė vykti į kitus miestus. Spartiečių nesvetingumas dažnai supriešinamas su atėniečių visuomenės atvirumu. Pasak Tukidido, Atėnai buvo visiems atviras miestas (Thuc. II. 39. 1).

1021

Proksenas – pilietis, įsipareigojęs rūpintis atvykėliais iš kito polio, ginti jų interesus. Prievaizdas iš anksto nori žinoti, į ką jis galėtų kreiptis pagalbos Debesų Gegutmiestyje. **Sardanapalas** – šitaip graikai vadino paskutinįjį Asirijos valdovą, gyvenusį VII a. pr. Kr. Sardanapalas buvo išlepęs gašlus puošeiva, mėgęs rengtis moteriškais drabužiais ir garsėjęs ekstravagantišku gyvenimo būdu. Aristotelis rašo (Arist. *Pol.* 1312b), kad kažkas nužudė Sardanapalą, kai pamatė jį kartu su moterimis verpiantį vilnas. Iš Peisetairo klausimo „Koks čia Sardanapalas šis?“ galima spręsti, kad prievaizdo išvaizda buvo labai neįprasta. Galbūt jis dėvėjo prabangų persišką apdarą.

1022

Aš – burtais rinktas prievaizdas – Tautos susirinkimas siųsdavo burtais išrinktą pareigūną, vadinamą prievaizdu (ὁ ἐπίσκοπος), į miestus sajungininkus patikrinti, kaip vykdomi Atėnų valdžios nutarimai.

1024

Raštelis toks – graikiškame tekste τὸ φαῦλον βιβλίον – „kvailas raštas". Prievaizdas, nors ir nepatenkintas, kad yra išrinktas į šias pareigas, su savimi atsineša skiriamuosius raštus (tikriausiai papiruso ritinėlį – nutarimo kopiją). Tautos susirinkime priimtas nutarimas būdavo atiduodamas į archyvą, o ypatingais atvejais išraižomas akmenyje ir pastatomas viešoje vietoje. Į kitus miestus vykstantiems pareigūnams būdavo įteikiama nutarimo kopija.

1025

Telėjas – Atėnų politikas, minimas ir 168 eil. Prievaizdas teigia, kad jis į Debesų Gegutmiestį buvo atsiųstas Telėjo iniciatyva. Matyt, Telėjas iškėlė šio prievaizdo kandidatūrą Tautos susirinkime. **Tu ar nenorėtum gaut algos** – dalį atlyginimo prievaizdui sumokėdavo polio, į kurią jis buvo siunčiamas, valdžia. Peisetairas siūlo sumokėti prievaizdui iš anksto, jam dar nepatikrinus miesto.

1027

Dievaž, norėčiau būti susirinkime – prievaizdas kalba apie Atėnų Tautos susirinkimą.

1028

Ten šiandien aš turiu Farnako bylą spręst – Farnakas – persų satrapas. Kserksas jo protėviams buvo paskyręs Daskilidės satrapiją (Thuc. I. 129). Paveldėjęs šią satrapiją Farnakas ją valdė nuo 430 m. pr. Kr. iki 413 m. pr. Kr. Peloponeso karo metu Farnakas palaikė spartiečių pusę (Thuc. II. 67). Prievaizdo noras dalyvauti sprendžiant Farnako bylą rodo, kad jis iš šios bylos tikisi kažkokios naudos.

1032

Su savo urnom nešdinkis – iš šių žodžių galima numatyti, kad prievaizdas yra atsinešęs dvi urnas (graikiškame tekste pavartotas dualis τὼ κάδω), matyt, tikėdamasis Debesų Gegutmiestyje įvesti Atėnuose galiojusią balsavimo tvarką. Ten balsavimui skirti balti (balsai „už") ir juodi (balsai „prieš") akmenėliai būdavo sumetami į skirtingas urnas.

1038

Prekiauju nutarimais – skirtingai nuo prievaizdo, prekiautojo nutarimais profesijos Antikoje nebuvo. Vaizduodamas šios išgalvotos profesijos atstovą, Aristofanas šaiposi iš to laikmečio biurokratijos. Bet kuris Atėnų bulės narys galėjo pasiūlyti Tautos susirinkime svarstytino klausimo projektą. Laikui bėgant radosi žmonių, kuriuos buvo galima nusamdyti tokiems projektams parengti. Pseudo-Plutarchas teigia, kad Atėnų politikas Likurgas pasiūlė nutarimo projektą, pasinaudojęs iš Olinto kilusio Eukleido, puikiai išmaniusio projektų ruošimą, paslaugomis ([Plut.] *Mor.* 842c).

1040–1041

Lai naudojasi tais pačiais matais, / Saikais ir nutarimais – išjuokiamas Atėnų potvarkis, išleistas tarp 440–420 m. (IG I[3]. 1453). Šis potvarkis nurodė miestams, sudariusiems sąjungą su Atėnais, naudotis atėniečių sidabrinėmis monetomis ir visais jų matais (svorio, skysčio ir t. t.). Potvarkio kopijos buvo iškaltos akmenyse ir pastatytos miestų sąjungininkų agorose. Šių kopijų fragmentai rasti įvairiose Graikijos srityse. Aristofanas pakeičia potvarkyje buvusį žodį νομίσμασι („monetomis“) žodžiu ψηφίσμασι („nutarimais“) ir šaiposi iš imperialistinės Atėnų politikos, kuri siekė primesti Atėnų valią kitiems miestams.

1041

Olofiksiečiai – nedidelio Olofikso miestelio, įsikūrusio trečiajame Chalkidikės pusiasalio piršte prie Ato kalno, gyventojai (Thuc. IV. 109. 2–3). Šis miestelis buvo Atėnų sąjungininkas. Olofikso pavadinimas (ἡ Ὀλόφυξος) čia pasirinktas tikriausiai dėl to, kad jo ir veiksmažodžio ὀλοφύρομαι („dejuoti“) pirmieji skiemenys skamba vienodai. Tai galima suprasti kaip Aristofano užuominą, kad, nevykdydami Atėnų nurodymų, jų sąjungininkai susilauks bausmės.

1043

O tu naudosies tais, kaip „ototiksijai“ – Aristofano naujadaras „ototiksijai“ („aimanuotojai“) yra padarytas iš žodžio ὀτοτύζω („aimanuoti, garsiai verkti, raudoti“). Po šių žodžių Peisetairas pradeda mušti nutarimų siūlytoją.

1046

Munichijono mėnuo atitinka mūsų balandžio mėnesio antrąją pusę ir pirmąją gegužės pusę. Šį mėnesį Atėnų teismuose būdavo sprendžiamos bylos tų piliečių, kurie gyveno miestuose, sudariusiuose sąjungą su Atėnais.

1050

Stela – akmeninė, marmurinė ar medinė plokštė arba stulpas, ant kurio būdavo išraižomi įvairūs įstatymai, nutarimai, potvarkiai ir t. t. Tokios stelos būdavo statomos viešose polio vietose, dažniausiai agoroje. Antkapinės stelos su pavaizduotomis atsisveikinimo scenomis ir išraižytomis epitafijomis būdavo statomos kapinėse.

1052–1053

Drachmų tūkstančius / Mokėsi – drachma – graikų piniginis vienetas, lygus šešiems obolams. Perkamoji drachmos galia įvairiais laikais buvo skirtinga. Tūkstančių drachmų bauda buvo labai didelė. Tokio dydžio baudos minimos tik kai kuriuose Atėnų potvarkiuose.

1054

Atmink, kaip vakare tu stelą apdergei – apie analogišką situaciją kalbama Aristofano *Varlėse* (Ar. *Ran.* 366), kur užsimenama, kad kažkas buvo pridergęs Hekatės šventovę. Pasak *Varlių* scholijų, tai padaręs ditirambų kūrėjas Kinesijas. Komedijoje *Moterys Tautos susirinkime* kaimynas, išvydęs geltonu apsiaustu apsisiautusį Blepirą, teiraujasi, ar

jo apsiausto kartais neapvidurįavo Kinesijas (Ar. *Ec.* 329–330: οὔτι που / Κινησίας σου κατατετίληκέν ποθεν).

1058–1059

Man, viską matančiajam / Ir viską valdančiajam – parodijuojamas iškilmingas himnų stilius. „Viską matantis“ (παντόπτης) ir „viską valdantis“ (παντάρχας) – Dzeuso epitetai (Aesch. *Eum.* 1045; Soph. *OC* 1085–1086).

1073

Jei iš jūsų kas meliškį Diagorą nužudys – Diagoras iš Melo salos – V a. pr. Kr. filosofas, poetas, Antikoje garsėjęs kaip ateistas, kritikavęs Eleusino misterijas. 415 m. pr. Kr. Atėnuose jis buvo nuteistas mirti už bedievystę, bet sugebėjo iš šio polio pabėgti. Išjuokdamas Diagoro pažiūras, Aristofanas *Debesyse* vadina jį Sokratu Meliškiu (Ar. *Nub.* 830).

1074

Talentas – žr. 154–155 eil. komentarą.

1074–1075

Jeigu kas tiraną nužudys – / Vieną tų, kurie jau mirę, – tas taip pat talentą gaus – nors paskutinieji Atėnų tiranai buvo nuversti 510 m. pr. Kr. ir po karų su persais nebebuvo jokios realios tiranijos grėsmės, tačiau baimė, kad ji kada nors gali būti atkurta, atėniečius persekiojo dar ilgai. Tautos susirinkime buvo nusistovėjęs ritualas iš pradžių kreiptis į dievus ir siųsti prakeiksmus tiems, kurie

siekia tapti tiranais. Tokia susirinkimų pradžia parodijuojama komedijoje *Moterys Tesmoforijų šventėje* (Ar. *Thesm.* 338–339). Apie perdėtą tiranijos baimę užsimenama ir kitose Aristofano komedijose (Ar. *Vesp.* 417, 463–467, 488–507, *Lys.* 616–635). *Paukščių* pastatymo metais žmonėms nerimą kėlė su Alkibidiadu susiję įvykiai, kurie, atėniečių nuomone, galėjo kelti grėsmę demokratijai (Thuc. VI. 53 sqq.). Žr. taip pat 146–147 eil. komentarą.

1077

Jei kas jūsų paukštininką Filokratą nužudys – graikiškame tekste Aristofanas Filokratą vadina Στρούθιον – „Žvirbliškiu" (gr. ὁ, ἡ στρουθός – „žvirblis"), taip tarsi pažymėdamas demą, iš kurio kilęs šis paukščių pardavėjas. Šitoks demas – komediografo išmonė.

1079

Už obolą po septynis paukščiukus parduoda jis – graikiškame tekste τοὺς σπίνους πωλεῖ καθ' ἑπτὰ („parduoda po septynis kikilius"), t. y. parduoda labai pigiai. Apie obolą žr. 18 eil. komentarą.

1084–1085

Kas uždarę paukštelius / Laikote kieme – kartais turtingi graikai savo malonumui namuose augindavo paukščius. Plg. Pl. *Resp.* 459a; Thphr. *Char.* XXI. 6. Helenistinės epochos skulptūrėlės dažnai vaizduoja vaikus, laikančius glėbyje įvairius paukštelius.

1090

Chlaina – žr. 493 eil. komentarą.

1095–1096

Kai dieviškas žiogelis / Skardžiu balsu čirena – kalbama apie cikadą, kurios čirškimas dažnai buvo siejamas su Sirijaus žvaigždyno patekėjimu ir prasidedančia vasaros kaitra (Hes. *Op.* 582–584; Ps.-Hes. *Scut.* 393–397, Alc. fr. 347. 2–3).

1100

Mes mirtų uogas lesam – graikiškame tekste παρθένια λευκότροφα μύρτα – „švarias baltas mirtų uogas".

1101

Iš Charičių sodo – Charičių sodas arba Mūzų pieva – poetinio įkvėpimo metafora. Plg. Pind. *Ol.* IX. 25–27: ἀγγελίαν πέμψω ταύταν, / εἰ σύν τινι μοιριδίῳ παλάμᾳ / ἐξαίρετον Χαρίτων νέμομαι κᾶπον – „pasiųsiu šitokią žinią, jei kažkokios likimo rankos lemta, kad aš darbuočiausi puikiajame Charičių sode" (vert. A. Kudulytė-Kairienė); Ar. *Ran.* 1299–1300: ἵνα μὴ τὸν αὐτὸν Φρυνίχῳ / λειμῶνα Μουσῶν ἱερὸν ὀφθείην δρέπων – „kad tų pačių gėlių su Frinichu / Nereiktų skinti Mūzų lankoje šventoj" (vert. A. Dambrauskas). Apie Charites žr. 782 eil. komentarą.

1104

Gaus jie daug didesnę, negu Aleksandras, dovaną – turimas galvoje mitinis Trojos karalaitis Paris, dar vadinamas

Aleksandru, kuriam reikėjo nuspręsti, kuri deivė – Hera, Atėnė ar Afroditė – yra gražiausia. Visos trys deivės stengėsi papirkti Parį ir siūlė jam savo dovanas: Hera žadėjo jį padaryti turtingu ir galingu valdovu, Atėnė siūlė karinę šlovę ir išmintį, o Afroditė pasiūlė pačią gražiausią pasaulio moterį. Tuo metu gražiausia pasaulio moteris buvo Spartos karaliaus Menelajo žmona Helenė. Paris pasirinko Afroditės dovaną (Hom. *Il.* XXIV 25–30; Eur. *Tro.* 924–990, *IA* 1289, *Andr.* 274–308 etc.).

1106

Niekuomet jums tų pelėdų iš Laurėjo nepritrūks! – Atėnų monetos, ant kurių buvo vaizduojamas pelėdos atvaizdas, buvo kaldinamos iš sidabro, iškasamo Atikoje Laurėjo kasyklose. Žr. taip pat 301 eil. komentarą.

1110

Nes ant jūsų namo kraiko pastatysim erelius – dviprasmiška eilutė. Žodis ὁ ἀετός graikų architektūros terminijoje reiškė „frontonas". Be to, graikų šventyklų akroterijai būdavo dekoruojami įvairiais skulptūriniais papuošimais (augalų lapais, grifais, sfingėmis, ereliais ir pan.).

1111

Jeigu, gavę vietą valdžioje, norėsite sau grobt – graikiškame tekste ironiškai pavartota mažybinė forma τὸ ἀρχίδιον – „vietelė". Aristofano komedijose dažnai užsimenama apie valdininkų siekius grobstyti valstybės turtą (Ar. *Eq.* 258, *Vesp.* 554, *Thesm.* 810–815).

1112

Duosime jums sakaliuką vikrų, plėšrų į rankas – matyt, šios eilutės komizmas slypi žodžio τὸ ἱερακίσκον („sakaliukas“) daugiareikšmiškume. Scholijai nurodo, kad šis žodis dar gali reikšti laužtuvą (schol. Ar. *Av.* 1112: ὀξὺν ἱερακίσκον: ἀντὶ τοῦ ἁρπαγὴν ὀξεῖαν). Daugiau pavyzdžių, kad τὸ ἱερακίσκον būtų pavartotas šitokia reikšme, nėra.

1113

Jei kur nors pietausit, paukščio gurklį jums atsiųsime – kad pietaujantys galėtų, kaip paukščiai, į gurklį susikimšti maistą, kurio nepajėgs suvalgyti per pietus.

1114–1115

Užsidenkit menisku / Ir lyg statulos nešiokit – meniskas – metalinis pusmėnulio formos diskas, specialiu smaigu pritvirtinamas virš lauke stovinčių statulų galvų, kad ant jų nenutūptų ir neapdergtų paukščiai. Apie tai užsimena ir šios eilutės scholijai (schol. Ar. *Av.* 1114b: σκεπάσματα (τῶν ἀνδριάντων), ἅπερ ἐπιτιθέασι ταῖς κεφαλαῖς τῶν ἀνδριάντων διὰ τὸ μὴ ἀποπατεῖν κατ’ αὐτῶν τὰ ὄρνεα). Meniskai apsaugodavo statulas nuo lietaus. Kai kurių tyrinėtojų nuomone, krikščioniškame mene iš antikinių statulų menisko atsirado dievo, šventojo arba angelo galvą juosiantis nimbas.

1118

Aukų ženklai, o paukščiai, rodo mums gerai – baigėsi ožio aukojimas, apie kurį užsimenama 848 ir 1057 eil. Aukojant gyvulius būdavo pranašaujama iš aukų vidurių, ypač kepenų

spalvos, formos, konsistencijos (Aesch. *Prom.* 493–495; Eur. *El.* 827–828; Soph. *Ant.* 1005–1013; *Plut.* Alex. 73).

1119

Tik keista, kad nuo sienų pasiuntinio nėr – po šių žodžių į sceną skubiai įeina pasiuntinys. Tai dažnas antikinės tragedijos personažas (plg. Aesch. *Pers.* 247–248; Eur. *Med.* 1119–1120, *Hipp.* 1151–1152, *Hec.* 216–218 ir kt.).

1121

Kažkas uždusęs bėga, šniokšdamas – graikiškame tekste τρέχει τις Ἀλφειὸν πνέων – „kažkas bėga, kvėpuodamas Alfėju“, t. y. bėga kaip Olimpinių žaidynių bėgikas (schol. Ar. *Av.* 1121: οὕτω συντόνως τρέχει ὡσεὶ Ὀλυμπιακὸς σταδιοδρόμος). Olimpinės žaidynės vykdavo šiaurvakarinėje Peloponeso dalyje, kur tekėjo Alfėjo upė.

1125

Tai nuostabiausias, didingiausias kūrinys – didžiulės Debesų Gegutmiesčio sienos aprašymas primena išsamų Babilono sienos aprašymą Herodoto *Istorijoje* (Hdt. I. 178–179). Galbūt *Paukščiuose* galima įžvelgti šio Herodoto pasakojimo parodiją. Ant Gegutmiesčio sienų galima prasilenkti arkliais, o tarp Babilono sienos bokštų gali pravažiuoti keturkinkis vežimas (Hdt. I. 179). Žr. taip pat 552 eil. komentarą.

1126

Proksenidas Kompasas – nežinomas, matyt, mėgęs pasigirti atėnietis, minimas ir komedijoje *Vapsvos* (Ar. *Vesp.*

324–325). Aristofano naujadaras Κομπασεύς reiškia „kilęs iš Kompo demo" (ὁ κομπός – „pagyrūnas").

1127

Teogenas – Teogenas, kaip ir Proksenidas, buvo pagyrūnas (schol. Ar. *Av.* 1127: προείρηται δὲ περὶ αὐτῶν ἀμφοτέρων ὅτι κομπασταί). Apie Teogeną žr. taip pat 822 eil. komentarą.

1128

Arkliais, kurie mediniam prilygsta didumu – turimas galvoje medinis Trojos arklys.

1131

Net šimtas sieksnių – Debesų Gegutmiesčio siena turėjo būti ~164 m aukščio (ἡ ὀργυιά – sieksnis ~1, 64 m) ir buvo aukštesnė nei Herodoto aprašytoji 200 uolekčių aukščio (ὁ πῆχυς – uolektis ~0,46 m) Babilono siena, siekusi 92 ~metrus (Hdt. II. 178).

1133–1134

Egiptiečių ten / Nebuvo plytoms nešt, dailidžių, akmenskaldžių – egiptiečiai garsėjo kaip didžiulių šventyklų ir piramidžių statytojai. Piramidžių statybą Egipte išsamiai aprašė Herodotas (Hdt. II. 124–125).

1137–1138

Atskrido gervių su praryta pamatams / Skalda – buvo manoma, jog gervės prisiryja akmenų, kad įgautų papildomo

svorio. Tuomet jų, apsunkusių, negali nublokšti stiprūs vėjų gūsiai (Ael. *NA* 2.1). **Ibiai** – graikiškame tekste αἱ κρέκες – „griežlės" (lot. *Crex crex*).

1147

Matai, ką gali vienos kojos padaryt! – scholijai nurodo, kad eilutė sukurta pagal priežodį „ir ko tiktai negali rankos padaryt?" (schol. Ar. *Av.* 1147: Παρὰ τὴν παροιμίαν·τί δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο). Jambinis metras ir literatūrinė, epui būdinga forma ἐργασαίατο (<*ἐργασαίντο) perša mintį, kad šis priežodis galėjo būti paimtas iš kažkokio mūsų laikų nepasiekusio kūrinio. Plg. komedijoje *Moterys Tesmoforijų šventėje* cituojamą priežodį (Ar. *Thesm.* 529–530: ὑπὸ λίθῳ γὰρ / παντί που χρὴ / μὴ δάκῃ ῥήτωρ ἀθρεῖν – „reikia saugotis, kad iš po kiekvieno akmens neįkąstų oratorius" – vert. A. Kudulytė-Kairienė). Šis kiek perfrazuotas posakis yra paimtas iš V a. pr. Kr. poetės Praksilos kūrybos (PMG fr. 750: ὑπὸ παντὶ λίθωι σκορπίον ὦ ἑταῖρε φυλάσσεο – „skorpiono, bičiuli, bijok: jis po visais akmenimis yra" – vert. A. Kudulytė-Kairienė).

1160

Visur sargybos eina, skambalai – žr. 842 eil. komentarą.

1168

Bet štai atvyksta iš tenai sargybinis – sargybinio, pasiuntinio ar šauklio pasirodymas – dažnas tragedijų epizodas (Aesch. *Ag.* 503; Soph. *Tr.* 335; Eur. *El.* 761 ir kt.), todėl

Iridės epizode galima įžvelgti paratragedijos elementų. Tai patvirtina ir iškilmingas pasakojimo stilius, ir 1197 eil. pavartota ajolėnų dialekto forma πεδάρσιος (=μετάρσιος), pasitaikanti Aischilo tragedijose (Aesch. *Choe.* 845–846, *Prom.* 269, 710, 916).

1179

Raitų šaulių – kalbėdamas apie skitus (Hdt. IV. 46) ir apie persus (Hdt. IX. 49) Herodotas mini lankais ginkluotus raitelius. Toks ginkluotas raitelis buvo vadinamas ὁ ἱπποτοξότης. Vėliau raitelių su lankais atsiranda ir graikų kariuomenėje (Thuc. II. 13, 96, V. 84, VI. 94 ir kt.).

1181

Ereliai, vanagai, pelėdos ir kirliai – graikiškame tekste išvardinti: ἡ κερχνής – pelėdsakalis (lot. *Falco tinnunculus*), ὁ τριόρχης – suopis (lot. *Buteo vulgaris*), ὁ γύψ – grifas (lot. *Gyps*), ὁ κύμινδις – galbūt didysis apuokas (lot. *Bubo bubo*), minimas ir Hom. *Il.* XIV. 289–290; ὁ αἰετός – erelis (lot. *Aquila*).

1185

Greičiau paimkit mėtykles – įvairių tipų mėtyklės ir svaidyklės kare buvo naudojamos nuo Homero laikų (Hom. *Il.* XIII. 600; Thuc. IV. 32).

1186

Ir jūs, tarnai, šen, pas mane – kreipiamasi į Ksantiją ir Manodorą, paminėtus 656–657 eil.

1189

Baisusis karas tarp dievų ir mūs – užuomina apie Olimpo dievų ir titanų karą (Hes. *Th.* 629–735).

1191–1192

Miglų aptrauktą orą, / Kurį pagimdė Tamsa – daiktavardis τὸ Ἔρεβος šioje eilutėje verčiamas „Tamsa“, nors kitose komedijos vietose (691, 693, 694 eil.) paliekamas neverstas. Pateikdamas tokią genealogiją, Aristofanas neseka Hesiodu: *Teogonijoje* (Hes. *Th.* 124–125) Erebas (Tamsa) ir Niktė (Naktis) pagimdo Aiterą.

1202

Aš iš olimpinių dievų čion atskrendu – matyt, Iridė nuleidžiama iš viršaus specialiu mechanizmu (ἡ μηχανή). Šitaip tragedijose būdavo nuleidžiamas dievas (ὁ θεὸς ἀπὸ τῆς μηχανῆς – *deus ex machina*), pakeisdavęs visą kūrinio veiksmo eigą. Ypač dažnai dievai *ex machina* pasirodo Euripido tragedijose. Šio dramaturgo kūriniuose panašiai kaip Iridė atskrenda Dioskūrai (Eur. *El.* 1233–1237), Tetidė (Eur. *Andr.* 1226–1230), Persėjas neišlikusioje tragedijoje *Andromeda*. Pastaroji tragedija yra parodijuojama Aristofano komedijoje *Moterys Tesmoforijų šventėje* (Ar. *Thesm.* 1098–1102).

1203

Gal tu Paralas? Gal Salaminietė tu? – žr. 146–147 eil. komentarą.

1204

Greita Iridė. Ar tu laivas, šalmas gal? – Iridė, kaip ir Hermis, buvo dievų pasiuntinė, pranešanti žinias tiek dievams (Hom. *Il.* VIII. 397–424, XV. 143–169, XXIV. 77; Hes. *Th.* 780 sqq; *HH* II. 314–323 etc.), tiek ir mirtingiems žmonėms (Hom. *Il.* II. 786–806, III. 121–138 etc.). **Ar tu laivas** – matyt, vėjo išpūsto Iridės apsiausto plazdenimas Peisetairui primena laivo burę, o ritmiškas deivės sparnų mojavimas – darniai kilnojamus irklus. Panašiai Aischilas su irklais lygina peslių sparnus (Aesch. *Ag.* 52: πτερύγων ἐρετμοῖσιν ἐρεσσόμενοι), o Euripidas mini „irkluojančią gulbę" (Eur. *Ion* 161–162: ἐρέσσει / κύκνος). **Šalmas gal** – neaiški vieta. Originale κυνῆ – odinis šalmas (etimologiškai: „iš šuns odos"). Toks variu apkaustytas šalmas minimas Homero epe (Hom. *Il.* III. 316, XII. 183; *Od.* XVIII. 378 ir kt.). Plg. Hdt. VII. 77. Vėliau šis žodis įgijo reikšmę „kepurė" (Hom. *Od.* XXIV. 231). Galbūt Iridė ant galvos yra užsimovusi šalmą ar užsidėjusi skrybėlaitę kaip Hermis, kuris dažnai vaizduojamas su sparnuotu šalmu arba su skrybėle. Panašiai šią vietą aiškina scholijai (schol. Ar. *Av.* 1204: πλοῖον κυνῆ: Πλοῖον μὲν, καθὸ ἐπτέρωται καὶ ἐξωγκωμένον ἔχει τὸν χιτῶνα, καὶ τὰ πτερὰ διαπέπταται ὡς κῶπαι. κυνῆ δὲ, ὅτι ἔχει περικεφαλαίαν τὸν πέτασον, ὡς ὁ Ἑρμῆς ἄγγελος). Kitas skaitymo variantas ἢ κύων („ar šuva") taip pat nėra aiškus.

1205–1206

Greičiau lai suima / Koks suopis ją – eilutės su seksualine potekste, kurią galima įžvelgti garsinėse žodžio „suopis" (ὁ τριόρχης) asociacijose su τρεῖς ὄρχεις – „trys kiaušidės".

1212

Ar tu prašeisi kuosų viršininko – plg. 1174 eil. Graikiškam tekstui žaismingumo suteikia Aristofano naujadaras ὁ κολοίαρχος – „kuosų viršininkas“, sudarytas pagal analogiją su Atėnų pareigūnų pavadinimais, besibaigiančiais – αρχος (pvz., ὁ πολέμαρχος, ὁ φύλαρχος, ὁ ἵππαρχος ir t. t.).

1215

Paukščių vadas – graikiškame tekste Aristofano sukurtas ὁ ὀρνίθαρχος (*hapax legomenon*).

1223

Pati pirmoji iš iridžių mirtumei – daugiskaitinė forma „iridės“ galbūt pavartota ne tik iš paniekos deivei (plg. 1701 eil. „Filipai ir gorgijai“), bet todėl, kad yra ir bendrinis daiktavardis ἡ ἶρις, reiškiantis „vaivorykštė“.

1230

Tėvo pasiųsta – čia, matyt, Iridės tėvu laikomas vyriausiasis Olimpo dievas Dzeusas. Hesiodo *Teogonijoje* Iridė – Taumanto ir Okeanidės Elektros dukra (Hes. *Th.* 265).

1232

Ant aukurų avis ir jaučius – ši graikiška eilutė μηλοσφαγεῖν τε βουθύτοις ἐπ᾽ ἐσχάραις primena eilutę iš neišlikusios Euripido tragedijos *Pleistenis* (fr. 628).

1239–1240

Kad, jiems supykus, Teisė Dzeuso kastuvu / Tau neužkastų giminės visos – scholijai (schol. Ar. *Av.* 1240) nurodo, kad šios eilutės paimtos iš neišlikusios Sofoklio tragedijos *Chrisas* (fr. 727): χρυσῇ μακέλλῃ Ζηνὸς ἐξαναστραφῇ. Plg. Aesch. *Ag.* 525–526.

1240–1242

Ugnis / Likimninių žaibų neverstų pelenais / Ir kūno tavo, ir gyvatos ištisos – scholijai nurodo, kad Euripidas buvo parašęs tragediją *Likimnijas,* pasakojančią apie žaibo nutrenktą žmogų (schol. Ar. *Av.* 1242: ἐν Λικυμνίῳ δράματι Εὐριπίδου εἰσήχθη τις κεραυνοβολούμενος). Daugiau duomenų apie šią tragediją neišliko. Pasak mitų, Likimnijas – Mikėnų karaliaus Elektrijono sūnus, Alkmenės brolis, nukautas Heraklio sūnaus Tlepolemo (Hom. *Il.* II. 661–663).

1243

Tu mesk šalin tuos išpūstus žodžius – tragedijų stilių imituojanti Iridės kalba skamba labai pompastiškai.

1244–1245

Ar tu mane laikai lidu / Arba frigu – atkartoti Admeto žodžiai iš Euripido tragedijos *Alkestidė* (Eur. *Alc.* 675). Tiek lidai, tiek ir frigai graikams atrodė bailūs žmonės, barbarai. Plg. Eur. *Or.* 1351–1352.

1247

Sudeginsiu ereliais, ugnį nešančiais – erelis buvo Dzeuso paukštis, dažnai vaizduojamas ant Dzeuso skeptro. Peisetairas nori pasakyti, kad ereliai ne tik kad daugiau nebeklausys Dzeuso, bet juos net bus galima panaudoti kovojant prieš šį dievą.

1248

Ir Amfijono rūmus, ir net jo paties – scholijai nurodo, kad ši frazė paimta iš Aischilo tragedijos *Niobė* (fr. 160). Amfijonas – Dzeuso ir Antiopės sūnus, Niobės vyras. Kai Niobė įžeidė deivę Leto, deivės vaikai Apolonas ir Artemidė atkeršijo už motiną ir strėlėmis iššaudė Amfijono ir Niobės vaikus (Hom. *Il.* XXIV. 602–612).

1249

Šešis šimtus porfirijonų – čia, kaip ir 553 eil., Aristofanas naudojasi žodžio ὁ πορφυρίων daugiareikšmiškumu. Žr. 553 eil. komentarą.

1250–1251

Apsisiautusių žvėrių / Panterų kailiais – graikų keramikoje gigantai dažnai būdavo vaizduojami apsisiautę žvėrių kailiais.

1252

Porfirijonas kiek sunkumų darė jam – užsimenama apie Olimpo dievų ir gigantų kovą gigantomachiją, kurioje dalyvavo gigantas Porfirijonas.

1261

Bandyk jaunuolį kokį ten sudeginti – Iridei pagrasinus, jog jos tėvas nubausiąs Peisetairą (1259 eil.), šis leidžia Iridei skristi kitur, kad Dzeusas sudegintų žaibais kitą į Iridę besikėsinantį jaunuolį. Pasak scholijų, Peisetairas kalba apie Iridę tarsi apie kokią kekšelę, kuri gali sužadinti deginančią aistrą (schol. Ar. *Av.* 1261: καταιθαλώσεις: Ταῦτα πρὸς τὴν Ἶριν λέγει ὡς ἑταιρίδιον. καταιθαλώσεις οὖν τῷ ἔρωτι).

1263

Dievams kilniesiems – Olimpo dievams. Graikiškame tekste jie pavadinti epiniu žodžiu διογενεῖς – „Dzeuso palikuonys“.

1274–1275

Šiuo aukso vainiku tave / Apdovanoja visos tautos gerbdamos – senovės Graikijoje valstybei nusipelnę žmonės dažnai būdavo apvainikuojami aukso vainikais. 423 m. pr. Kr. prieš Atėnų diktatūrą sukilęs Skijonės miestas aukso vainiku apvainikavo jiems į pagalbą atskubėjusį spartiečių vadą Brasidą (Thuc. IV. 121. 1). Plutarchas pasakoja, kad 407 m. pr. Kr. atėniečiai aukso vainiku apvainikavo į Atėnus sugrįžusį Alkibiadą (Plut. *Alc.* 33). Kai 330 m. pr. Kr. atėniečiai nusprendė už įvairius nuopelnus padovanoti aukso vainiką oratoriui Demostenui, tam paprieštaravo jo priešininkas Aischinas. Tuomet Demostenas pasakė garsiąją kalbą *Dėl vainiko*, kurioje apgynė ir savo garbę, ir politinius įsitikinimus. Spartoje nusipelnę žmonės būdavo pagerbiami

kuklesniais vainikais. Herodotas pasakoja, kad po Salamino mūšio spartiečių karo vadas Euribiadas ir atėnietis Temistoklis buvo Spartoje apvainikuoti alyvmedžių vainikais (Hdt. VIII. 124).

1281

Lakonizavo – graikiškame tekste Aristofano sukurtas veiksmažodis λακωνομανέω – „per daug žavėtis Lakonija, būti apimtam lakonomanijos". Tai *hapax legomenon*. Kai kurie žymūs V a. pr. Kr. Atėnų politikai pasižymėjo prospartietiškomis pažiūromis. Tuo buvo kaltinamas Miltiado sūnus Kimonas (Plut. *Cim.* 16) ir kiti. **Ilgus plaukus želdinos** – lakedaimoniečių įstatymą auginti ilgus plaukus mini Herodotas (Hdt. I. 82. 8). Atėnuose Spartos šalininkai, pamėgdžiodami spartiečius, taip pat nesiskusdavo ir augindavosi ilgus plaukus. Komedijoje *Vapsvos* Aristofanas vaizduoja plaukų nesikerpantį ir Spartai simpatizuojantį Bdelikleoną (Ar. *Vesp.* 466, 475–477). Ilgus plaukus augindavosi ir jaunieji Atėnų dabitos (Ar. *Nub.* 14–15).

1282

Sokratizavo – graikiškame tekste Aristofano naujadaras σωκρατέω – „elgtis kaip Sokratas, pamėgžioti Sokratą". Tai *hapax legomenon*. Pažinojusieji Sokratą teigė, kad jis pamėgdžiojo spartiečius ir todėl retai prausėsi, vilkėjo prastus drabužius (Pl. *Smp.* 174a; plg. Ar. *Nub.* 835–837). Sokratas gyrė spartiečių paklusnumą įstatymams (Pl. *Cri.* 52e, Xen. *Mem.* 4.4.15) ir išsakė nuomonę, jog Spartos ir Kretos

santvarka nusileidžia tik jo ką tik sugalvotam idealios valstybės modeliui (Pl. *Resp.* 544c). **Ėjo alkani, basi** – Atėnuose vyravo nuomonė, kad spartiečiai vaikšto apdriskę, basi, nesiprausę. Aristofano komedijoje *Lisistratė* kalbama apie purvais aptekusį, nesiskutusį, šešetą metų nesipraususį spartietį Kleomeną (Ar. *Lys.* 279–280).

1284–1285

Visi pamėgdžioja paukščius ir elgiasi / Kaip paukščiai – graikiškame tekste Aristofano naujadaras ὀρνιθομανέω – „elgtis kaip paukščiai, pamėgdžioti paukščius". Šis veiksmažodis pavartotas ir 1344 eil.

1291

Kad daug kas gavo net ir paukštiškus vardus – komediografas šaiposi iš atėniečių pomėgio sugalvoti vienas kitam paukščių pravardes.

1292–1293

Šlubasis smulkmenų prekiautojas slankà / Vadinamas – žr. 766–767 eil. komentarą.

1293

Menipas pramintas kregžde – neaišku, apie kokį Menipą kalba Aristofanas. Scholijai nurodo, kad Menipas vertėsi arklininkyste ir savo žirgams išdegindavo kregždę primenantį ženklą. Schol. Ar. *Av.* 1293: Μενίππῳ δ' ἦν χελιδών: Διὰ τὸ ἱπποτρόφον εἶναι (καὶ καυτηρίᾳ τοῦτον χρῆσθαι) οὕτως ὠνομάσθη. Pasak Plutarcho, strategas Menipas buvo

Periklio draugas ir padėjėjas (Plut. *Per.* 13). Tukididas mini 412 m. pr. Kr. atėniečių laivams vadovavusį Menipo sūnų Hipoklį (Thuc. VIII. 13).

1294

Opuntijas – net varnu be vienos akies – apie Opuntiją žr. 154–155 eil. komentarą. Scholijai pateikia I a. pr. Kr. graikų gramatiko Didimo komentarą, kad Opuntijas buvo pravardžiuojamas varnu ir dėl savo didžiulės nosies (schol. Ar. *Av.* 1294: Δίδυμος· ὡς τοιούτου τὴν ὄψιν ὄντος μνημονεύει αὐτοῦ καὶ μέγα ῥύγχος ἔχοντος).

1295

Filoklis – vieversiu – apie Filoklį žr. 281 eil. komentarą. Scholijai nurodo, kad Filoklio galva buvo smailios formos ir todėl jis panėšėjo į paukštį (schol. Ar. *Av.* 1295: Μήποτε ὀξυκέφαλος ἦν εἰς τὸ ἄνω καὶ ὀρνιθώδης τὴν κεφαλήν). Apie negražią Filoklio išvaizdą užsimenama ir komedijoje *Moterys Tesmoforijų šventėje* (Ar. *Thesm.* 168: ταῦτ' ἄρ' ὁ Φιλοκλέης αἰσχρὸς ὢν αἰσχρῶς ποεῖ). **Teogenas – žąsim** – apie Teogeną žr. 822–823 eil. komentarą. Graikiškame tekste pavartotas žodis ὁ χηναλώπηξ. Tai tam tikros rūšies laukinė, Egipte šventa laikyta žąsis (lot. *Chenalopex aegyptiaca*), minima Herodoto *Istorijoje* (Hdt. II. 72). Scholijai nurodo, kad šitaip Teogenas buvo vadinamas dėl savo šiurkštaus, pavydaus ir pikto būdo (schol. Ar. *Av.* 1295: Πανοῦργος ἦν. διὸ ἀλώπηξ. καὶ ὅτι ἀναίσθητος καὶ φθονερὸς καὶ πονηρός). Tikriausiai savo elgesiu Teogenas priminė ne tik žąsį, bet ir lapę.

1296

Likurgas – ibiu – matyt, kalbama apie turtingos Atėnų giminės atstovą, Likomedo sūnų Likurgą, trisdešimties tiranų nuteistą mirties bausme (Plut. *Mor.* 841a). Šis Likurgas buvo žymaus IV a. pr. Kr. politiko ir oratoriaus Likurgo senelis. Pasak scholijų, Likurgas ibiu vadinamas arba dėl savo egiptietiškos kilmės, arba dėl ilgų kojų (schol. Ar. *Av.* 1296: Ἢ ὡς Αἰγυπτίῳ, ἢ ὡς μακροσκελεῖ). Apie Likurgo ryšį su Egiptu užsimena ir senosios komedijos atstovai Kratinas (fr. 32) bei Ferekratas (fr. 11). **Ibis** – gandrinių būrio paukštis, gyvenantis šiltuosiuose kraštuose. Šį paukštį mini Herodotas (Hdt. II. 75–76), Platonas (Pl. *Phdr.* 274c) ir kt. **Chairefontas – šikšnosparniu** – Chairefontas buvo Sokrato mokinys (Pl. *Ap.* 21a, *Chrm.* 153b). Trisdešimties tiranų valdymo laikotarpiu Chairefontas pabėgo iš Atėnų. Sokrato teismo metu jisai jau buvo miręs (Pl. *Ap.* 21a). Chairefontas minimas Aristofano *Debesyse,* kur akcentuojama jo blyški oda (Ar. *Nub.* 103–104), jis vadinamas ἡμιθνής – „pusiau mirusiu“ (Ar. *Nub.* 504). Scholijai nurodo, kad niūrus išblyškęs Chairefontas buvo ir kitų pravardžiuojamas šikšnosparniu (schol. Ar. *Av.* 1296: Ὁ Χαιρεφῶν μέλας καὶ ὠχρὸς προείρηται νυκτερὶς δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις.).

1297

Sirakūzietis – šarka – Sirakūzietis – V a. pr. Kr. Atėnų politikas. Jo balsą, skambantį iš tribūnos, komediografas Eupolidas palygino su aplinkui bėgiojančio šuns lojimu (fr. 220. 3: ἀναβὰς γὰρ ἐπὶ τὸ βῆμ' ὑλακτεῖ περιτρέχων). Komediografas

Frinichas nurodo, kad Sirakūzietis norėjęs išleisti įstatymą, draudžiantį komedijų rašytojams minėti išjuokiamų asmenų vardus (fr. 27).

1297–1298

Meidijas ten / Vadinas putpele – pasak scholijų ir senosios komedijos fragmentų, Meidijas buvęs apgavikas, visuomeninio turto grobstytojas ir sikofantas, be to, aistringas paukščių žaidimų mėgėjas (Phryn. fr. 43; Plat. fr. 116).

1299

Kurs paukščių žaidime į galvą gaus – kalbama apie Antikoje labai populiarų žaidimą su putpelėmis, vadinamą ἡ ὀρτυγοκοπία – „putpelių mušimu" (Poll. IX. 102, 109). Žaidimo dalyviai, smiliumi baksnodami varžovo putpelei per galvą, mėgindavo ją išgąsdinti ir išginti iš žaidimo lauko. Kam pasisekdavo tai padaryti greičiau, tas laimėdavo lažybas.

1311

Manas – sutrumpintas vergo Manodoro vardas. Žr. 523 eil. komentarą.

1320–1322

Išmintis, Geidulys, nemirtingos Charitės / Ir Ramybės švelnios, malonios / Gražiai besišypsąs veidas – panašiai ir Pindaras, apibūdindamas kai kuriuos miestus, mini juose vyraujančias personifikuotas abstrakcijas. Anot šio poeto, Korinte

gyvena Teisėtvarka (Eunomija), Teisingumas (Dikė) ir Taika (Eirėnė; Pind. *Ol.* XIII. 6–10: ἐν τᾷ γὰρ Εὐνομία ναίει ...Δίκα καὶ ὁμότροφος Εἰρήνα). Turtingojo Orchomeno valdovėmis poetas vadina Charites (Pind. *Ol.* XIV. 3–4: ὦ λιπαρᾶς ἀοίδιμοι βασίλειαι / Χάριτες Ἐρχομενοῦ); Ramybę (Hesichiją) jis laiko miestų klestėjimą skatinančia Teisybės dukterimi (Pind. *Pyth.* VIII. 1–2: Φιλόφρον Ἡσυχία, Δίκας ὦ μεγιστόπολι θύγατερ). Ramybė ir taika buvo būtinos miesto gerovei. Plg. garsiąją IV a. pr. Kr. skulptoriaus Kefisodoto skulptūrą *Eirėnė, laikanti mažylį Plutą*. Pasak Pausanijo, ši statula stovėjo Atėnų agoroje netoli eponimų paminklo (Paus. I. 8. 2, IX. 16. 2). Atėnų piliečių gyvenimas nebuvo ramus. Tukidido *Istorijoje* pasakojama, kad Korinto pasiuntinys pareiškęs, jog atėniečiai iš prigimties negali patys ramiai gyventi ir neleidžia to daryti kitiems (Thuc. I. 70. 9: ὥστε εἴ τις αὐτοὺς ξυνελὼν φαίη πεφυκέναι ἐπὶ τῷ μήτε αὐτοὺς ἔχειν ἡσυχίαν μήτε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐᾶν, ὀρθῶς ἂν εἴποι). **Charitės** – žr. 782 eil. komentarą.

1335

Vardan kielių – vietoj įprastos žmonių priesaikos „vardan Dzeuso“ Peisetairas, kaip Debesų Gegutmiesčio atstovas, prisiekia naujomis dievybėmis – paukščiais.

1337–1339

Kad būčiau erelis, beskraidąs aukštai, / O kaip lekiočiau oru viršum žalsvos, / Nevaisingos jūros, pasipūtusios! – scholijai nurodo, kad šios eilutės paimtos iš neišlikusios Sofoklio

tragedijos *Oinomajas* (fr. 476: γενοίμαν αἰετὸς ὑψιπέτας...). Tai tikriausiai chorinės partijos eilutės, jose daug epinės leksikos (ἀτρυγέτου, ὑψιπέτας), bet ir dorėninių formų (γενοίμαν, ποταθείην, γλαυκᾶς, λίμνας), kuriose išlaikyta ᾱ.

1341

Artinas kažkas – ateina naujas veikėjas, graikiškai vadinamas ὁ πατραλοίας (tėvažudys). Šį žodį J. Dumčius verčia „netikęs sūnus". Žodis πατραλοίας vartojamas ir kitose Aristofano komedijose (Ar. *Nub.* 1327, *Ran.* 274, 773). Plg. Pl. *Phd.* 114a, etc.

1343

Todėl ilgiuosi paukštiško gyvenimo – scholijai nurodo, kad šią eilutę įterpė Aristofanas Bizantietis (schol. Ar. *Av.* 1343: Μετὰ τοῦτον ἑνὸς / στίχου φέρουσί τινες διάλειμμα, καὶ Ἀριστοφάνης / πλήρωμα οὕτως: ἐρῶ δ' ἐγώ τι τῶν ἐν ὄρνισιν νομῶν). Aristofanas Bizantietis (257–180 m. pr. Kr.) – vienas žymiausių Antikos gramatikų, gyvenęs ir dirbęs Aleksandrijoje, redagavęs ir leidęs įvairių autorių kūrinius.

1348

Gražu tarp paukščių tėvą mušti ir kapot – Senovės Graikijoje pagarba tėvams buvo nerašytas įstatymas, todėl mintis, kad galima mušti tėvus, turėjo šokiruoti publiką. Analogišką reakciją galėjo sukelti ir Aristofano komedijos *Debesys* veikėjas Feidipidas. Pasimokęs Sokrato mokykloje, jis apkula savo tėvą Strepsiadą. Sudėtingi tėvo ir sūnaus

santykiai vaizduojami komedijoje *Vapsvos*, kurios veikėjas Bdelikleonas turi kęsti nenuspėjamą kuoktelėjusio tėvo Filekleono elgesį (Ar. *Vesp.* 1039). Apie tėvų ir vaikų santykius žr. taip pat Ar. *Ec.* 638–640 ir 757–758 eil. komentarą.

1354

Senovinis, esąs gandrų lentelėse – paukščių paprotys surašytas lentelėse, panašiai kaip buvo surašyti atėniečio Solono įstatymai (Plut. *Sol.* 25). Kalbėdamas apie Solono ir Drakonto įstatymus, komediografas Kratinas taip pat mini šias lenteles (Cratin. fr. 274). Aristotelis įstatymų lenteles vadina kirbėmis ([Arist.] *Ath.* VII. 1).

1355–1357

Kai tėvas gandras išaugina gandriukus, / Lig tolei, kolei jie lekioti pradeda / Tada vaikai privalo tėvą išmaitint – šis paukščių paprotys panašus į Solono įstatymą, nurodantį vaikams išlaikyti savo tėvus. Tokio įstatymo nepaisantys žmonės buvo laikomi negarbingais (Diog. Laert. I. 55: ἐάν τις μὴ τρέφῃ τοὺς γονέας, ἄτιμος ἔστω). Solono įstatymai taip pat numatė, kad vaikams nebūtina išlaikyti tėvus, jei šie neišmokė jų amato (Plut. *Sol.* 22). Žr. taip pat [Arist.] *Ath.* LVI. 6.

1361

Aprengsime našlaičio paukščio plunksnomis – Atėnų miesto valdžia rūpindavosi našlaičiais, kurių tėvai buvo žuvę kare. Tokie našlaičiai būdavo nemokamai maitinami pritanėjuje.

Sulaukę aštuoniolikos metų, jie per Dionisijų šventes iškilmingai pražygiuodavo pro teatro žiūrovus, apsiginklavę kaip hoplitai.

1362–1363

Bet aš, jaunuoli, noriu šitaip tau patart, / Kaip pats esu girdėjęs, vaikas būdamas – tai perfrazuotos VI a. pr. Kr. poeto Teognido eilutės:

Σοὶ δ' ἐγὼ εὖ φρονέων ὑποθήσομαι, οἷά περ αὐτός,
  Κύρν', ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν παῖς ἔτ' ἐὼν ἔμαθον
(Thgn. 27–28)

Tau aš linkėdamas gero, Kirne, šitai patarsiu,
  Ką iš gerų žmonių teko man, vaikui, išgirst.
(vert. A. Kudulytė-Kairienė)

1369

Jei tu karingas, skrisk į Trakiją kariaut – kai buvo rašoma ši komedija, atėniečiai rengėsi pulti Trakijos miestą Amfipolį. Ataka prieš Amfipolį buvo surengta 414 m. pr. Kr. vasarą, tačiau nebuvo sėkminga (Thuc. VII. 9).

1372–1409

Kinesijo epizode parodijuojamas ditirambinės poezijos stilius. Iš pradžių ditirambai būdavo atliekami dievo Dioniso garbei, vėliau jais imta šlovinti įvairius herojus. V a. pr. Kr. per Panatėnajų ir Dionisijų šventes vykdavo ditirambų kūrėjų varžybos. Ditirambus kūrė ir chorinės poezijos

atstovai Pindaras, Bakchilidas, Simonidas, ir vėlesnės kartos poetai – Timotėjas iš Mileto, Melanipidas, Filoksenas iš Kiteros salos, atėnietis Kinesijas ir kiti. Išliko jų kūrybos fragmentų. Ditirambinės poezijos kūrėjai ieškojo naujų išraiškos priemonių. Jų kūriniams būdingas įmantrus stilius, metrų įvairumas, daugiažodžiavimas. Kinesijo epizode Aristofanas meistriškai parodijuoja pompastišką ditirambų stilių, vartodamas savo paties sudarytus sudurtinius epitetus (1393 eil.: αἰθεροδρόμος – „lekiantis aiteru"; 1394 eil.: ταναόδειρος – „ilgakaklis"; 1402 eil.: πτεροδόνητος – „plasnojantis sparnais") ir sukurdamas pompastiškai skambančias eilutes (pvz., 1376–1377, 1400 eil.).

1372–1374

Štai aš skrendu Olimpan / Savo sparnais lengvaisiais / Vis į naują, vis į kitą dainos kelią – scholijai nurodo, kad tai Anakreonto eilutės (fr. 378). Poetai dažnai lygindavo save ir savo varžovus su paukščiais, pvz., Pindaras pasivadina dievišku Dzeuso paukščiu (t. y. ereliu), o savo varžovus Simonidą bei Bakchilidą apšaukia varnomis (Pind. *Ol.* II. 86–88). Apie poetų mokymąsi iš paukščių giesmių žr. 748–750 eil. komentarą.

1378

Lyg plunksna lengvas Kinesijau, sveikas būk – ditirambų kūrėjas Kinesijas buvo kitarodininko Meleto sūnus (Pl. *Grg.* 501e–502a). IV a. pr. Kr. pradžioje jis nugalėjo Dionisijų šventėje (IG 2/32.3028). Aristofanas apibūdina Kinesiją

būdvardžiu φιλύρινος – „kaip liepa, panašus į liepą“. Šio epiteto reikšmė neaiški. Pasak scholijų, gramatiko Kalistrato nuomone, čia kalbama apie gelsvai žalsvą Kinesijo odos atspalvį (schol. Ar. *Av.* 1378: φιλύρινον: Καλλίστρατος χλωρόν. ἡ γὰρ φιλύρα χλωρόν. χλωρὸς δὲ καὶ οὗτος). Kitas komentatorius Eufronijas mano, kad epitetas φιλύρινος pažymi tiek paties Kinesijo, tiek jo eilių lengvumą (schol. Ar. *Av.* 1378: φιλύρινον: ...Εὐφρόνιος κοῦφον, ὡς ἂν διθυραμβοποιὸν εὐτελῆ, καὶ κοῦφα ποιοῦντα. τοιοῦτον γὰρ τὸ ξύλον κοῦφον καὶ ἐλαφρόν). Pastarąją reikšmę pasirinko vertėjas J. Dumčius. Kinesijas – dažnas Aristofano pajuokų objektas (Ar. *Lys.* 860, *Ran.* 153, 1437, *Ec.* 330). Žr. taip pat 1054 eil. komentarą.

1379

Kodėl tą šleivą koją taip velki ratu? – t. y. sukiesi ratu. Perifrazė πόδα κυκλεῖν („suktis ratu“) randama tragikų kūryboje (Eur. *El.* 561). Choras giedodavo ditirambus šokdamas aplink aukurą ratu (κύκλος – „ratas“). Scholijai nurodo, kad`šioje eilutėje parodijuojamas ditirambų kūrėjų stilius (schol. Ar. *Av.* 1379: ἐπεὶ πολλάκις ἐστὶ παρ᾽ αὐτοῖς ποδὶ κούφῳ, ἢ ποδὶ λευκῷ, ἢ πόδα τιθείς, ἤ τι τοιοῦτον). Pasak scholijų (schol. Ar. *Av.* 1379), komentatoriai Eufronijas ir Didimas teigę, kad Kinesijas buvęs šlubas.

1383–1385

Sparnuotu tapęs per tave, norėčiau kilt / Oran ir ten iš debesų paimt naujas, / Sniegų ir vėjų purtytas, melodijas – tikėdamasis pakilti į dangų ir tenai gauti poetinį įkvėpimą, Kinesijas

geidžia paukščio sparnų. Panašiai Aristofano komedijoje *Taika* (Ar. *Pax* 828–831) Trigajas sakosi matęs, kaip ditirambų kūrėjų sielos sklandė erdvėje ir savo kūriniams „lasiojo padebesionežemiškas temas“ (vert. Sigitas Narbutas).

1398

Notas – pietų vėjas.

1399

Borėjas – šiaurės vėjas.

1403

Tu taip elgies su kiklo chorų poetu? – graikiškame tekste Aristofano naujadaras ὁ κυκλιοδιδάσκαλος reiškia ὁ διθυραμβοδιδάσκαλος – „ditirambų choro vadovas, mokytojas“. Pastarasis žodis pavartotas komedijoje *Taika* (Ar. *Pax* 829), bet lietuviškame vertime neatsispindi (jis išverstas paprastai – „poetas“).

1404

Dėl jo juk filės vaidijasi visuomet – ditirambų varžybos Atėnuose buvo pradėtos rengti valdant peisistratidams. Kiekviena Atėnų filė pristatydavo savo chorą, kurį finansuodavo turtingas filės pilietis, vadinamas choregu (ὁ χορηγός). Choro vadovas (ὁ διδάσκαλος) būdavo paskiriamas burtais. Suprantamas filių pageidavimas gauti gerą, patyrusį choro vadovą. Varžybose nugalėjęs choras būdavo apdovanojamas prizu – trikoju. Laimėtas trikojis būdavo

pastatomas Atėnų gatvelėje, vadintoje Trikojų gatve. Iš visų toje gatvelėje stovėjusių paminklų (Paus. I. 20. 1) dabar išliko tik IV a. pr. Kr. pastatytas chorego Lisikrato paminklas.

1406

Leotrofidas – ditirambų kūrėjas, Kinesijo varžovas. Scholijuose nurodoma, kad Leotrofidas, kaip ir Kinesijas, buvo labai plonas ir išbalęs. Ten pat pateikiamas senosios komedijos atstovo Hermipo fragmentas (fr. 36: ἀνάπηρά σοι θύουσιν ἤδη βοίδια Λεωτροφίδου λεπτότερα καὶ Θουμάντιδος), kuriame skamba Dionisui skirti žodžiai, esą žmonės aukoja jam paliegusius, už Leotrofidą ir Tumantidą liesesnius jautukus.

1407

Krekopo filėj – skaitymo variantai: Κεκροπίδα, Κρεκοπίδα. Atikoje buvo Kekropidės filė, pavadinta legendinio Atėnų karaliaus Kekropo vardu (Apollod. III. 14.1). Kartais Kekropija buvo vadinama visa Atika (Eur. *El.* 1289). Dėl komiško efekto pasirenkamas skaitymo variantas Κρεκοπίδα – „griežlių filė“ (ἡ κρέξ, κρεκός – „griežlė“).

1410–1469

Sikofanto epizode išjuokiamas V a. pr. Kr. Atėnuose išplitęs socialinis ir politinis reiškinys – sikofantija (įskundinėjimas). Sikofantai kritikuojami ir kitose Aristofano komedijose (Ar. *Ach.* 818–829, 908–951, *Plut.* 850–950). Atskiro valstybinio organo, skirto stebėti, kaip vykdomi valstybės

įstatymai, Atėnuose nebuvo. Tuo galėjo užsiimti kiekvienas pilietis. Atsirasdavo šantažuotojų, kurie prasimanydavo kaltinimus ir grasindavo patraukti į teismą garbingus piliečius. Valdžia suvokė sikofantų daromą žalą ir mėgino su jais kovoti. Jei sikofanto pateiktam skundui nepritardavo penktadalis teisėjų, skundikas gaudavo 1000 drachmų baudą. Kartą per metus Tautos susirinkimas galėjo patraukti į teismą tris sikofantus, kurių veikla kėlė įtarimų ([Arist.] *Ath.* XLIII. 5). Tačiau šitokios priemonės nepajėgė sustabdyti sikofantijos plitimo. Apie sikofantus žr. taip pat 285–286 eil. komentarą.

1410

Kokie ten paukščiai margaplunksniai, nieko neturį – cituojama kiek perfrazuota VII–VI a. pr. Kr. Lesbo poeto Alkajo eilutė (fr. 345: ὄρνιθες τίνες οἵδ' Ὠκεάνω γᾶς ἀπὺ πειράτων / ἦλθον; πανέλοπες ποικιλόδειροι τανυσίπτεροι – „kas tai per paukščiai, kurie atskrido nuo Okeano, žemės pakraščių? Tai antys margaplunksnės, ilgasparnės“ – vert. A. Kudulytė-Kairienė).

1411

Ilgasparne kregžde, tu margoji – matyt, paukščių chore yra kregžde apsirengęs dalyvis, kuriam ir adresuojami šie sikofanto žodžiai. Epitetas τανυσίπτερος („ilgasparnis“) – epe pasitaikantis sudurtinis būdvardis (Hom. *Od.* V. 65, XXII. 468; *HH* IV. 213).

1416

Turbūt sau į apsiaustą gieda skoliją – sikofanto sudainuota Alkajo eilutė Peisetairui primena skoliją (gr. τὸ σκόλιον) – užstalės dainą. Pokylio metu puotos dalyviai iš rankų į rankas perduodavo mirtos šakelę. Gavęs šakelę puotos dalyvis turėdavo ką nors ekspromtu padainuoti. Skolijus kūrė Alkajas, Anakreontas, Simonidas, Pindaras, Praksila ir kiti poetai. Keli skolijai cituojami Atėnajo veikale *Puotaujantys sofistai* (Athen. 694c–695f).

1417

Kregždučių jam, atrodo, nemažai reikės – žvelgdamas į seną sikofanto apsiaustą ir suprasdamas, kad šąlančiam sikofantui reikia šiltesnių orų, Peisetairas turi galvoje patarlę „viena kregždė – dar ne pavasaris“ (schol. Ar. *Av.* 1417: ἔαρος χρῄζει. παλαιὸν γὰρ χιτῶνα ἔχει. μετείληφε δὲ τὸν νοῦν τῆς παροιμίας, μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ).

1420

Sparnų, sparnų man reikia – scholijai nurodo, kad tai perfrazuota eilutė iš neišlikusios Aischilo tragedijos *Mirmidonai* (fr. 140: ὅπλων ὅπλων δεῖ – „ginklų, ginklų reikia“). Aristofanas vietoje žodžio ὅπλων pakartoja žodį πτερῶν.

1421

Ar tik ne į Pelėnę skristi ketini? – Pelenė – Achajos srities miestas Peloponese. Pelenėje per Hermiui skirtas šventes būdavo lenktyniaujama vežimais. Nugalėtojas dovanų gaudavo šiltą vilnonį apsiaustą (Pind. *Ol.* IX. 97–98: καὶ

ψυχρᾶν ὁπότ' εὔδιανὸν φάρμακον αὐρᾶν / Πελλάνᾳ φέρε – „ir kai Pelenėje jis gavo šiltą vaistą nuo šaltų vėjų“ – vert. A. Kudulytė-Kairienė).

1422–1423

Esu teismų atstovas aš saloms / Ir sikofantas – graikiškame tekste: κλητήρ εἰμι νησιωτικὸς καὶ συκοφάντης (schol. Ar. *Av.* 1422: κλητὴρ λέγεται ὁ καλῶν εἰς τὸ δικαστήριον πάντας. νησιωτικὸς δὲ ὁ τοὺς τὰς νήσους οἰκοῦντας συκοφαντῶν καὶ εἰς δικαστήριον ἄγων.). Į Atėnų jūrų sąjungą įėjusių salų gyventojai turėjo klausyti Atėnų įstatymų. Jeigu jie nusikalsdavo Atėnų valdžiai, būdavo traukiami teisminėn atsakomybėn. Žr. taip pat 1040–1041 eil. komentarą.

1424

Žvalgybininkas – graikiškame tekste Aristofano naujadaras ὁ πραγματοδίφης (πράγματα + διφάω – „ieškoti“) – „priekabių ieškotojas, intrigantas“. Scholijai (schol. Ar. *Av.* 1424) šį žodį aiškina taip: πράγματα ἐρευνῶν καὶ ζητῶν.

1427

Piratai kad nevargintų – senovės Graikijoje piratavimas (nuo graikų k. žodžio πειράομαι – „mėginti, bandyti užimti“) buvo labai paplitęs, įprastas reiškinys. Piratai dažnai minimi literatūros kūriniuose (Hom. *Od.* III. 72–73, IX. 39–40; *HH* II. 124–125, VII. 6–7; Thuc. I. 5 ir kt.). Po Delo jūrų sąjungos sudarymo 478 m. pr. Kr., kai Atėnų laivynas pradėjo kontroliuoti Egėjo jūrą (Thuc. II. 69), piratų joje

smarkiai sumažėjo, tačiau jų vėl padaugėjo Peloponeso karo metu, kai abi kariaujančios pusės ėmė naudotis jūros plėšikų paslaugomis (Thuc. IV. 9; Xen. *Hell.* II. 1. 30).

1429

Balasto vietoje surijęs daug bylų – žr. 1137–1138 eil. komentarą.

1432

O ką gi veiksi? Kasti aš nemoku juk – iš sikofanto atsakymo aiškėja, kad jis nenori dirbti net pačių primityviausių darbų, kuriems jokio mokslo ar įgūdžių nereikia. Plg. išpaikinto sūnaus atsakymą neišlikusioje Aristofano komedijoje *Δαιταλεῖς* (*Puotautojai*), fr. 232: ὅστις αὐλοῖς καὶ λύραισι κατατέτριμμαι χρώμενος / εἶτά με σκάπτειν κελεύεις; – „Ar tu man, kuris įpratęs groti lyra ir aulu, / Kasti įsakai?..“ (vert. A. Kudulytė-Kairienė). Sikofantų vengimas užsiimti kokiu nors amatu kritikuojamas Aristofano komedijoje *Plutas* (Ar. *Plut.* 902–957).

1440–1441

Tėvai tenai kirpyklose / Tarpusavy maždaug štai šitaip kalbasi – kirpyklos senovės Atėnuose buvo savotiški klubai, kur piliečiai rinkdavosi aptarinėti įvairiausių reikalų ir sužinoti naujienų (Ar. *Plut.* 337–339; Lys. XXIV. 20). Apie tai užsimenama komediografo Eupolido komedijos Μαρικᾶς (*Marikadas*) fragmente (fr. 180 K: καὶ πόλλ' ἔμαθον ἐν τοῖσι κουρείοις ἐγὼ / ἀτόπως καθίζων κοὐδὲ γιγνώσκειν δοκῶν –

„aš daug sužinojau kirpyklose, sėdėdamas nuošalyje ir apsimesdamas, kad nesuprantu“ – vert. A. Kudulytė-Kairienė). Net apie tokį svarbų įvykį kaip atėniečių pralaimėjimas Sicilijos ekspedicijoje miesto valdžia pirmiausia sužinojo iš kirpėjo (Plut. *Nic.* 30).

1442–1443

Dieitrefas manajam vaikui suteikė / Sparnus – dviprasmiška eilutė. Deitrefas galėjo ne tik parduoti jaunuoliams vyną pintuose, sparnus primenančiuose dėkluose (žr. 798 eil. komentarą), bet ir savo kalbomis paskatinti juos susidomėti žirgų lenktynėmis.

1443

Ir šis dabar jau laksto su arkliais – žirgų lenktynės buvo mėgstamas jaunuolių užsiėmimas. Aristofano komedijoje *Debesys* Feidipidas žirgų lenktynėse praskolina tėvo Strepsiado turtą.

1444–1445

O kitas sako: iš tragedijos sūnus / Sparnus įgijęs: mintys skraidančios toli – neaišku, ar ši ironiška Aristofano pastaba skirta jauniems žiūrovams, ar pradedantiems aktoriams ir dramaturgams.

1454

Ar kirlio – graikiškame tekste κερχνῇδος – „pelėsakalio“. Šis paukštis minimas 304 ir 589 eil., bet nė vienoje tiksliai neišverstas į lietuvių kalbą.

1457–1458

Tu nori svetimšalio pralaimėjimo / Dar prieš teisman atvykstant – kaltinamasis privalėdavo per tam tikrą laikotarpį nuo įskundimo dienos atvykti į teismą. Jei per tą laiką jis teisme nepasirodydavo, byla būdavo laikoma pralaimėta. Tolimesnėse salose gyvenantys žmonės, įskųsti skraidančio sikofanto, nebūtų spėję nustatytu laiku atvykti į Atėnus.

1463

Gražių plunksnelių, korkirietiškų, tikrų – scholijai nurodo, kad Kerkiroje (ši sala dar vadinama Korkira arba Korfu sala) dažnai kildavę neramumai būdavo malšinami dideliais botagais. Kerkiros botagai buvo gerai žinomi Atėnuose; jie minimi komediografo Frinicho komedijoje *Satyrai* (fr. 47: Κορκυραῖαι δ' οὐδὲν ἐπιβάλλουσι μάστιγες – „korkirietiški botagai nieko neplaka" – vert. A. Kudulytė-Kairienė). Pseudo-Plutarcho traktate *Dešimties oratorių gyvenimai* pasakojama, kaip Tautos susirinkime nušvilptas oratorius Likurgas sušuko: ὦ Κερκυραία μάστιξ, ὡς πολλῶν ταλάντων εἶ ἀξία – „O Kerkiros botage, kaip tu esi vertas daugybės talentų!" (vert. A. Kudulytė-Kairienė). Buvo paplitęs paprotys botagu plakti vergus. Apie tai liudija populiarus žodis ὁ μαστιγίας – „vertas botago, nusipelnęs rykščių" (Ar. *Eq.* 1228, *Lys.* 1240, *Ran.* 501; Pl. *Grg.* 524c).

1468

Teismų šunybės – graikiškame tekste Aristofano naujadaras ἡ στρεψοδικοπανουργία – „įstatymus iškraipanti niekšybė".

1473

Kiek toliau ten nuo Kardijos - Kardija – Mileto įkurta graikų kolonija šiaurinėje Trakijos Chersoneso pakrantėje, Miltiado laikais atitekusi Atėnams. Aristofanas čia, matyt, turi galvoje ne minėtą toponimą, bet bendrinį daiktavardį ἡ καρδία – „širdis“. Bailiajam Kleonimui (žr. 290 eil. komentarą) iš baimės galėjo iššokti širdis. Agamemnonas *Iliadoje* (Hom. *Il.* X. 93–95) sako: αἰνῶς γὰρ Δαναῶν περιδείδια... / ...κραδίη δέ μοι ἔξω / στηθέων ἐκθρῴσκει – „apėmė baimė baisi dėl danajų... / ...o širdis iš krūtinės, / Rodosi, ėmus iššoks“ (A. Dambrausko vertimas). Plg. Aesch. *Choe.* 166: ὀρχεῖται καρδία φόβῳ – „iš baimės šokinėja man širdis“ (J. Dumčiaus vertimas) ir lietuvišką posakį „širdis iš baimės į kulnis nusirito“.

1474–1475

Auga medis nuostabus, / Jis vadinas Kleonimas – pasak scholijų, Kleonimas, ar dėl to, kad buvo didelio ūgio, ar dėl to, kad bejausmis ir bukas, buvo lyginamas su medžiu (schol. Ar. *Av.* 1474: δένδρῳ αὐτὸν ἀπεικάζει ἢ ὡς μέγαν ἢ ὡς ἀναίσθητον καὶ ξύλινον). Kleonimo ūgis pabrėžiamas komedijoje *Acharniečiai* (Ar. Ar. *Ach.* 88). Apie politiką Kleonimą žr. taip pat 289–290 eil. komentarą.

1479

Virsta sikofantu jis – nors niekur daugiau neužsimenama, kad Kleonimas buvo sikofantas, tačiau, matyt, šis politikas jautė simpatijas skundikams. Tai patvirtina oratoriaus

Andokido liudijimas, jog Kleonimas pasiūlęs tūkstančio drachmų premiją tiems, kas praneš apie bandymus parodijuoti misterijas (And. 27). Aristofanas *Debesyse* Kleonimą priskiria prie priesaikos laužytojų (Ar. *Nub.* 400).

1481

Meta skydą it lapus – žr. 290 eil. komentarą.

1483–1484

Tęsiasi tokia šalis, / Maža joj šviesų tebūna – galbūt čia turima galvoje Skitija, kurią graikai įsivaizdavo kaip tuščią dykynę, be miestų ir tvirtovių (Hdt. IV. 46). Plg. Aesch. *Prom.* 1–2: Χθονὸς μὲν ἐς τηλουρὸν ἥκομεν πέδον, / Σκύθην ἐς οἶμον, ἄβροτον εἰς ἐρημίαν – „Į nepasiekiamą atvykom žemės kraštą, / Šalin laukinių skitų – dykumon tuščion“ (vert. R. Mironas). Komedijoje *Archarniečiai* Skitija vadinama ἡ Σκυθῶν ἐρημία – „skitų dykuma“ (Ar. *Ach.* 704).

1485–1486

Žmonės su herojais valgo / Ir gyvena ten kartu – graikai įsivaizdavo, kad švenčių metu surengtose puotose dalyvauja dievai ar vietiniai herojai, kuriems buvo skirta ta šventė. Homero epe užsimenama, kad dievai vyksta viešnagėn į aitiopų šalį (Hom. *Il.* I. 423–425) ir puotauja kartu su fajakais (Hom. *Od.* VII. 201–203).

1490–1491

Jei koks nors žmogus herojų / Ten Orestą susitiks – žr. 712 eil. komentarą.

1492

Tai pabėgs ir be drabužių – žr. 498 eil. komentarą.

1494

Kad tik nepamatytų Dzeusas čia manęs – Aristofanas vaizduoja Prometėją kaip bailų, nuo Dzeuso besislapstantį menkystą. Aischilo tragedijoje *Prikaltasis Prometėjas* jis – drąsus titanas. Hesiodo *Teogonijoje* Prometėjas priešinasi Dzeuso valiai (Hes. *Th.* 565–569).

1500

Toli dar vakaras – originale: βουλυτός (sc. καιρός) – „metas atkinkyti jaučius". Homeras vartoja tik prieveiksminę formą βουλυτόνδε (Hom. *Il.* XVI. 779; *Od.* IX. 58).

1501–1502

Ką Dzeusas veikia šiuo / Metu: ar vaiko debesis, ar niaukiasi? – Prometėjas ateina, apsiaustu užsidengęs veidą ir laikydamas išskėstą skėtį, todėl nemato dangaus, kuriame viešpatauja Dzeusas.

1503

Tau bus blogai – neatpažindamas slepiančio veidą Prometėjo, Peisetairas pradeda pykti ir grasinti.

1504

O Prometėjau mielas – toks malonus Peisetairo pasisveikinimas atspindi atėniečių pagarbą Prometėjui. Kiekvienais metais Atėnuose puodžiai rengdavo Prometėjų

šventes, per kurias vykdavo bėgimo su fakelais varžybos, giedodavo vyrų ir berniukų chorai (Paus. I. 30. 2).

1507

Aš noriu padėtį danguj išdėstyti – Prometėjas jau sugrįžęs iš Kaukazo, kur kadaise buvo prirakintas prie uolos, vėl priimtas į dievų tarpą ir kartu su jais gyvena danguje.

1508

Paėmęs skėtį, štai laikyk jį virš manęs – po skėčiu nuo saulės dažniausiai slėpdavosi moterys, todėl skėtis buvo laikomas moterų atributu (Ar. *Thesm.* 823). Scholijai nurodo (schol. Ar. *Av.* 1508), kad per Eleusinijų šventes su skėčiais eidavo kaneforos – merginos, nešančios pintinėles su aukojimui reikalingais daiktais.

1511

Gerai tu sugalvojai, prometėjiškai – buvo manoma, kad Prometėjo vardas susideda iš priešdėlio πρό – „iš anksto“ ir daiktavardžio ἡ μῆτις – „išmintis, protas“ arba τὰ μήδεα – „mintys“; tad Prometėjo vardo reikšmė – „iš anksto apgalvojantis, numatantis, įžvalgus, numanantis“.

1516–1517

Dievams jau žmonės neaukoja visiškai / Jokių aukų – panaši situacija, kai žmonės nustoja aukoti dievams, vaizduojama Aristofano komedijoje *Plutas* (Ar. *Plut.* 1113–1116).

1519

Kaip Tesmoforijose, turim pasninkaut – Tesmoforijos – žemdirbystės deivei Demetrai skirtos šventės, kuriose dalyvaudavo tik ištekėjusios moterys. Šios šventės vaizduojamos 411 m. pr. Kr. sukurtoje Aristofano komedijoje *Moterys Tesmoforijų šventėje*. Tesmoforijos vykdavo rudenį ir trukdavo penkias dienas. Vieną dieną švenčių dalyvės pasninkaudavo.

1520

Barbarų dievai – keliaudami po svetimus kraštus ir juose įkurdami savo kolonijas, graikai susidurdavo su vietiniais gyventojais ir jų garbinamais dievais. Kai kurie svetimšalių dievai vėliau buvo pradėti tapatinti su graikų dievais (pvz., Amonas su Dzeusu, Kibelė – su Dievų Motina ir t. t.).

1521

Ilirai – senovės tauta, gyvenusi vakarinėje Balkanų dalyje, dabartinės Albanijos ir buvusios Jugoslavijos respublikos Makedonijos teritorijoje. Dėl savo karingo būdo ilirai buvo laikomi grėsmingais priešais (Thuc. IV. 125). Scholijai pažymi, kad ilirai nedirbo žemės ir vertėsi plėšikavimais (schol. Ar. *Av.* 1521).

1526–1527

Ar tik ne barbarų dievai bus tie, / Iš kur Eksekestido kilo giminė? – fratriją (giminę) siejo Dzeuso Herkėjo ir kitų šeimos dievų (οἱ θεοὶ πατρῷοι) kultas. Aristotelis nurodo ([Arist.]

Ath. LV. 3), kad prieš pradėdami eiti pareigas archontai turėdavo miesto tarybai papasakoti ne tik apie savo tėvus, bet ir atsakyti į klausimą, ar Apolonas (Ἀπόλλων Πατρῷος) ir Dzeusas (Ζεὺς Ἑρκεῖος) yra jo giminės globėjai ir kur yra jų šventovės. Eksekestidas, matyt, buvo kilęs iš nekilmingos, dievų globėjų neturinčios giminės, todėl Aristofanas pašaipiai bando jį susieti su barbarų dievais.

1529

Tribalai – trakų gentis, gyvenusi į šiaurę nuo Rodopės kalnų dabartinės Bulgarijos vakaruose ir buvusios Jugoslavijos Makedonijos respublikos teritorijoje. Pirmąkart tribalus mini Herodotas (Hdt. IV. 49. 2), vėliau apie juos rašo Tukididas (Thuc. II. 96. 4, IV. 101. 5). Atėniečiams tribalai atrodė labai žiaurūs, plėšrūs, laukiniai žmonės. Aristotelis atkreipia dėmesį (Arist. *Top.* 115b, 22–25) į tai, kad tribalai gali paaukoti net tėvus. Demostenas rašo (Dem. LV. 39) apie tribalais pasivadinusius dykinėjančius Atėnų jaunuolius, kurie, nepaisydami nusistovėjusių religinių papročių, sušlamšdavo ne tik Hekatei skirtas aukas, bet ir draudžiamas valgyti aukojamųjų paršų sėklides.

1530

Iš čia ir sakom: „Kad tu būtum sutryptas“ – graikiškame tekste komizmas paremtas panašių žodžių Τριβαλλοί (tribalai) ir τρίβω (trinti) skambesiu.

1536

Ir atiduoti tau Valdžios už žmoną vest – graikiškame tekste ἡ Βασίλεια – „karalienė, viešpatė". Tai Aristofano išgalvota dievybė. J. Dumčius šį žodį verčia kaip personifikuotą sąvoką „Valdžia". Plg. personifikuotą Trigajo nuotaką Pjūtį (gr. ἡ Ὀπώρα) Aristofano *Taikoje* (Ar. *Pax* 706 sqq.).

1538

Ji valdo Dzeuso ir perkūną, ir žaibus – Aristofanas savo sugalvotai dievybei Valdžiai suteikia didžiulę galią – valdyti Dzeuso atributus. Taip ji darosi viršesnė už patį Dzeusą. Pasak Hesiodo (Hes. *Th.* 286), Dzeuso rūmuose „griaustinį bei žaibą protingajam Dzeusui nešioja" žirgas Pegasas. Aischilo *Eumenidėse* Atėnė nurodo, kad Dzeuso griaustinis ir žaibai laikomi saugioje vietoje Olimpe (Aesch. *Eum.* 827–828: „Tik aš viena žinau, kur raktas paslėptas / To kambario, kur saugojami jo žaibai" – vert. J. Dumčius).

1539–1541

Tvarką, gerą užmojį, / Dėsnius... visą išmintį – Aristofanas išvardija tai, kas abstraktu ir kas konkretu. Pirmiausia paminima, kas svarbu politiniam miesto gyvenimui – ἡ εὐβουλία („geri sprendimai"), ἡ εὐνομία („teisėtvarka"), ἡ σωφροσύνη („santūrumas, nuosaikumas"). *Debesyse* (Ar. *Nub.* 587–589) komediografas pabrėžia, kad Atėnų miestui patinka kvaili sprendimai (ἡ δυσβουλία). **Eunomija** (Teisėtvarka) Homero poemose dar nepersonifikuota. Hesiodas (Hes. *Th.* 901–903) Eunomiją kartu su Dike (Teisingumu)

ir Eirėne (Taika) priskiria prie Horų. Pindaras (Pind. *Ol.* XIII. 5–6) Eunomiją sieja su Dike ir Eirėne, Bakchilidas (Bacch. XV. 55) – su Dike. Taip Horų funkcijos iš gamtos sferos pereina į visuomeninę sritį. Apie nuosaikumo (ἡ σωφροσύνη) reikšmę valstybiniame gyvenime žr. Pl. *Resp.* 431d–432b.

1540

Laivų statybas – Atėnų laivai buvo statomi Atėnų uoste Pirėjuje. Demostenas, su pasididžiavimu vardindamas Atėnų įžymybes – Partenoną, Propilajus, stojas, – neužmiršta paminėti miesto laivų statyklų bei Pirėjo (Dem. XXII. 76: τὰ δὲ τῶν ἀναθημάτων τῶν ἐπ' ἐκείνοις σταθέντων τὸ κάλλος, προπύλαια ταῦτα, ὁ παρθενών, στοαί, νεώσοικοι; Dem. XXIII. 207: προπύλαια ταῦτα, νεώσοικοι, στοαί, Πειραιεύς, τἄλλ' οἷς κατεσκευασμένην ὁρᾶτε τὴν πόλιν). Žr. taip pat 108 eil. komentarą.

1541

Šmeižtus – politinėje kovoje Atėnų veikėjai kartais griebdavosi šmeižto ir melo. Vienas iš tokių – Periklio priešas Kleonas, kurį Aristofanas negailestingai kritikuoja savo komedijose (Ar. *Ach.* 379–382, 502, *Eq.* 62, 288, 485–487). Labai neigiamai Kleoną vaizduoja ir istorikas Tukididas (Thuc. III. 42. 2–3). **Tris obolus** – Periklio laikais atėniečiams už valstybines pareigas pradėtas mokėti užmokestis: iš pradžių vienas obolas (Ar. *Nub.* 863), paskui – du obolai. Už juos buvo galima nusipirkti viską, ko reikėdavo žmogui minimaliai

pragyventi vieną dieną. Vėliau šis užmokestis išaugo iki trijų obolų (spėjama, kad jis buvo padidintas 425 m. pr. Kr. Kleono iniciatyva). Trys obolai buvo mokami teisėjams (Ar. *Eq.* 51, 800, *Vesp.* 690), tautos susirinkimo dalyviams (Ar. *Ec.* 292, 308), karinės flotilės jūreiviams (Thuc. VIII. 45; Xen. *Hell.* I. 5. 7). Archontai ir karo tarnybą atliekantys jaunuoliai už dieną gaudavo po keturis obolus, Tarybos nariai – po penkis obolus, pritanai – po drachmą. **Miesto mokesčius** – graikiškame tekste paminėti ne miesto mokesčiai, bet Atėnų pareigūnas *kolakretas* (ὁ κωλακρέτης), rinkdavęs mokesčius ir mokėdavęs algas valstybės tarnautojams (Ar. *Vesp.* 695, 724). Schol. Ar. *Av.* 1541: τὸν κωλακρέτην: τὸν ταμίαν τῶν πολιτικῶν χρημάτων.

1545

Žmonėms juk visą laiką palankus esu – Prometėjas pamiršta, kad Peisetairas ir jo bičiuliai yra jau ne žmonės, bet paukščiai.

1546

Tik dėl tavęs ant anglių kepti galime – pasak mitų, Prometėjas, nepaisydamas Dzeuso draudimo, atidavė ugnį žmonėms ir išmokė juos įvairiausių amatų (Hes. *Th.* 562–569; Aesch. *Prom.* 11, 28, 480–508).

1547

Aš nekenčiu visų dievų, kaip tu žinai – panašią mintį išsako Aischilo Prometėjas (Aesch. *Prom.* 975: ἁπλῷ λόγῳ τοὺς πάντας ἐχθαίρω θεούς).

1549

Timonas tikras – Timonas – Aristofano amžininkas, atėnietis, pagarsėjęs neapykanta aplinkiniams. Piktą ir nedraugišką Timono būdą mini Aristofanas (Ar. *Lys.* 805–828). IV a. pr. Kr. viduriniosios komedijos atstovas Antifanas buvo sukūręs komediją *Timonas* (fr. 204). Išliko II a. graikų rašytojo Lukiano dialogas *Timonas, arba misantropas,* kuriame pasakojama Timono istorija: iš pradžių jis buvęs turtingas ir dosnus, tačiau, kai tik prarado turtus, visi nuo jo nusisukę. Nuskuręs Timonas pradėjęs neapkęsti ir žmonių, ir dievų. Timonas minimas ir Plutarcho *Paralelinėse biografijose,* kur pažymima, kad jis turėjęs tik vieną draugą Apemantą, tokį pat misantropą, kaip ir pats (Plut. *Anton.* 70. 3), ir kad iš visų atėniečių mėgęs tik Alkibiadą, kadangi jautęs, jog šis atneš miestui daugybę nelaimių (Plut. *Alc.* 16. 9; Plut. *Anton.* 70. 4). Kaip liudija viduriniosios komedijos atstovo Anaksilo komedijos *Μονότροπος* (*Atsiskyrėlis*) fragmentai (fr. 20) ir mūsų dienas pasiekusi Menandro komedija *Δύσκολος* (*Bambeklis*), IV a. pr. Kr. užsidaręs vienišas misantropas buvo populiarus komedijų personažas.

1551

Atrodys jam, kad aš lydžiu kaneforas – per Panatėnajų šventes į Atėnų Akropolį žygiuodavo iškilminga procesija. Procesijos dalyvės, jaunos kilmingos merginos, nešdavo pintinėles su bekraujėmis aukomis, skirtomis miesto globėjai Atėnei (Ar. *Ach.* 242, *Lys.* 646–647). Tokios merginos buvo vadinamos pintinėlių nešėjomis – kaneforomis (τὸ κάνεον –

pintinėlė). Nešti pintinėles per Panatėnajų procesiją buvo didelė garbė. Kaneforas atrinkdavo miesto valdžios paskirti pareigūnai (Thuc. VI. 56), o jas lydėdavo ir jų skėčius nešdavo tarnaitės, dažniausiai metoikų (į Atėnus atvykusių, pilietinių teisių neturinčių žmonių) dukterys (Ael. *VH* VI. 1: τὰς γοῦν παρθένους τῶν μετοίκων σκιαδηφορεῖν ἐν ταῖς πομπαῖς ἠνάγκαζον ταῖς ἑαυτῶν κόραις). Per procesiją nešanti skėtį tarnaitė buvo vadinama σκιαδήφορος („skėčio nešėja"). Partenono frize nešančios skėtį kaneforų tarnaitės nepavaizduotos.

1552

Be to, paimk ir šią kėdutę į rankas – kartais kaneforą lydinti tarnaitė nešdavo ne tik skėtį, bet ir nedidelį suoliuką (Ar. *Ec.* 730–737). Tokia tarnaitė buvo vadinama διφροφόρος („suoliuko nešėja"). Hsch. s. v. διφροφόροι· αἳ ταῖς κανηφόροις εἵποντο, δίφρους ἐπιφερόμεναι. Kai Akropolyje būdavo aukojamos aukos, kaneforos sėdėdavo ant suoliukų, o tarnaitės laikydavo virš jų išskleistus skėčius.

1553

Šešėliakojų šalyje – pasak Sudo žodyno, šešėliakojai (Σκιάποδες) – mitinė tauta Libijoje; pasak *Paukščių* scholijų – prie vakarinių Okeano krantų gyvenusi tautelė. Scholijai nurodo, kad šešėliakojų kojos buvusios didžiulės, daug didesnės už visą likusį kūną, todėl jie galėdavę iškelta pėda tarsi kokiu skėčiu užsidengti nuo kepinančios saulės spindulių. Neaišku, koks ryšys yra tarp šešėliakojų ir žmonių, vadinamų

στεγανόποδες („užsidengiantys kojomis“), kuriuos mini VII a. pr. Kr. Spartos poetas Alkmanas (PMG fr. 148).

1554

Yra bala – Homero aprašytame požemio pasaulyje teka Acheronto upė, į kurią subėga kiti upeliai (Hom. *Od.* X. 513 sqq.). *Paukščiuose*, kaip ir *Varlėse* (Ar. *Ran.* 137), Acherontas vadinamas ne upe, bet ežeru. Šitaip jis vadinamas ir Euripido tragedijoje *Alkestidė* (Eur. *Alc.* 443–444: λίμναν Ἀχεροντίαν).

1554–1555

Ten murzinas / Sokratas – žr. 1282 eil. komentarą. **Sielas iššaukia** – Aristofanas išjuokia nuolatinį Sokrato domėjimąsi sielos, o ne kūno dalykais (plg. Pl. *Lach.* 186a). Panašiai Sokrato mokymas išjuokiamas *Debesyse* (Ar. *Nub.* 94, 198–199, 503–504).

1556

Tenai nuvyko ir Peisandras – Peisandras – iš Acharnų demo kilęs žinomas Atėnų politikas, Aristofano amžininkas, išgarsėjęs Peloponeso karo pabaigoje. 411 m. pr. Kr. Peisandras aktyviai dalyvavo oligarchų perversme (Thuc. VIII. 49–56, 63–68, 98). Žlugus šiam perversmui, Peisandras pabėgo į spartiečių užimtą Dekelėją (Thuc. VIII. 98). Peisandrui pabėgus, jo turtas buvo konfiskuotas (Lys. VII. 4). Komediografai dažnai išjuokdavo šį politiką, šaipydavosi iš jo siekio praturtėti (Ar. *Lys.* 490–491), iš negražios išvaizdos (Phryn. fr. 21), iš bailumo (Eupolis fr. 35).

1557–1558

Geisdams sielą pamatyt, / Kuri gyvą jį paliko – Aristofanas šaiposi iš bailaus politiko Peisandro, kurį siela ir joje slypinti narsa apleido dar gyvą (plg. Hom. *Il.* XVI. 856–857, XXII. 362–363).

1559–1560

Atvedė kupranugario / Vaiką, gerklę perpjovė – paprastai požemio dievams būdavo aukojamos juodavilnės avys (Hom. *Od.* X. 527). Peisandras išsirenka egzotišką auką – kupranugarį, galbūt dėl to, kad ši auka, palyginti su avimis, atrodo labai didelė.

1561

Odisėju sekdamas – prisimenama scena iš Homero *Odisėjos*, kai Odisėjas mėgina prisišaukti mirusiųjų sielas iš požemio karalystės (Hom. *Od.* XI. 34–35). Panašiai temai buvo skirta neišlikusi Aischilo tragedija *Ψυχαγωγοί* (*Sielavedliai*).

1564

Šikšnosparnis Chairefontas – žr. 1296 eil. komentarą.

1567

Apsiaustą užmetei kairėn? – turimas galvoje kairysis šonas. Senovės graikai nešiodavo apsiaustą, vadinamą himatiju. Himatijas buvo audeklo gabalas, drapiruojamas nuo kairiojo peties. Vienas audeklo galas būdavo permetamas per kairįjį petį, kita dalis priekyje nuleidžiama žemyn, pasukama

per dešinįjį šoną nugaros link. Iš ten audeklas vėl permetamas per kairįjį petį į priekį. Dešinysis petys ir ranka likdavo atviri. Barbaras Tribalas nežino, kaip reikia nešioti graikų drabužį.

1569

Laispodijas – Atėnų strategas (Thuc. VI. 105. 2), nešiojęs labai žemai nuleistą apsiaustą, nes siekė paslėpti savo kreivas kojas. Matyt, po Poseidono pastabos Tribalas mėgina pasitaisyti apsiaustą ir per žemai jį nuleidžia. Kartais ilgais himatijais apsisiausdavo pasipūtę politikai, mėginantys savo išvaizda išsiskirti iš kitų. Per žemę besivelkantį apsiaustą nešiojo puošeiva Alkibiadas (Plut. *Alc.* 16. 1) ir Demosteno priešininkas Aischinas (Dem. XIX. 314).

1575

Pasmaugsim žmogų, koks bebūtų jis, vis tiek – pasmaugti priešininką stipruoliui Herakliui buvo įprastas dalykas. Mažas būdamas jis pasmaugė Heros atsiųstas gyvates (Pind. *Nem.* I. 41–47; Theoc. XXIV), suaugęs – Nemėjos liūtą (Soph. *Tr.* 1090–1094; [Theoc.] XXV. 266–271; Apollod. II. 5. 1), pridusino požemio šunį Kerberą (Ar. *Ran.* 467–479).

1579

Trintuvę neškit man – Peisetairas, matyt, vėl kreipiasi į savo vergus Ksantiją ir Manodorą. **Greičiau man silfiją** – žr. 534 eil. komentarą.

1583

O kokios mėsos kepa? – Herakliui rūpi vien valgis. Apie begalinį šio didvyrio apetitą užsimenama Aristofano *Varlėse* (Ar. *Ran.* 503–507), Euripido *Alkestidėje* (Eur. *Alc.* 755 sqq.), Kalimacho (Call. III. 148), Teokrito (Theoc. XXIV. 136–139) kūriniuose.

1584

Sukilusių prieš paukščių demokratiją – Aristofanas šaiposi iš atėniečių, kurie bet kuriuos neleistinus piliečių veiksmus aiškino kaip siekį įvesti oligarchiją ar sugrąžinti tiraniją. Pvz., jiems atrodė, kad grėsmę demokratijai kelia girto Alkibiado ir jo bičiulių bandymai parodijuoti Eleusino misterijas (Plut. *Alc.* 19; Thuc. VI. 60. 1). Žr. taip pat 1074–1075 eil. komentarą.

1586

O Herakli, būk pasveikintas – Peisetairas atpažįsta Heraklį iš liūto kailio, kurį šis nešiodavo užsimetęs ant nuogo kūno. Tuo kailiu Heraklis apsisiautė, pasmaugęs Nemėjos liūtą (pirmasis Heraklio žygdarbis).

1593

Balutės pilnos būtų tuoj lietaus vandens – žr. 576 eil. komentarą.

1594

O dienos būtų gražios, ramios, saulėtos – Aristofanas, kaip ir Aristotelis (Arist. *HA* 542b15), vartoja būdvardį

ἀλκυονίδες, sudarytą iš daiktavardžio ἡ ἀλκυών, όνος (tulžys), ir ramias dienas apibūdina kaip „tulžio dienas“ (ἀλκυονίδας ...ἡμέρας). Buvo manoma, kad „tulžio dienos“ tęsiasi keturiolika dienų – septynias dienas prieš rudens lygiadienį ir septynias dienas po jo. Arist. *HA* 542b5: Ἡ δ' ἀλκυὼν τίκτει περὶ τροπὰς τὰς χειμερινάς. Διὸ καὶ καλοῦνται, ὅταν εὐδιειναὶ γένωνται αἱ τροπαί, ἀλκυονίδες ἡμέραι ἑπτὰ μὲν πρὸ τροπῶν, ἑπτὰ δὲ μετὰ τροπάς. Žr. taip pat 250–251 eil. komentarą.

1596

Kariauti su jumis pradėjom ne pirmi – Peisetairas pradeda savo kalbą dažnai vartotu diplomatiniu argumentu (Thuc. I. 53. 4, II. 74. 2).

1600

Mums Dzeusas turi skeptrą vėlei sugrąžint – žr. 481–485 eil.

1602

Tai pasiuntinius aš pakviesiu pusryčių – Atėnuose užsienio pasiuntiniai, Tautos susirinkime atlikę savo misiją, būdavo kviečiami pietauti į pritanėją (Dem. XIX. 31, 234; [Arist.] *Ath.* III. 5). Šioje senoje, pasak Tukidido (Thuc. II. 15. 2), nuo Tesėjo laikų buvusioje įstaigoje posėdžiaudavo penkiasdešimt budinčių Tarybos narių.

1605

Ar tu iš tėvo valdžią ketini atimt? – kalbama apie Heraklio tėvą Dzeusą.

1614

Prisiekiu Poseidonu – komiška situacija, kai Poseidonas prisiekia pats savimi. Panaši Apolono priesaika Kalimacho fragmente (Call. fr. 114. 5: ναὶ μὰ τὸν αὐτὸν ἐμέ).

1615

Nabaisatreu – graikiškame tekste nesuprantami žodžiai νὰ Βαισατρεῦ. Nors visai neaišku, ką sako Tribalas, gudrusis Heraklis jo žodžius išaiškina kaip pritarimą. Nesuprantamai arba netaisyklinga graikų kalba kalba ir kiti svetimšaliai Aristofano personažai: Persijos pasiuntinys Pseudartabas (Ar. *Ach.* 93–125) ir Atėnų miesto tvarkdarys skitas (Ar. *Thesm.* 1001–1231).

1618–1619

Jei koks žmogus, pasižadėjęs paaukot / Kam iš dievų, vėliau ims išsisukinėt – kartais būdavo nesilaikoma dievams duotų pažadų. Ksenofontas užsimena (Xen. *An.* III. 2. 12), kad prieš Maratono mūšį atėniečiai pažadėjo paaukoti Artemidei tiek ožkų, kiek jie nukaus priešų, bet po kautynių, teisindamiesi tuo, kad turį per mažai gyvulių, apsiribojo kasmetine penkių šimtų ožkų auka.

1620

Lai palauks dievai – scholijai nurodo (schol. Ar. *Av.* 1620), kad šie žodžiai – dalis Antikoje egzistavusio priežodžio: μενετοὶ θεοὶ, οὐκ ἀπατηλοί („dievai yra kantrūs, bet jų nevalia apgauti“).

1633

Aš Herą Dzeusui mielu noru palieku – Peisetairas mano, kad jam kartu su Dzeuso valdžia atiteks ir šio dievo žmona Hera, kurios jis linkęs atsisakyti.

1639

Ar mes dėl moteries vienos kariausime? – graikų tragedijose dažnai pasitaiko kritiškų minčių, kad Trojos karas kilęs dėl menkos priežasties – dėl gražiosios Helenės pagrobimo (Aesch. *Ag.* 62, 448, 799–800; Eur. *Tro.* 368–373, 498–499, 780–781). Plg. Herodoto *Istorijoje* išsakytą persų nuomonę, kad už pagrobtas moteris keršija tik neprotingi vyrai (Hdt. I. 4. 2–3).

1642–1643

Jei Dzeusas... / ...paskui numirs kada – toks Poseidono pareiškimas skamba labai netikėtai, nes buvo manoma, jog dievai yra amžini ir nemirtingi.

1648

Tave apgaudinėja dėdė – Dzeuso brolis Poseidonas buvo Heraklio dėdė.

1649–1650

Pagal įstatymus iš tėvo nieko tu / Negausi, nes esi netikras jo sūnus – į paukščių miestą perkeliami Atėnų įstatymai, pagal kuriuos nesantuokoje gimęs Heraklis negali būti laikomas teisėtu Dzeuso sūnumi.

1652

Nes motina nevietinė – Heraklio motina buvo ne atėnietė, bet Tebų karaliaus Amfitrijono žmona. 451–450 m. pr. Kr. Atėnuose įsigalėjo įstatymas, pagal kurį pilietinės teisės buvo suteikiamos tik tiems laisviesiems piliečiams, kurių abu tėvai buvo atėniečiai ([Arist.] *Ath.* XXVI. 5; Ael. *VH* XII. 24; Plut. *Per.* 37). Santuoka su vergu ar verge buvo neįmanoma. Jei tarp polių nebuvo specialaus susitarimo, santuoka su kito polio piliečiu irgi laikyta nelegalia, vaikai tokiu atveju būdavo neteisėti (νόθοι). Plutarchas pasakoja, kad neteisėtai gimę atėniečių jaunuoliai, tarp jų ir Temistoklis, kurio motina buvo trakė, lankydavo gimnasiją Kinosarge, paskirtą neteisėtai, kaip ir jie patys, gimusiam Herakliui (Plut. *Them.* 1). Žr. taip pat 32 eil. komentarą.

1652–1653

Nebūtų juk / Paveldėtoja net Atėnė – Atėnuose buvo garbinama Atėnė Ἐπίκληρος – paveldėtojų globėja. Žodžiu ἐπίκληρος taip pat buvo vadinama ir dukra, kurios tėvas mirdavo ir palikdavo jai turtą. Šioje eilutėje pasinaudojama žodžio ἐπίκληρος daugiareikšmiškumu.

1653–1654

Jeigu ji / Tikrų turėtų brolių, būdama dukra – Atėnuose moterų paveldėjimo teisės buvo ribotos. Mirusio tėvo dukra, jei ji neturėjo brolių, nebuvo laikoma turto turėtoja, o tik saugotoja, kol ištekės. Tuomet paliktu turtu imdavo

disponuoti jos vyras. Kartais mirdamas tėvas nurodydavo, už ko dukra turinti ištekėti. Jei tėvas savo nuomonės nepasakydavo, dukrą privalėjo vesti artimiausias tėvo giminaitis. Jei šeimoje būdavo sūnus, duktė paveldėdavo tik nedidelę kraičiui skirtą turto dalį. Pvz., oratoriaus Demosteno tėvas mirdamas paliko keturiolikos talentų turtą, iš jų – dvylika talentų sūnui ir tik du talentus dukteriai. Kadangi Atėnė buvo gimusi iš Dzeuso galvos, tikrų tos pačios motinos brolių ji neturėjo.

1656

Įstatymas neleis – pagal Atėnų įstatymus neteisėti vaikai negalėdavo paveldėti tėvo turto ir dalyvauti šeimos šventėse. II a. gramatikas Harpokratijonas nurodo, kad neteisėti vaikai galėdavo paveldėti iki tūkstančio drachmų turto (Harp. *Lex.* s. v. Νοθεῖα: τὰ τοῖς νόθοις ἐκ τῶν πατρῴων διδόμενα οὕτω καλεῖται, ἦν δὲ μέχρι χιλίων δραχμῶν).

1660

Aš paskaitysiu tą Solono įstatą – Solonas (640–561 pr. Kr.) – Atėnų politinis veikėjas, poetas, priskiriamas septyniems Antikos išminčiams. 594 pr. Kr. išrinktas archontu jis ėmėsi vykdyti politines ir ekonomines reformas, panaikino skolas ir skolinę vergovę, Atėnų valdymą pertvarkė pagal turtinę piliečių padėtį ir t. t. Solono įstatymai davė akstiną prekybai ir amatams Atėnuose plėtotis. Daug kas iš to, ką Solonas parašė, išliko.

1661–1666

Sūnus netikras paveldėjimo / Neturi teisės, jei yra tikrų sūnų; / O jei tikrų sūnų nebus, / Tai turtas tenka / Artimiausiam giminaičiui – šiose eilutėse išdėstomas vienas iš Solono įstatymų. Su paveldėjimo teisėmis susijusį Solono įstatymą savo kalboje pateikia oratorius Demostenas (Dem. XLIII. 51).

1669

Ar tėvas įvedė tave į fratriją? – dievams priskiriami tie patys papročiai, kurių prisilaikė to meto atėniečiai. Kol vaikas nebūdavo įrašomas į fratrijos (giminės) sąrašus, tol jis nebuvo laikomas teisėtu šeimos nariu. Pilnametystės sulaukęs jaunuolis fratrijoje būdavo įtraukiamas į suaugusių gretas. Ta proga jam būdavo nukerpami plaukai. Ši procedūra vykdavo trečiąją Apaturijų dieną, kuri būdavo vadinama κουρεῶτις (nuo ἡ κουρά – „kirpimas“). Tą dieną būdavo vaišinamasi, vaikai dalyvaudavo eilių giedojimo varžybose (Pl. *Tim.* 21b). Žr. taip pat 765 eil. komentarą.

1673

Tave, net duosiu paukščių pieno pagaliau – žr. 734 eil. komentarą.

1678–1679

Tą gražų meigą, karalenį didelį, / Perdodu paukštams aš – panašia darkyta graikų kalba šneka skitas Aristofano komedijoje *Moterys Tesmoforijų šventėje* (Ar. *Thesm.* 1083–1135, 1176–1225).

1681

O čiauškia tik kažkokiu lyg kregždės balsu – graikams barbarų kalba atrodė panaši į paukščių kalbą, ypač į kregždės skleidžiamus garsus (schol. Ar. *Av.* 1680: καὶ Αἰσχύλος τὸ βαρβαρίζειν χελιδονίζειν (φησί). Plg. žodžius apie Kasandrą: Aesch. *Ag.* 1050–1051: εἴπερ ἐστὶ μὴ χελιδόνος δίκην ἀγνῶτα φωνὴν βάρβαρον κεκτημένη – „jei ji supranta mūsų kalbą žmonišką, / Ir ne čepsena barbariškai lyg kregždė" (J. Dumčiaus vertimas); apie iš Trakijos kilusį Atėnų politiką Kleofontą: Ar. *Ran.* 681: Θρῃκία χελιδὼν ἐπὶ βάρβαρον ἑζομένη πέταλον – „ant barbariškosios šakos tupėdama Trakijos kregždutė" (A. Kudulytės-Kairienės vertimas).

1693

Paduokit kas vestuvinį drabužį man – jaunikis per vestuves dažniausiai apsisiausdavo raudonu himatiju ir ant galvos užsidėdavo vainiką.

1694

Įskundimų ten mieste – originale pastebimas žodžių žaismas. Aristofanas pavadina Atėnus Įskundimų miestu – αἱ Φάναι (nuo veiksmažodžio φαίνω, kurio viena iš reikšmių „skųsti"), kadangi jame daug skundikų, vadinamų sikofantais. Žr. 295–286 eil. komentarą. Fanais buvo vadinamas ir Chijo salos uostas ir kyšulys (Thuc. VIII. 24. 3; Str. XIV. 1. 35). Plg. schol. Ar. *Av.* 1694: καὶ ἄλλως δὲ Φαναὶ τῆς Χίου χωρίον.

1695

Prie Klepsidros įsikūrė – žodžių žaismas. Klepsidra buvo vadinamas ir šaltinis, tekėjęs nuo šiaurvakarinio Atėnų Akropolio šlaito (Ar. *Lys.* 913), ir vandens laikrodis, naudotas Atėnų teismuose (Ar. *Ach.* 693, *Vesp.* 93, 897–898; [Arist.] *Ath.* LXVII. 2) ir žymėjęs ne valandas, bet tam tikrą kalbėtojams leistą kalbėti laiko tarpą.

1696

Tuščialiežuviai – šitaip Aristofanas apibūdina gražbyliavimu užsiimančius sofistus. Originale Aristofano naujadaras ἐγγλωττογάστωρ („prasimaitinantis iš savo liežuvio, t. y. profesionalus oratorius"), sudarytas pagal analogiją su ἐγχειρογάστωρ („prasimaitinantis iš savo rankų"). Plg. Hsch. s. v. ἐγχειρογάστορες· οἱ ἀπὸ τῶν χειρῶν ζῶντες.

1700–1701

Tai tikrieji barbarai, / Filipai ir gorgijai – Aristofanas Gorgiją pavadina barbaru (svetimšaliu) todėl, kad šis įžymus V a. pr. Kr. oratorius ir sofistas, retorikos mokytojas buvo kilęs iš Sicilijos, iš Leontino miesto. 427 m. pr. Kr. jis atvyko iš Sicilijos į Atėnus (Diod. XII. 53). Šioje eilutėje minimas ir sofistas Filipas, Gorgijo mokinys (Ar. *Vesp.* 421), taip pat atvykėlis. Daugiskaitinė forma parodo paniekinantį kalbančiojo požiūrį į Filipą ir Gorgiją.

1703

Ir filipų įvairių – čia pavartotas būdvardis φίλιππος reiškia „mylintis arklius". Šis būdvardis būdavo taikomas barbarų

tautoms: sauromatams (Hdt. IV. 116), trakams (Soph. fr. 582; Eur. *Hec.* 9, 418), amazonėms (Eur. *Hipp.* 581) ir t. t. Iš šio būdvardžio kilo populiarus vardas Filipas.

1704–1705

Atikoj visur liežuvį / Pjauna beaukodami – liežuvio nupjovimas ir deginimas ant aukuro buvo svarbesnieji gyvulio aukojimo momentai (Hom. *Od.* III. 332–341; Ar. *Pax* 1060; Ap. Rhod. I. 517). Išpjautas liežuvis dažnai būdavo atiduodamas žyniui. Atėnuose aukojamojo gyvulio liežuvis būdavo išpjaunamas ir paaukojamas oratorystės globėjui Hermiui.

1706

O jūs visuos daiktuos laimingi, net perviršh – iškilmingoje šauklio kalboje esama nemažai paratragedijos elementų.

1708

Valdovų rūmuos būsit priimti puikiuos – šie žodžiai primena šauklio žodžius Aischilo tragedijoje *Agamemnonas* (Aesch. *Ag.* 518–521).

1709–1710

Jis eina šviesdamas – dar niekuomet dangaus / Skliaute auksiniam nešvietė tokia žvaigždė – graikų poezijoje dievo pasirodymas dažnai lyginamas su ryškiai šviečiančios žvaigždės patekėjimu (Hom. *Il.* IV. 75–79; *HH* II 188–190, III. 440–442, *HH* VI. 86–90). Kartais su žvaigžde ar aušra

lyginamas gražus žmogus (Hom. *Il.* VI. 401; Alcm. I. 40–41; Theoc. XVIII. 26–28).

1715

Nepaprastas kvapumas leidžiasi žemyn – pasak graikų autorių, dievai pasižymėjo maloniu nuo jų sklindančiu aromatu (plg. *HH* II 277–278, IV. 271; Eur. *Hipp.* 1391; Mosch. *Eur.* 91 ir kt.).

1720–1721

Prasiskirkit, kelią duokit, dviem eilėm sustokit – prasideda paskutinioji komedijos dalis eksodas, kuriame vaizduojamas besilinksminantis choras. Choras sustoja dviem eilėmis ir sutinka iškilmingai įeinančius į orchestrą jaunavedžius – Peisetairą ir Valdžią.

1728–1729

Sutikite juos / Himenajais – nuotaką lydėdavo ir prie jaunikio namų pasitikdavo šventės dalyviai, dainuodami himenajus – vestuvines giesmes. Anksčiausiai vestuvių procesija aprašyta Homero epe (Hom. *Il.* XVIII. 491–493). Populiarūs buvo epitalamijai – vestuvių dainos, dainuojamos prie jaunųjų miegamojo durų. Nemažai epitalamijų buvo parašiusi žymioji VI a. pr. Kr. lyrikė Sapfo. Sekdami praėjusių amžių lyrikais, epitalamijus kūrė helenistinių laikų poetai (plg. Teokrito *Helenės epitalamiją* (Theoc. XVIII), Bijono *Achilo ir Deidamėjos epitalamiją*).

1731–1734

Herą Olimpe... / ...sujungė / Su aukštybių sosto didžiu / Dievu ir visų valdovu – vestuvių giesmėse jaunųjų santuoka būdavo lyginama su mitologinių dievų ar herojų santuoka. Čia prisimenamos Heros ir Dzeuso vedybos.

1732

Moiros – likimo deivės, Dzeuso ir Temidės dukros. Paprastai minimos trys Moiros (Hes. *Th.* 904–906): Lachesė (skiriančioji lemtį), Kloto (verpiančioji), Atropė (nepermaldaujamoji). Pirmoji dar prieš žmogui gimstant paskiria jo likimą, antroji verpia žmogaus gyvenimo siūlą, o trečioji, atėjus laikui, jį nukerpa.

1742

Sveikas, o Himenajau – vestuvių giesmės priedainyje būdavo kreipiamasi į santuokos dievą Himenają. Plg. choro atliekamą vestuvinę dainą Aristofano *Taikoje* (Ar. *Pax* 1332–1356), Sapfo eiles (fr. 111).

1737

Auksasparnis Erotas – epinėje tradicijoje auksasparne dažniausiai vadinama dievų pasiuntinė Iridė. Erotas su auksu blizgančiais sparnais pirmąkart minimas Anakreonto poezijoje (frg. 379: χρυσοφαέννων πτερύγων). Žr. taip pat 574 eil. komentarą.

1739

Įtempęs laikė vadžias – Dzeuso ir Heros vedybos vyksta pagal tuometinius vestuvių papročius. Erotas vaizduojamas kaip jaunikio draugas (ὁ πάροχος), kuris atveždavo jaunikį į nuotakos namus.

1746

Ir požemy dundančius griausmo smūgius – buvo manoma, kad žemės drebėjimus sukelia Tartare uždarytas milžinas Tifonas (Hes. *Th.* 859–869).

1747–1748

Ir Dzeuso ugningus žaibus ir baisius / Žaibuojančius šviesiai perkūnus! – žr. 576 eil. komentarą.

1752

Jaisiais dabar šis drebina žemę – gavęs Valdžią Peisetairas perima Dzeuso funkcijas.

1757

Į Dzeuso pievą švęsti – Homeras (Hom. *Il.* IV. 2) mini dievų pasitarimą, vykstantį auksu grįstoje Dzeuso menėje (χρυσέῳ ἐν δαπέδῳ).

SANTRUMPOS

Ael. *NA* – Aelianus, *De natura animalium*
Ael. *VH* – Aelianus, *Varia historia*
Aesch. – Aischilas
Aesch. *Ag.* – Aischilas, *Agamemnonas*
Aesch. *Choe.* – Aischilas, *Choeforos*
Aesch. *Eum.* – Aischilas, *Eumenidės*
Aesch. *Pers.* – Aischilas, *Persai*
Aesch. *Prom.* – Aischilas, *Prikaltas Prometėjas*
Aesch. *Supp.* – Aischilas, *Maldautojos*
Alc. – Alkajas
Alcm. – Alkmanas
And. – Andokidas
AP – *Palatino antologija*
Ap. Rhod. – Apolonijas Rodietis, *Argonautika*
Apollod. – Pseudo-Apolodoras, *Mitologinė biblioteka*
Ar. – Aristofanas
Ar. *Plut.* – Aristofanas, *Plutas*
Ar. *Ach.* – Aristofanas, *Acharniečiai*
Ar. *Av.* – Aristofanas, *Paukščiai*
Ar. *Ec.* – Aristofanas, *Moterys Tautos susirinkime*
Ar. *Eq.* – Aristofanas, *Raiteliai*
Ar. *Lys.* – Aristofanas, *Lisistratė*
Ar. *Nub.* – Aristofanas, *Debesys*
Ar. *Pax* – Aristofanas, *Taika*
Ar. *Ran.* – Aristofanas, *Varlės*
Ar. *Thesm.* – Aristofanas, *Moterys Tesmoforijų šventėje*
Ar. *Vesp.* – Aristofanas, *Vapsvos*
Arat. *Phaen.* – Aratas, *Reiškiniai*
[Arist.] *Ath.* – Aristotelis, *Atėniečių valstybė*
Arist. *HA* – Aristotelis, *Historia animalium*
Arist. *Pol.* – Aristotelis, *Politika*
Arist. *Rhet.* – Aristotelis, *Retorika*
Arist. *Top.* – Aristotelis, *Topica*
Athen. – Atėnajas
Bacch. – Bakchilidas
Call. – Kalimachas
Cratin. – Kratinas
Damasc. *De princ.* – Damaskas, *Apie principus*
Dem. – Demostenas
Diod. – Diodoras
Diog. Laert. – Diogenas Laertietis
Eup. – Eupolidas
Eur. – Euripidas
Eur. *Alc.* – Euripidas, *Alkestidė*
Eur. *Andr.* – Euripidas, *Andromachė*
Eur. *Bacch.* – Euripidas, *Bakchantės*
Eur. *El.* – Euripidas, *Elektra*
Eur. *Hec.* – Euripidas, *Hekabė*
Eur. *Hel.* – Euripidas, *Helena*
Eur. *HF* – Euripidas, *Pamišęs Heraklis*
Eur. *Hipp.* – Euripidas, *Hipolitas*
Eur. *IA* – Euripidas, *Ifigenija Aulidėje*
Eur. *Ion* – Euripidas, *Ijonas*
Eur. *IT* – Euripidas, *Ifigenija Tauridėje*
Eur. *Med.* – Euripidas, *Medėja*
Eur. *Or.* – Euripidas, *Orestas*
Eur. *Suppl.* – Euripidas, *Maldautojos*
Eur. *Tro.* – Euripidas, *Trojietės*
FGH – Fragmente der Griechischen Historiker
Harp. *Lex.* – Harpokratijonas, *Leksikonas*
Hdt. – Herodotas, *Istorija*
Hes. *Op.* – Hesiodas, *Darbai ir dienos*
Hes. *Th.* – Hesiodas, *Teogonija*
HH – *Homeriniai himnai*
Hyg. *Fab.* – Higinas, *Fabulae*

Hom. *Il.* – Homeras, *Iliada*
Hom. *Od.* – Homeras, *Odisėja*
Hor. *Sat.* – Horacijus, *Satyrae*
Hsch. – Hesichijus
IG – Inscriptiones Graecae
Ibyc. – Ibikas
Isoc. – Isokratas
K – Comicorum Atticorum fragmenta
Lys. – Lisijas
Luc. – Lukianas
Margit. – Margitas
Mosch. Eur. - Moschas, *Europė*
Nic. *Al.* – Nikandras, *Alexipharmaka* (*Priešnuodžiai*)
Ovid. *Met.* – Ovidijus, *Metamorfozės*
Paus. – Pausanijas, *Heladės aprašymas*
Philostr. *Ep.* – Filostratas, *Epistulae*
Phryn. – Frinichas
Pind. *Isthm.* – Pindaras, *Istminės odės*
Pind. *Nem.* – Pindaras, *Nemėjinės odės*
Pind. *Ol.* – Pindaras, *Olimpinės odės*
Pind. *Pyth.* – Pindaras, *Pitinės odės*
Pl. – Platonas
Pl. *Ap.* – Platonas, *Sokrato apologija*
Pl. *Chrm.* – Platonas, *Charmidas*
Pl. *Crat.* – Platonas, *Kratilas*
Pl. *Cri.* – Platonas, *Kritonas*
Pl. *Grg.* – Platonas, *Gorgijas*
Pl. *Ion* – Platonas, *Ijonas*
Pl. *Leg.* – Platonas, *Įstatymai*
Pl. *Phd.* – Platonas, *Faidonas*
Pl. *Phdr.* – Platonas, *Faidras*
Pl. *Prot.* – Platonas, *Protagoras*
Pl. *Resp.* – Platonas, *Valstybė*
Pl. *Smp.* – Platonas, *Puota*
Pl. *Thg.* – Platonas, *Teagenas*
Pl. *Tim.* – Platonas, *Timajas*
Plut. *Alcib.* – Plutarchas, *Alkibiadas*
Plut. *Alex.* – Plutarchas, *Aleksandras*
Plut. *Anton.* – Plutarchas, *Antonijas*
Plut. *Arat.* – Plutarchas, *Aratas*
Plut. *Cim.* – Plutarchas, *Kimonas*
Plut. *Dem.* – Plutarchas, *Demostenas*
Plut. *Lys.* – Plutarchas, *Lisandras*
Plut. *Mor.* – Plutarchas, *Moralia*
Plut. *Nic.* – Plutarchas, *Nikijas*
Plut. *Per.* – Plutarchas, *Periklis*
Plut. *Sol.* – Plutarchas, *Solonas*
Plut. *Them.* – Plutarchas, *Temistoklis*
Plut. *Thes.* – Plutarchas, *Tesėjas*
PMG – Poetae Melici Graeci
Poll. – Poliuksas, *Onomastikon*
Ps.-Hes. *Scut.* – Pseudo-Hesiodas, *Heraklio skydas*
Sapph. – Sapfo
Schol. – scholijai
Sext. Emp. *Math.* – Sekstas Empirikas, *Prieš mokslininkus*
Sim. – Simonidas
Soph. – Sofoklis
Soph. *Aj.* – Sofoklis, *Ajantas*
Soph. *Ant.* – Sofoklis, *Antigonė*
Soph. *El.* – Sofoklis, *Elektra*
Soph. *OC* – Sofoklis, *Oidipas Kolone*
Soph. *OT* – Sofoklis, *Karalius Oidipas*
Soph. *Tr.* – Sofoklis, *Trachinietės*
Str. – Strabonas
TGF – Tragicorum Graecorum fragmenta
Theoc. – Teokritas
Thgn. – Teognidas
Thphr. *Char.* – Teofrastas, *Charakteriai*
Thuc. – Tukididas
Xen. *An.* – Ksenofontas, *Anabasis*
Xen. *Hell.* – Ksenofontas, *Hellenica*
Xen. *Mem.* – Ksenofontas, *Memorabilia*

BIBLIOGRAFIJA

SVARBESNIEJI LEIDIMAI, VERTIMAI, KOMENTARAI

Aristophanes, *Comoediae Novem* [ed. Aldus Manutius cum scholiis Marci Musuri], Venetia: Aldus Manutius, 1498 (*editio princeps*).

Aristophanes, *Birds*, with introduction and commentary, ed. N. V. Dunbar, Oxford: Clarendon Press, 1995.

Aristophanes, *Birds. Lysistrata. Assembly-Women. Wealth*, a New Verse Translation with Introduction and Notes, ed. F. S. Halliwell, Oxford: Oxford University Press, 1997.

Aristophanes, *Birds. Lysistrata. Women at the Thesmophoria*, ed. and trans. J. Henderson, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2000.

Aristophanes, *Clouds. Wasps. Birds*, trans. with notes P. Meineck, Indianapolis: Hackett, 1999.

Aristophane, *Œuvres*, t. III: *Les Oiseaux. Lysistrata*, texte établi et traduit par V. Coulon et H. Van Daele, Paris: Les Belles Lettres, 1928.

Aristophanes, *The Comedies of Aristophanes*, Vol. 6: *Birds*, ed. by A. Sommerstein with translations and notes, Warminster: Aris & Phillips, 1987 (*cf.* Aristophanes, *The Birds and Other Plays*, ed. D. Barrett and A. Sommerstein, London: Penguin, 2003).

Aristofane, *Gli Ucceli* a cura di G. Zanetto, introduzione e traduzione di D. del Corno, Fondazione Lorenzo Valla (Mondadori), 2005 (1987).

Aristophanis *Fabulae*, t. I: *Acharnenses. Equites. Nubes. Vespae. Pax. Aves*, recognovit N. G. Wilson (*Oxford Classical Texts*), Oxford: Oxford University Press, 2007.

Aristophanes, *Die Wolken. Die Vögel*, Hrsg. von Bernhard Zimmermann, Übers. von Ludwig Seeger, Berlin: de Gruyter, 2008.

Comicorum Atticorum fragmenta, ed. Th. Kock, Bd. I–III, Lipsiae: Teubner, 1880–1888.

Fragments of Old Comedy, III Vols., ed. I. C. Storey, Cambridge, Massachusetts, London: Harvard University Press, 2011.

Scholia on the Aves of Aristophanes, compiled and edited by J. W. White, Boston and London: Ginn and Company, Publishers, 1914.

STUDIJOS, MONOGRAFIJOS

Alink, M. J., *De Vogels van Aristophanes. Een structuuranalyse en interpretatie*, Amsterdam, 1983.

Bowie, A. M., *Aristophanes: Myth, Ritual and Comedy*, Cambridge: Cambridge University Press, 1993.

Cartledge, P., *Aristophanes and His Theatre of the Absurd*, London: Bristol Classical Press, 1995.

Colvin, S., *Dialect in Aristophanes and the Politics of Language in Ancient Greek*, Oxford: Clarendon Press, 1999.

Corbel-Morana, C., *Le Bestiaire d'Aristophane*, Paris: Les Belles Lettres (*Collection d'études anciennes. Série grecque* 144), 2012.

Dearden, C. W., *The Stage of Aristophanes*, University of London: Athlone Press, 1976.

Dobrov, G. W. (ed.), *Aristophanes' Birds and Nephelokokkugia: Charting the Comic Polis*, Papers of the APA Seminar, Syracuse, New York, 1990.

Dobrov, G. W. (ed.), *The City as Comedy: Society and Representation in Athenian Drama*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1998.

Dobrov, G. W., *Beyond Aristophanes: Transition and Diversity in Greek Comedy*, Atlanta: Scholars Press, 1995.

Dobrov, G. W., *Figures of Play: Greek Drama and Metafictional Poetics*, Oxford: Oxford University Press, 2001.

Dover, K. J., *Aristophanic Comedy*, Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1972.

Gelzer, T., *Aristophanes der Komiker*, Alfred Druckenmüller in Stuttgart, 1971.

Gelzer, T., *Aristophanes Komödie für den Demos der Athener*, Basel: Schwabe, 1999.

Händel, P., *Formen und Darstellungsweisen der aristophanischen Komödie*, Heidelberg: Winter, 1963.

Harman, E. G., *The Birds of Aristophanes Considered in Relation to Athenian Politics*, London: Edward Arnold, 1920.

Harriott, R., *Aristophanes, Poet and Dramatist*, London: Croom Helm, 1986.

Hofmann, H., *Mythos und Komödie: Untersuchungen zu den Vögeln des Aristophanes*, Hildesheim, New York: G. Olms, 1976.

Hubbard, T. K., *The Mask of Comedy: Aristophanes and the Intertextual Parabasis*, Ithaca: Cornell University Press, 1991.

Kanavou, N., *Aristophanes' Comedy of Names: A Study of Speaking Names in Aristophanes*, Berlin, New York: De Gruyter, 2011.

Koelb, C., *The Incredulous Reader: Literature and the Function of Disbelief*, Ithaca: Cornell University Press, 1984.

MacDowell, D., *Aristophanes and Athens: an Introduction to the Plays*, Oxford: University Press, 1995.

Mazon, P., *Essai sur la composition des comédies d'Aristophane*, Paris: Hachette, 1904.

Murray, G., *Aristophanes: A Study*, Oxford: Clarendon Pres, 1933.

Norwood, G., *Greek Comedy*, London: Methuen and Co., 1931.

Parker, L. P. E., *The Songs of Aristophanes*, Oxford: Clarendon Press, 1995.

Reckford, K. J., *Aristophanes' Old-and-new Comedy: Six Essays in Perspective*, Vol. 1, Chapel Hill and London: University of North Carolina Press, 1987.

Robson, J., *Humour, Obscenity and Aristophanes*, Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2006.

Russo, C. F., *Aristophanes, an Author for the Stage*, London, New York: Routledge, 1994.

Segal, E. (ed.), *Oxford Readings in Aristophanes*, Oxford: University Press, 1996.

Slater, N. W., *Spectator Politics: Metatheatre and Performance in Aristophanes*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2002.

Smith, H. L., *Masterpieces of Classic Greek Drama*, Westport, Connecticut: Greenwood Press, 2006.

Storey, I. C., *A Guide to Ancient Greek Drama*, Oxford: John Wiley and Sons, 2007.

Thompson, D. W., *A Glossary of Greek Birds*, London: Humphrey Milford, 1936.

Torrance, R. M., *The Comic Hero*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1978.

Ussher, R. G., *Aristophanes*, Oxford: Clarendon Press, 1979.

Whitman, C. H., *Aristophanes and the Comic Hero*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1964.

Willi, A., *The Languages of Aristophanes: Aspects of Linguistic Variation in Classical Attic Greek*, Oxford: Oxford University Press, 2003.

Zannini Quirini, B., *Nephelokokkygia: La prospettiva mitica degli Uccelli di Aristofane*, Roma: L'Erma di Bretschneider (*Storia delle religioni* 5), 1987.

STRAIPSNIAI

Agar, T. L., „Notes on the Birds of Aristophanes", *Classical Quarterly* 13, 1919, p. 155–162.

Ambler, W., „Tyranny in Aristophanes' *Birds*", *The Review of Politics* 74, 2012, p. 185–206.

Anderson, C., Dix T. K., „Prometheus and the Basileia in Aristophanes' *Birds*", *Classical Quarterly* 102, 2007, p. 321–327.

Arrowsmith, W., „Aristophanes' *Birds*: The Fantasy Politics of Eros", *Arion* 1, 1973, p. 119–167.

Asper, M., „Group Laughter and Comic Affirmation: Aristophanes' *Birds* and the Political Function of Old Comedy", *Hyperboreus* 11, 2005, p. 5–29.

Atkinson, J. E., „Curbing the Comedians: Cleon versus Aristophanes and Syracosius' Decree", *Classical Quarterly* 42, 1992, p. 56–64.

Bees, R., „Zu Aristophanes, 'Vögel' 1197f. = fr. adesp. 47", *Würzburger Jahrbücher für die Altertumswissenschaft*, Neue Folge 18, 1992, p. 125–132.

Bevan, E., „Water-Birds and the Olympian Gods", *Annual of the British School at Athens* 84, 1989, p. 163–169.

Blaiklock, E. M., „Walking Away from the News: An Autobiographical Interpretation of Aristophanes' *Birds*", *Greece and Rome* 1, 1954, p. 98–111.

Blake, W. E., „The Aristophanic *Bird* Chorus – a Riddle", *American Journal of Philology* 64, 1943, p. 87–91.

Craik, E., „One for the Pot. Aristophanes' *Birds* and the Anthesteria", *Eranos* 85, 1987, p. 25–34.

Craik, E. M., „The Hoopoe's Nest: Aristophanes, *Birds*, 256–266", *Classical Quarterly* 48, 1998, p. 292–294.

Dale, A. M., „The Hoopoe's Song (Aristophanes, *Birds* 227 ff.)", *Classical Review* 9, 1959, p. 199–200.

Dalfen, J., „Politik und Utopie in den Vögeln des Aristophanes", *Bollettino dell'Istituto di Filologia Greca* 2, 1975, p. 268–287.

Dobrov, G., „The Tragic and the Comic Tereus", *American Journal of Philology* 114, 1993, p. 189–234.

Epstein, P. D., „The Marriage of Peisthetairos to Basileia in the *Birds* of Aristophanes", *Dionysius* 5, 1981, p. 5–28.

Flintoff, E., „Aristophanes and the Prometheus Bound", *Classical Quarterly* 33, 1983, p. 1–5.

Gelzer, T., „Some Aspects of Aristophanes' Dramatic Art in the *Birds*", *Bulletin of the Institute of Classical Studies* 23, 1976, p. 1–14.

Green, J. R., „A Representation of the *Birds* of Aristophanes", *Greek Vases in the J. Paul Getty Museum, Occasional Papers on Antiquities* 3. 2, 1985, p. 95–118.

Gresseth, G. K., „The Myth of Alcyone", *Transactions and Proceedings of the American Philological Association* 95, 1964, p. 88–98.

Griffin, M., „Apollo's Hawk at Aristophanes, *Birds* 516", *Classical Quarterly* 54, 2004, p. 610–613.

Griffith, R. D., „The Hoopoe's Name (A Note on *Birds* 48)", *Quaderni Urbinati di Cultura Classica* 26, 1987, p. 59–63.

Harry, J. E., „ΟΣ ΑΝ ΠΕΠΛΗΓΗΙ (*Aves*, 1350)", *Classical Review* 24, 1910, p. 178–179.

Haverfield, F., „Aristophanes, *Aves* 194–5", *Classical Review* 2, 1888, p. 324.

Heath, M., „Aristophanes and His Rivals“, *Greece and Rome* 37, 1990, p. 143–158.

Herington, C. J., „A Study in the Prometheia. Part II: Birds and Prometheia“, *Phoenix* 17, 1963, p. 236–243.

Higham, T. F., „Two Notes on Aristophanes' *Birds*“, *Classical Quarterly* 26, 1932, p. 103–115.

Jackson, C. N., „The Decree-Seller in the *Birds* and the Professional Politicians at Athens“, *Harvard Studies in Classical Philology* 30, 1919, p. 89–102.

Kanavou, N., „Political Myth in Aristophanes: Another Form of Comic Satire?“, *Greek, Roman and Byzantine Studies* 51, 2011, p. 382–400.

Katz, B., „The *Birds* of Aristophanes and Politics“, *Athenaeum* 53, 1976, p. 353–381.

Koenen, L., „Tereus in den Vögeln des Aristophanes“, in: *Studien zur Textgeschichte und Textkritik (G. Jachmann gewidmet)*, hrsg. von H. Dahlmann und R. Merkelbach, Köln, 1959, p. 83–87.

Konstan, D., „Aristophanes' *Birds* and the City in the Air“, *Arethusa* 23, 1990, p. 183–207.

Konstan, D., „The Greek Polis and its Negations: Versions of Utopia in Aristophanes' *Birds*“, in: G. W. Dobrov (ed.), *The City as Comedy: Society and Representation in Athenian Drama*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1998, p. 3–22.

Lawler, L. B., „Four Dancers in the *Birds* of Aristophanes“, *Transactions of the American Philological Association* 73, 1942, p. 58–63.

Liapis, V. J., „Who Sings the Hoopoe's Song? Aristophanes, *Birds* 202–8“, *Classical Quarterly* 63, 2013, p. 413–417.

Lofberg, J. O., „The Sycophant-Parasite“, *Classical Philology* 15, 1920, p. 61–72.

MacDowell, D. M., „The Number of Speaking Actors in Old Comedy“, *Classical Quarterly* 44, 1994, p. 325–335.

Marzullo, B., „L'interlocuzione negli Uccelli di Aristofane“, *Philologus* 114, 1970, p. 181–194.

Maxmin, J., „Meniskoi and the Birds“, *Journal of Hellenic Studies* 95, 1975, p. 175–180.

Maxwell-Stuart, P. G., „The Dramatic Poets and the Expedition to Sicily“, *Historia* 22, 1973, p. 397–404.

Miller, H. W., „Comic Iteration in Aristophanes“, *American Journal of Philology* 66, 1945, p. 398–408.

Miller, H. W., „Repetition of Lines in Aristophanes“, *American Journal of Philology* 65, 1944, p. 26–36.

Newiger, H.-J., „Die Vögel und ihre Stellung im Gesamtwerk des Aristophanes“, in: *idem* (ed.), *Aristophanes und die Alte Komödie*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft (*Wege der Forschung* 265), 1970, p. 266–282.

Newiger, H.-J., „Gedanken zu Aristophanes *Vögeln*“, in: *Aretes Mneme. Aphieroma eis mnemen tou Konstantinou I, Vourvere, Meletes kai Ereunes* 35, Athina, 1983, p. 47–57.

Patterson, C. B., „Those Athenian Bastards“, *Classical Antiquity* 9, 1990, p. 40–73.

Perkell, Ch., „On the Two Voices of the Birds in *Birds*“, *Ramus* 22, 1993, p. 1–18.

Platnauer, M., „Aristophanea“, *American Journal of Philology* 67, 1946, p. 262–265.

Pollard, J. R. T., „*The Birds* of Aristophanes – a Source Book for Old Beliefs“, *American Journal of Philology* 69, 1948, p. 353–376.

Pozzi, D. C., „The Pastoral Ideal in *The Birds* of Aristophanes", *The Classical Journal* 81/2 (Dec., 1985 - Jan., 1986), p. 119–129.

Ridgway, B. S., „Birds, 'Meniskoi', and Head Attributes in Archaic Greece", *American Journal of Archaeology* 94, 1990, p. 583–612.

Romer, F. E., „Atheism, Impiety and the Limos Melios in Aristophanes' *Birds*", *American Journal of Philology* 115, 1994, p. 351–365.

Romer, F. E., „When is a Bird Not a Bird?", *Transactions of the American Philological Association* 113, 1983, p. 135–142.

Rosenmeyer, T. G., „Notes on Aristophanes' *Birds*", *American Journal of Philology* 93, 1972, p. 223–238.

Sanders, H. N., „Note on Aristophanes *Aves* 1313", *American Journal of Philology* 38, 1917, p. 232.

Scharffenberger, E. W., „Peisetaerus' 'Satyric' Treatment of Iris: Aristophanes *Birds* 1253–6", *The Journal of Hellenic Studies* 115, 1995, p. 172–173.

Schlesinger, A. C., „Identification of Parodies in Aristophanes", *American Journal of Philology* 58, 1937, p. 294–305.

Schlesinger, A. C., „Indications of Parody in Aristophanes", *Transactions of the American Philological Association* 67, 1936, p. 296–314.

Seager, R., „Notes on Aristophanes", *Classical Quarterly* 31, 1981, p. 244–251.

Smith, C., „Actors with Bird-Masks on Vases", *Journal of Hellenic Studies* 2, 1881, p. 309–314.

Smith, N. D., „Diviners and Divination in Aristophanic Comedy", *Classical Antiquity* 8, 1989, p. 140–158.

Sommerstein, A. H., „How to Avoid Being a Komodoumenos", *Classical Quarterly* 46, 1996, p. 327–356.

Sommerstein, A. H., „The Decree of Syrakosios“, *Classical Quarterly* 36, 1986, p. 101–108.

Tejima, K., „The Parabasis of Aves. A Step toward the Disappearance of the Parabasis“, *Journal of Classical Studies* 35, 1987, p. 47–57.

Trevett. J., „Was There a Decree of Syrakosios?“, *Classical Quarterly* 50, 2000, p. 598–600.

Van Looy, H., „Les 'Oiseaux' d'Aristophane: Essai d'interprétation“, in: *Le monde grec: hommages à Claire Préaux*, ed. by J. Bingen, G. Cambier, and G. Nachtergael, Bruxelles, 1975, p. 177–185.

Vickers, M., „Alcibiades at Sparta: Aristophanes' *Birds*“, *Classical Quarterly* 45, 1995, p. 339–354.

Vickers, M., „Alcibiades on Stage : Aristophanes' *Birds*“, *Historia* 38, 1989, p. 267–299.

Whatmough, J., „On 'Triballic' in Aristophanes (*Birds* 1615)“, *Classical Philology* 47, 1952, p. 26.

White, J. W., „Tzetzes's Notes on the *Aves* of Aristophanes in Codex Urbinas 141“, *Harvard Studies in Classical Philology* 12, 1901, p. 69–108.

White, J. W., „The Manuscripts of Aristophanes. I“, *Classical Philology* 1, 1906, p. 1–20.

White, J. W., „The Manuscripts of Aristophanes. II“, *Classical Philology* 1, 1906, p. 255–278.

White, J. W., Cary, E., „Collations of the Manuscripts of Aristophanes' *Aves*“, *Harvard Studies in Classical Philology* 29, 1918, p. 77–131.

VARDŲ RODYKLĖ

Romėnišku skaičiumi nurodomas įvadinio straipsnio puslapis, paryškintu arabišku skaičiumi – lietuviško komedijos vertimo eilutė, pasviruoju šriftu – atitinkamos eilutės komentaras.

ARISTOFANAS Paukščiai
ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ Ὄρνιθες

Išleido Klasikų asociacija (*Societas Classica*),
Universiteto g. 5, LT-01122 Vilnius, Lietuva
+370 684 20804 | klasikai.lt@gmail.com | www.klasikai.lt

Tiražas 800 egz.

Spausdino UAB „BALTO trader",
R. Jankausko g. 6, LT-04310 Vilnius

JONAS DUMČIUS (1906–1986) – viena svarbiausių Lietuvos klasikinės filologijos asmenybių, išaugusi tarpukario kultūrinėje terpėje ir iš jos atsinešusi fundamentalų išsilavinimą bei erudiciją. 1929 m. baigęs studijas Kauno Vytauto Didžiojo universitete, 1930–1931 m. stažavęs Bazelyje, Dumčius 1932–1940 m. dėstė Kauno universitete, o atsikūrus Vilniaus universitetui persikėlė į Vilnių ir iki gyvenimo pabaigos dirbo Klasikinės filologijos katedroje. Profesorius buvo vienas iš produktyviausių antikinės literatūros vertėjų. Puikiai mokėdamas abi Antikos kalbas, jis praturtino ir graikų, ir romėnų literatūros lietuviškų vertimų kraitę. Publikuoti Dumčiaus vertimai gerai pažįstami studentams humanitarams ir visiems besidomintiems antikine literatūra. Tačiau Vilniaus universiteto rankraščių skyriuje saugomi ištisi klodai dar nepublikuotų Dumčiaus vertimų. Šiuo leidiniu skaitytojams pirmą kartą pristatoma lietuviškai prabilusi Aristofano (V a. pr. Kr.) komedija *Paukščiai* gražiai papildo jau turimus šio graikų komediografo lietuviškus vertimus (*Varlės, Debesys, Taika, Plutas*).

Išlikusioje Antikos raštijoje nėra kito tokio teksto, kaip Aristofano *Paukščiai*. Ši ilgiausia graikų pjesė kupina vaizduotės žaismo ir humoro, ironijos ir lyrizmo. Paukščiai įkuria „tranzitinę" valstybę tarp žemės ir dangaus, tarp žmonių ir dievų – ši fantastinė situacija šaukiasi visų Senosios komedijos išteklių. Intelektualios aliuzijos čia perpintos nepadoriais juokeliais, rimta politinė ir kultūrinė kritika sulieta su pasakos poetika. *Paukščiuose* turbūt tobulai įgyvendinamas graikų komedijos idealas, paties Aristofano žodžiais tariant, „pasakyti daugel rimtų ir daugel juokingų dalykų".

